การประยุกต์พระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียง

กับอุตสาหกรรมขนาดกลางและขนาดย่อม

ศ.ดร.อภิชัย พันธเสน
สรวิชญ์ เปรมชื่น
พิเชษฐ์ เกียรติเดชปัญญา

สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย

การประยุกต์พระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียง กับอุตสาหกรรมขนาดกลางและขนาดย่อม

ศาสตราจารย์ ดร.อภิชัย พันธเสน
สรวิชญ์ เปรมชื่น
พิเชษฐ์ เกียรติเดชปัญญา

จัดพิมพ์โดย

สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)
มีนาคม 2550

สนับสนุนการจัดทำ E-Book โดย โครงการ Open School Thailand
ChangeFusion สสส. เครือข่ายจิตอาสา Volunteerspirit Network

ชื่อหนังสือ การประยุกต์พระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียง กับอุตสาหกรรมขนาดกลางและขนาดย่อม

ผู้เขียน ศาสตราจารย์ ดร.อภิชัย พันธเสน
สรวิชญ์ เปรมชื่น
พิเชษฐ์ เกียรติเดชปัญญา

พิมพ์ครั้งที่สอง มีนาคม 2550

จัดพิมพ์โดย สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)
ชั้น 14 อาคารเอส เอ็ม ทาวเวอร์ ถนนพหลโยธิน
แขวงสามเสนใน เขตพญาไท กทม. 10400
โทรศัพท์ (02) 278-8200 โทรสาร (02) 298-0476

ราคา 225 บาท

ข้อมูลบรรณานุกรมหอสมุดแห่งชาติ

อภิชัย พันธเสน. การประยุกต์พระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียงกับอุตสาหกรรมขนาดกลางและขนาดย่อม. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย, 2546.

368 หน้า.

1. เศรษฐกิจพอเพียง 2. ธุรกิจขนาดย่อม 3. การพัฒนาเศรษฐกิจ I. สรวิชญ์ เปรมชื่น, ผู้แต่งร่วม. II. พิเชษฐ์ เกียรติเดชปัญญา, ผู้แต่งร่วม. III. ชื่อเรื่อง.

338.642

ISBN: 974-326-173-7

เนื้อหาทั้งหมดใน OpenBase ถูกเผยแพร่ภายใต้สัญญาอนุญาต Creative Commons Attribution-Noncommercial-Share Alike 3.0 Unported License ท่านสามารถนำเนื้อหาทุกชิ้นไปใช้และเผยแพร่ต่อได้ โดยต้องอ้างอิงแหล่งที่มา ห้ามนำไปใช้เพื่อการค้า และต้องใช้สัญญาอนุญาตชนิดเดียวกันนี้เมื่อเผยแพร่งานที่ดัดแปลง เว้นแต่จะระบุเป็นอย่างอื่น

คำนำ

สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย

เมื่อปีพุทธศักราช 2517 พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้พระราชทานพระบรมราโชวาทเกี่ยวกับแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงไว้ แม้จะเป็นเวลานานมาแล้ว แต่ผู้รับผิดชอบพัฒนาประเทศก็ไม่ได้ให้ความสนใจมากนัก เพราะเศรษฐกิจของประเทศดูเหมือนกำลังเติบโตด้วยดีตามแนวทางเศรษฐกิจกระแสหลักจากการเป็นแหล่งลงทุนของต่างประเทศ จนกระทั่งเมื่อเกิดวิกฤติเศรษฐกิจ คำว่า "เศรษฐกิจพอเพียง" จึงถูกหยิบยกมาพูดถึงมากขึ้น

ตลอดระยะเวลาที่ผ่านมานั้น พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวก็ทรงทดลองด้วยพระองค์เอง จนสามารถสรุปได้ชัดเจนเพื่อให้คำตอบแก่ประเทศไทยในยามที่ประเทศกำลังสับสนกับการพัฒนาเศรษฐกิจและต้องการหาหนทางที่เหมาะสมสำหรับตนเอง แนวความคิดเศรษฐกิจพอเพียงนั้นทรงทดลองให้เห็นจากเกษตรทฤษฎีใหม่ และได้รับการขานรับจากกระทรวงเกษตรฯ โดยการส่งเสริมให้เกษตรกรเปลี่ยนรูปแบบการทำเกษตรมาใช้แนวทางเกษตรทฤษฎีใหม่

คำถามที่ท้าทายนักวิจัยเศรษฐศาสตร์ คือ แนวความคิดเศรษฐกิจพอเพียงนี้ใช้กับอุตสาหกรรมขนาดกลางและขนาดย่อมได้หรือไม่ คำตอบของคำถามนี้หาได้โดยการทำวิจัยของ ศ.ดร.อภิชัย พันธเสน ที่

สกว. สนับสนุน และจัดพิมพ์ผลการวิจัยเป็นหนังสือ *"การประยุกต์พระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียงกับอุตสาหกรรมขนาดกลางและขนาดย่อม"* ที่อยู่ในมือท่านนี้

เป็นที่รู้จักกันดีว่า ศ.ดร.อภิชัย พันธเสน เป็นผู้ที่เชื่อมโยงพุทธ-ศาสนาเข้ากับเศรษฐศาสตร์ได้อย่างน่าทึ่งในผลงาน"พุทธเศรษฐศาสตร์" ซึ่งพลิกโฉมแนวคิดด้านเศรษฐศาสตร์ ฉะนั้นเมื่อศึกษา การประกอบกิจการอุตสาหกรรมกับแนวความคิดเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งเป็นแนวความคิดของคู่ที่ดูเหมือนจะขัดกันอยู่ จึงได้ผลงานที่เปิดมิติใหม่เป็นหนังสือเล่มนี้ ซึ่ง สกว. เชื่อมั่นว่าจะเป็นหนังสือที่ดีอีกเล่มหนึ่งสำหรับวงการอุตสาหกรรมไทย

ศ.ดร.ปิยะวัติ บุญ-หลง
ผู้อำนวยการ สกว.

บทสรุปผู้บริหาร

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์หลักที่จะแสดงให้เห็นว่าพระราชดำรัสเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวที่ได้ทรงพระราชทานเมื่อวันที่ 4 ธันวาคม 2540 ณ ศาลาดุสิดาลัยนั้น เป็นกรอบแนวคิดที่สามารถนำมาประยุกต์ได้จริงในฐานะที่เป็นรูปธรรมในทางปฏิบัติของพุทธเศรษฐศาสตร์ ทั้งนี้เนื่องจากก่อนหน้านี้พระองค์ได้ทรงเสนอเกษตรทฤษฎีใหม่ตั้งแต่ปี 2537 ในฐานะเป็นลักษณะหนึ่งของเศรษฐกิจพอเพียง โดยแสดงให้เห็นวิธีการแก้ปัญหาเศรษฐกิจของเกษตรกรรายย่อย ด้วยการเน้นการทำการเกษตรเพื่อบริโภคเองภายในครอบครัวก่อน เหลือจึงรวมกลุ่มกันจำหน่ายหรือแปรรูปเพื่อเพิ่มมูลค่าให้แก่สินค้า หลังจากนั้นอาจจะเพิ่มอำนาจต่อรอง โดยการร่วมมือกับสถาบันการเงินและพลังงาน ทำการผลิตเพื่อจำหน่ายให้มากขึ้น เนื่องจากทฤษฎีใหม่นั้นมีรูปธรรมที่เน้นแนวทางการแก้ปัญหาเศรษฐกิจของเกษตรกรรายย่อยเป็นสำคัญ ทำให้มีความเข้าใจไม่ชัดเจนว่าจะนำเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์เพื่อกำหนดเป็นทิศทางในการพัฒนาประเทศได้อย่างไร

งานวิจัยนี้จึงต้องการจะชี้ให้เห็นว่าแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงนั้นสามารถประยุกต์ใช้ได้กับเศรษฐกิจทุกสาขา โดยในกรณีนี้จะแสดงให้เห็นถึงการประยุกต์เศรษฐกิจพอเพียงเข้ากับเศรษฐกิจภาคอุตสาหกรรม ซึ่งพระองค์ทรงมีตัวอย่างที่ไม่มากพอจึงทำให้ยังอาจจะยังไม่

เห็นภาพที่ชัดเจนว่าจะนำไปประยุกต์ใช้ได้อย่างไร จากการที่ได้ศึกษาพระราชดำรัสที่ได้ประทานไว้ในโอกาสต่างๆ ประกอบกับการศึกษาโครงการส่วนพระองค์สวนจิตรลดาและสหกรณ์โคนมหนองโพราชบุรี จำกัด (ในพระบรมราชูปถัมภ์) ทำให้ได้ข้อสรุปชัดเจนถึงหลักการที่จะนำไปประยุกต์ใช้ในการจัดการธุรกิจได้ 9 ประการ คือ

1. ใช้เทคโนโลยีที่ถูกหลักวิชาการ แต่มีราคาถูก
2. ใช้ทรัพยากรทุกชนิดอย่างประหยัดและมีประสิทธิภาพสูงสุด
3. เน้นการจ้างงานเป็นหลัก โดยไม่นำเทคโนโลยีมาทดแทนแรงงานยกเว้นในกรณีที่ก่อให้เกิดความเสียหายแก่ผลิตภัณฑ์
4. มีขนาดการผลิตที่สอดคล้องกับความสามารถในการบริหารจัดการ
5. ไม่โลภมากจนเกินไป และไม่เน้นกำไรในระยะสั้นเป็นหลัก
6. ซื่อสัตย์สุจริตในการประกอบการ ไม่เอารัดเอาเปรียบผู้บริโภค และไม่เอารัดเอาเปรียบแรงงานหรือลูกค้า ตลอดจนไม่เอารัดเอาเปรียบผู้จำหน่ายวัตถุดิบ
7. เน้นการกระจายความเสี่ยงจากการมีผลิตภัณฑ์ที่หลากหลาย และ/ หรือมีความสามารถในการปรับเปลี่ยนผลิตภัณฑ์ได้
8. เน้นการบริหารความเสี่ยงต่ำ โดยเฉพาะอย่างยิ่งไม่ก่อหนี้จนเกินความสามารถในการบริหารจัดการ
9. เน้นการใช้วัตถุดิบภายในท้องถิ่น และตอบสนองตลาดในท้องถิ่น ภูมิภาค ตลาดในประเทศและตลาดต่างประเทศ ตามลำดับ เป็นหลัก

สำหรับในงานวิจัยนี้ ตั้งแต่แรกได้กำหนดไว้เพียงเจ็ดข้อ แต่ได้รวมข้อหนึ่งและสองไว้ด้วยกัน ซึ่งอาจจะไม่ตรงประเด็นมากนัก และไม่ได้เน้นข้อสาม แต่ไม่สามารถปรับแก้ได้เนื่องจากได้ออกแบบ

สอบถามไปก่อนหน้านั้นแล้ว

ผลการศึกษาปรากฏว่าในช่วงวิกฤตเศรษฐกิจอุตสาหกรรมทุกขนาดและทุกประเภทไม่ว่าจะเป็นโดยภาพรวมหรือมีการจำแนกตามขนาดและจำแนกเป็นรายอุตสาหกรรม อุตสาหกรรมทุกขนาดและทุกประเภทได้คะแนนเฉลี่ยอยู่ในเกณฑ์ดี (B) ตามหลักเกณฑ์ของเศรษฐกิจพอเพียง แต่ภายหลังจากผ่านพ้นวิกฤติเศรษฐกิจไปแล้ว อุตสาหกรรมทุกขนาด ทุกประเภทจะมีค่าเฉลี่ยของดัชนีเศรษฐกิจพอเพียงลดลง คือ มีค่าเฉลี่ยสูงกว่าพอใช้เล็กน้อย (C+) ยกเว้นอุตสาหกรรมสิ่งทอ เครื่องนุ่งห่ม และเครื่องหนัง ที่ได้คะแนนเฉลี่ยต่ำกว่า คือ เพียงในระดับพอใช้ (C)

สาเหตุของความแตกต่างที่สำคัญระหว่างช่วงวิกฤติและภายหลังก็คือ ในช่วงวิกฤติเศรษฐกิจ อุตสาหกรรมส่วนใหญ่จะเน้นการปรับปรุงขนาดการผลิตให้สอดคล้องกับความสามารถในการบริหารจัดการ โดยให้คะแนนสูงกว่าค่าเฉลี่ย (B+ ถึง A-) เน้นความซื่อสัตย์ต่อผู้บริโภค ไม่เอารัดเอาเปรียบแรงงานและลูกค้า ตลอดจนไม่เอารัดเอาเปรียบผู้จำหน่ายวัตถุดิบ โดยให้คะแนนเฉลี่ย (B+) เนื่องจากต้องการเน้นความอยู่รอดร่วมกันทุกฝ่าย ส่วนประเด็นที่มีความสำคัญในลำดับสามก็คือ เน้นการบริหารความเสี่ยงต่ำโดย เฉพาะอย่างยิ่งไม่ก่อหนี้จนเกินขีดความสามารถในการบริหารจัดการ

หลังวิกฤติทางเศรษฐกิจแล้ว คะแนนเฉลี่ยลดลงเป็น C+ เนื่องจากอุตสาหกรรมลดการเน้นเรื่องความซื่อสัตย์สุจริตต่อผู้บริโภค ไม่เอารัดเอาเปรียบแรงงานและลูกค้า ตลอดจนไม่เอารัดเอาเปรียบผู้จำหน่ายวัตถุดิบ โดยเน้นการทำกำไรเพื่อการสะสมทุนหรือขยายตัว ลดหลักการในเรื่องปรับขนาดการผลิตให้สอดคล้องกับความสามารถในการบริหารจัดการโดยการขยายการผลิตเพื่อลดต้นทุนต่อหน่วย แต่

หลักการที่เน้นในระดับเดิมจนกลายเป็นหลักการที่เด่นที่สุด (คะแนน B) ก็คือ การบริหารความเสี่ยงต่ำโดยเน้นการใช้ทุนภายในเป็นหลัก จึงทำให้อาจจะสรุปได้ว่า หลักการสำคัญที่ช่วยให้อุตสาหกรรมเหล่านี้รอดพ้นจากวิกฤติเศรษฐกิจได้ก็เพราะการเน้นการบริหารความเสี่ยงต่ำนั่นเอง ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของธุรกิจได้กลายเป็นหนี้ที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้ส่วนใหญ่เกิดจากการใช้ทุนจากภายนอกมากเกินไปเป็นทุนระยะสั้นดอกเบี้ยสูง นอกจากนั้นยังใช้ทุนดังกล่าวไปในทางที่ผิดวัตถุประสงค์ เช่น นำไปซื้อทรัพย์สินเพื่อเก็งกำไรหรือเอาไปซื้อหรือขยายที่อยู่อาศัย

ประเด็นสำคัญที่ควรตั้งไว้เป็นข้อสังเกตอีกประการหนึ่ง คือ อุตสาหกรรมที่เน้นการส่งออกหรือมีสัดส่วนของตลาดต่างประเทศสูงจะมีคะแนนตามเกณฑ์ของเศรษฐกิจพอเพียงต่ำลง ซึ่งเป็นการสะท้อนให้เห็นว่า หลักการเศรษฐกิจพอเพียงอาจจะประยุกต์ใช้ได้ไม่ดีนักกับอุตสาหกรรมที่เน้นการส่งออกเป็นสำคัญ อย่างเช่น อุตสาหกรรมสิ่งทอ เครื่องนุ่งห่ม และเครื่องหนัง เป็นต้น

ข้อสังเกตที่สำคัญอีกประการหนึ่งก็คือ เศรษฐกิจพอเพียงนั้น ได้ครอบคลุมหลักการของบรรษัทภิบาล (good corporate governance) ที่เน้นในเรื่องความเป็นธรรมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกฝ่าย (equality) ความโปร่งใสในการบริหารการจัดการ (transparency) และความรับผิดชอบอย่างมีคุณธรรม (accountability) แต่เศรษฐกิจพอเพียงนั้นได้ก้าวไปไกลกว่าที่เน้นการบริหารจัดการอย่างประหยัดและมีประสิทธิภาพสูงสุด และเน้นความไม่โลภพร้อมกันด้วย เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนของอุตสาหกรรมและของประเทศโดยส่วนรวม ดังนั้นในกรณีของประเทศไทยจึงควรเน้นการดำเนินธุรกิจในแนวเศรษฐกิจพอเพียงแทนที่จะตามแนวคิดบรรษัทภิบาลซึ่งเป็นแนวคิดที่มีรากฐาน

จากอารยธรรมตะวันตก

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยที่ควรจะทำต่อไปก็คือ ทำอย่างไรจึงจะทำให้อุตสาหกรรมที่เน้นการส่งออกมีวิธีการปรับตัวให้มากขึ้นโดยไม่จำเป็นต้องเสียหลักการของเศรษฐกิจพอเพียง อย่างเช่น ข้อเสนอของสหกรณ์โคนมหนองโพราชบุรี จำกัด (ในพระบรมราชูปถัมภ์) ที่เสนอให้มีการจัดตั้งบริษัทลูกโดยร่วมมือทุนกับต่างประเทศ (venture capital) หรือหาพันธมิตรในทางยุทธศาสตร์ (straetegic partner) เพื่อสามารถแข่งขันกับธุรกิจข้ามชาติได้โดยไม่จำเป็นต้องเสียหลักการของเศรษฐกิจพอเพียง

ข้อเสนอที่สำคัญอีกข้อหนึ่งก็คือ ทำอย่างไรจึงจะนำเอาการประยุกต์ใช้ทฤษฎีใหม่ร่วมกับการประยุกต์ทางเศรษฐกิจพอเพียงในภาคอุตสาหกรรมเพื่อนำไปกำหนดเป็นนโยบายและทิศทางในการพัฒนาประเทศ ตามที่ปรากฏในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 (2545-2549) และแผนพัฒนาเศรษฐกิจฯ ฉบับที่จะตามมาต่อไป เพื่อปรับทิศทางการพัฒนาประเทศของไทยให้เป็นไปตามแนวทางพระราชดำรัสเศรษฐกิจพอเพียงอย่างแท้จริง

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยนี้ได้รับแรงบันดาลใจจากการที่ ศาสตราจารย์ ดร.อภิชัย พันธเสน ได้ทำการวิจัยก่อนหน้านี้ในหัวข้อ **พุทธเศรษฐศาสตร์: วิวัฒนาการ ทฤษฎี และการประยุกต์กับเศรษฐศาสตร์สาขาต่างๆ** ที่ได้รับการสนับสนุนจากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย และพระเมตตาของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวที่ได้พระราชทานพระราชดำรัสเศรษฐกิจพอเพียงซึ่งได้ทรงแสดงให้เห็นถึงรูปธรรมของการประยุกต์พุทธเศรษฐศาสตร์ภายใต้สิ่งที่พระองค์เรียกว่าเศรษฐกิจพอเพียงได้อย่างชัดเจนขึ้น คุณสรวิชญ์ เปรมชื่น นักวิจัยในโครงการนี้ได้เขียนวิทยานิพนธ์เรื่อง *"เศรษฐศาสตร์การพัฒนาประเทศตามแนวทางพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียงและทฤษฎีใหม่"* และภายหลังจากที่ได้ลงมือทำงานวิจัยนี้ได้ระยะหนึ่ง คุณสรวิชญ์ได้มาทำงานกับสถาบันเพิ่มผลผลิตแห่งชาติ ทำให้ช่วยขยายความคิดในการประยุกต์เศรษฐกิจพอเพียงเข้ากับอุตสาหกรรมเริ่มชัดเจนมากยิ่งขึ้น และเมื่อได้เสนองานวิจัยนี้ต่อสำนักงานสนับสนุนกองทุนการวิจัยก็ได้รับการตอบสนองเป็นอย่างดี คณะวิจัยทั้งสองจึงขอขอบคุณสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัยมา ณ ที่นี้

นอกจากนั้น คุณพิเชษฐ์ เกียรติเดชปัญญา นักธุรกิจเจ้าของบริษัทเคทีพี คอร์เปอเรชั่น (ไทยแลนด์) จำกัด ผู้ที่กำลังทำการศึกษา

ในระดับปริญญาเอก เมื่อทราบเรื่องนี้จากสื่อมวลชนก็ได้เข้ามาร่วมวิจัยด้วย และให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์รวมทั้งช่วยคิดแบบสอบถาม ตลอดจนช่วยเก็บข้อมูลในฐานะนักวิจัยด้วย โดยหวังผลตอบแทนเพียงความรู้ที่ได้เพิ่มและไม่ต้องการสิ่งตอบแทนอย่างอื่นการเข้าร่วมวิจัยของคุณพิเชษฐ์ ทำให้งานนี้ความสมบูรณ์เพิ่มมากขึ้น คณะผู้วิจัยขอขอบคุณอุตสาหกรรมทุกแห่งที่ได้กรุณาให้ข้อมูลตอบคำถามที่มีความยาวพอสมควร หากมิได้รับความกรุณาจากท่านเหล่านี้ งานวิจัยนี้จะไม่มีทางสำเร็จลุล่วงไปได้เลย

คณะผู้วิจัยขอขอบคุณผู้ช่วยวิจัย ประกอบด้วย คุณชนารัญช์ พฤทธิอานันท์ คุณน้ำผึ้ง มีศิล และคุณมนัสวัลย์ พัฒนวิบูลย์ ที่ช่วยจัดการโครงการ เก็บรวบรวม ตลอดจนวิเคราะห์ข้อมูลและช่วยพิมพ์งานวิจัยนี้จนเสร็จสมบูรณ์

สุดท้าย คณะผู้วิจัยขอขอบคุณ รองศาสตราจารย์ประภาศรี สิงห์รัตน์ ผู้ประสานงานโครงการของสำนักงานสนับสนุนกองทุนการวิจัยที่เข้าใจถึงความยาก ตลอดจนปัญหาอุปสรรคของโครงการและช่วยสนับสนุนคณะวิจัยได้มีโอกาสปรับปรุงคุณภาพผลงานได้ดีกว่างานที่จะต้องแล้วเสร็จตามกำหนดเวลาเป็นอันมาก ส่วนความผิดพลาดที่คาดว่ายังคงมีอยู่อีกมากขอน้อมรับเป็นความผิดของผู้วิจัยสองคนแรกเท่านั้น

คำนำ

ในปี 2537 พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้พระราชทานแนวคิดเกษตรทฤษฎีใหม่แก่ประชาชนไทยครั้งแรกเนื่องในโอกาสเฉลิมพระชนมพรรษาดังที่ได้เคยพระราชทานพระบรมราโชวาทเป็นประจำทุกปี ในพระบรมราโชวาทดังกล่าวได้แสดงให้พสกนิกรได้เข้าใจแนวทางในการแก้ปัญหาความยากจนของของเกษตรกรรายย่อยของประเทศ โดยพระราชทานแนวคิดเกษตรทฤษฎีใหม่ที่มีการจำแนกขั้นตอนในการพัฒนาออกเป็น 3 ขั้นตอน ขั้นที่หนึ่ง เน้นการผลิตเพื่อการบริโภคในครัวเรือนเป็นหลักเหลือจึงขาย ส่วนขั้นที่สอง คือการรวมกลุ่มเพื่อแปรรูปผลผลิตให้เกิดมูลค่าเพิ่มและสามารถอยู่ในตลาดได้นานเป็นการเพิ่มอำนาจในการต่อรองให้เกษตรกรรายย่อยพร้อมกันไปด้วย และขั้นที่สาม อาจจะร่วมมือกับทุนขนาดใหญ่เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันธุรกิจเอกชนขนาดใหญ่และแข่งขันระหว่างประเทศในเมื่อกลุ่มของเกษตรกรมีความเข้มแข็งเพียงพอแล้ว

หลังจากนั้นเมื่อเกิดวิกฤติเศรษฐกิจในปี 2540 พระองค์ได้ทรงเมตตาพระราชทานแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงซึ่งมีสถานะที่สำคัญสองประการ สถานะแรกนั้น คือทิศทางสำคัญในการพัฒนาประเทศซึ่งจะต้องประกอบด้วยกิจกรรมหลักทางเศรษฐกิจ เน้นการผลิตเพื่อบริโภคโดยหน่วยการผลิตเองเพื่อให้สามารถพึ่งตนเองได้ ทำให้ไม่จำเป็นต้อง

ผ่านระบบตลาด กิจกรรมดังกล่าวควรประกอบด้วยอย่างน้อยหนึ่งในสี่ของกิจกรรมทางเศรษฐกิจทั้งหมดของประเทศ แต่ไม่ต้องพยายามที่จะพึ่งตัวเองให้ได้ทั้งหมด เพราะเป็นไปไม่ได้และไม่จำเป็น อีกสถานะหนึ่งนั้น คือแนวคิดในการดำเนินชีวิต นั่นคือจะต้องมีความพอเพียงหรือพอประมาณ คือไม่ถึงกับฟุ่มเฟือย แต่ก็ไม่จำเป็นต้องกระเบียดกระเสียนจนเกิดความเดือดร้อน แต่ที่สำคัญก็จะต้องมีเหตุผล แต่เป็นเหตุผลในพุทธธรรมหรือจริยธรรมของทุกศาสนานั่นคือ ความไม่โลภจนเกินไป ซื่อสัตย์สุจริตและไม่เอารัดเอาเปรียบผู้อื่น สอดคล้องกับการดำเนินชีวิตอย่างพอเพียงหรือพอประมาณ เพราะถ้าทุกคนในสังคมดำเนินชีวิตในลักษณะเช่นนี้ สังคมโดยส่วนรวมก็จะมีความสงบสุข เป็นผลดีแก่สมาชิกในสังคมทุกๆ คน จึงเป็นการกระทำที่มีเหตุผลซึ่งต่างกับความหมายของความมีเหตุผลที่ใช้ในวิชาเศรษฐศาสตร์ที่นำแนวคิดมาจากตะวันตก นั่นคือการเน้นประโยชน์ส่วนตนเป็นหลัก เพราะมีความเชื่อว่าถ้าหากทุกคนเห็นแก่ประโยชน์ส่วนตน สังคมมีโภคทรัพย์มากขึ้นทุกคนก็จะมีชีวิตความเป็นอยู่ดีขึ้นเอง วิธีคิดของความมีเหตุผลแบบตะวันตกดังกล่าว เป็นนำเอาการมีชีวิตที่ดีไปผูกโยงกับการมีโภคทรัพย์เพิ่มขึ้น ซึ่งไม่ใช่วิถีชีวิตที่สอดคล้องกับสภาพความเป็นจริงของมนุษย์และสิ่งมีชีวิตทั้งหลายตามธรรมชาติ เป็นวิถีชีวิตที่ขัดกับหลักศาสนธรรมที่ปรากฏในคำสอนของทุกศาสนา

แต่เมื่อได้พระราชทานแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงไปแล้ว พสกนิกรเป็นจำนวนมากไม่สามารถเข้าใจถึงรูปธรรมในการนำไปปฏิบัติให้บังเกิดผลได้จริง จึงเกิดความสับสน และหันไปยึดแนวคิดทฤษฎีใหม่ซึ่งมีรูปธรรมที่สามารถนำไปปฏิบัติได้อย่างชัดเจน และเกิดมีคำถามว่าในเมื่อประเทศไทยได้พัฒนาอุตสาหกรรมและบริการก้าวหน้าไปมากแล้วจนถึงกับมูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมจากภาคอุตสาหกรรมและ

บริการรวมกันเป็นเกือบร้อยละ 90 ของมูลค่าทั้งหมด อีกทั้งการส่งออกสินค้าหัตถอุตสาหกรรมก็สูงกว่าร้อยละ 60 ของมูลค่าออกทั้งหมดอยู่แล้ว จะใช้ทฤษฎีใหม่ที่มีรูปธรรมที่ชัดเจนสำหรับพสกนิกรในภาคชนบทและการทำการเกษตรได้เป็นอย่างดีให้เข้ากับโครงสร้างเศรษฐกิจของประเทศไทยที่เป็นอยู่ในปัจจุบันได้อย่างไร

ความสับสนดังกล่าวเกิดจากความเข้าใจที่ไม่ชัดเจนในสองประเด็นใหญ่ ประเด็นแรกนั้นเป็นความไม่เข้าใจว่า ทฤษฎีใหม่นั้นเป็นเพียงรูปธรรมของกิจกรรมทางเศรษฐกิจหนึ่งรูปแบบหนึ่งของเศรษฐกิจพอเพียงที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้จริง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในภาคการเกษตรและในชนบท อีกประเด็นหนึ่งนั้น เกิดจากความไม่สามารถเข้าใจได้ว่าจะประยุกต์ใช้เศรษฐกิจพอเพียงเข้ากับภาคอุตสาหกรรมได้อย่างไร งานวิจัยที่จะนำเสนอต่อไปนี้เป็นความพยายามในการตอบคำถามข้อหลังนี้ เพราะถ้าหากสามารถประยุกต์เศรษฐกิจพอเพียงเข้ากับภาคอุตสาหกรรมได้ ก็อาจจะใช้หลักการที่คล้ายกันนี้ นำไปประยุกต์เข้ากับภาคเศรษฐกิจอื่นๆ ทั้งหมดได้ ไม่ว่าภาคบริหาร การเงิน การท่องเที่ยว และพลังงาน ซึ่งเป็นการช่วยให้เศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวไม่เป็นเพียงแต่แนวคิดที่เป็นนามธรรม หากมีรูปธรรมที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้จริงในทุกกรณี

ทั้งหมดนี้คือที่มาของแรงบันดาลใจในการทำงานวิจัยนี้และหวังว่างานวิจัยนี้จะมีโอกาสเป็นพลังงเล็กๆ พลังหนึ่งที่จะช่วยขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศไทยในอนาคตอย่างเป็นระบบในที่สุดในแนวทางของเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อจะช่วยให้ประเทศไทยสามารถปลอดภัยจากวิกฤติเศรษฐกิจ ซึ่งเป็นวิกฤติที่ถูกสร้างโดยน้ำมือมนุษย์ อันเกิดจาก “ความโลภร่วม” เนื่องจากไม่เข้าใจความหมายของความสุขที่แท้จริงในชีวิตว่าคืออะไรและชีวิตเป็นอย่างไร ทำให้ทุกคนพยายามคำนึงถึงแต่

ประโยชน์ส่วนตนบนพื้นฐาน ความไม่เท่าเทียมกันของการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร อำนาจต่อรองในทางเศรษฐกิจและการเมืองภายใต้เศรษฐกิจโลกภิวัฒน์ ซึ่งปรากฏแนวโน้มของการทำลายตัวเองของมนุษย์ชาติที่ชัดเจนมากยิ่งขึ้นทุกขณะ

นับเป็นความโชคดีของประเทศไทยที่มีพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ผู้ทรงพระเมตตาได้ทรงชี้แนวทางรอดจากภาวะวิกฤติของโลกอย่างชัดเจน จึงขึ้นกับพวกเราทุกคนที่เป็นพสกนิกรของพระองค์จะเก็บเกี่ยวพระปรีชาสามารถของพระองค์มาสร้างเป็นเกราะคุ้มครองตนเองและคนไทยในประเทศโดยส่วนรวมพร้อมทั้งนำความรู้ตลอดจนประสบการณ์ดังกล่าว ไปเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ต่อไปยังสังคมโลกได้อย่างไร

คณะผู้วิจัย

สารบัญเรื่อง

	หน้า
คำนำสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย	(3)
บทสรุปผู้บริหาร	(5)
กิตติกรรมประกาศ	(11)
คำนำ	(13)
สารบัญเรื่อง	(17)
สารบัญตาราง	(21)
บทที่ 1 เศรษฐกิจพอเพียงกับอุตสาหกรรมขนาดกลางและขนาดย่อม	1
เศรษฐกิจพอเพียงกับการพัฒนาของไทย	1
เศรษฐกิจพอเพียงกับตัวอย่างที่ประยุกต์กับอุตสาหกรรม	8
ความสำคัญของอุตสาหกรรมขนาดกลางและขนาดย่อม ต่อการฟื้นตัวจากวิกฤตทางเศรษฐกิจของไทย	13
ประเภทและอุตสาหกรรมที่จะทำการศึกษา	21
ประเด็นที่จะพิจารณาในบทต่อไป	23
บทที่ 2 ภูมิหลังการศึกษาของอุตสาหกรรมขนาดกลางและขนาดย่อม	39
ความหมาย	39
วิวัฒนาการของของอุตสาหกรรมขนาดกลางและขนาดย่อม	43

อุตสาหกรรมขนาดกลางและขนาดย่อม ยุคพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 6 (2531) เป็นต้นไป 50
โครงสร้างของอุตสาหกรรมขนาดกลางและขนาดย่อมกับการระบุปัญหา 60
ปัญหาอันเกิดจากมุมมองที่ไม่เคยเปลี่ยน 62
ตัวอย่างปัญหาของหนี้ที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้ในช่วงวิกฤติเศรษฐกิจ 68

บทที่ 3 รูปธรรมของการประกอบอุตสาหกรรมตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง 77
โครงการส่วนพระองค์จิตรลดา 77
สหกรณ์โคนมหนองโพราชบุรี จำกัด (ในพระบรมราชูปถัมภ์) 85
จุดอ่อนที่สะท้อนความเข้มแข็งของสหกรณ์ฯ 94
สรุปตัวอย่างของโครงการทั้งสอง 101

บทที่ 4 ลักษณะและแนวโน้มของกลุ่มอุตสาหกรรมขนาดกลางและขนาดย่อม 6 ประเภท ในกรณีศึกษา 105
4.1 อุตสาหกรรมอาหาร 107
4.2 อุตสาหกรรมสิ่งทอ เครื่องนุ่งห่มและเครื่องหนัง 112
4.2.1 สิ่งทอ และเครื่องนุ่งห่ม 112
4.2.2 อุตสาหกรรมเครื่องหนังและผลิตภัณฑ์เครื่องหนัง 115
4.3 อุตสาหกรรมไม้แปรรูป กระดาษและสิ่งพิมพ์ 121

4.3.1 ไม้แปรรูป 121
4.3.2 กระดาษและสิ่งพิมพ์ 129
4.4 อุตสาหกรรมยางและผลิตภัณฑ์พลาสติก 139
4.4.1 ยางรัดของ 139
4.4.2 ผลิตภัณฑ์พลาสติก 144
4.5 โลหะและอโลหะ 152
4.5.1 ผลิตภัณฑ์เซรามิกส์ 154
4.5.2 อัญมณีและเครื่องประดับ 156
4.6 อุตสาหกรรมผลิตเครื่องจักรและอุปกรณ์ขนส่ง 159

บทที่ 5 วิเคราะห์ผลการบริหารจัดการอุตสาหกรรมขนาดกลางและขนาดย่อม ตามแนวพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียง 169
การจำแนกอุตสาหกรรมเพื่อการวิเคราะห์ 172
ลักษณะของทุนจดทะเบียนอุตสาหกรรมที่สำรวจ 174
ลักษณะประเภทเงินที่ลงทุนในอุตสาหกรรมที่สำรวจ 177
ปัจจัยที่ทำให้อุตสาหกรรมทั้งสามขนาดอยู่รอดในช่วงวิกฤตเศรษฐกิจ 179
การทดสอบแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงของอุตสาหกรรมในการดำเนินธุรกิจตามปกติ 189
การทดสอบความรู้ของอุตสาหกรรมในเรื่องเศรษฐกิจพอเพียง 197
การวิเคราะห์โดยการจำแนกประเภทอุตสาหกรรม 228

การทดสอบความรู้ในเรื่องเศรษฐกิจพอเพียง จำแนกตามรายอุตสาหกรรม 239

บทที่ 6 บทสรุปและข้อเสนอแนะ 255
สรุปที่มาและความหมาย 255
สรุปข้อค้นพบ 261
ข้อเสนอแนะ 267
ปัจฉิมลิขิต 272

บรรณานุกรม 275

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก
แบบสอบถาม "โครงการวิจัยเรื่องการวิเคราะห์อุตสาหกรรมขนาดกลางและขนาดย่อมตามแนวพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียง" 285

ภาคผนวก ข
ข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับประวัติความเป็นมา โครงสร้างทางการเงิน การผลิตและการจัดการของอุตสาหกรรมจำแนกโดยขนาดและประเภทของอุตสาหกรรม 303

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
2.1	ข้อกำหนดขนาดวิสาหกิจโดยใช้เกณฑ์มูลค่าทรัพย์สินถาวร	41
4.1	มูลค่าและอัตราการเปลี่ยนแปลงของการส่งออกอุตสาหกรรมอาหาร	108
4.2	การส่งออกสินค้าในหมวดอุตสาหกรรมอาหาร	109
4.3	มูลค่าการส่งออกและดุลการค้าสิ่งทอของไทย ปี 2541-2543	113
4.4	ประเภทของอุตสาหกรรมแปรรูปไม้	122
4.5	จำนวนผู้ผลิตเครื่องเรือนในประเทศไทย (โรง)	123
4.6	ปริมาณความต้องการใช้เยื่อกระดาษของประเทศไทย	130
4.7	จำนวนโรงงานอุตสาหกรรมสิ่งพิมพ์จำแนกตามประเภทและจำนวนแรงงาน	133
4.8	มูลค่าการนำเข้าอุตสาหกรรมสิ่งพิมพ์ โดยการจำแนกประเภทสิ่งพิมพ์	135
4.9	มูลค่าการส่งออกของอุตสาหกรรมสิ่งพิมพ์ โดยการจำแนกตามประเภทสิ่งพิมพ์	137
4.10	ปริมาณและมูลค่าการส่งออกและนำเข้ายางรัดของ	143
4.11	การส่งออกถุงพลาสติกของไทยแยกเป็นรายประเทศ	150

ตารางที่ **หน้า**

4.12 มูลค่าและอัตราการขยายตัวของการส่งออกผลิตภัณฑ์เซรามิกส์ 155
4.13 มูลค่าและอัตราการขยายตัวของอัญมณี และเครื่องประดับ 157
4.14 สัดส่วนการส่งออกรถยนต์และชิ้นส่วนของผู้ประกอบรถยนต์ในไทย 164
5.1 ดัชนีแสดงผลการวิเคราะห์ปัจจัยที่ช่วยให้อุตสาหกรรมที่ศึกษาในช่วงวิกฤตเศรษฐกิจในปี 2540-2543 184
5.2 ดัชนีแสดงผลการวิเคราะห์การนำเสนอแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการดำเนินธุรกิจจำแนกตามขนาดอุตสาหกรรม 190
5.3 ความรู้เกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียงของอุตสาหกรรม 198
5.4 ลำดับความสำคัญของคำตอบในประเด็นต่างๆ ของเศรษฐกิจพอเพียงจำแนกตามขนาดอุตสาหกรรม 199
5.5 ท่านคิดว่าจะนำเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้กับอุตสาหกรรมของท่านได้หรือไม่ 204
5.6 แสดงการใช้แนวทางพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียงในลักษณะต่าง ๆ 206
5.7 ความเห็นเกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมคือราคาไม่แพงแต่ถูกหลักวิชาการ 208
5.8 ความเห็นเกี่ยวกับการวางแผนการผลิตให้สอดคล้องกับความสามารถในการบริหารจัดการ 210

ตารางที่ **หน้า**

5.9 ความเห็นเกี่ยวกับการวางแผนการผลิตที่ควรคำนึงถึงความมั่นคงในระยะยาวเป็นหลัก 212
5.10 ความเห็นเกี่ยวกับความซื่อสัตย์สุจริตในการประกอบการโดยไม่เอารัดเอาเปรียบผู้บริโภค ไม่เอารัดเอาเปรียบแรงงานและลูกจ้าง รวมทั้งไม่เอาเปรียบผู้จำหน่ายวัตถุดิบเป็นคุณสมบัติที่จำเป็นของผู้ประกอบการปัจจุบัน 214
5.11 ความเห็นเกี่ยวกับการผลิตที่มีความหลากหลายหรือสามารถปรับเปลี่ยนผลิตภัณฑ์ได้ง่าย เพื่อลดความเสี่ยงจากการเปลี่ยนแปลงของตลาด 216
5.12 ความเห็นเกี่ยวกับหลักบริหารความเสี่ยงต่ำ โดยเน้นการขยายกิจการจากการสะสมทุนจากกำไรและผู้ออกหุ้นเพิ่มแทนการกู้ยืมจากภายนอก 218
5.13 ความเห็นเกี่ยวกับตลาดว่าควรจะเริ่มจากตลาดในท้องถิ่นก่อน แล้วจึงขยายไปสู่ภูมิภาคและทั่วประเทศ หลังจากนั้นจึงขยายไปสู่ต่างประเทศหรือไม่ 220
5.14 การได้รับความรู้เรื่องเศรษฐกิจพอเพียงจากหน่วยงานของรัฐมีมากน้อยเพียงใด 224
5.15 ความสอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 9 กับการพัฒนาอุตสาหกรรมของผู้ประกอบการ 226

ตารางที่ **หน้า**

5.16 ดัชนีแสดงผลการวิเคราะห์ปัจจัยที่ช่วยให้อุตสาหกรรมที่ศึกษาผ่านวิกฤติเศรษฐกิจในปี 2540-2543 232
5.17 แสดงผลการวิเคราะห์การนำเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการดำเนินธุรกิจจำแนกตามประเภทอุตสาหกรรม 235
5.18 ลำดับความสำคัญของคำตอบในประเด็นต่างๆ ของเศรษฐกิจพอเพียงจำแนกตามประเภทอุตสาหกรรม 240
5.19 แสดงแบบแผนของคำตอบที่คล้ายกับอุตสาหกรรมที่มีสัดส่วนการส่งออกสูง 249
5.20 แสดงแบบแผนของคำตอบที่คล้อยกับของอุตสาหกรรมที่มีสัดส่วนการส่งออกต่ำ 250

ตารางในภาคผนวก ข.

A 1.1 ปีที่เริ่มดำเนินการและปีที่ขยายกิจการ 305
A 1.2 มูลค่าทุนจดทะเบียน มูลค่าการขยายกิจการ มูลค่าทรัพย์ 306
A 2.1 สัดส่วนการร่วมทุนจากต่างประเทศ 307
A 2.2 เงินทุนในประเทศ 308
A 2.3 เงินลงทุนจากต่างประเทศเงินลงทุนที่เป็นทรัพย์สินคงที่เงินทุนหมุนเวียนในกิจการ 309
A 3.1 แหล่งที่มาของวัตถุดิบ และสัดส่วนที่ใช้ระหว่างในประเทศและต่างประเทศ 310
A 3.2 แหล่งที่มาของเครื่องมือ เครื่องจักร 311

ตารางที่ **หน้า**

A 3.3 ต้นทุนด้านเทคโนโลยีและตลาด 311
A 3.4 ยอดขาย จำนวนพนักงาน วุฒิการศึกษา 312
A 3.5 จำนวนบุคลากรที่สำเร็จการศึกษาด้านบริหารธุรกิจ/การตลาด/เศรษฐศาสตร์ 313
A 3.6 เหตุผลของการไม่จ้างบุคลากรด้านบริหารธุรกิจ/การตลาด/เศรษฐศาสตร์ 314
A 3.7 การประเมินคุณสมบัติพนักงานที่มีคุณสมบัติต่ำกว่าปริญญาตรี 315
A 3.8 การประเมินคุณสมบัติพนักงานที่มีคุณวุฒิปริญญาตรีและสูงกว่า 317
A 3.9 การวิจัยและพัฒนาธุรกิจและการฝึกอบรมพนักงาน 319
A 3.10 ลักษณะการฝึกอบรม 320
A 3.11 ลักษณะการฝึกอบรม 321
B 1.1 ปีที่เริ่มดำเนินการและปีที่ขยายกิจการ 322
B 1.2 มูลค่าทุนจดทะเบียน มูลค่าขยายกิจการ มูลค่าสินทรัพย์ 323
B 2.1 สัดส่วนการร่วมลงทุนจากต่างประเทศ 324
B 2.2 เงินทุนภายในประเทศ 325
B 2.3 เงินทุนจากต่างประเทศ เงินทุนที่เป็นทรัพย์สินคงที่ เงินทุนหมุนเวียนในกิจการ 326
B 3.1 แหล่งที่มาของวัตถุดิบและสัดส่วนที่ใช้ระหว่างในประเทศและต่างประเทศ 327

ตารางที่ **หน้า**

B 3.2 แหล่งที่มาของเครื่องมือเครื่องจักร 328
B 3.3 ต้นทุนด้านเทคโนโลยีและตลาด 329
B 3.4 ยอดขาย จำนวนพนักงาน วุฒิการศึกษา 330
B 3.5 จำนวนบุคลากรที่สำเร็จการศึกษาด้านบริหารธุรกิจ/ การตลาด/ เศรษฐศาสตร์ 331
A 3.6 เหตุผลของการไม่จ้างบุคลากรด้านบริหารธุรกิจ/ การตลาด/ เศรษฐศาสตร์ 332
B 3.7 การประเมินคุณสมบัติพนักงานที่มีคุณสมบัติต่ำกว่าปริญญาตรี 333
B 3.8 การประเมินคุณสมบัติพนักงานที่มีคุณวุฒิปริญญาตรีและสูงกว่า 335
B 3.9 การวิจัยและพัฒนาธุรกิจและการฝึกอบรมพนักงาน 337
B 3.10 ลักษณะการฝึกอบรม 338
B 3.11 ลักษณะการฝึกอบรม 339

การประยุกต์พระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียง
กับอุตสาหกรรมขนาดกลางและขนาดย่อม

บทที่ 1
เศรษฐกิจพอเพียง
กับอุตสาหกรรมขนาดกลางและขนาดย่อม

เศรษฐกิจพอเพียงกับการพัฒนาของไทย

เศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมีจุดเริ่มต้นจากพระบรมราโชวาทในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวพระราชทานแก่นิสิตมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ เมื่อวันที่ 18 กรกฎาคม 2517 ที่เน้นความสำคัญของการพัฒนาประเทศซึ่งจะต้องเน้นการสร้างพื้นฐาน คือ **"ความพอมีพอกิน พอใช้"** ของประชาชนส่วนใหญ่เบื้องต้นก่อน โดยวิธีการและอุปกรณ์ที่ประหยัดแต่ถูกต้องตามหลักวิชาการ หลังจากนั้นในพระราชดำรัสพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเนื่องในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา เมื่อวันพุธที่ 4 ธันวาคม 2517 ณ ศาลาดุสิดาลัย พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงเน้น "พอมีพอกิน" อีกครั้งหนึ่ง จึงนับได้ว่า คำว่า **"พอมีพอกิน"** ของ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวในปี 2517 นั้นคือที่มาของคำว่า **"เศรษฐกิจพอเพียง"** ที่ใช้เป็นวิสัยทัศน์ในการวางแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม ฉบับที่ 9 ในปัจจุบัน

เหตุผลสำคัญที่ทรงมีพระราชโอวาทเช่นนั้น เนื่องจากประเทศไทย ได้ใช้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติติดต่อ

กันมาแล้ว 3 แผน คือ ตั้งแต่แผนที่หนึ่งที่เริ่มในปี 2504 จนถึงแผนที่สามที่เริ่มตั้งแต่ปี 2515 ดังนั้น ปี 2517 จึงนับได้ว่าเป็นช่วงกลางของแผนที่สามที่ประเทศได้มีการพัฒนามาแล้ว 13 ปี (อภิชัย, 2543 : 2) การพัฒนาดังกล่าวเน้นการลงทุนด้านโครงสร้างพื้นฐานเพื่อพัฒนาประเทศให้ก้าวสู่การเป็นประเทศอุตสาหกรรมเป็นหลัก โดยเงินลงทุนส่วนใหญ่เป็นเงินกู้จากต่างประเทศ ซึ่งจำเป็นต้องหาทางชำระหนี้ด้วยการเร่งส่งสินค้าออกทางการเกษตร เป็นผลให้มีการขยายพื้นที่เพาะปลูกโดยลดพื้นที่ป่าลงอย่างรวดเร็วเพื่อส่งเสริมการปลูกพืชเศรษฐกิจเป็นหลัก ผลที่เกิดขึ้นตามมา คือ เศรษฐกิจของประเทศขยายตัวไปอย่างรวดเร็ว คือมีอัตราการขยายตัวอยู่ระหว่างร้อยละ 7-8 ต่อปี แต่ขณะเดียวกันก็เกิดปัญหาช่องว่างของการกระจายรายได้เพิ่มขึ้น โดยที่ภาคอุตสาหกรรมมีอัตราส่วนของการขยายตัวสูงกว่าภาคการเกษตรมาก ขณะที่การจ้างงานในภาคอุตสาหกรรมมิได้ขยายตัวอย่างรวดเร็วเช่นเดียวกับการขยายตัวของผลผลิต ทำให้ประชากรส่วนใหญ่ที่ยังคงมีอาชีพการเกษตรมีอัตราการเพิ่มขึ้นของรายได้ต่ำกว่าผู้ประกอบการที่ประกอบอาชีพในภาคอุตสาหกรรมมาก เป็นผลให้มีปัญหาความแตกต่างกันอย่างมากของการกระจายรายได้ระหว่างภาคอุตสาหกรรรมและภาคการเกษตร อันเป็นผลให้พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวต้องประทานพระบรมราโชวาทแด่นิสิตมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ตามที่ได้กล่าวมาแล้ว

พระบรมราโชวาทดังกล่าวไม่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงทิศทางในการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศแต่อย่างใด พระองค์จึงทรงมุ่งมั่นที่จะแก้ปัญหาให้พสกนิกรส่วนใหญ่ของพระองค์ซึ่ง

เป็นเกษตรกรได้มีโอกาส "พอกินพอใช้" ตามแนวกระแสพระราชดำรัสในปี 2517 โดยทรงงานของพระองค์ในลักษณะ "โครงการหลวง" ซึ่งมีจุดเริ่มต้นเมื่อวันที่ 29 มกราคม 2512 ตามที่ปรากฏในกระแสพระราชดำรัสต่องานสันนิบาตโรตารี 2512 ว่า (ภีศเดช, 2538 : คำนำ)

"เมื่อวันที่ 29 มกราคม เราขึ้นเฮลิคอปเตอร์ไปลงบนไร่ฝิ่นซึ่งกำลังออกดอกสะพรั่ง เราออกเดิน 25 นาที ก็ถึงหมู่บ้านชื่อ แม่สาใหม่ ซึ่งอยู่ต่ำกว่าแม่สาเดิมไม่มาก ที่แม่สาใหม่ เราตั้งสถานีอนามัยน้อย ๆ ขึ้นชั่วคราว และปฏิบัติงานเป็นเวลาสองชั่วโมง นอกจากนั้นยังเอาลูกหมูอย่างดีไปด้วยสามตัวสำหรับขยายพันธุ์ พร้อมด้วยพืชสำหรับปลูก...อาหารหมู..."

ในการบรรลุเป้าหมายสุดท้ายในการสร้าง "ความพออยู่พอกิน" ให้กับประชาชนชาวไทยทุกคนโดยเฉพาะอย่างยิ่งเกษตรกรผู้ยากไร้ในชนบท จากพระราชดำรัสในปีต่อๆ มา โดยเฉพาะอย่างยิ่งตั้งแต่ปี 2537 ได้แสดงว่าพระองค์ได้มีการดำเนินงานเป็นขั้นตอนห้าประการตามลำดับ คือ

1. ปรับแก้สภาพทางกายภาพของพื้นดินให้ประเทศไทยเป็น "สุวรรณภูมิ" คือ มีพื้นดินอุดมสมบูรณ์โดยการปรับเปลี่ยนสภาพเดิมที่เป็นที่ดอนแห้งแล้ง มีปัญหาดินเค็ม ดินดาล ดินเปรี้ยว หรือเป็นพื้นที่น้ำท่วมขังที่มีสภาพเป็นกรดให้เป็นพื้นที่ที่อุดมสมบูรณ์เหมาะสมกับการเพาะปลูก

2. เน้นความสามารถในการพัฒนาและใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมโดยเน้นการประหยัดแต่ถูกหลักวิชาการ

3. ส่งเสริมให้มีการผลิตที่หลากหลาย (diversification) เพื่อลดความ เสี่ยงและช่วยให้เกิดมีกระแสรายได้ (cash-flow) ที่

สม่ำเสมอ

4. ส่งเสริมให้มีสถาบันหรือองค์กรของเกษตรกรเข้ามาช่วยแก้ปัญหา ไม่ว่าจะเป็นธนาคารข้าว ธนาคารกระบือ และกลุ่มออมทรัพย์ เป็นต้น

5. ส่งเสริมการแปรรูปสินค้าเกษตร เช่น การแปรรูปน้ำนมดิบ แปรรูปผักและผลไม้ เป็นต้น เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่ม เพิ่มการจ้างงาน เพิ่มอำนาจต่อรองให้แก่เกษตรกร เนื่องจากช่วยให้สินค้าอยู่ในตลาดได้เป็นเวลานานมากขึ้น

หลังจากที่ได้ทรงศึกษาค้นคว้าทดลองอย่างต่อเนื่อง ตั้งแต่ พ.ศ. 2512 เป็นต้นมา พ.ศ. 2537 พระองค์ได้ทรงเผยแพร่แนวความคิด "ทฤษฎีใหม่" เป็นครั้งแรก เมื่อวันที่ 4 ธันวาคม 2537 ในฐานะที่เป็นรูปแบบหนึ่งของเศรษฐกิจพอเพียง โดยแบ่งเป็น 3 ขั้นตอน คือ ในขั้นตอนที่หนึ่ง เกษตรกรจะต้องสามารถพึ่งพาตนเองได้ โดยเน้นการเพาะปลูกเพื่อบริโภคในครัวเรือนเป็นหลัก เหลือจึงขาย พร้อมกับพระราชทานรูปธรรมทางเทคนิคที่มีการจัดที่ดิน ออกเป็น 4 ส่วน ส่วนหนึ่งประมาณ 3/10 เป็นพื้นที่สำหรับเก็บน้ำไว้ในไร่นาของตนเอง เพื่อสามารถเพาะปลูกเลี้ยงชีพและทำการเกษตรได้ตลอดปีและใช้เลี้ยงปลา ถ้าไม่สามารถเก็บน้ำได้พอก็จะมีระบบเติมน้ำจากอ่างเก็บน้ำขนาดกลางเข้าสู่พื้นที่ อีกส่วนหนึ่งประมาณ 3/10 เป็นพื้นที่เพื่อการปลูกข้าว อีกส่วนหนึ่งประมาณ 3/10 เท่ากันเป็นสวนผลไม้และไม้ยืนต้นเพื่อการใช้สอย และที่เหลืออีก 1/10 ใช้เป็นที่อยู่อาศัย ปลูกผักสวนครัวและเลี้ยงสัตว์เพื่อการบริโภคในครัวเรือน

ทฤษฎีใหม่ขั้นที่สอง เมื่อเกษตรกรมีผลผลิตมากเกินความจำเป็นในการบริโภคในครัวเรือนควรมีการรวมกลุ่มในลักษณะที่

เป็นสหกรณ์เพื่อจำหน่ายหรือเพื่อแปรรูปก่อนการจำหน่าย

ส่วนทฤษฎีใหม่ขั้นที่สาม เมื่อกลุ่มเกษตรกรมีความเข้มแข็ง ก็สามารถร่วมมือกับแหล่งเงิน (ธนาคาร) และแหล่งพลังงาน (บริษัทน้ำมัน) ตั้งและบริหารโรงสี ตั้งและบริหารสหกรณ์ ช่วยการลงทุนและช่วยพัฒนาคุณภาพชีวิต

ดังนั้นจะเห็นได้ว่าการดำเนินงานตามขั้นตอน 5 ประการ ในการสร้างความ "พออยู่พอกิน" หรือเศรษฐกิจพอเพียงนั้น ในขั้นตอนที่ 1 ถึง 3 ก็คือทฤษฎีใหม่ที่ว่าด้วยการทำการเกษตรกรรมในขั้นที่หนึ่งนั่นเอง ส่วนขั้นตอนที่ 4 และ 5 ก็คือทฤษฎีใหม่ในขั้นที่สอง จากข้อเสนอทฤษฎีใหม่ในฐานะที่เป็นตัวอย่างรูปธรรมของเศรษฐกิจพอเพียงนั้น เห็นได้ชัดว่ามิได้จำกัดเฉพาะการเน้นความสามารถในการพึ่งตนเองอย่างเดียว แต่เมื่อเกษตรกรมีความเข้มแข็งพอก็รวมกลุ่มกันทำการค้าขายได้ และไม่จำเป็นจะต้องจำกัดอยู่เฉพาะการค้าขายภายในประเทศ เพราะทฤษฎีใหม่ในขั้นตอนที่สามก็จะช่วยส่งเสริมให้เกษตรกรทำการค้าขายแข่งขันกับต่างประเทศได้ ภายหลังจากที่เศรษฐกิจของกลุ่มมั่นคงแข็งแรงและสามารถร่วมมืออย่างใกล้ชิดกับกลุ่มทุนและกลุ่มพลังงานได้เป็นอย่างดี

ถึงแม้จะได้ทรงมีพระราชดำรัสในเรื่อง "พอกินพอใช้" มาตั้งแต่ปี 2517 และได้มาเน้นทฤษฎีใหม่ตั้งแต่ปี 2537 เป็นต้นมา แต่รัฐบาลไทยและชนชั้นนำที่มีรายได้จากเศรษฐกิจฟองสบู่อันเกิดจากการขยายตัวทางเศรษฐกิจของประเทศอย่างรวดเร็ว โดยเริ่มจากการไหลเข้าอย่างรวดเร็วของทุนจากต่างประเทศ ตั้งแต่ ปี 2530 ถึง 2533 และตามมาด้วยเศรษฐกิจ ฟองสบู่อันเกิดจากการเปิดเสรีทางการเงิน ทำให้เงินกู้ที่มีอัตราดอกเบี้ยต่ำไหลเข้า

ประเทศไทยเป็นจำนวนมาก ทั้งรัฐบาลและชนชั้นนำเหล่านั้นก็มิได้ตระหนักถึงคำเตือนของพระองค์ ซึ่งได้ทรงเตือนอย่างต่อเนื่องทุกปีตั้งแต่ปี 2537 จนกระทั่งถึงปี 2540 ที่เกิดวิกฤติทางเศรษฐกิจ โดยที่ในปี 2539 ก็ได้ทรงเตือนอีกครั้งหนึ่ง ให้มี **"ความรอบคอบ"** และ **"อย่าตาโต"** แต่ก็ไม่ได้ผล จนกระทั่งเกิดวิกฤตทางเศรษฐกิจในปี 2540 จึงเป็นที่มาของพระราชดำรัสที่คนไทยจำใส่เกล้ากันได้จนถึงปัจจุบัน ที่ว่า

*"การเป็นเสือนั้นไม่สำคัญ สำคัญอยู่ที่เรามี**เศรษฐกิจ**แบบ**พอมีพอกิน** แบบพอมีพอกินนั้นหมายความว่า อุ้มชูตัวเองได้ ให้มีพอเพียงกับตนเอง..."*

ซึ่งเป็นที่มาของเศรษฐกิจพอเพียงในปัจจุบัน ซึ่งในครั้งนั้นถือได้ว่าเป็นการอธิบายความหมายของ **เศรษฐกิจแบบพอมีพอกิน** ว่ามีความหมายเช่นเดียวกับ **เศรษฐกิจพอเพียง** เป็นครั้งแรก แต่ถึงกระนั้นคนส่วนใหญ่ซึ่งรวมทั้งนักวิชาการและข้าราชการระดับสูงเป็นจำนวนมากก็ยังไม่เข้าใจความหมายของเศรษฐกิจพอเพียงของพระองค์ ในปี 2541 จึงได้ทรงเน้นประเด็นนี้อีกครั้ง โดยย้ำการอธิบายความหมายของคำว่า **"พอเพียง"** เพิ่มเติมดังนี้ คำว่า **พอเพียง** ไม่ได้หมายถึงการมีพอสำหรับใช้ของตัวเอง มีความหมายว่า พอมีพอกิน...เมื่อปี 2517 วันนั้นได้พูดถึงว่าเราควรปฏิบัติให้ **พอมีพอกิน พอมีพอกินนี้ก็แปลว่าเศรษฐกิจพอเพียงนั่นเอง**

พร้อมกันนั้นยังทรงอธิบายต่อไปว่า "คำว่าพอเพียงมีความหมายกว้างขวางกว่าความสามารถในการพึ่งตัวเองหรือความสามารถในการยืนบนขาของตัวเอง เพราะความพอเพียงหมายถึงการที่มีความพอ คือมีความโลภน้อย เมื่อโลภน้อยก็เบียดเบียนคนอื่นน้อย ถ้าประเทศใดมีความคิดนี้ มีความคิดว่าทำอะไรต้อง

พอเพียง หมายความว่าพอประมาณ ซื่อตรง ไม่โลภอย่างมาก คนเราก็อาจจะเป็นสุข พอเพียงนี้อาจจะมีมาก อาจจะมีของหรูหรา ก็ได้ แต่ต้องไม่เบียดเบียนคนอื่น" ซึ่งพระองค์ได้สรุปในที่สุดว่า **"ความพอเพียงนี้ก็แปลว่า ความพอประมาณและความมีเหตุผล"**

จะเห็นได้ว่าพระราชดำรัส "เศรษฐกิจพอเพียง" ตั้งแต่ที่ทรงมีพระบรมราโชวาทในครั้งแรกตั้งแต่ปี 2517 นั้น มีพระสงค์จะให้เป็นแนวคิดนำในการพัฒนาประเทศ เพราะถ้าจะย้อนกลับไปศึกษาพระบรมราโชวาทดังกล่าว จะเห็นได้ว่า เริ่มต้นจาก **"ความสำคัญในการพัฒนาประเทศ จะต้องเน้นการสร้างพื้นฐาน คือการมีพอกินพอใช้"** ถึงแม้ตัวอย่างที่เป็นรูปธรรมที่ทรงยกมาแสดงจะเป็นเรื่องของการแก้ปัญหาให้กับเกษตรกรและการจัดการด้านเกษตรกรรม ซึ่งเป็นกิจกรรมหลักของประเทศ แต่ในความเป็นจริงพระองค์ทรงมีพระประสงค์ให้เศรษฐกิจพอเพียงมีสถานภาพครอบคลุมกิจกรรมทางเศรษฐกิจทุกประเภท

จากที่ได้ทรงเน้นเศรษฐกิจพอเพียงในฐานะยุทธศาสตร์สำคัญในการพัฒนาประเทศดังกล่าวมาแล้วเป็นเวลาถึง 27 ปี หลังจากที่มีพระบรมราโชวาทเป็นครั้งแรกในปี 2517 จึงเป็นการสมควรอย่างยิ่งที่รัฐบาลไทยจะได้ทำการนำเอาพระบรมราโชวาทดังกล่าวมาเป็นยุทธศาสตร์ในการพัฒนาประเทศในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 9 (2545-2549) นี้ อย่างไรก็ตามปัญหาที่เกิดขึ้นในขณะนี้ก็คือ ถึงแม้ว่าขณะนี้หน่วยงานราชการที่สำคัญของรัฐ คือ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติจะเข้าใจพระบรมราโชวาทในฐานะที่เป็นยุทธศาสตร์หลักของการพัฒนาประเทศ แต่ก็ยังขาดความคิดที่เป็นรูปธรรมที่จะนำพระราชดำรัสเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์

ใช้กับเศรษฐกิจในสาขาอื่น ๆ ทั้งนี้เพราะพระองค์มีตัวอย่างในทางปฏิบัติไม่มากนักไม่เหมือนเช่นในกรณีของกิจกรรมในทางเกษตรซึ่งมีตัวอย่างมากมาย จึงเป็นหน้าที่ของงานวิจัยนี้ที่จะทำความกระจ่างในการประยุกต์เศรษฐกิจพอเพียงเข้ากับเศรษฐกิจนอกภาคการเกษตร โดยเฉพาะอย่างยิ่งภาคอุตสาหกรรมซึ่งเป็นภาคเศรษฐกิจหลักที่สำคัญมากอีกภาคหนึ่งของประเทศไทย

เศรษฐกิจพอเพียงกับตัวอย่างที่ประยุกต์กับอุตสาหกรรม

ถึงแม้ว่าพระองค์ท่านมิได้มีตัวอย่างเกี่ยวกับอุตสาหกรรมมากนัก แต่อย่างน้อยในพระราชดำรัสปี 2540 ก็ได้กล่าวถึงเศรษฐกิจพอเพียงที่เน้นตัวอย่างของการดำรงชีพที่ไม่เป็นตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง (พระราชดำรัส, 4 ธันวาคม 2540 : 9-11) นอกจากนั้นยังมีตัวอย่างของประกอบการที่เกี่ยวกับอุตสาหกรรมอาหารที่จะขออัญเชิญมาแสดงไว้ ณ ที่นี้ (พระราชดำรัส, 4 ธันวาคม 2540 : 14-17)

"ขอเล่านิทานอีกเรื่อง คือ ไปทางชลบุรีครั้งหนึ่งก็หลายสิบปีแล้ว มีพ่อค้าคนหนึ่งเขาบอกว่าเขาทำโรงงานสับปะรดกระป๋อง เขาลงทุนเป็นล้าน จำไม่ได้ว่ากี่ล้านเพื่อสร้างโรงงาน

การลงทุนมากอย่างนั้น เลยบอกให้เขาทราบว่า ไม่ค่อยเห็นด้วย เพราะว่าเคยทำโรงงานเล็ก ๆ ที่ทางภาคเหนือ ใช้เงิน 300,000 บาท เพื่อที่จะเอาผลิตผลของชาวบ้านชาวเขามาใส่กระป๋องแล้วขาย ก็ได้ผลเพราะเป็นโรงงานเล็กๆ แต่โรงงานเขาลงทุนเป็นล้านรู้สึกว่าเสี่ยง

เขาบอกว่าต้องทำอย่างนั้น เขาก็ลงทุน ทำไปทำมา สับปะรดที่อำเภอบ้านบึง และชลบุรีก็มีไม่พอ ต้องไปซื้อสับปะรดจากปราณบุรี ต้องขนส่งมาต้องเสียค่าใช้จ่ายมาก ทำไปทำมาโรงงานก็ล้ม อย่างนี้แสดงให้เห็นว่า ***ทำโครงการอะไรต้องให้นึกถึงขนาดที่เหมาะสมที่เรียกว่าอัตภาพหรือกับสิ่งแวดล้อม***

นี่พูดไปพูดมายังคิดถึงอีกรายหนึ่งที่ลำพูน มีการตั้งโรงงานสำหรับแช่แข็งผลผลิตของชาวไร่ ได้ไปเยี่ยมแล้วเขาบ่นว่าคุณภาพของข้าวโพดที่ใช้ใส่กระป๋องสำหรับแช่แข็งคุณภาพไม่ค่อยดี เขาบอกว่าจะซื้อในราคาแพงไม่ได้ ตอนนั้นไม่ทราบว่าเขาจะมีอันเป็นอย่างไร ได้บอกให้เขาว่า น่าจะส่งเสริมให้เกษตรกรที่ปลูกข้าวโพด ให้ได้ข้าวโพดที่คุณภาพดีโรงงานจะเจริญ เขาบอกว่าไม่ได้เพราะว่าคุณภาพไม่ดี อันนี้เป็นปัญหาโลกแตก ถ้าไม่ให้ราคาดีหรือไม่สนับสนุนเกษตรกรก็ทำให้ข้าวโพดคุณภาพดีไม่ได้

เรื่องนี้ตอนแรกอาจดูเหมือนขาดทุน ดูจะไม่ได้ประโยชน์ จะไม่ได้คุณภาพ จะได้ข้าวโพดที่ฟันหลอ ซึ่งเขาบอกเขาต้องทิ้ง เพราะว่าเครื่องจักรของเขาต้องมีข้าวโพดขนาดที่เหมาะสม เมื่อเป็นอย่างนั้นความจริงไม่ได้แข่งเขา แต่นึกในใจว่าโรงงานอยู่ไม่ได้ และในที่สุดก็จริง ๆ ก็ล้ม อาคารอะไรต่าง ๆ ยังอยู่เดี๋ยวนี้แต่ไม่มีใครเป็นเจ้าของ เกะกะอยู่อย่างนั้น ***ฉะนั้นการทำโครงการอะไรจะต้องทำด้วยความรอบคอบและอย่าตาโตเกินไป...***

ข้อสำคัญอยากจะพูดถึงว่าถ้าหากว่าเราทำโครงการที่เหมาะสม ขนาดที่เหมาะสม อาจจะดูไม่หรูหรา แต่ว่าจะไม่ล้มหรือถ้าล้มถ้ามีอันตรายไปก็ไม่เสี่ยงมาก *เช่น โรงงานผลไม้บรรจุกระป๋องที่ริเริ่มทำที่อำเภอฝางนั้นวันหนึ่งเขาติดต่อมาบอกว่าน้ำท่วมน้ำจากเขาลงมาพัดโรงงานเสียหาย เลยบอกว่า ไม่เป็นไร จะ*

สนับสนุนเงินเพิ่มเติม เพราะที่ดินตรงนั้นซื้อแล้ว เครื่องมือเครื่องใช้ก็ไม่เสียหมด ก็สนับสนุนเขาอีก 400,000 บาท ก็ตั้งขึ้นมาใหม่ต่อไป ก็ใช้งานได้มีกำไร อันนี้หลายปีมาแล้ว

จากตัวอย่างข้างต้นจึงอาจจะกล่าวได้ว่า แม้พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเองก็ทรงมีตัวอย่างที่เป็นรูปธรรม ที่สามารถนำเอาพระราชดำริที่เกี่ยวข้องกับเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์กับอุตสาหกรรมได้ จึงเห็นได้ว่า พระราชดำรัสเศรษฐกิจพอเพียงนั้นสามารถใช้เป็นยุทธศาสตร์ในการพัฒนาประเทศและสามารถนำมาประยุกต์ใช้กับกิจกรรมทางเศรษฐกิจในสาขาต่าง ๆ ได้ อันเป็นแนวทางในการปรับทิศทางการพัฒนาประเทศใหม่ ให้แตกต่างจากแนวทางที่ประเทศไทยเคยยึดถือตลอดมาตั้งแต่แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 1 ถึง 4 (2504-2524) ยกเว้นแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 5 (2525-2529) ซึ่งมีการปรับทิศทางการพัฒนาประเทศที่เน้นการพัฒนาชนบทมากกว่าเดิม แต่หลังจากนั้นแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 6 และ 7 (2530-2539) ก็กลับไปเน้นการพัฒนาอุตสาหกรรมส่งออกตามกระแสการไหลเข้าของทุนจากต่างประเทศ และได้มีวิวัฒนาการกลายเป็นเศรษฐกิจฟองสบู่ไปในที่สุด จึงต้องเน้นปรับทิศทางการพัฒนาเป็นครั้งแรกในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 8 (2540-2544) ที่เน้นมนุษย์เป็นศูนย์กลางของการพัฒนา มีการทบทวนผลการพัฒนาที่ผ่านมาโดยสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาสังคม และเศรษฐกิจแห่งชาติ และได้ข้อสรุปว่า **"เศรษฐกิจดี สังคมมีปัญหา การพัฒนาไม่ยั่งยืน"** ซึ่งก็เสมือนเป็นคำทำนายล่วงหน้าที่แม่นยำเพราะในปี 2540 ซึ่งเป็นปีแรกของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 8

ก็เกิดมีวิกฤตทางเศรษฐกิจซึ่งมีผลกระทบโดยตรงต่องบประมาณในการดำเนินงานให้บรรลุผลตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมฉบับที่ 8 จำเป็นต้องมีการปรับแผนเพื่อลดปัญหาจากภาวะวิกฤตทางเศรษฐกิจ เน้นการแก้ปัญหาสังคม และการลงทุนทางสังคมเพิ่มมากขึ้น พร้อมกับเน้นการช่วยเหลือผู้ด้อยโอกาส และผู้ที่ตกอยู่ในภาวะวิกฤตในระดับที่มีความสำคัญสูงสุด

จึงเป็นการสมควรอย่างยิ่งที่แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 9 จะเน้นเศรษฐกิจพอเพียงในฐานะที่เป็นยุทธศาสตร์เพื่อการพัฒนาประเทศและมีรูปธรรมที่ชัดเจนมากยิ่งขึ้นในการจัดการกับกิจกรรมทางเศรษฐกิจด้านอื่น ๆ นอกเหนือจากการเกษตรกรรมที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้ทรงมีตัวอย่างที่เป็นรูปธรรมให้ได้ศึกษามากเพียงพอแล้วในขณะที่ภาคอุตสาหกรรมเองถึงแม้จะไม่มีตัวอย่างมาก แต่อุตสาหกรรมแปรรูปสินค้าเกษตรต่าง ๆ ของโครงการหลวงที่ดำเนินอยู่ทั้งหมด ล้วนแต่เป็นการดำเนินงานในแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงทั้งสิ้น จึงเป็นการสมควรที่จะศึกษาอุตสาหกรรมในภาคเอกชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งอุตสาหกรรมขนาดกลางและขนาดย่อมซึ่งถือว่าเป็นหัวใจสำคัญของอุตสาหกรรมของประเทศ ในฐานะที่เป็นตัวจักรสำคัญที่อาจจะช่วยนำไปสู่ยุทธศาสตร์ใหม่ของการพัฒนาประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการพัฒนาภายใต้ยุทธศาสตร์เศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว โดยเริ่มจากการศึกษาจากอุตสาหกรรมขนาดกลางและขนาดย่อมที่สามารถรอดพ้นวิกฤตทางเศรษฐกิจ ว่ามีวิธีการปรับตัวให้สามารถอยู่รอดได้อย่างไร **เพื่อเป็นแนวทางกำหนดนโยบายพัฒนา อุตสาหกรรมที่สอดคล้องกับยุทธศาสตร์เศรษฐกิจพอเพียงต่อไปในอนาคต**

จากการประมวลพระราชดำริในรูปเอกสารทางราชการและตัวอย่างที่ทรงดำเนินงานที่มีทั้งหมดมาศึกษา สามารถประยุกต์เศรษฐกิจพอเพียงเข้ากับอุตสาหกรรมขนาดกลางและขนาดย่อมในเบื้องต้นได้ในกรณีดังต่อไปนี้

1. ใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสม นั่นคือ ใช้เทคโนโลยีที่มีราคาไม่แพง แต่ถูกหลักวิชาการ
2. มีขนาดการผลิตที่เหมาะสม สอดคล้องกับความสามารถในการบริหารจัดการ
3. ไม่โลภเกินไปและไม่เน้นกำไรระยะสั้นเป็นหลัก
4. เน้นความซื่อสัตย์สุจริตในการประกอบการ ไม่เอารัดเอาเปรียบผู้บริโภค และไม่เอารัดเอาเปรียบแรงงานหรือลูกค้า ตลอดจนไม่เอารัดเอาเปรียบผู้จำหน่ายวัตถุดิบ
5. เน้นการกระจายความเสี่ยงจากการมีผลิตภัณฑ์ที่หลากหลาย และ/หรือ มีความสามารถในการปรับเปลี่ยนผลผลิตได้ด้วย
6. เน้นการบริหารความเสี่ยงต่ำ (down side risk management) โดยเฉพาะอย่างยิ่งไม่ก่อหนี้จนเกินขีดความสามารถในการจัดการ
7. เน้นการตอบสนองตลาดภายในท้องถิ่น ภูมิภาค ตลาดภายในประเทศและตลาดต่างประเทศเป็นหลักตามลำดับ

ปัจจัยเหล่านี้จะช่วยให้วิสาหกิจสามารถพัฒนาได้อย่างมั่นคงในระยะยาว ซึ่งจะศึกษาได้จากวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมที่สามารถผ่านวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจมาได้ เพื่อพัฒนาเป็นตัวชี้วัดและกำหนดเป็นเกณฑ์ที่จะให้การสนับสนุนแทนเน้นปัจจัยด้านการเงินแต่เพียงอย่างเดียว ซึ่งเป็นจุดเน้นสำคัญ

ของการสนับสนุนอุตสาหกรรมขนาดกลางและย่อมโดยรัฐบาลและหน่วยงานของรัฐมาโดยตลอด และคงจะเป็นแนวทางสำคัญต่อไปในอนาคต ถ้าหากไม่มีการศึกษาในประเด็นทั้ง 7 ข้อที่กล่าวมาข้างต้นนี้อย่างจริงจัง ทั้งนี้เพื่อจะช่วยให้อุตสาหกรรมเหล่านี้เป็นส่วนประกอบสำคัญของการพัฒนาประเทศภายใต้ยุทธศาสตร์เศรษฐกิจพอเพียงสืบต่อไป

ความสำคัญของอุตสาหกรรมขนาดกลางและขนาดย่อม ต่อการฟื้นตัวจากวิกฤติทางเศรษฐกิจของไทย

อุตสาหกรรมขนาดกลางและขนาดย่อมเป็นส่วนสำคัญของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมที่ได้รับความสนใจจากรัฐบาลในปัจจุบัน ในฐานะเป็นกลไกสำคัญที่จะช่วยพลิกฟื้นประเทศจากภาวะวิกฤตเศรษฐกิจตั้งแต่ ปี 2540 เป็นต้นมา ซึ่งมีผลกระทบอย่างรุนแรงต่อเศรษฐกิจโดยรวมของประเทศ ขณะที่แนวทางแก้ไขปัญหาของรัฐบาลในขณะนั้นเน้นการตัดลดงบประมาณและเพิ่มภาษี เพื่อเป็นค่าใช้จ่ายในการปรับโครงสร้างทางการเงิน โดยมีการปรับลดงบประมาณอย่างต่อเนื่องเพื่อให้มีงบประมาณเกินดุลร้อยละ 1 ของผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศเริ่มตั้งแต่เดือนสิงหาคมและพฤศจิกายน 2540 มีผลทำให้ยอดเงินงบประมาณจริงลดลงจากยอดที่ตั้งไว้ในปี 2541 ถึงร้อยละ 20 ขณะเดียวกันก็มีการเพิ่มภาษีมูลค่าเพิ่มจากเดิมร้อยละ 7 มาเป็นร้อยละ 10

ผลจากการดำเนินนโยบายดังกล่าว ทำให้ปริมาณเงินหมุนเวียนในระบบเศรษฐกิจลดลงอย่างรวดเร็ว มีผลทำให้

เศรษฐกิจหดตัวอย่างรุนแรงกว่าร้อยละ 10 ในปี 2541 ปริมาณเงินในระบบเศรษฐกิจลดลง ประกอบกับการที่อัตราดอกเบี้ยสูงขึ้นอย่างรวดเร็วในระยะเวลาสั้น เป็นผลให้วิสาหกิจเป็นจำนวนมากล้มละลาย ก่อให้เกิดภาวะหนี้ที่ไม่ก่อรายได้ (non-performing loan-NPL) เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว ยอดหนี้ที่ไม่เกิดรายได้ของระบบธนาคารทั้งหมดมีสัดส่วนสูงสุด เมื่อเดือนพฤษภาคม 2542 ร้อยละ 47.7 ของยอดเงินให้กู้ทั้งหมดของธนาคาร สิ่งที่รัฐบาลพรรคประชาธิปัตย์ในขณะนั้นพยายามทำก็คือเน้นการปรับโครงสร้างหนี้เพื่อลดสัดส่วนของหนี้ที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้เป็นสำคัญ โดยหวังว่าเมื่อมีการปรับโครงสร้างหนี้แล้วธุรกิจจะฟื้นตัวได้เอง แต่ผลมิได้เป็นไปอย่างที่คาดหวัง แม้จะมีการปรับโครงสร้างหนี้ไปบางส่วน ก็ยังมีวิสาหกิจเป็นจำนวนมากเป็นหนี้ที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้ จนถึงเดือนกันยายน 2543 สัดส่วนของหนี้ที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้ยังคงสูงถึงร้อยละ 32 และมีแนวโน้มที่จะเพิ่มขึ้นอีก เนื่องจากธนาคารไม่สามารถปล่อยเงินกู้ให้แก่วิสาหกิจรายใหม่ได้ ทั้งนี้เนื่องจากเศรษฐกิจภาคประชาชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในระดับรากหญ้า ไม่ได้รับการกระตุ้นนั่นเอง

ขณะเดียวกันหนี้สาธารณะของรัฐบาลได้เพิ่มขึ้นจาก 176 พันล้านบาท หรือประมาณร้อยละ 4 ของผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศในปี 2539 มาเป็นจำนวน 958 พันล้านบาท หรือประมาณร้อยละ 18 ของผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ เมื่อสิ้นไตรมาสที่สามของปี 2542 ส่วนหนึ่งเป็นเพราะการออกพันธบัตรของรัฐบาลเพื่อลดภาระหนี้ของกองทุนฟื้นฟูสถาบันการเงินสองงวด คือ งวดแรก 500 พันล้านบาท และงวดต่อมาอีก 300 พันล้านบาท ต้นทุนในการปรับโครงสร้างภาคการเงินที่ประเมิน

โดยกระทรวงการคลังในเดือนกุมภาพันธ์ 2543 มียอดทั้งสิ้น 1.4 ล้านล้านบาท ปริมาณหนี้ที่เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วของภาครัฐทำให้ภาระดอกเบี้ยที่รัฐบาลจะต้องจ่ายเพิ่มขึ้นจากร้อยละ 2 ของงบประมาณรายจ่ายทั้งหมดในปี 2539 เพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 5 ในปี 2541 และเพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 10.7 ในปี 2542 ถ้ารวมกับหนี้สินของรัฐวิสาหกิจ และหนี้ต่างประเทศของธนาคารแห่งประเทศไทย หนี้ของภาครัฐจะมีขนาดใหญ่กว่านี้มาก ซึ่งก่อให้เกิดปัญหากับงบประมาณของรัฐบาลปัจจุบันที่ไม่สามารถเพิ่มงบลงทุนเพื่อกระตุ้นเศรษฐกิจได้โดยตรงมากพอเพียง เนื่องจากส่วนหนึ่งต้องผ่อนใช้หนี้เงินต้นและดอกเบี้ยจากต่างประเทศ อีกส่วนหนึ่งจะต้องระวังมิให้ยอดขาดดุลงบประมาณสูงเกินไปจนเกิดผลกระทบต่อภาวะเงินเฟ้อของประเทศ จากการคาดคะเนของธนาคารโลก (2000a :19) หนี้ของประเทศไทยจะเพิ่มสูงสุดในปี 2546 ซึ่งจะมียอดหนี้สูงถึงประมาณร้อยละ 55 ของผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ

ในความเป็นจริงประเทศไทยมียอดหนี้ในปี 2545 เกือบถึงร้อยละ 65 ของผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศแล้ว แต่เนื่องจากมีการคาดการณ์ว่าในปี 2545 อัตราการขยายตัวของเศรษฐกิจไทยจะอยู่ในระดับร้อยละ 3.5 ซึ่งในปี 2545 เศรษฐกิจไทยขยายตัวจริงในอัตราร้อยละ 4.5 ช่วยให้รัฐบาลไทยตัดสินใจใช้หนี้ไอเอ็มเอฟคืนได้ทั้งหมดในปี 2546 และช่วยให้ยอดหนี้โดยรวมในปีปัจจุบัน (2546) ไม่สูงกว่าในปี 2545 มากนัก โดยที่ธนาคารโลกอธิบายต่อไปว่า ถ้าหากยอดหนี้จำนวนดังกล่าวจะลดลงหลังจากนั้นก็อาจจะเกิดจากปัจจัยเหล่านี้ (1) อัตราการฟื้นตัวของเศรษฐกิจของประเทศ (2) ขนาดของภาคการเงินที่ได้มีการปรับโครงสร้างแล้ว (3) การฟื้นตัวของภาคอสังหาริมทรัพย์และการไหลเข้าของเงินตรา

ต่างประเทศที่ไม่ก่อให้เกิดหนี้ (4) จังหวะก้าวของการเปลี่ยนสถานภาพจากงบประมาณขาดดุลมาเป็นงบประมาณเกินดุล โดยที่เงื่อนไขทั้งสี่ประการของธนาคารโลกที่กล่าวมาแล้ว รัฐบาลไทยสามารถทำได้ครบถ้วนทั้งสี่ข้อ ถึงแม้ประเทศจะได้ผ่านการเผชิญภาวะเศรษฐกิจตกต่ำทั่วโลกอันเป็นผลจากการชะลอตัวของเศรษฐกิจสหรัฐอเมริกา สืบเนื่องจากสถานการณ์ก่อการร้ายเมื่อวันที่ 11 กันยายน 2544 ในประเทศสหรัฐอเมริกาได้นำไปสู่ภาวะสงครามระหว่างสหรัฐอเมริกาและพันธมิตรกับรัฐบาลตาลีบันของอัฟกานิสถาน และจบลงด้วยชัยชนะของสหรัฐอเมริกา มีผลทำให้เกิดความคาดหวังว่าเศรษฐกิจของสหรัฐจะฟื้นตัวภายหลังสงครามดังกล่าว ซึ่งทำให้รัฐบาลไทยสามารถบรรลุเป้าหมายการลดสัดส่วนหนี้ต่างประเทศได้สำเร็จ ถึงแม้ว่าจะมีความไม่แน่นอนในเรื่องสงครามอิรักโดยสหรัฐอเมริกาอยู่ในปัจจุบันก็ตาม

รัฐบาลไทยตั้งแต่ยุคของรัฐบาลชวน หลีกภัย ได้ตระหนักถึงความสำคัญของวิสาหกิจขนาดกลางขนาดย่อม ในฐานะที่เป็นเครื่องมือสำคัญประการหนึ่งที่จะช่วยให้เศรษฐกิจของประเทศฟื้นตัวได้ จึงได้กำหนดแนวทางส่งเสริมสนับสนุนและพัฒนาวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมให้มีสมรรถนะและขีดความสามารถเพื่อการแข่งขันในตลาดโลก โดยร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและภาคเอกชน ในการจัดทำแผนแม่บทการปรับโครงสร้างอุตสาหกรรม แผนแม่บทการพัฒนาวิสาหกิจขนาดกลาง และพระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม พ.ศ. 2543 อันเป็นหัวใจสำคัญในการแก้ไขปัญหาระดับโครงสร้างของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมของประเทศ (ทวี, 2543 : 4)

อย่างไรก็ตามความพยายามดังกล่าวก็ยังไม่บรรลุผลด้วยเหตุผลสองประการ ประการแรกมาตรการดังกล่าวได้นำมาใช้ภายหลังที่ภาคเศรษฐกิจที่แท้จริงได้พังพินาศหมดสิ้นแล้ว เนื่องจากการตัดลดงบประมาณของภาครัฐและการหดตัวอย่างรุนแรงของสินเชื่อในปี 2540 และ 2541 ถ้าหากไม่มีการตัดงบประมาณอย่างรุนแรง อีกทั้งรัฐบาลมีนโยบายที่จะป้องกันการล้มละลายของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมเป็นอย่างดีตั้งแต่เริ่มมีวิกฤติทางเศรษฐกิจ มาตรการกระตุ้นวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในลักษณะเช่นนี้ก็อาจไม่มีความจำเป็น ดังนั้นการเสนอมาตรการดังกล่าวในปี 2543 จึงนับว่าสายเกินไป ประการที่สองมาตรการดังกล่าวถูกนำมาใช้ในขณะที่หนี้สินที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้ (NPL) เป็นปัญหาหนักหน่วง ตั้งแต่กลางปี 2543 เป็นต้นมา ถึงแม้ระบบธนาคารของประเทศจะมีสภาพคล่องล้นเกินจนดอกเบี้ยเงินกู้และเงินฝากลดลงมาอย่างมาก แต่เนื่องจากธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมที่ต้องการเงินทุนล้วนแต่เป็นกิจการที่เป็นหนี้ที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้ซึ่งเป็นกิจการที่ต้องการการสนับสนุนทางการเงินทำให้ระบบธนาคารไม่สามารถปล่อยสินเชื่อให้กิจการเหล่านี้ได้เป็นผลให้ระบบธนาคารมีสภาพคล่องล้นระบบดังกล่าวแล้ว ขณะเดียวกันก็ไม่สามารถปล่อยให้วิสาหกิจที่ต้องการเงินกู้ยืมกู้ได้ (Puntasen, 2001 : 11) และถึงแม้จะได้รับเงินกู้ยืมวิสาหกิจเหล่านี้ก็จะยังมีปัญหาด้านการตลาดในขณะนั้น เนื่องจากภาวะซบเซาของทั้งเศรษฐกิจภายในประเทศและต่างประเทศ ปัญหาเงินล้นระบบขณะที่อุตสาหกรรมซึ่งเป็นภาคการผลิตที่แท้จริงยังไม่ฟื้นตัวดีพอ ขณะเดียวกันวิสาหกิจที่สามารถผ่านวิกฤติทางเศรษฐกิจมาได้ส่วนใหญ่ก็ใช้เงินทุนจากภายใน จึงไม่ต้องการที่

จะกู้เงินจากภายนอก แม้อัตราดอกเบี้ยจะต่ำ จึงเป็นปัญหาใหญ่ของรัฐบาลปัจจุบันที่ต้องแก้ไขปัญหานี้ในขณะนั้น

ดังนั้นนอกจากแผนแม่บทปรับโครงสร้างอุตสาหกรรม แผนแม่บทการพัฒนาวิสาหกิจขนาดกลาง และพระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม พ.ศ. 2543 แล้ว รัฐบาลปัจจุบันได้กำหนดนโยบายในการแก้ปัญหาอื่นๆ พร้อมกันไป นั่นคือ การจัดตั้งบริษัทบริหารสินทรัพย์แห่งชาติ (Thailand Assets Management Company-TAMC) ซึ่งก็เป็นการออกพันธบัตรไปแลกกับ NPL ของธนาคารเพื่อให้รัฐบาลมาจัดการบริหารหนี้เอง ทำให้ธนาคารสามารถดำเนินธุรกิจกับอุตสาหกรรมขนาดกลางและขนาดย่อม (small and medium industries : SMIs) ในฐานะลูกหนี้รายใหม่ได้ มีผลทำให้สามารถปล่อยสินเชื่อให้กับ SMIs ได้ง่ายกว่าแต่ก่อน ทำให้มาตรการส่งเสริม SMIs ที่กล่าวมาแล้วมีผลในการปฏิบัติจริงได้มากขึ้น

อย่างไรก็ตามถึงแม้จะมี TAMC มาช่วยบริหารหนี้เสียของธนาคารแต่ปัญหาที่สำคัญที่ยังไม่ได้รับการแก้ไข ก็คือสภาพความซบเซาของภาวะเศรษฐกิจอันเป็นปัญหาที่เกิดจากการขาดกำลังซื้อของประชาชนในระดับรากหญ้า ในการหาเสียงของพรรคไทยรักไทย พรรคได้เสนอนโยบายที่จะกระตุ้นเศรษฐกิจระดับรากหญ้า ประกอบด้วยนโยบายที่จะตั้งกองทุนให้แต่ละหมู่บ้าน หมู่บ้านละ 1 ล้านบาท เพื่อให้สมาชิกในหมู่บ้านกู้ยืมไปลงทุน นโยบายพักหนี้ให้เกษตรกร 3 ปี โดยชำระแต่เพียงดอกเบี้ย เพื่อให้เกษตรกรนำเงินต้นที่จะต้องนำไปชำระหนี้มาใช้ลงทุนได้เพิ่มเติม มีนโยบายส่งเสริมให้หนึ่งตำบลมีผลิตภัณฑ์เด่นหนึ่งผลิตภัณฑ์เพื่อรองรับเงินทุนหมู่บ้านละล้านบาทดังกล่าว นอกจาก

นี้ยังมีนโยบาย 30 บาท รักษาทุกโรค เพื่อช่วยลดรายจ่ายที่สำคัญในการรักษาพยาบาลของประชาชนเป็นจำนวนมาก เป็นการเพิ่มอำนาจซื้อให้ประชาชนมากขึ้น ในปัจจุบันได้มีนโยบายที่ดำเนินการไปแล้วอีกข้อหนึ่ง คือ ธนาคารประชาชน ที่เปิดให้กู้ยืมแก่ประชาชนทั่วไป รายละ 15,000 บาท สำหรับการกู้ยืมในครั้งแรก ทั้งนี้ไม่นับรวมโครงการที่เคยดำเนินมาก่อนหน้านี้โดยรัฐบาลชุดที่แล้ว เช่น โครงการให้กู้ยืมเพื่อการศึกษา โครงการเหล่านี้ล้วนแต่เป็นโครงการที่เพิ่มอำนาจซื้อให้แก่ประชาชนในระดับรากหญ้าให้กลายเป็นตัวจักรขนาดเล็กเป็นจำนวนมากที่จะช่วยผลักดันระบบเศรษฐกิจให้เริ่มเคลื่อนไหวและเมื่อบุคคลในระดับรากหญ้าเหล่านี้มีอำนาจซื้อเพิ่มขึ้นสินค้าและบริการที่พวกเขาเหล่านี้ต้องการเป็นส่วนใหญ่ก็เป็นสินค้าและบริการที่ผลิตโดย SMIs

ลักษณะดังกล่าวการเพิ่มการลงทุนและการใช้จ่ายของประชาชนในระดับรากหญ้าจะไปฉุดฟันเฟืองของ SMIs ซึ่งเป็นฟันเฟืองขนาดกลางให้หมุนเร็วขึ้นกว่าเดิม โดยมี TAMC เป็นน้ำมันหล่อลื่นช่วยไม่ให้ฟันเฟือง SMIs ติดขัด ถ้าการบริหารเป็นไปในลักษณะเช่นว่านี้ก็จะเห็นได้ว่า SMIs จะกลายเป็นฟันเฟืองตัวกลางที่จะช่วยขับเคลื่อนเศรษฐกิจของประเทศให้พ้นจากภาวะชงักงันหรือภาวะวิกฤติได้ ทั้งนี้เพราะมีเฟืองขนาดเล็กของภาคประชาชนเป็นพลังขับเคลื่อนเบื้องต้นและมี TAMC เป็นน้ำมันหล่อลื่น แต่ทั้งนี้จะต้องมีข้อสมมติฐานอื่นๆ อีกมากมายมาประกอบ นั่นก็คือ เมื่อเศรษฐกิจเคลื่อนตัวไปแล้วจะต้องไม่ทำให้เกิดการนำเข้ามากกว่าการส่งออก ซึ่งจะก่อให้เกิดปัญหาดุลการค้าของประเทศในรอบต่อไป ขณะเดียวกันก็จะต้องสมมติต่อไปว่า รัฐบาล

และระบบราชการสามารถบริหารประเทศอย่างมีประสิทธิภาพ อีกทั้งรัฐบาลสามารถจัดเก็บรายได้และใช้จ่ายเงินงบประมาณได้ตามเป้าหมาย

ข้อสมมติฐานเหล่านี้ล้วนแต่เป็นข้อสมมติฐานที่ยากจะเป็นจริง แต่อย่างน้อยก็ได้แสดงถึงวิธีคิดในการแก้ปัญหาของรัฐบาลในปัจจุบันอย่างเป็นระบบ และเป็นครั้งแรกในประเทศไทยที่การหาเสียงเลือกตั้งและการดำเนินนโยบายภายหลังเมื่อได้รับเลือกตั้งแล้วอยู่บนพื้นฐานของนโยบายที่นำมาใช้ในการหาเสียง จึงเป็นการเลือกตั้งที่ประชาชนได้ใช้นโยบายของพรรคการเมืองเป็นเครื่องมือในการตัดสินใจอย่างแท้จริงเป็นครั้งแรกในประเทศไทย ส่วนวัตถุประสงค์ที่นำประเด็นทั้งหมดมาอภิปรายก็เพื่อแสดงให้เห็นการมีส่วนร่วมอย่างสำคัญของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในภาพรวม ในการแก้ปัญหาวิกฤติเศรษฐกิจของชาติในขณะนี้ได้ อย่างไรก็ตาม การที่จะแก้ไขปัญหาได้จริงหรือไม่นั้นยังมีปัจจัยประกอบอื่นๆ ที่จะต้องพิจารณาอีกมาก ซึ่งอยู่นอกเหนืองานวิจัยชิ้นนี้

สำหรับประเด็นต่อไปที่ต้องการจะนำเสนอก็คือ ถึงแม้จะมีความพยายามแก้ไขปัญหาอย่างเป็นระบบดังที่ได้กล่าวมาแล้วที่มี SMIs เป็นฟันเฟืองที่เป็นจุดศูนย์กลางอย่างหนึ่งของการแก้ปัญหา ยังมีคำถามต่อไปว่าความพยายามดังกล่าวเป็นความพยายามที่ถูกทางหรือไม่ ทั้งนี้เพราะประเด็นที่สำคัญ คือ ปัญหาในการบริหารจัดการภายในของ SMIs เองยังมิได้มีการพิจารณาอย่างเป็นระบบ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การที่ SMIs ประสบปัญหาวิกฤติทางเศรษฐกิจ นอกจากปัญหาดอกเบี้ยในตลาดเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วอันเป็นผลจากการตัดลดงบประมาณรายจ่ายของรัฐและการปรับ

ลดปริมาณสินเชื่อในตลาดลงอย่างแรง ประกอบภาวะการหดตัวของตลาดสินค้าและบริการแล้ว น่าจะมาวิเคราะห์ต่อไปว่า ถ้าหาก SMIs มีการบริหารจัดการตามแนวพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียง SMIs จะมีปัญหาเช่นนี้หรือไม่ คำตอบที่จะได้จากคำถามนี้คือ ส่วนหนึ่งที่งานวิจัยนี้พยายามค้นหา

ประเภทและขนาดของอุตสาหกรรมที่จะทำการศึกษา

เพื่อให้สอดคล้องกับนโยบายของรัฐในปัจจุบันประกอบกับความสอดคล้องกับการประยุกต์เศรษฐกิจพเพียงเข้ากับภาคอุตสาหกรรมการผลิต งานวิจัยนี้จะจำกัดเฉพาะอุตสาหกรรมขนาดกลางและขนาดย่อม (small and medium scale industries : SMI's) โดยจะเน้นอุตสาหกรรมที่ได้กำหนดไว้ในข้อตกลงการทำวิจัย (term of reference : TOR) ไปที่หกอุตสาหกรรมหลัก อันประกอบด้วย

1. อุตสาหกรรมอาหารและเครื่องดื่ม
2. อุตสาหกรรมสิ่งทอ เครื่องนุ่งห่มและเครื่องหนัง
3. อุตสาหกรรมไม้แปรรูป กระดาษและสิ่งพิมพ์
4. อุตสาหกรรมยางและผลิตภัณฑ์พลาสติก
5. อุตสาหกรรมโลหะและอโลหะ
6. อุตสาหกรรมเครื่องจักรและอุปกรณ์ขนส่ง

เนื่องจากอุตสาหกรรมเหล่านี้เป็นอุตสาหกรรมที่ประกอบด้วยอุตสาหกรรมขนาดกลางและขนาดย่อมในสัดส่วนค่อนข้างจะสูง นอกจากนั้นยังเป็นอุตสาหกรรมที่มีสัดส่วนรวมกันในภาคการ

ผลิตของประเทศค่อนข้างสูงอีกด้วย จึงมีคำถามที่น่าสนใจว่า อุตสาหกรรมเหล่านี้จะดำเนินธุรกิจตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงได้มากน้อยเพียงใด และมีความแตกต่างในการประยุกต์เศรษฐกิจพอเพียง โดยมีจุดเน้นที่ต่างกันอันเนื่องมาจากความแตกต่างของอุตสาหกรรมหรือไม่ หรือความแตกต่างเกิดจากปัจจัยร่วมอื่น เป็นต้นว่าสัดส่วนของตลาดในประเทศและต่างประเทศของอุตสาหกรรมแต่ละประเภท เป็นต้น

นอกจากจะมีการจำแนกการศึกษาโดยประเภทของอุตสาหกรรมแล้วจะยังมีการจำแนกโดยขนาดของอุตสาหกรรมด้วย โดยมีการแยกซอยออกเป็นสามขนาดคือ ขนาดเล็ก ย่อม และกลาง ขนาดเล็กคือ อุตสาหกรรมที่มีสินทรัพย์ต่ำกว่า 5 ล้านบาท และ/หรือมีการจ้างงานต่ำกว่า 10 คน ส่วนอุตสาหกรรมขนาดย่อมคือ อุตสาหกรรมที่มีสินทรัพย์ตั้งแต่ 5 ล้านบาทแต่ไม่ถึง 50 ล้านบาท และ/หรือ มีการจ้างงานระหว่าง 10-50 คน อุตสาหกรรมขนาดกลางคือ อุตสาหกรรมที่มี สินทรัพย์ตั้งแต่ 50 ล้านบาทแต่ไม่เกิน 200 ล้านบาท และ/หรือ มีการจ้างงานระหว่าง 50 ถึง 200 คน

การจำแนกอุตสาหกรรมในลักษณะเช่นนี้ ก็เพื่อจะศึกษาว่าขนาดของอุตสาหกรรมมีผลต่อการประยุกต์เศรษฐกิจพอเพียงหรือไม่ โดยสามัญสำนึกก็น่าจะตั้งสมมติฐานได้ว่า อุตสาหกรรมขนาดเล็กและขนาดย่อมน่าจะประยุกต์เศรษฐกิจพอเพียงได้ดีกว่าอุตสาหกรรมขนาดกลาง ซึ่งผลก็มิได้ออกมาชัดเจนเช่นนั้น หากปัจจัยชี้ขาดขึ้นอยู่กับสัดส่วนของตลาดต่างประเทศเป็นสำคัญ แต่ก็มีแนวโน้มโดยทั่วไปว่า อุตสาหกรรมขนาดกลางจะมีสัดส่วนตลาดต่างประเทศสูงกว่า

ประเด็นที่จะพิจารณาในบทต่อไป

บทที่สองจะเป็นการศึกษาภูมิหลังของอุตสาหกรรมขนาดกลางและขนาดย่อม เริ่มจากแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 1 (2504-2509) เป็นต้นมาที่เน้นการพัฒนาอุตสาหกรรมในฐานะที่เป็นยุทธศาสตร์หลักของการพัฒนาประเทศ โดยเริ่มจากการส่งเสริมอุตสาหกรรมทดแทนการนำเข้าในสองแผนแรก และเริ่มหันมาให้ความสนใจส่งเสริมอุตสาหกรรมส่งออกตั้งแต่แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 3 (2515-2519) แต่การพัฒนาอุตสาหกรรมส่งออกเริ่มจะสัมฤทธิ์ผลอย่างแท้จริง ภายหลังจากมีการเตรียมการอย่างดีพอสมควรตั้งแต่แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 5 (2525-2529) ส่วนการเพิ่มขึ้นของการส่งออกสินค้าอุตสาหกรรมในลักษณะก้าวกระโดดนั้นเริ่มจากแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 6 และ 7 (2530-2339) โดยเฉพาะอย่างยิ่งตั้งแต่ปี 2533 เป็นต้นไป

ส่วนการกระจายอุตสาหกรรมไปสู่ภูมิภาคนั้น มีการกล่าวถึงตั้งแต่แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 3 (2516 - 2520) เป็นต้นมา โดยเน้นการกระจายที่ผูกติดกับขั้วของความเจริญเติบโตของภูมิภาค (growth pole) ซึ่งเป็นยุทธศาสตร์การพัฒนาเมืองในภูมิภาคเป็นพื้นฐาน โดยไม่มีความสัมพันธ์กับความคิดการพัฒนาชนบทในลักษณะที่เป็นการพัฒนาจากล่างขึ้นบน การเน้นความสำคัญของอุตสาหกรรมขนาดกลางและขนาดย่อมในฐานะแหล่งจ้างงานเริ่มจะมีความสำคัญในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 4 (2521-2525) แต่ในความ

เป็นจริงแผนฯ ดังกล่าวไม่ได้รับความสนใจเพราะสภาวะสงครามการเมืองของประเทศในขณะนั้น ต่อมาอุตสาหกรรมขนาดกลางและขนาดย่อมได้รับความสนใจเพิ่มขึ้นในฐานะที่มีบทบาทสำคัญในการแปรรูปสินค้าเกษตรเพื่อการส่งออก โดยเน้นไปที่อุตสาหกรรมขนาดกลางและขนาดย่อมในชนบทเพิ่มมากขึ้น การไหลเข้าของเงินทุนจากต่างประเทศในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 6 (2531-2535) อันเป็นส่วนหนึ่งที่ประเทศญี่ปุ่นถูกบังคับให้จำเป็นต้องปล่อยให้ค่าเงินเยนมีราคาสูงขึ้นเนื่องจากถูกบีบบังคับโดยกลุ่มประเทศพัฒนาแนวหน้าที่เหลืออีก 4 ประเทศ คือ สหรัฐอเมริกา อังกฤษ ฝรั่งเศส และเยอรมัน เป็นผลให้จำเป็นต้องมีการย้ายฐานการผลิต และประเทศไทยก็ได้รับประโยชน์จากการย้ายฐานการผลิตดังกล่าวด้วย ผลที่ตามมาคือมีนิคมอุตสาหกรรมเกิดขึ้นในภูมิภาคต่างๆ ของประเทศเป็นจำนวนมาก ความสำคัญของอุตสาหกรรมขนาดกลางและขนาดย่อมที่เน้นการกระจายออกไปสู่ชนบท ถูกลดบทบาทลง

ความสำคัญของอุตสาหกรรมขนาดกลางและขนาดย่อมเริ่มเป็นประเด็นเด่นชัดขึ้นมาภายหลังวิกฤติเศรษฐกิจเมื่อทุนจากต่างประเทศพากันถอนตัวออกจากประเทศไทย ขณะที่อุตสาหกรรมขนาดใหญ่ และขนาดยักษ์ประสบปัญหามากเนื่องจากใช้เงินกู้จากต่างประเทศ และได้รับผลกระทบอย่างหนักจากการที่ค่าเงินบาทลดลงเกือบเท่าตัวในระยะแรก ประกอบกับอัตราดอกเบี้ยเพิ่มสูงขึ้นอย่างรวดเร็ว เนื่องจากปริมาณสินเชื่อ เงินหมุนเวียนและรายจ่ายของรัฐบาล ลดลงอย่างรวดเร็ว การมีอุตสาหกรรมขนาดกลางและขนาดย่อมที่ใช้เงินทุนของตัวเองเป็นหลัก สามารถทำให้อุตสาหกรรมเหล่านั้นอยู่ได้ท่ามกลางภาวะวิกฤติดังกล่าว รัฐ

จึงกลับมาให้คุณค่าอุตสาหกรรมขนาดกลางและขนาดย่อมในฐานะที่เป็นฟันเฟืองสำคัญที่จะช่วยกู้วิกฤติเศรษฐกิจ โดยได้มีการออกมาตรการเป็นจำนวนมาก เพื่อส่งเสริมอุตสาหกรรมขนาดกลางและขนาดย่อม มาตรการเหล่านี้มีประโยชน์ต่ออุตสาหกรรมขนาดกลางและขนาดย่อมส่วนหนึ่ง แต่อาจจะไม่เป็นประโยชน์หรือมิฉะนั้นก็ไม่เป็นการคุ้มค่าแก่การลงทุนเท่าที่ควร เนื่องจากปัญหามุมมองในการวิเคราะห์ปัญหาที่ไม่เคยเปลี่ยน การนำเอาอุตสาหกรรมของไทยไปเปรียบเทียบกับอุตสาหกรรมในประเทศที่มีความก้าวหน้ามากกว่าผลจึงปรากฏออกมาว่าอุตสาหกรรมขนาดกลางและขนาดย่อมของไทยจะมีปัญหาทุกด้าน ไม่ว่าเรื่องเงินทุน การจัดการคุณภาพ มาตรฐานของสินค้าและแรงงาน ตลอดจนการตลาด เป็นต้น ทางแก้จากมุมมองนี้คือ จะต้องปรับปรุงทุกด้านพร้อมกันไป

แต่ถ้าหากใช้มุมมองที่แตกต่างกันไป เช่น มุมมองจากแนวพระราชดำรัสเศรษฐกิจพอเพียง จะเห็นได้ว่า การเน้นกำไรระยะสั้นเป็นหลัก การเน้นขนาดการผลิตที่ใหญ่เพื่อให้มีต้นทุนต่ำโดยไม่คำนึงถึงต้นทุนการจัดการด้านวัตถุดิบ ก็สามารถก่อให้เกิดปัญหาได้ หรือแม้แต่การใช้เทคโนโลยีที่ไม่ถูกหลักวิชาการหรือถูกหลักวิชาการแต่มีราคาสูง ก็อาจจะเป็นปัญหาได้เช่นเดียวกับการใช้ทุนภายนอกในสัดส่วนที่สูง ประเด็นเหล่านี้จะช่วยให้มีการเปลี่ยนมุมมองปัญหาของอุตสาหกรรมไทยใหม่ทั้งหมด และเป็นมุมมองที่เจาะเข้าไปศึกษาการดำเนินงานของอุตสาหกรรมในแต่ละอุตสาหกรรม จึงน่าจะเป็นมุมมองที่มีคุณค่าแก่การวิเคราะห์มากกว่า อีกทั้งถ้าหากพิจารณาปัญหาที่เกิดขึ้นจริงของอุตสาหกรรมที่เกิดเป็นปัญหาหนี้ที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้ จะยิ่ง

เห็นได้ชัดว่า ส่วนใหญ่เป็นการบริหารจัดการที่อยู่บนพื้นฐานความโลภและความไม่รู้จักประมาณตนเป็นหลัก ด้วยเหตุนี้จึงจำเป็นต้องเปลี่ยนมุมมองการวิเคราะห์ปัญหามาสู่แนวทางเศรษฐกิจพอเพียง

เพื่อที่จะช่วยให้ได้ภาพชัดเจนของการประกอบอุตสาหกรรมตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง ในบทที่สามจึงเริ่มจากการศึกษาการดำเนินงานจริงของโครงการส่วนพระองค์จิตรลดา และกิจการ สหกรณ์โคนมหนองโพราชบุรี จำกัด (ในพระบรมราชูปถัมภ์) เพื่อให้ได้ภาพตัวอย่างที่ชัดเจนยิ่งขึ้นว่าในโครงการเหล่านั้นมีหลักการในการจัดการอย่างไรและสามารถอยู่ได้ในทางธุรกิจอย่างแท้จริงหรือไม่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งสหกรณ์โคนมหนองโพราชบุรี จำกัด (ในพระบรมราชูปถัมภ์) ซึ่งดำเนินการตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงและเป็นการดำเนินธุรกิจแบบเต็มรูปแบบ ซึ่งได้แสดงถึงจุดเด่นที่สำคัญคือ ขีดความสามารถในการสร้างงานให้แก่ครอบครัวและบุตรหลานของสมาชิกเป็นจำนวนมาก แต่ขณะเดียวกันก็มีข้อจำกัดเมื่อต้องเผชิญกับการแข่งขันจากบรรษัทข้ามชาติที่เน้นกำไรเป็นหลักและพยายามลดจำนวนคนทำงานลงให้มากที่สุด ซึ่งก็เท่ากับเป็นการสะท้อนถึงข้อจำกัดในการประยุกต์เศรษฐกิจพอเพียง เมื่อกิจการขยายตัวไปถึงระดับหนึ่งด้วยเช่นกัน แต่ก็เป็นข้อจำกัดที่อยู่ในวิสัยที่จะปรับแก้ไขได้โดยไม่จำเป็นต้องละทิ้งแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงที่เป็นหลักการสำคัญแต่อย่างใด

จากประสบการณ์ของตัวอย่างโครงการทั้งสองนำไปสู่ข้อสรุปที่สำคัญเพิ่มขึ้นว่า เมื่อมีการประยุกต์ใช้เศรษฐกิจพอเพียงแล้วย่อมไม่มีความจำเป็นที่จะต้องกล่าวถึงหลักการของบรรษัท

ภิบาล (good corporate governance) แต่อย่างใด เพราะเศรษฐกิจพอเพียงได้ครอบคลุมหลักการสำคัญเหล่านี้แล้ว ไม่ว่าจะเป็นเรื่องความเป็นธรรมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกฝ่าย ความโปร่งใส และความรับผิดชอบอย่างมีคุณธรรม แต่ขณะเดียวกันเศรษฐกิจพอเพียงจะก้าวไปไกลมากกว่าถึงรูปแบบการบริหารจัดการที่เน้นความเสี่ยงต่ำ พยายามใช้ทรัพยากรทุกชนิดอย่างมีประสิทธิภาพ และพยายามทุกวิถีทางที่จะลดความสูญเสียและมลภาวะ เพื่อให้ธุรกิจอยู่ได้ในโลกของความเป็นจริงที่มีการแข่งขันพร้อมกับให้ความสำคัญกับปัญหาสิ่งแวดล้อม ทั้งนี้เพราะพื้นฐานที่สำคัญของเศรษฐกิจพอเพียงก็คือ ความไม่โลภ นั่นเอง

บทที่สี่ เป็นการปริทัศน์วรรณกรรมจากเอกสารและข้อมูลจากระบบเครือข่ายคอมพิวเตอร์ของอุตสาหกรรมว่ามีลักษณะเป็นอย่างไร เพื่อจะใช้เปรียบเทียบกับอุตสาหกรรมที่ได้ข้อมูลจากตัวอย่าง โดยจุดเน้นของข้อมูลที่ได้จากภาคทางการไม่ว่าบรรษัทเงินทุนอุตสาหกรรม ธนาคารแห่งประเทศไทย กรมเศรษฐกิจการพาณิชย์ กระทรวงพาณิชย์และกรมส่งเสริมการส่งออก ข้อมูลส่วนใหญ่จะเน้นประเด็นการส่งออก แนวโน้มและอุปสรรค ซึ่งก็จะใช้เป็นภาพฉากหลังของอุตสาหกรรมได้ในระดับหนึ่ง แต่จะไม่มีประเด็นเกี่ยวข้องกับเศรษฐกิจพอเพียงแต่อย่างใด เพราะอยู่ในกรอบความคิดที่แตกต่างกัน

อุตสาหกรรมอาหารและเครื่องดื่มนับว่าเป็นอุตสาหกรรมที่สำคัญที่สุดของประเทศไทยเพราะเป็นอุตสาหกรรมที่มีมูลค่าการส่งออกสูงที่สุด ในขณะที่มูลค่าเพิ่มจากวัตถุดิบและแรงงานภายในประเทศก็สูงที่สุดด้วยเช่นกัน เนื่องจากสัดส่วนการนำเข้าวัตถุดิบและเครื่องมือเครื่องจักรจากต่างประเทศไม่สูงเหมือน

อุตสาหกรรมอื่นๆ ปัญหาหลักของอุตสาหกรรมนี้คือ คุณภาพ และมาตรฐานของสินค้า และที่สำคัญที่สุดในปัจจุบันก็คือ ตราบใดที่เนื้อสัตว์ในต่างประเทศมีปัญหาไม่ว่าจะเป็นโรควัวบ้า โรคปากเปื่อยเท้าเปื่อย หรือไข้หวัดนกในไก่ของฮ่องกง ถ้าหากประเทศไทยสามารถสามารถป้องกันโรคในสัตว์ปีกได้ และไม่มีปัญหาในด้านคุณภาพของอาหารทะเล อุตสาหกรรมอาหารของไทยซึ่งประกอบด้วยอาหารประเภทผลิตภัณฑ์จากสัตว์เป็นสัดส่วนที่สูงก็จะมีความได้เปรียบ แต่ในปี 2546 ภายใต้ข้อตกลงเขตการค้าเสรีอาเซียนและกรอบการค้าขององค์การค้าโลก ประเทศไทยอาจจะต้องเชิญกับการแข่งขันจากสินค้าราคาถูกจากภูมิภาคอาเซียนเพิ่มขึ้น

อุตสาหกรรมสิ่งทอ เครื่องนุ่งห่ม และเครื่องหนังก็เป็นอุตสาหกรรมอีกประเภทหนึ่งที่มีสัดส่วนของการส่งไปจำหน่ายในต่างประเทศค่อนข้างสูง โดยมีดุลการค้าเป็นบวกค่อนข้างมาก เพราะวัตถุดิบที่นำเข้าส่วนใหญ่เป็นเส้นใยฝ้าย ตามมาด้วยผ้าถักที่เหลือเป็นการผลิตภายในประเทศ เป็นหลัก ปัญหาที่สำคัญของอุตสาหกรรมนี้คือแนวโน้มการแข่งขันที่จะทวีความรุนแรงมากยิ่งขึ้นทั้งจากประเทศคู่แข่งที่ผลิตสินค้าในตลาดล่าง เช่น จีน ปากีสถาน อินเดีย ส่วนในตลาดที่เน้นคุณภาพ รวมทั้งผู้ผลิตในตลาดบนประเทศไทยยังมีความได้เปรียบในส่วนที่เป็นการจ้างแรงงาน เช่น ไต้หวัน ฮ่องกง เกาหลี แต่ประเทศไทยยังมีปัญหามลพิษจากอุตสาหกรรมที่เกิดจากการฟอกย้อม ส่วนแนวโน้มที่สำคัญก็คือ จีนและเวียดนาม เริ่มเป็นคู่แข่งในตลาดสินค้าที่มีคุณภาพมากยิ่งขึ้นที่มีผลทำให้ไทยเสียเปรียบจากสภาวะค่าจ้างแรงงาน ส่วนอุตสาห-กรรมเครื่องหนังเป็นอุตสาหกรรมขนาดกลางและขนาดย่อมเป็นส่วนใหญ่

ปัญหาสำคัญคือวัตถุดิบที่เป็นหนังฟอก หนังเทียม และผ้าสังเคราะห์จะต้องนำเข้าจากต่างประเทศเป็นสัดส่วนที่สูงมาก ในขณะที่การฟอกหนังในประเทศมีปัญหามลภาวะสูง อุตสาหกรรมดังกล่าวมีต้นทุนต่อหน่วยสูง เนื่องจากมูลค่าเพิ่มต่อหน่วยไม่สูงพอ มีปัญหาการพัฒนาผลิตภัณฑ์ นอกจากนั้นปัญหาของอุตสาหกรรมดังกล่าวคือ การผูกขาดด้านการตลาดโดยสินค้าที่มีชื่อติดตลาดโดยบรรษัทข้ามชาติ มีผลให้ผู้ผลิตถูกกดราคา อันเป็นผลให้มูลค่าเพิ่มต่อหน่วยไม่สูงพอ ซึ่งคงจะเป็นปัญหาที่แก้ไม่ได้ในระยะสั้นโดยเฉพาะอย่างยิ่ง เมื่อต้องเผชิญกับการแข่งขันจากประเทศที่มีต้นทุนด้านแรงงานต่ำกว่า

อุตสาหกรรมไม้แปรรูป กระดาษและสิ่งพิมพ์ อุตสาหกรรมไม้แปรรูปซึ่งรวมถึงเครื่องเรือน เป็นอุตสาหกรรมที่มีการพัฒนาโครงสร้างการผลิตเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งการผลิตเครื่องเรือนชนิดถอดประกอบได้ โดยอุตสาหกรรมดังกล่าวร้อยละ 77 เป็นอุตสาหกรรมขนาดกลางและขนาดย่อม ปัญหาสำคัญของอุตสาหกรรมนี้อยู่ที่ตลาดใหญ่คือ ประเทศญี่ปุ่น ซึ่งประสบปัญหาเศรษฐกิจอย่างต่อเนื่องมาเป็นระยะเวลานาน และมีสหรัฐอเมริกาเป็นตลาดรองลงมา ซึ่งก็ยังมีปัญหายังไม่ฟื้นตัวทางเศรษฐกิจดีพอ ขณะเดียวกันก็อาจจะมีปัญหาวัตถุดิบไม้ยางพาราและมีคู่แข่งจากจีนและเวียดนาม ถึงแม้ว่าจะมีปัญหามากพอสมควรแต่ข้อดีก็คือ ไม่มีบรรษัทข้ามชาติเข้ามาผูกขาดในตลาด ทำให้แนวโน้มไม่น่าวิตกเหมือนกรณีเครื่องหนัง ส่วนอุตสาหกรรมกระดาษนั้น ปัญหาสำคัญอยู่ที่อุตสาหกรรมในประเทศผลิตได้ไม่เพียงพอ เนื่องจากต้องนำเข้าเยื่อกระดาษที่เป็นวัตถุดิบจากต่างประเทศปีละมากๆ อีกทั้งอุตสาหกรรมภายในประเทศมีผลในการ

สร้างมลภาวะสูง ขณะที่ความต้องการใช้กระดาษภายในประเทศเพิ่มขึ้นตลอดเวลา ทางแก้ในภาพรวมจึงควรลดปริมาณการใช้และเพิ่มปริมาณการนำกลับมาใช้ใหม่ให้มากขึ้น ส่วนอุตสาหกรรมสิ่งพิมพ์ส่วนใหญ่จะเป็นอุตสาหกรรมขนาดกลางและย่อม ตลาดส่วนใหญ่จะเป็นตลาดภายในประเทศ แต่ตลาดจากต่างประเทศมีอัตราส่วนการขยายตัวเพิ่มมากขึ้น โดยสรุปอุตสาหกรรมสิ่งพิมพ์ของไทยยังไม่มีปัญหาที่น่าเป็นห่วง

อุตสาหกรรมยางและผลิตภัณฑ์พลาสติก อุตสาหกรรมที่มีสัดส่วนของผลิตภัณฑ์สูงแต่มีมูลค่าเพิ่มต่อหน่วยต่ำคือ อุตสาหกรรมยางรัดของ ซึ่งเป็นอุตสาหกรรมที่ต้องใช้แรงงานเข้มข้น ในขณะเดียวกันตลาดในประเทศค่อนข้างเล็ก เมื่อเทียบกับตลาดส่งออก อุตสาหกรรมนี้อยู่ได้ดีก็เนื่องจากประเทศไทยมีวัตถุดิบเองและแรงงานราคาถูกโดยเปรียบเทียบ แต่ถ้าจะให้ดียิ่งขึ้น ควรพัฒนาเทคนิคการผลิตให้สูงขึ้นไปสู่การผลิตถุงมือยาง ถุงยางอนามัย และยางรถยนต์ให้เพิ่มมากขึ้น ผลิตภัณฑ์พลาสติกเป็นอุตสาหกรรมที่มีหลายขนาดตั้งแต่ขนาดใหญ่ ขนาดกลาง และขนาดเล็ก อุตสาหกรรมดังกล่าวได้รับผลกระทบจากวิกฤติเศรษฐกิจในระยะสั้น แต่ก็ได้ขยายการผลิตตั้งแต่ปี 2543 เพื่อลดต้นทุนต่อหน่วย และถึงแม้ประเทศไทยจะผลิตบรรจุภัณฑ์พลาสติกได้พอกับความต้องการก็ยังมีการนำเข้าจากต่างประเทศ เนื่องจากยังมีปัญหาในด้านคุณภาพเมื่อเปรียบเทียบกับราคา โดยเฉพาะอย่างยิ่งจาก จีน ไต้หวัน เกาหลี และญี่ปุ่น การแข่งขันในอนาคตคาดว่าจะยิ่งสูงขึ้นเพราะจะมีการย้ายฐานการผลิตจากญี่ปุ่นไปสู่ประเทศต่างๆเพิ่มมากขึ้น

อุตสาหกรรมโลหะและอโลหะ ในส่วนที่เป็นโลหะจะเน้น

เฟอร์นิเจอร์ โลหะและเครื่องใช้ที่เป็นโลหะในสำนักงานเป็นส่วนใหญ่ โดยมีวัตถุดิบหลักเป็นเหล็กรีดเย็น ซึ่งมีสัดส่วนร้อยละ 70 ของต้นทุนการผลิตทั้งหมด ซึ่งต้องนำเข้าจากต่างประเทศเป็นส่วนใหญ่ และเมื่อค่าเงินบาทลดต่ำลงก็มีผลทำให้ต้นทุนการผลิตในประเทศสูงขึ้น ถึงแม้จะมีโอกาสขยายตลาดไปต่างประเทศในอนาคต แต่อนาคตคงไม่สดใสเพราะข้อจำกัดด้านวัตถุดิบและต้นทุนการขนส่ง ผลิตภัณฑ์เซรามิกส์ของไทยส่วนใหญ่ ได้แก่ กระเบื้อง เครื่องสุขภัณฑ์ ถ้วยชาม ของชำร่วย และเครื่องประดับ โดยมีแนวโน้มที่จะมีตลาดในต่างประเทศ คือ สหรัฐอเมริกาและยุโรปจะขยายตัวมากขึ้น ปัญหาสำคัญคือ วัตถุดิบจากต่างประเทศมีราคาถูกกว่าและมีการสูญเสียในขั้นตอนการผลิตสูง ไม่มีชื่อสินค้าที่ติดตลาดมากพอที่เป็นของไทย อัญมณีและเครื่องประดับเป็นอุตสาหกรรมขนาดกลางและขนาดย่อมของกลุ่มอโลหะที่สามารถทำรายได้เข้าประเทศได้มาก และเป็นอุตสาหกรรมที่ก่อให้เกิดการจ้างแรงงานมาก แต่เป็นอุตสาหกรรมที่ไม่ได้อยู่ในการสำรวจของงานวิจัยนี้ เนื่องจากมิได้รวมเข้าในฐานะอุตสาหกรรมอโลหะในเบื้องแรก ดังนั้น ผลการศึกษาจากแบบสอบถามจึงมิได้รวมอุตสาหกรรมอัญมณีและเครื่องประดับ ทำให้ภาพรวมของอุตสาหกรรมโลหะและอโลหะไม่แจ่มใสนัก ขณะเดียวกันอุตสาหกรรมดังกล่าวก็จะมีลักษณแตกต่างอย่างสิ้นเชิงกับอุตสาหกรรมโลหะและอโลหะอื่นๆ ที่ได้กล่าวมาแล้ว

อุตสาหกรรมผลิตเครื่องจักรและอุปกรณ์ขนส่ง จากที่ได้ศึกษาวรรณกรรมปริทัศน์จะเป็นอุตสาหกรรมขนาดใหญ่เป็นส่วนใหญ่ ซึ่งจะแตกต่างกับอุตสาหกรรมที่ทำการศึกษาเนื่องจากเป็นอุตสาหกรรมขนาดเล็กและขนาดย่อมเป็นหลัก ดังนั้นภาพของ

อุตสาหกรรมนี้ ในวรรณกรรมปริทัศน์นี้จึงแตกต่างกันค่อนข้างมากจากอุตสาหกรรมที่ได้จากการตอบแบบสอบถาม แต่ที่ตรงกันก็คือ สัดส่วนตลาดภายในประเทศของอุตสาหกรรมดังกล่าวค่อนข้างจะสูงเมื่อเปรียบเทียบกับส่วนที่ส่งไปจำหน่ายต่างประเทศ

ประเด็นที่ควรจะสังเกตหลักสามประการก็คือ ประการแรกในแต่ละอุตสาหกรรมมีความหลากหลาย มีปัญหาและแนวโน้มที่ต่างกัน ประกอบกับองค์ประกอบที่นำเสนอก็อาจจะไม่ใช่ ตัวแทนของอุตสาหกรรมโดยรวมได้เป็นอย่างดี ทั้งนี้เนื่องจากประเด็นในข้อที่สองคือการรวบรวมข้อมูลของวรรณกรรมปริทัศน์ เน้นความรู้ที่เกี่ยวกับความต้องการที่จะทราบจากรัฐบาลและเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง ที่เน้นความสามารถในการส่งออกของอุตสาหกรรมเหล่านั้นเป็นหลัก ซึ่งแตกต่างจากวัตถุประสงค์ในการศึกษาเศรษฐกิจพอเพียงที่มีจุดเน้นอยู่ที่ความไม่โลภ การไม่ทำลายทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมตลอดจนความมั่นคงของอุตสาหกรรมและการพัฒนาประเทศในระยะยาว ประการสุดท้าย การกระจายของข้อมูลในงานวิจัยนี้ จะเน้นการให้ความร่วมมือของผู้ตอบแบบสอบถามเป็นสำคัญ เนื่องจากความจำกัดของเวลาและงบประมาณทำให้ตัวอย่างจากแบบสอบถามในอุตสาหกรรมอาจจะมีความแตกต่างจากอุตสาหกรรมที่รายงานในวรรณกรรมปริทัศน์ได้ จึงต้องขอให้ผู้อ่านพิจารณาข้อมูลทั้งหมดในฐานะที่เป็นข้อมูลที่ได้จากหลายมุมมอง เป็นความพยายามที่จะให้ข้อมูลแก่ผู้อ่านให้รอบด้านมากที่สุดเท่าที่จะทำได้

ในบทที่ห้า เป็นการสังเคราะห์ข้อมูลจากแบบสำรวจเพื่อศึกษาว่าอุตสาหกรรมขนาดกลางและขนาดย่อมที่ได้ทำการสัมภาษณ์ ได้ใช้แนวทางเศรษฐกิจพอเพียงในการช่วยให้รอดพ้นจากวิกฤติเศรษฐกิจมากน้อยเพียงใด อุตสาหกรรมดังกล่าว

ดำเนินธุรกิจในลักษณะเช่นใดภายหลังจากวิกฤติทางเศรษฐกิจ และสุดท้ายคือธุรกิจมีความรู้ในเรื่องเศรษฐกิพอเพียงมากน้อยเพียงใด และต้องการเน้นในประเด็นใดบ้าง ผลปรากฏว่าอุตสาหกรรมในภาพรวมที่ผ่านวิกฤติเศรษฐกิจมาได้ได้รับคะแนนการประยุกต์เศรษฐกิจพอเพียงในช่วงงวิกฤติเศรษฐกิจได้ในระดับ B ซึ่งนับได้ว่าเป็นระดับที่ดี แต่ภายหลังวิกฤติทางเศรษฐกิจแล้ว คะแนนจะลดลงเป็น C+

ความสำคัญอยู่ที่ว่าช่วงวิกฤติเศรษฐกิจนั้น อุตสาหกรรมเน้นการปรับตัวในด้านการบริหารจัดการ ขนาดการผลิตและการเก็บสินค้าคงเหลือใช้ในจำนวนที่จำเป็น โดยในกรณีนี้อุตสาหกรรมส่วนใหญ่ได้คะแนนค่อนข้างดีคือ ระหว่าง B+ ถึง A- ตรงกับหลักเศรษฐกิจพอเพียงในแง่การขยายการผลิตให้สอดคล้องกับความสามารถในการบริหารจัดการ ส่วนที่ช่วยให้อุตสาหกรรมได้คะแนนดี ก็คือ ความซื่อสัตย์สุจริตต่อลูกค้า และลูกจ้าง ตลอดจนผู้จำหน่ายวัตถุดิบ ทั้งนี้ เพราะเกิดสภาพความจำเป็นที่จะต้องผ่านวิกฤติเศรษฐกิจให้ได้ร่วมกัน ซึ่งทำให้มีคะแนนเฉลี่ยเป็น B+ ที่สำคัญอีกข้อหนึ่งก็คือการบริหารความเสี่ยงต่ำ โดยอุตสาหกรรมส่วนใหญ่ใช้ทุนภายในในสัดส่วนที่ค่อนข้างจะสูงและใช้เงินกู้จากภายนอกค่อนข้างน้อยมาก ซึ่งเป็นเงื่อนไขที่สำคัญที่ช่วยให้ผ่านพ้นวิกฤติทางเศรษฐกิจมาได้ ส่วนปัจจัยถ่วงก็คือปัญหาสภาพคล่องซึ่งเป็นเรื่องปกติของสถานการณ์ในขณะนั้น แต่เมื่อพ้นวิกฤติเศรษฐกิจไปแล้ว อุตสาหกรรมก็เริ่มจะเน้นการขยายตัวเพื่อลดต้นทุนต่อหน่วย เริ่มที่จะเน้นกำไรเพื่อที่จะนำมาขยายกิจการและลดความสำคัญในเรื่องความซื่อสัตย์สุจริตต่อลูกค้า ต่อแรงงาน และเจ้าของปัจจัยการผลิต เพราะเริ่มมุ่งทำกำไร แต่หลักการสำคัญที่

ยังคงยึดมั่น คือการบริหารความเสี่ยงต่ำ ซึ่งกลายเป็นประเด็นที่มีอันดับความสำคัญสูง ผลจึงทำให้ในภาวะหลังวิกฤติดัชนีเศรษฐกิจพอเพียงของอุตสาหกรรมลดลงมา เหลือเป็น C+

สำหรับขนาดอุตสาหกรรมก็มีผลทำให้การประยุกต์เศรษฐกิจพอเพียงแตกต่างกันไป โดยที่ขนาดอุตสาหกรรมจะไปเกี่ยวข้องกับสัดส่วนของการส่งออก คืออุตสาหกรรมขนาดกลางจะมีสัดส่วนการส่งออกสูงกว่าอุตสาหกรรมขนาดเล็กและขนาดย่อม อุตสาหกรรมที่เน้นการส่งออกมากจะเน้นในเรื่องการขยายการผลิตตามความต้องการของตลาดและเน้นกำไรระยะสั้นมากขึ้นกว่าเดิม และเน้นการใช้เครื่องมือเครื่องจักรที่ทันสมัย เพื่อสามารถแข่งขันได้โดยไม่คำนึงถึงปัจจัยในด้านราคาของเทคโนโลยีที่ใช้ แต่ยังมีจุดแข็งอยู่ที่การใช้ทุนภายในเป็นหลัก โดยทั่วไปอุตสาหกรรมขนาดเล็กและขนาดย่อมจะพึ่งทุนจากภายนอกมากกว่าอุตสาหกรรมขนาดใหญ่ เพราะวงเงินกู้ไม่มาก ในขณะที่อุตสาหกรรมขนาดกลางจะเน้นการใช้ทุนภายในมากกว่า และถ้าไม่ใช่อุตสาหกรรมที่เน้นการส่งออก จะเน้นการไม่เอาเปรียบลูกค้า ลูกจ้าง และผู้จำหน่ายวัตถุดิบ เพราะเป็นชื่อเสียงของอุตสาหกรรม ในขณะที่อุตสาห-กรรมส่งออกจะไม่เน้นประเด็นนี้มากนัก

เมื่อศึกษาจากความรู้ความเข้าใจโดยทั่วไปเกี่ยวกับความสำคัญของเศรษฐกิจพอเพียงในภาพรวม อุตสาหกรรมจะให้ความสำคัญกับการบริหารความเสี่ยงต่ำโดยใช้ทุนภายในเป็นหลัก และให้ความสำคัญกับการใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสม ถูกหลักวิชาการแต่มีราคาถูก รวมทั้งการใช้ทรัพยากรอย่างประหยัดและมีประสิทธิภาพ เท่าๆกับการวางแผนการผลิตให้สอดคล้องกับความสามารถในการบริหารจัดการ ในขณะที่อุตสาหกรรมขนาดเล็กจะ

ให้ความสำคัญอันดับหนึ่งกับเทคโนโลยีที่เหมาะสมถูกหลักวิชาการ รวมทั้งใช้ทรัพยากรอย่างประหยัดและมีประสิทธิภาพ ขณะที่การใช้ทุนภายในนั้นอยู่ในอันดับสอง และการวางแผนการผลิตให้สอดคล้องกับความสามารถในการบริหารจัดการอยู่ในอันดับสาม ส่วนอุตสาหกรรมขนาดย่อมและขนาดใหญ่จัดอันดับความสำคัญเหมือนกัน คือเน้นทุนภายในเป็นอันดับหนึ่ง การวางแผนการผลิตให้สอดคล้องกับความสามารถในการบริหารจัดการเป็นอันดับสอง และการใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมถูกหลักวิชาการ แต่มีราคาถูก รวมทั้งการใช้ทรัพยากรอย่างประหยัดและมีประสิทธิภาพอยู่ในอันดับสาม

เมื่อมีการจำแนกตามประเภทของอุตสาหกรรมพบว่า ความแตกต่างของอุตสาหกรรมไม่มีผลต่อการตัดสินใจประยุกต์เศรษฐกิจพอเพียงมากนัก ปัจจัยชี้ขาดอยู่ที่สัดส่วนของการส่งออกของอุตสาหกรรม ซึ่งทำให้จำแนกอุตสาหกรรมได้เป็นสองกลุ่มที่มีสัดส่วนการส่งออกสูงได้แก่ อุตสาหกรรมสิ่งทอ เครื่องนุ่งห่มและเครื่องหนัง อุตสาหกรรมอาหาร และเครื่องดื่ม และอุตสาหกรรมยางและผลิตภัณฑ์พลาสติก อีกกลุ่มหนึ่งได้แก่อุตสาหกรรมเครื่องจักรและอุปกรณ์ขนส่ง โลหะและอโลหะ และอุตสาหกรรมไม้แปรรูป กระดาษ และสิ่งพิมพ์ โดยที่อุตสาหกรรมที่เน้นการส่งออกจะให้น้ำหนักต่อการวางแผนการผลิตให้สอดคล้องกับความสามารถในการบริหารจัดการเป็นอันดับหนึ่ง การบริหารความเสี่ยงต่ำโดยใช้ทุนภายในเป็นหลักเป็นอันดับที่สอง ส่วนการใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสม ถูกหลักวิชาการ แต่มีราคาถูก รวมทั้งการใช้ทรัพยากรอย่างประหยัด และมีประสิทธิภาพอยู่ในอันดับที่สาม ส่วนความซื่อสัตย์สุจริตไม่เอารัดเอาเปรียบผู้บริโภคแรงงานและผู้จำหน่าย

วัตถุดิบนั้น มีความสำคัญในอันดับที่หกหรือเกือบสุดท้าย

ขณะที่กลุ่มที่มีสัดส่วนของตลาดภายในประเทศสูงกว่า จะเน้นการใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสม ถูกหลักวิชาการ แต่มีราคาถูก รวมทั้งการใช้ทรัพยากรอย่างประหยัดและมีประสิทธิภาพเป็นอันดับหนึ่ง เน้นการวางแผนการผลิตให้สอดคล้องกับการบริหารจัดการในอันดับที่สอง และเน้นการใช้ทุนภายในเป็นหลักเป็นอันดับที่สาม แต่เป็นที่น่าสังเกตว่ากลุ่มนี้จะเน้นความซื่อสัตย์สุจริต ไม่เอารัดเอาเปรียบผู้บริโภค แรงงานและผู้จำหน่ายวัตถุดิบเป็นอันดับที่สี่

ดังนั้น ความสามารถในการประยุกต์เศรษฐกิจพอเพียงมากน้อยเพียงใด จึงขึ้นอยู่กับว่าอุตสาหกรรมนั้น พึ่งตลาดภายในประเทศ เป็นสัดส่วนมากน้อยเพียงใด เป็นที่น่าสังเกตว่าอุตสาหกรรมสิ่งทอ เครื่องนุ่งห่ม และเครื่องหนัง ซึ่งมีสัดส่วนของการส่งออกสูงที่สุด จากการสำรวจนี้ได้คะแนน C จากดัชนีรวมของเศรษฐกิจพอเพียง แทนที่จะเป็น C+ เหมือนกรณีทั่วไป ซึ่งเป็นเครื่องชี้ให้เห็นว่าอาจจะต้องมีการปรับวิธีการดำเนินการตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงสำหรับอุตสาหกรรมที่เน้นการส่งออกเป็นพิเศษ

บทสุดท้ายคือบทที่หก ซึ่งเป็นข้อเสนอแนะ ได้มีข้อเสนอแนะทั้งหมดแปดข้อ แต่ที่เป็นข้อเสนอที่เด่นที่จะนำมาสรุปในที่นี้มีสองข้อ คือ ข้อ (7) และ (8) ที่เสนอในข้อที่ (7) ว่างานวิจัยต่อไปจะต้องพยายามเน้นการประยุกต์เศรษฐกิจพอเพียงให้เข้ากับอุตสาหกรรมส่งออกเป็นหลักให้ได้ด้วย และข้อที่ (8) จะต้องนำงานวิจัยนี้ไปต่อภาพเข้ากับทฤษฎีใหม่ในขั้นตอนต่างๆ เพื่อนำไปสู่เป้าหมายที่จะกำหนดทิศทางในการพัฒนาโดยรวมของประเทศ

ไปสู่ทิศทางการพัฒนาประเทศในอนาคต ที่มีจุดเริ่มต้นจากแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ ๙ ที่เน้นเศรษฐกิจพอเพียงเป็นวิสัยทัศน์ของการจัดทำแผน รวมทั้งแผนฯ อื่นๆ ที่อาจจะตามมาภายหลัง

บทที่ 2
ภูมิหลังการศึกษาของอุตสาหกรรมขนาดกลางและขนาดย่อม

ความหมาย

เนื่องจากในงานวิจัยนี้จะศึกษาเฉพาะอุตสาหกรรมขนาดกลางและขนาดย่อมเท่านั้นไม่รวมถึงวิสาหกิจอื่นๆ ซึ่งประกอบด้วยภาคบริการที่มีความหลากหลาย เหตุผลที่ไม่รวมภาคบริการด้วยในครั้งนี้ก็เพื่อให้ได้ภาพอุตสาหกรรรมหกกลุ่มที่ได้กล่าวมาแล้วมีความคมชัดและสามารถเจาะลงไปในรายละเอียดของแต่ละอุตสาหกรรมได้มากพอสมควร ส่วนการนำพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้กับวิสาหกิจอื่นๆ ย่อมมีความเป็นไปได้เช่นกัน แต่ยังไม่อยู่ในขอบข่ายของงานวิจัยนี้

สำหรับความหมายของอุตสาหกรรมขนาดกลางและขนาดย่อม อาจจะเริ่มโดยการพิจารณาจาก มาตรา 4 ของพระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม พ.ศ. 2543 ที่ประกาศในราชกิจจานุเบกษา ฉบับกฤษฎีกา เล่ม 117 ตอนที่ 9 ก วันที่ 17 กุมภาพันธ์ 2543 มีใจความว่า

"วิสาหกิจขนาดกลางหรือวิสาหกิจขนาดย่อม ได้แก่ วิสาหกิจที่มีจำนวนการจ้างงาน มูลค่าทรัพย์สินถาวร หรือทุนจดทะเบียน

ที่ชำระแล้ว ตามจำนวนที่กำหนดในกฎกระทรวง"

ในการบรรยายของนายดำริ สุโขธนัง อธิบดีกรมส่งเสริมอุตสาหกรรมในขณะนั้น (26 มีนาคม 2543) กว่าหนึ่งเดือนภายหลังพระราชบัญญัติดังกล่าวมีผลบังคับใช้แล้วได้อธิบายเพิ่มเติมว่า จากการสำรวจด้านอุตสาหกรรมการค้าส่ง การขายปลีก ภัตตาคารและโรงแรม การบริการ การก่อสร้าง และอื่นๆ ของสำนักงานสถิติแห่งชาติในปี 2539 ซึ่งได้ให้คำนิยามวิสาหกิจที่มีการจ้างงานไม่เกิน 200 คน เป็นกิจการขนาดกลางและขนาดย่อม ซึ่งผลสำรวจดังกล่าวพบว่า มีจำนวนกิจการที่เป็นวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมรวมทั้งสิ้น 854,064 กิจการ แบ่งตามประเภทดังนี้

- กิจการค้าปลีก 259,310 รายคิดเป็น ร้อยละ 30.4
- กิจการอุตสาหกรรม 157,363 รายคิดเป็น ร้อยละ 18.4
- กิจการบริการ 141,991 รายคิดเป็น ร้อยละ 16.6
- ภัตตาคารและโรงแรม 82,309 รายคิดเป็น ร้อยละ 9.6
- กิจการค้าส่ง 27,116 รายคิดเป็น ร้อยละ 3.2
- กิจการก่อสร้าง 9,083 รายคิดเป็น ร้อยละ 1.1
- อื่นๆ 176,892 รายคิดเป็น ร้อยละ 20.7

ส่วนวิสาหกิจที่เป็นกิจการอุตสาหกรรมนั้น จากข้อมูลกรมโรงงานกระทรวงอุตสาหกรรม ณ สิ้นปี 2542 พบว่ามีโรงงานที่จดทะเบียนอย่างเป็นทางการไว้กับกระทรวงอุตสาหกรรมจำนวน 128,304 โรงงาน ในจำนวนดังกล่าวเป็นโรงงานอุตสาหกรรมขนาดกลางและขนาดย่อม (Small and Medium Industries, SMIs) ที่มีขนาดการจ้างงานไม่เกิน 200 คน จำนวน 125,177 โรงงาน หรือคิดเป็นร้อยละ 98.0 (ดำริ, 2523 : 1-2)

สำหรับการกำหนดขนาดของวิสาหกิจโดยใช้เกณฑ์มูลค่า

ขั้นสูงของทรัพย์สินถาวรที่อธิบาย โดย สาธิต ศิริรังคมานนท์ (2543) ผู้ตรวจราชการกระทรวงอุตสาหกรรมในขณะนี้ ได้มีการอธิบายไว้ดังนี้

ตารางที่ 2.1 ข้อกำหนดขนาดวิสาหกิจโดยใช้เกณฑ์มูลค่าทรัพย์สินถาวร

(ล้านบาท)

กำหนดโดยใช้เกณฑ์มูลค่าขั้นสูงของทรัพย์สินถาวร		
ประเภท	**ขนาดกลางและขนาดย่อม**	**ขนาดย่อม**
1. การผลิต	ไม่เกิน 200	ไม่เกิน 50
2. การบริการ	ไม่เกิน 200	ไม่เกิน 50
3. การค้า		
- ค้าส่ง	ไม่เกิน 100	ไม่เกิน 50
- ค้าปลีก	ไม่เกิน 60	ไม่เกิน 30
(หน่วย : ล้านบาท)		

ในใบโฆษณาโครงการสินเชื่อรวมใจพัฒนา SMEs ในปี 2543 ก็ได้กำหนดเงื่อนไข คุณสมบัติผู้ประกอบการที่มีสิทธิขอสินเชื่อไว้ดังนี้

- กิจการการผลิต มีสินทรัพย์ถาวรสุทธิไม่เกิน 200 ล้านบาท
- กิจการการบริการ มีสินทรัพย์ถาวรสุทธิไม่เกิน 200 ล้านบาท
- กิจการค้าส่ง มีสินทรัพย์ถาวรสุทธิไม่เกิน 100 ล้านบาท
- กิจการค้าปลีก มีสินทรัพย์ถาวรสุทธิไม่เกิน 100 ล้านบาท

เป็นที่น่าสังเกตว่าจนถึงปัจจุบัน ยังมิได้มีกฎกระทรวงกำหนดจำนวนการจ้างงานหรือมูลค่าทรัพย์สินถาวรเอาไว้อย่าง

แน่ชัด แต่มีการอ้างคำจำกัดความของสำนักงานสถิติแห่งชาติที่ให้คำจำกัดความโดยยึดการจ้างงานไม่เกิน 200 คน ในขณะที่กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม กระทรวงอุตสาหกรรม และธนาคารกรุงเทพฯ กำหนดเกณฑ์มูลค่าขั้นสูงของทรัพย์สินถาวร ไม่เกิน 200 ล้านบาทสำหรับอุตสาหกรรมขนาดกลางและขนาดย่อม อนึ่งเป็นที่น่าสังเกตว่า กระทรวงอุตสาหกรรมได้แบ่งอุตสาหกรรมขนาดย่อมออกจากอุตสาหกรรมขนาดกลาง โดยจำแนกมูลค่าทรัพย์สินถาวรไม่เกิน 50 ล้านบาท ในเมื่อเกณฑ์ในปัจจุบันกำหนดให้อุตสาหกรรมขนาดกลางมีการจ้างงาน 200 คน และมีทรัพย์สินไม่เกิน 200 ล้านบาท ดังนั้นจึงอาจจะอนุมานได้ว่าอุตสาหกรรมขนาดย่อม น่าจะมีทรัพย์สินถาวรไม่เกิน 50 ล้านบาท และมีการจ้างงานไม่เกิน 50 คน โดยที่การจ้างงานขั้นต่ำไม่ควรจะต่ำกว่า 10 คนเพราะถ้าหากต่ำกว่านั้นน่าจะถือได้ว่าเป็นอุตสาหกรรมขนาดเล็กหรือขนาดจิ๋ว หรืออุตสาหกรรมในครัวเรือน

ดังนั้น โดยสรุป คำจำกัดความของอุตสาหกรรมขนาดกลางและขนาดย่อมในงานวิจัยนี้จึงเป็นดังนี้

	มูลค่าสินทรัพย์ถาวร	จำนวนการจ้างงาน
อุตสาหกรรมขนาดย่อม	0-50 **ล้านบาท**	10-50 **คน**
อุตสาหกรรมขนาดกลาง	51-200 **ล้านบาท**	51-200 **คน**

วิวัฒนาการของอุตสาหกรรมขนาดกลางและขนาดย่อม

เป็นธรรมดาของสรรพสิ่งทั้งหลาย ตราบใดที่ยังไม่จัดให้มีความสำคัญหรือยังไม่เห็นคุณค่า ย่อมไม่ได้รับความสนใจที่จะศึกษาหรือทำความเข้าใจกับสิ่งเหล่านั้นอย่างจริงจัง อุตสาหกรรมขนาดกลางและขนาดย่อมของไทยก็อยู่ภายใต้กฎเกณฑ์เช่นนี้ด้วยเช่นกัน ตั้งแต่แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 1 (2504-2509) ได้กล่าวถึงการส่งเสริมอุตสาหกรรมขนาดย่อมมาแล้วและมีกล่าวถึงในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมเกือบทุกฉบับ แต่นโยบายดังกล่าวดูเหมือนว่าจะไม่ได้นำไปสู่การปฏิบัติอย่างจริงจัง (สมศักดิ์, 2542 : 91) สาเหตุที่เป็นเช่นนี้อธิบายได้ไม่ยาก กล่าวคือตั้งแต่แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 1 เป็นต้นมา ทิศทางสำคัญในการพัฒนาประเทศคือการพัฒนาให้ประเทศไทยก้าวไปสู่การเป็นประเทศอุตสาหกรรมโดยเน้นการพัฒนาอุตสาหกรรมทดแทนการนำเข้า (import substitution) เป็นยุทธศาสตร์นำ ย่อมเป็นที่ทราบกันดีว่าสินค้านำเข้าที่สำคัญในขณะนั้นก็คือสินค้าที่บริโภคโดยกลุ่มบุคคลที่มีฐานะทางเศรษฐกิจที่เรียกว่าชนชั้นกลางหรือชนชั้นสูง สินค้าที่บริโภคก็คือเครื่องใช้ไฟฟ้าที่สร้างความสะดวกสบายในชีวิตประจำวัน เช่น ตู้เย็น พัดลม เครื่องปรับอากาศ วิทยุ โทรทัศน์ รถยนต์ และเครื่องสุขภัณฑ์ และของใช้ในชีวิตประจำวัน เช่น กระดาษชำระ ยาสีฟัน สบู่ ผงซักฟอก เป็นต้น สินค้าเหล่านี้ ถึงแม้จะเป็นที่ต้องการของคนชั้นล่างโดยทั่วไปด้วยก็ตาม ซึ่งมีประมาณร้อยละ 80 ของทั้งประเทศในขณะนั้น แต่คนเหล่านั้นย่อมไม่มีอำนาจซื้อ ขณะเดียวกันสินค้าดังกล่าวก็เป็นสินค้าที่ประเทศไทยในขณะนั้นไม่มีเทคโนโลยี

ในการผลิตด้วยตัวเองแต่มีความต้องการที่จะผลิต อุตสาหกรรมเหล่านั้นจึงได้รับการส่งเสริมในรูปแบบต่างๆ รวมทั้งมีการตั้งกำแพงภาษีเพื่อป้องกันการแข่งขันจากภายนอก อุตสาหกรรมดังกล่าวในยุคนั้นนิยมผลิตในระบบการผลิตขนาดใหญ่ (mass production) ดังนั้นจึงเป็นไปไม่ได้ที่จะเป็นอุตสาหกรรมขนาดกลางหรือขนาดย่อม อุตสาหกรรมที่ได้รับการส่งเสริมจึงเป็นอุตสาหกรรมขนาดใหญ่เป็นส่วนมาก ส่วนอุตสาหกรรมขนาดกลางและขนาดย่อมถึงแม้จะมีการเอ่ยถึงในแผนฯในฐานะที่เป็นองค์ประกอบส่วนหนึ่งของอุตสาหกรรมของประเทศ ย่อมไม่ได้รับความสนใจอย่างแท้จริง ซึ่งเป็นสถานการณ์ปกติที่สามารถเข้าใจได้ไม่ยาก

ได้เริ่มมีการกล่าวถึงการกระจายอุตสาหกรรมไปสู่ภูมิภาค ตั้งแต่แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 3 เป็นต้นมา (2516- 2520) แต่ก็ยังไม่มีความละเอียดชัดเจนเท่าที่ควร (สมศักดิ์, 2542 : 91) ซึ่งก็เป็นที่เข้าใจได้ง่ายอีกเช่นกัน เพราะการกระจายอุตสาหกรรมไปสู่ภูมิภาคนั้น เป็นส่วนสำคัญของการพัฒนาภูมิภาค ซึ่งเริ่มมีการประยุกต์ความคิดดังกล่าวมาในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 3 แต่แนวความคิดการพัฒนาภูมิภาคในยุคดังกล่าว เป็นการวางแผนจากบนสู่ล่างเพื่อให้เกิดขั้วของความเจริญเติบโต (growth pole) ซึ่งผูกติดกับยุทธศาสตร์ที่พัฒนาอุตสาหกรรมในเมืองเป็นฐาน (Douglass, 1979) มิใช่การพัฒนาภูมิภาคในความหมายที่ส่งเสริมการพัฒนาชนบทอย่างแท้จริง ทั้งนี้เพราะในขณะนั้น การพัฒนาชนบทของไทยถึงแม้ว่าจะมีการเขียนไว้ในแผนและมีการลงปฏิบัติอย่างจริงจังตั้งแต่แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 1 เป็นต้นมาจนถึง

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 4 (2521-2525) แต่นโยบายและแผนปฏิบัติดังกล่าวมีสถานภาพเป็นเพียงการทำสงครามจิตวิทยาโดยรัฐ ที่มีจุดหมายที่แท้จริง คือ การเอาชนะสงครามกองโจร ที่เปิดฉากทำสงครามโดยพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย ใช้ยุทธศาสตร์ชนบทล้อมเมือง การพัฒนาชนบทในลักษณะเช่นว่านี้จึงไม่ใช่การพัฒนาที่มีเป้าหมายจะยกระดับคุณภาพชีวิตของชาวชนบทอย่างแท้จริง (อภิชัย, 2539 : 170-172) เมื่อเป็นเช่นนี้ จึงเป็นธรรมดาที่ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 3 ดังกล่าวที่มิได้มีรูปธรรมที่ชัดเจนในการสนับสนุนการกระจายอุตสาหกรรมไปสู่ภูมิภาค ในฐานะที่เป็นส่วนหนึ่งของแผนงานพัฒนาชนบท เพื่อให้มีผลต่อการพัฒนาชนบทอย่างจริงจังแต่ประการใด

โดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วงของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 4 (2521-2525) เป็นระยะที่สงครามกลางเมืองในประเทศไทยระหว่างรัฐบาลไทยกำลังดำเนินไปอย่างดุเดือดเข้มข้น โดยที่ เสนาะ อูนากูล (1987) อดีตเลขาธิการคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ได้กล่าวเอาไว้ในภายหลังว่าแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 4 เป็นแผนที่มีเหลือกองทิ้งอยู่ที่คณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติเป็นจำนวนมาก เนื่องจากไม่มีผู้ใดสนใจที่จะเปิดอ่านและดำเนินตามแผนดังกล่าว ดังนั้นจึงเห็นได้ว่าการกล่าวถึงการกระจายอุตสาหกรรมไปสู่ภูมิภาค และการพัฒนาชนบทก่อนแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับ ที่ 5 (2526-2530) ย่อมไม่มีความหมายในทางปฏิบัติแต่อย่างใด ถึงแม้ว่าจะเริ่มมีการศึกษาการพัฒนาภูมิภาคในฐานะที่เป็นส่วนหนึ่งของการ

พัฒนาชนบท ตั้งแต่ในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 4 (2521-2525) (โปรดดูจาก Mike Douglass, 1987 ที่อ้างแล้ว)

ด้วยเหตุผลดังกล่าว งานวิจัยที่เกี่ยวกับอุตสาหกรรมขนาดย่อมจึงเริ่มมีการศึกษาและเผยแพร่อย่างจริงจังในช่วงปลายแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 3 (2516-2520) และต้นแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 4 (2521-2525) โดยงานของสมศักดิ์ แต้มบุญเลิศชัย (1978) ที่ทำการศึกษาอุตสาหกรรมขนาดย่อมของไทยในแง่ความสำคัญของการสร้างงานและจ้างงาน และงานของแสง สงวนเรือง และคณะ (2521) ที่ชี้ให้เห็นบทบาท ขนาดโครงสร้าง และปัญหาต่างๆ ที่เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาอุตสาหกรรมดังกล่าว ปัญหาที่สำคัญของอุตสาหกรรมเหล่านี้ก็คือตลาด และเนื่องจากตั้งแต่แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 3 เป็นต้นมา (2516-2520) รัฐบาลไทยได้เริ่มที่จะเปลี่ยนจุดเน้นจากการสนับสนุนอุตสาหกรรมทดแทนการนำเข้ามาเป็นการส่งเสริมอุตสาหกรรมเพื่อการส่งออก ดังนั้นเป้าหมายประการสำคัญในการสนับสนุนการศึกษาของแสง สงวนเรือง และคณะฯ ซึ่งสนับสนุนโดยหน่วยงานที่ให้ความช่วยเหลือเพื่อการพัฒนาระหว่างประเทศของสหรัฐอเมริกา (USAID) ก็คือการศึกษาศักยภาพของการส่งออกซึ่ง แสง สงวนเรือง และคณะ (1977) ได้พบว่า อุตสาหกรรมขนาดย่อมที่ได้จากการสำรวจมีสัดส่วนของการส่งออกร้อยละ 11 ในขณะที่อุตสาหกรรมขนาดกลางและขนาดใหญ่ที่มีการสำรวจมีการส่งออกร้อยละ 41.5 และร้อยละ 61.5 ตามลำดับ (ไว, 2542 : 227) ในขณะที่ แสง สงวนเรือง และคณะ ชี้ให้เห็นว่าอุตสาหกรรมขนาดย่อมมี

ศักยภาพในการส่งออกไม่น้อยกว่าอุตสาหกรรมขนาดใหญ่ โดยที่ทั้งแสง และสมศักดิ์ ได้นิยามอุตสาหกรรมขนาดย่อม คือ อุตสาหกรรมที่มีการจ้างงานระหว่าง 10-49 คน ส่วนอุตสาหกรรมขนาดกลางจะมีการจ้างงานมากกว่านั้น

จากวิวัฒนาการอันเป็นบริบทในการพัฒนาของสังคมไทยที่ได้นำมาอภิปรายข้างบนนี้ชี้ให้เห็นชัดว่า ความรู้ความเข้าใจอุตสาหกรรมในส่วนที่เกี่ยวกับอุตสาหกรรมขนาดกลางและขนาดย่อมของไทย เกือบไม่มีความสำคัญแต่ประการใดตราบเท่าที่จุดเน้นของการพัฒนาประเทศ เน้นการพัฒนาอุตสาหกรรมทดแทนการนำเข้าสินค้าที่บริโภคโดยชนชั้นกลางและชั้นสูงของประเทศ ในขณะที่การพัฒนาชนบทก็มีสถานภาพเป็นเพียงส่วนหนึ่งของสงครามจิตวิทยาในการต่อต้านสงครามกองโจรที่นำโดยพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย โดยที่รัฐบาลยังมิได้เข้าใจถึงความหมายของการพัฒนาชนบท ในฐานะที่เป็นการยกระดับความเป็นอยู่ของผู้ที่ตั้งถิ่นฐานอยู่ในชนบท ซึ่งเป็นบุคคลส่วนมากของประเทศดังเช่นที่ได้ถูกกำหนดให้เป็นเป้าหมายส่วนหนึ่งของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 5 (2526-2530) แต่เมื่อเริ่มจะให้ความสำคัญแก่ อุตสาหกรรม ในฐานะการผลิตเพื่อการส่งออกซึ่งในระยะแรกอยู่ในรูปของการแปรรูปผลิตภัณฑ์จากสินค้าเกษตร หรือผลิตภัณฑ์ในท้องถิ่นประเภทที่เป็นงานฝีมือและใช้แรงงานในสัดส่วนค่อนข้างสูง เนื่องจากเป็นไปไม่ได้ที่ในระยะเริ่มต้นประเทศไทยจะสามารถส่งออกสินค้าอุตสาหกรรมที่มีสัดส่วนของเทคโนโลยีสูงได้ ประกอบกับรัฐบาลเริ่มที่จะให้ความสนใจปัญหาการว่างงานและการจ้างงานตลอดจนการพัฒนาชนบทอย่างจริงจัง การศึกษาอุตสาหกรรมขนาดกลางและขนาดย่อม

รวมทั้งการกระจายอุตสาหกรรมขนาดกลางและขนาดย่อมไปสู่ภูมิภาคย่อมจะมีความสำคัญและมีความหมายมากขึ้น

หลังจากนั้นก็มีงานวิจัยในแนวเดียวกันนี้ คือเพื่อศึกษาความเป็นไปได้ในการจ้างงานนอกการเกษตร (Rural Off Farm Employment Assessment Project-ROFEAP 1983) ซึ่งสนับสนุนโดย USAID เช่นกัน เป็นโครงการร่วมกันของมหาวิทยาลัยมิชิแกนกับมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ซึ่งทำการวิจัย 3 ประเด็นใหญ่ คือ กิจการนอกการเกษตรในชนบท การสำรวจภายในครัวเรือนชนบท และการวิเคราะห์การเงินในชนบท โดยมีเป้าหมายที่สำคัญที่จะทราบจำนวนการจ้างงานและมูลค่าการผลิตนอกภาคการเกษตรในชนบท เพื่อใช้ประกอบการวางแผนในการปรับเปลี่ยนภาคชนบทจากการเกษตร ให้มาเป็นการทำกิจกรรมอุตสาหกรรมเพิ่มมากขึ้น จากการศึกษาที่เป็นคู่ขนานของ ROFEAP ก็คือ การศึกษาของ ประดิษฐ์ ชาสมบัติ (2526) ที่พยายามหาคำตอบในการเพิ่มรายได้ให้กับเกษตรกรในชนบทด้วยการส่งเสริมให้เกษตรกรเหล่านั้นมีงานทำนอกภาคการเกษตร โดยมีข้อเสนอว่า ถึงแม้อุตสาหกรรมในหมู่บ้านและในเมืองจะมีข้อจำกัดทางด้านศักยภาพ เนื่องจากขาดเทคโนโลยี แต่ในกระบวนการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศจะหลีกเลี่ยงไม่เผชิญกับปัญหานี้ไม่ได้ จำเป็นอย่างยิ่งจะต้องพัฒนาอุตสาหกรรมขนาดกลางและขนาดย่อมในชนบทอย่างจริงจัง แนวคิดของคณะผู้วิจัยดังกล่าวจึงเน้นบทบาทของอุตสาหกรรมขนาดกลางและขนาดย่อม ในฐานะที่เป็นเครื่องมือสำคัญในการเพิ่มรายได้ในชนบทเพื่อแก้ปัญหาความยากจนในชนบทไทย

ในบริบทการเน้นการเปลี่ยนทิศทางการพัฒนาจากอุตสาห

กรรรมทดแทนการนำเข้ามาเป็นอุตสาหกรรมส่งออกพร้อมกับเน้นการพัฒนาชนบท งานของสมศักดิ์ แต้มบุญเลิศชัย (1981) ชี้ให้เห็นว่าอุตสาหกรรมขนาดกลางและขนาดย่อมมีความสำคัญในด้านการจ้างงานทั้งในเมืองและชนบท พร้อมทั้งเสนอให้พัฒนาอุตสาหกรรมขนาดกลางและขนาดย่อมซึ่งใช้แรงงานอย่างเข้มข้น ข้อเสนอดังกล่าวสอดคล้องกับข้อเสนอของณรงค์ชัย อัครเศรณี (2526) ที่เสนอให้ส่งเสริมให้มีการดูดซับแรงงานในภาคการเกษตรเข้าสู่กิจกรรมอื่นๆ นอกภาคการเกษตรให้มากขึ้น ในฐานะเป็นเครื่องมือในการดูดซับแรงงานส่วนเกินจากภาคการเกษตร เพื่อเพิ่มรายได้ให้แก่เกษตรกร ลักษณะที่สำคัญดังกล่าวได้กลายเป็นจุดเน้นของอุตสาหกรรมขนาดกลางและขนาดย่อมในยุคนั้น ในขณะเดียวกันกรมส่งเสริมอุตสาหกรรม กระทรวงอุตสาหกรรมก็ได้ตั้งหน่วยงานเพื่อส่งเสริมหัตถกรรมและอุตสาหกรรมพื้นบ้าน ปราณี โอภาสานนท์ และคณะ (2533) ได้ชี้ให้เห็นว่า นอกจากอุตสาหกรรมขนาดกลางและขนาดย่อมจะมีบทบาทในการจ้างงานแล้ว ยังมีบทบาทสำคัญในการแปรรูปสินค้าเกษตรเพื่อการส่งออก ซึ่งมีอุตสาหกรรมขนาดกลางและขนาดย่อมในชนบทเป็นพื้นฐานสำคัญของอุตสาหกรรมนี้ แต่แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติกลับไม่ได้เน้นบทบาทของอุตสาหกรรมขนาดกลางและขนาดย่อมอย่างชัดเจน

ยุคนี้จึงเป็นยุคที่รัฐบาลไทยเริ่มสนใจให้ความสำคัญและศึกษาอุตสาหกรรรมขนาดกลางและขนาดย่อมอย่างจริงจัง ในฐานะที่เป็นเครื่องมือสำคัญที่จะช่วยดูดซับแรงงานส่วนเกินจากภาคการเกษตร ช่วยให้มีการจ้างงานเพิ่มขึ้น ช่วยให้เกษตรกรมีรายได้จากการประกอบอาชีพนอกการเกษตรเพิ่มขึ้นเป็นปัจจัย

สำคัญที่จะช่วยเสริมความพยายามของรัฐในการพัฒนาชนบท อีกทั้งยังมีส่วนช่วยให้การส่งออกเพิ่มมากขึ้น แต่ถึงกระนั้นก็ยังมิได้มีมาตรการใดที่จะสนับสนุนหรือส่งเสริมอุตสาหกรรมขนาดกลางและขนาดย่อมอย่างจริงจัง เพียงแต่เริ่มมีความตระหนักและมีข้อมูลเกี่ยวกับอุตสาหกรรมขนาดกลางและขนาดย่อมเพิ่มมากขึ้นในประเทศไทย

อุตสาหกรรมขนาดกลางและขนาดย่อมยุคแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 6 (2531) เป็นต้นไป

ในระหว่างแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมฉบับที่ 5 เป็นช่วงที่รัฐบาลไทยโดยพลเอกเปรม ติณสูลานนท์ ต้องเผชิญกับภาวะวิกฤติทางเศรษฐกิจ อันเกิดจากวิกฤติการณ์น้ำมันระลอกสอง (2522/2523) อันมีผลให้เศรษฐกิจทั่วโลกเกิดความชะงักงันติดต่อกัน 3 ปี ราคาพืชผลทางการเกษตรตกต่ำติดต่อกันอย่างต่อเนื่องเป็นเวลานาน ตั้งแต่ปี 2523 ถึง 2529 ประกอบกับภาระหนี้ต่างประเทศของไทยเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วอันเป็นผลจากการใช้เงินกู้ต่างประเทศที่มีอัตราดอกเบี้ยสูงและต้องชำระคืนในระยะสั้นเพื่อซื้ออาวุธมาต่อสู้กับพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยในปี 2520–2523 โดยรัฐบาล ธานินทร์ กรัยวิเชียร มีผลทำให้อัตราการขยายตัวทางเศรษฐกิจของประเทศโดยรวมต่ำลงอย่างมาก รัฐบาลพลเอกเปรม ติณสูลานนท์ จำเป็นต้องประกาศลดค่าเงินบาทครั้งใหญ่เป็นครั้งแรกจาก 20–21 บาทต่อ 1 เหรียญสหรัฐ เป็น 27 บาทต่อ 1 เหรียญสหรัฐ ทำให้การคาดการณ์อนาคตการพัฒนาของไทยในขณะนั้นไม่สดใสเท่าที่ควร โดยคาดว่าในช่วงแผนพัฒนา

เศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 6 เศรษฐกิจของประเทศไทยจะขยายตัวเพียงอัตราร้อยละ 5-6 เท่านั้น แต่แล้วข้อตกลงพลาซ่า (Plaza Accord) เมื่อเดือนกันยายน 2528 ระหว่างญี่ปุ่นกับมหาอำนาจทางเศรษฐกิจที่เหลือ มีผลให้ประเทศญี่ปุ่นจำเป็นต้องปล่อยให้ค่าเงินเยนลอยตัวในทิศทางที่มีมูลค่าเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว มีผลทำให้ต้นทุนการผลิตของญี่ปุ่นเพิ่มสูงขึ้นฉับพลัน เป็นการบีบบังคับให้ประเทศญี่ปุ่นต้องย้ายฐานการผลิตออกนอกประเทศมากขึ้น อันเป็นจุดเริ่มต้นของเศรษฐกิจฟองสบู่ในประเทศญี่ปุ่น ซึ่งประสบปัญหาฟองสบู่แตกในปี 2532 และยังไม่มีโอกาสฟื้นตัวจนถึงปัจจุบัน ขณะเดียวกันตั้งแต่ปี 2530 เป็นต้นมา ประเทศไทยก็ได้ประโยชน์จากการไหลเข้าของเงินลงทุนจากต่างประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งจากประเทศญี่ปุ่น ซึ่งมีผลให้ทุนต่างประเทศจากประเทศที่เป็นคู่แข่งของญี่ปุ่น ตามเข้ามาในประเทศไทยด้วย ทำให้เศรษฐกิจของไทยขยายตัวเกินกว่าร้อยละ 10 อย่างต่อเนื่อง 3 ปี คือ 2531-2533 และยังคงขยายตัวต่อเนื่องในอัตราสูง อันเป็นผลจากการเปิดเสรีทางการเงิน และมีส่วนสำคัญทำให้เกิดเศรษฐกิจฟองสบู่ในประเทศไทยตามมาจนกระทั่งเกิดฟองสบู่แตกจนเป็นวิกฤติทางเศรษฐกิจตั้งแต่ปี 2540 เป็นต้นมาจนถึงปัจจุบัน ทั้งหมดนี้ คือภูมิหลังของระบบเศรษฐกิจของไทยยุคแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 6 เป็นต้นมา (2531 ถึงปัจจุบัน)

การไหลเข้าอย่างรวดเร็วของการลงทุนจากต่างประเทศในลักษณะที่เป็นการย้ายฐานการผลิตมีผลที่สำคัญตามมาสองประการ ประการแรกก็คือทำให้เศรษฐกิจนอกภาคการเกษตรของไทยขยายตัวเพิ่มขึ้นในอัตราสูงถึงขั้นที่มีการกล่าวกันว่าประเทศไทย

กำลังจะกลายเป็นประเทศอุตสาหกรรมใหม่หรือเป็นเสือตัวที่ห้าต่อจากเกาหลี ไต้หวัน ฮ่องกง และสิงคโปร์ ประการที่สองก็คืออุตสาหกรรมที่เกิดขึ้นเนื่องจากเป็นการย้ายฐานการผลิตจากประเทศอุตสาหกรรมและประเทศอุตสาหกรรมใหม่ซึ่งมีตลาดส่งออกของสินค้าของตนในตลาดโลกอยู่แล้ว มีผลทำให้อุตสาหกรรมส่งออกของประเทศไทยมีการขยายตัวในอัตราสูงเพิ่มขึ้นเช่นกัน ลักษณะดังกล่าวจึงทำให้หมดความจำเป็นที่รัฐบาลไทยจะต้องเร่งส่งเสริมอุตสาหกรรมขนาดกลางและขนาดย่อมเป็นพิเศษ เพราะวัตถุประสงค์สำคัญ คือ การขยายการจ้างงานและการส่งออกได้บรรลุผลแล้ว

อย่างไรก็ตามการขยายตัวของภาคอุตสาหกรรมที่เริ่มต้นขึ้นในประเทศไทยอย่างชัดเจนในปี 2530 นั้น มักจะกระจุกตัวอยู่เฉพาะในกรุงเทพมหานครและปริมณฑล เนื่องจากหาแรงงานได้ง่าย และเป็นแรงงานที่มีวินัยในการประกอบอุตสาหกรรม กล่าวคือเป็นแรงงานที่ถูกตัดขาดจากภาคการเกษตรแต่ที่สำคัญที่สุดก็คือการมีโครงสร้างพื้นฐานที่เหมาะสมและอยู่ใกล้ชิดกับตลาด ง่ายต่อการส่งออก ผลที่ตามมาก็คือเกิดการย้ายถิ่นของคนในชนบทจนถึงขั้นหมู่บ้านในชนบทเป็นจำนวนมากล่มสลาย ขณะเดียวกันก็เพิ่มจำนวนแหล่งเสื่อมโทรมในเมืองให้มีปริมาณเพิ่มมากขึ้นอย่างรวดเร็ว สร้างปัญหาความแออัดยัดเยียด ความเสื่อมโทรมของสภาพแวดล้อมในสังคม ปัญหาขาดแคลนโครงสร้างพื้นฐานในการดำรงชีวิตในเมือง โดยเฉพาะอย่างยิ่งปัญหาการศึกษาสาธารณสุขและการคมนาคม อันเกิดจากความคับคั่งของการจราจรมีผลต่อสุขภาพทางร่างกายและจิตใจของคน ซึ่งเกิดเป็นปัญหาสังคมและปัญหาอาชญากรรมติดตามมา

ด้วยเหตุนี้จึงมีงานวิจัยของสถาบันการวิจัยเพื่อพัฒนาประเทศไทย (Thailand Development Research Institute: TDRI) ระหว่างปี 2532-2533 เพื่อศึกษาอุตสาหกรรมขนาดกลางและขนาดย่อมเพื่อเป็นข้อมูลในการวางแผนระยะยาวสำหรับการปรับโครงสร้างอุตสาหกรรมขนาดกลางและขนาดย่อม โดยเน้นภาคอุตสาหกรรมในตัวเมืองในต่างจังหวัดเป็นสำคัญ เพื่อเป็นเครื่องมือในการกระจายงานการผลิตและการจ้างงานไปสู่ภูมิภาค ในขณะเดียวกันก็เป็นการสะกัดกั้นการย้ายถิ่นฐานของประชากรในชนบทเข้ามาสู่กรุงเทพมหานครและปริมณฑล

ในช่วงที่เศรษฐกิจของประเทศมีการขยายตัวอย่างรวดเร็วดังกล่าว ได้สร้างความคาดหวังที่ดีในอนาคตว่าในที่สุดอุตสาหกรรมในชนบทจะมีศักยภาพและมีบทบาทสำคัญ ในการพัฒนาเศรษฐกิจทดแทนการเกษตรกรรมได้ในทศวรรษ 2540 (Biggs and associates, 1990)

ส่วนรูปธรรมที่เกิดขึ้นตามมาจากข้อเสนอของงานวิจัยดังกล่าวก็คือ มีการส่งเสริมให้สร้างนิคมอุตสาหกรรมในต่างจังหวัดเพิ่มมากขึ้น ตัวอย่างสำคัญของนิคมอุตสาหกรรมดังกล่าวก็คือ นิคมอุตสาหกรรมลำพูนโดยมีการกำหนดให้ลำพูนเป็นเมืองอุตสาหกรรมของภาคเหนือ ในฐานะที่เป็นประตูไปสู่เชียงใหม่ซึ่งสงวนเอาไว้เป็นเมืองเพื่อการท่องเที่ยว และมีการขยายนิคมอุตสาหกรรมไปสู่เมืองใหญ่เป็นจำนวนมากในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เช่น นครราชสีมา นอกจากนี้ก็มีการส่งเสริมการลงทุนในอุตสาหกรรมในเขตสาม นั่นก็คือการลงทุนในพื้นที่นอกเขตกรุงเทพมหานคร และปริมณฑลรวม 10 จังหวัด ในภาคกลางที่อยู่ใกล้เคียงกับกรุงเทพฯ

และปริมณฑล นั่นก็คือจังหวัดที่เหลือและนิคมอุตสาหกรรมแหลมฉบัง และภาคใต้ในจังหวัดสงขลาและสุราษฎร์ธานี เป็นต้น ซึ่งได้รับการส่งเสริมในด้านการยกเว้นภาษีรายได้และภาษีจากการนำเข้าวัตถุดิบและเครื่องจักรในเวลาที่กำหนด ส่วนรูปธรรมของการส่งเสริมอื่นๆ ไม่น่าจะมีความจำเป็นเพราะอยู่ในช่วงที่เศรษฐกิจโดยรวมของประเทศขยายตัวอย่างต่อเนื่อง ประกอบกับในช่วงระยะเวลาดังกล่าวเป็นช่วงที่ประเทศเพื่อนบ้านที่แต่เดิมมีปัญหาภายในหรือปิดประเทศไม่ว่าจะเป็นประเทศลาว เขมร เวียดนามและพม่า ต่างเปิดประเทศเพื่อรองรับการลงทุนจากต่างประเทศ ในฐานะที่ประเทศไทยเป็นประเทศเพื่อนบ้านของประเทศเหล่านี้และมีประสบการณ์ในการพัฒนาอุตสาหกรรมมาก่อน ได้มีนักลงทุนจากประเทศไทยได้ไปลงทุนในประเทศเหล่านี้เพิ่มมากขึ้น และมิได้เป็นการไปลงทุนแต่เฉพาะประเทศเพื่อนบ้านเหล่านี้เท่านั้น แม้แต่ประเทศจีนซึ่งเปิดประเทศมากขึ้น ก็มีนักลงทุนของไทยส่วนใหญ่ซึ่งมีเชื้อสายจีนได้อาศัยความสัมพันธ์ทางด้านเชื้อชาติ และความสัมพันธ์ที่มีต่อผู้นำพรรคคอมมิวนิสต์จีนไปลงทุนในประเทศจีนเพิ่มมากขึ้น

ในยุคดังกล่าวจึงเชื่อกันว่าการขยายตัวของอุตสาหกรรมของไทยคงจะไม่เป็นประเด็นปัญหาอีกต่อไป นอกจากประเด็นที่ควรจะส่งเสริมให้มีการกระจายอุตสาหกรรมไปสู่ภูมิภาคต่างๆ ของประเทศมากยิ่งขึ้น ดังนั้นงานที่เด่นในประเด็นนี้คืองานของ สมศักดิ์ แต้มบุญเลิศชัย เรื่อง **การส่งเสริมอุตสาหกรรมขนาดย่อม** (2538a) และ **การกระจายแหล่งอุตสาหกรรมไปสู่ภูมิภาค** (2538b) ซึ่งได้นำมารวบรวมเอาไว้ในบทความที่ชื่อว่า **การส่งเสริมอุตสาหกรรมขนาดย่อมและการกระจายอุตสาหกรรมไปสู่ภูมิภาค** (2542)

ที่ได้ระบุความสำคัญต่อการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ ในฐานะการเสริมสร้างรายได้และการจ้างงานช่วยกระจายกิจการอุตสาหกรรมสู่ภูมิภาค ช่วยระดมทุนและใช้เงินทุนให้เกิดประโยชน์ ส่งเสริมการพัฒนาผู้ประกอบการ ช่วยการส่งสินค้าออกและประหยัดเงินตราต่างประเทศ ซึ่งปัจจัยเหล่านี้เป็นปัจจัยที่ทุกฝ่ายตระหนักดีอยู่แล้ว เพียงแต่การขยายตัวทางเศรษฐกิจอย่างต่อเนื่องของประเทศในขณะนั้น ประกอบกับการขยายการลงทุนไปยังประเทศเพื่อนบ้านโดยนักลงทุนจากประเทศไทยในสัดส่วนที่มีความสำคัญ ทำให้ไม่ได้มีความพยายามที่จะมีมาตรการเป็นพิเศษในอันที่จะก่อให้เกิดการกระจายอุตสาหกรรมไปสู่ภูมิภาคอย่างจริงจัง ประเด็นที่เป็นข้อเสนอที่สำคัญอีกข้อหนึ่งของ สมศักดิ์ (2542) ในขณะนั้น (2538) ก็คือการพัฒนาในจังหวัดชายแดนเพื่อเป็นประตูนำไปสู่การค้ากับประเทศเพื่อนบ้าน ดังที่ได้กล่าวมาแล้ว

เมื่อเศรษฐกิจฟองสบู่ของไทยแตกในปี 2540 ภายหลังจากการพังพินาศของภาคเศรษฐกิจที่เป็นจริงระหว่างปี 2540 และ 2541 จนเกิดเป็นปัญหาหนี้ที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้ ดังที่ได้กล่าวไปแล้วนั้น วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมจึงได้รับการพิจารณาอย่างจริงจังในฐานะที่เป็นปัจจัยสำคัญในการช่วยให้เศรษฐกิจของไทยให้ค่อยๆ ฟื้นตัวและทำหน้าที่เป็นปัจจัยกระตุ้นการทำงานของระบบเศรษฐกิจโดยรวมอีกต่อหนึ่ง โดยมีภาครัฐเป็นผู้นำในการแก้ปัญหา ได้มีการออกมาตรการต่างๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งกระทรวงอุตสาหกรรมได้ออก 7 มาตรการเพื่อลดผลกระทบทางลบจากวิกฤติเศรษฐกิจดังต่อไปนี้ (กระทรวงอุตสาหกรรม, 2544 : 49-52)

1. มาตรการสินเชื่อเพื่อการบรรเทาปัญหาการขาดสภาพคล่องของ SMEs โดยมีแหล่งเงินทุน 6 แห่งให้ความช่วยเหลือ ได้แก่ บรรษัทเงินทุนอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย (IFCT) บรรษัทเงินทุนอุตสาหกรรมขนาดย่อม (บอย) ธนาคารเพื่อการส่งออกและนำเข้า (ธสน.) ธนาคารออมสิน ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์ (ธกส.) และธนาคารแห่งประเทศไทย (ธปท.) จัดสินเชื่อสนับสนุน SMEs โดยเฉพาะอย่างยิ่งปัจจุบันรัฐบาลมีโครงการที่พัฒนาบรรษัทเงินทุนอุตสาหกรรมขนาดย่อม (บอย) ให้เป็นธนาคารเพื่อวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม นอกจากนั้นยังมีธนาคารของรัฐ เช่น ธนาคารกรุงไทย และธนาคารเอกชน ให้เงินกู้กับวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในอัตราพิเศษ

2. ออกพระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม 2543 ซึ่งมีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 6 กุมภาพันธ์ 2543 กำหนดให้มีคณะกรรมการส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและย่อมมีนายกรัฐมนตรีเป็นประธาน จัดตั้งสำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและย่อม จัดให้มีกองทุนส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและย่อม มีแผนปฏิบัติการส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ตลอดจนกำหนดการส่งเสริมและสนับสนุนโดยรัฐ นับเป็นกฎหมายที่กำหนดให้รัฐต้องทำหน้าที่ ส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมอย่างจริงจัง

3. จัดทำ "แผนแม่บทการพัฒนา SMEs" เพื่อสร้างแผนหลักของการดำเนินงานส่งเสริมการพัฒนา SMEs ของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้มีเอกภาพในระยะยาว เพื่อรองรับพระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม 2543

4. ดำเนินงาน "โครงการจัดตั้งสถาบันพัฒนาวิสาหกิจ

ขนาดกลางและขนาดย่อม" ซึ่งเป็นสถาบันอิสระเพื่อการพัฒนาขีดความสามารถผู้ประกอบการที่มีอยู่แล้วและสร้างผู้ประกอบการที่มีศักยภาพรายใหม่ๆ ให้เกิดขึ้น อันเป็นโครงการร่วมมือระหว่างกระทรวงอุตสาหกรรมกับสถาบันอุดมศึกษาทั่วประเทศ

5. โครงการจัดตั้งอุตสาหกรรมขนาดกลางและขนาดย่อม (นิคมอุตสาหกรรม) เพื่อส่งเสริมให้อุตสาหกรรมขนาดกลางและขนาดย่อมเข้ามาอยู่ในพื้นที่เดียวกัน เพื่อประโยชน์ในการที่รัฐจะเข้าไปดูแลส่งเสริม โดยได้รับการยืนยันจากผู้ประกอบกิจการนิคมอุตสาหกรรมต่างๆ 15 แห่ง ว่านิคมอุตสาหกรรมและเขตประกอบการอุตสาหกรรมที่มีอยู่ในปัจจุบันมีความพร้อมอยู่แล้วทุกด้าน พร้อมทั้งมาตรการส่งเสริมและจูงใจที่เหมาะสม เช่น สิทธิประโยชน์ด้านภาษี การอำนวยความสะดวกในการปฏิบัติตามระเบียบของทางราชการ จัดให้มีศูนย์บริการ เช่น ศูนย์ข้อมูลการค้า พัฒนาบุคลากร ศูนย์กระจายสินค้า ศูนย์บำรุงรักษากลาง คลังสินค้าทัณฑ์บน และระบบ Electronic Data Interchange (EDI) เป็นต้น ส่งเสริมการตลาดโดยมีศูนย์แสดงสินค้า และพัฒนาระบบ E-Commerce

6. กระตุ้นการลงทุนและสนับสนุน SMEs เป็นส่วนหนึ่งของมาตรการ 10 สิงหาคม 2542 ได้แก่การตั้งกองทุนรวมเพื่อร่วมทุนในวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม มีวงเงิน 1,000 ล้านบาท ตั้งกองทุนเงินร่วมทุนในวิสาหกิจขนาดกลางร่วมกับธนาคารพัฒนาเอเชีย (Asian Development Bank-ADB) และกองทุนเพื่อความร่วมมือทางเศรษฐกิจโพ้นทะเลแห่งญี่ปุ่น (Overseas Economic Cooperation Fund, OECF) โดยมีวงเงินเริ่มต้น 100 ล้านเหรียญสหรัฐ ปรับโครงสร้างและเพิ่ม

ศักยภาพของบรรษัทเงินทุนอุตสาหกรรมขนาดย่อม (บอย.) ปรับปรุงระบบและเพิ่มศักยภาพการค้ำประกันสินเชื่อสำหรับวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมของบรรษัทประกันสินเชื่ออุตสาหกรรมขนาดย่อม (บอย.)

7. เร่งรัดการดำเนินงานเร่งด่วนตามแผนปรับโครงสร้างอุตสาหกรรมซึ่งประกอบด้วย โครงการพัฒนาผู้ประกอบการธุรกิจอุตสาหกรรมขนาดกลางและขนาดย่อม โครงการปรับปรุงประสิทธิภาพอุตสาหกรรมไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ โครงการกระจายข้อมูลทางการค้า โครงการจัดทำแผนแม่บทพัฒนาวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม โครงการพัฒนาอุตสาหกรรมแม่พิมพ์ โครงการพัฒนาผู้ผลิตชิ้นส่วน โครงการสร้างระบบประเมินวิเคราะห์สถานประกอบการ โครงการเร่งรัด ปรับปรุงประสิทธิภาพอุตสาหกรรมขนาดกลางและขนาดย่อม โครงการอุตสาหกรรมสู่ชนบท โครงการปรับเปลี่ยนกระบวนการผลิตจาก mass production เป็น small lot โครงการสนับสนุนเงินทุนเพื่อพัฒนาบุคลากรภาคอุตสาหกรรม

นอกจากนี้ยังมีสถาบันอิสระที่ส่งเสริม SMIs ประกอบด้วย สถาบันไทย-เยอรมัน สถาบันทรัพยากรมนุษย์ด้านเทคโนโลยีการผลิตขั้นสูง สถาบันยานยนต์ สถาบันอาหาร สถาบันไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ สถาบันพัฒนาอุตสาหกรรมสิ่งทอ สถาบันรับรองมาตรฐานไอเอสโอ (สหรัฐอเมริกา) สถาบันเพิ่มผลผลิตแห่งชาติ เป็นต้น นอกจากนั้นยังมีหน่วยงานที่ให้ความช่วยเหลือแก่ SMIs ในปัญหาต่างๆ เหล่านี้ เช่นปัญหาการเงิน ซึ่งประกอบด้วยปัญหาการขาดเงินทุนและขาดสภาพคล่อง ขาดผู้ร่วมทุน ปัญหาเทคโนโลยี และการจัดการ รวมทั้งการจัดการ

ระบบบัญชี ปัญหามาตรฐานอุตสาหกรรม ปัญหาพัฒนาบุคลากร ปัญหาการตลาด ปัญหาข้อมูลการค้าและการลงทุน ปัญหาด้านกฎหมาย ปัญหาด้านการเกษตร ปัญหาการศึกษา ปัญหาด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี เพื่อช่วยเหลือ SMIs ในการยกระดับเทคโนโลยีและใช้เทคโนโลยีใหม่ๆในการผลิต ปัญหาด้านสังคม ปัญหาที่อยู่อาศัย ข้อมูลสถิติในด้านการจัดการ แนะแนวช่วยเหลือ SMIs ในระบบการจัดการเพิ่มประสิทธิภาพการดำเนินงานและพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ด้านความปลอดภัย ในการช่วยเหลือ SMIs ในการติดตั้งและปรับปรุงระบบความปลอดภัยและแก้ปัญหาความปลอดภัยในโรงงาน ด้านการป้องกันมลภาวะมีการแนะแนวให้ SMIs บรรเทามลภาวะตลอดจนช่วยเหลือในการควบคุมมลภาวะ ด้านการตลาด ทั้งตลาดภายในประเทศและต่างประเทศ (กระทรวงอุตสาหกรรม, 2544 : 53-65)

จะเห็นได้ว่าตั้งแต่ปี 2543 เป็นต้นมา ภายหลังภาวะวิกฤติเศรษฐกิจในปี 2540 ความพยายามในการช่วยเหลือวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมทั้งจากภาครัฐและหน่วยงานอิสระต่างๆ มีมากครอบคลุมปัญหาเกือบทุกชนิดที่อาจจะเกิดขึ้นกับ SMIs จนเกือบจะกล่าวได้ว่าไม่ว่าถ้า SMIs จะมีปัญหาอะไรอย่างน้อยจะมีแหล่งข้อมูลหรือหน่วยงานที่จะให้ความช่วยเหลือหรือให้คำปรึกษาได้ ประเด็นปัญหาจริงๆ คือ การเข้าถึงแหล่งที่จะให้การช่วยเหลือเหล่านั้น หรือ SMIs มีความต้องการที่จะติดต่อขอรับความช่วยเหลือหรือไม่ ซึ่งให้ภาพว่าถ้าหาก SMIs มีความพยายามที่จะแก้ปัญหาของตนอย่างแท้จริง ปัญหาทุกชนิดที่มีอยู่น่าจะสามารถได้รับการแก้ไขได้ในที่สุด ซึ่งจะเป็นจริงหรือไม่เป็นประเด็นที่ควรจะพิจารณาต่อไป

โครงสร้างของอุตสาหกรรมขนาดกลางและขนาดย่อมกับการระบุปัญหา

งานนิทัศน์ศึกษาของ ไว จามรมาน (2542 : 227) ที่ได้ศึกษางานวิจัยอุตสาหกรรมขนาดกลางและขนาดย่อมในประเทศไทย นอกจากระบุว่า ตลาดเป็นปัญหาสำคัญแล้วยังมีการระบุว่าผู้ประกอบการ การผลิต แรงงาน วัตถุดิบ เทคโนโลยี การเงินและสินเชื่อล้วนเป็นปัญหาสำคัญของอุตสาหกรรมดังกล่าว ในช่วงที่ภาคธุรกิจส่งออกของไทยเป็นไปด้วยดี ไม่มีงานวิจัยของผู้ใดที่จะชี้ให้เห็นปัญหาเช่นนี้ เพราะถ้าชี้ปัญหานี้ก็อาจจะถูกโต้กลับด้วยข้อเท็จจริงในขณะนั้นที่ไม่มีปัญหาอะไรโดยเฉพาะอย่างยิ่งปัญหาด้านการตลาด และเมื่อตลาดไม่เป็นปัญหา ปัญหาอื่นๆ ก็มิน่าจะเป็นปัญหาสำคัญ งานวิจัยของ TDRI (2533) จึงชี้ประเด็นไปที่ภาวะการกระจุกตัวของอุตสาหกรรมโดยเฉพาะอย่างยิ่งในกรุงเทพมหานครและปริมณฑลเป็นหลัก

ได้มีการกล่าวถึงปัญหาลักษณะดังกล่าวอีกครั้งหนึ่งในงานของสมศักดิ์ แต้มบุญเลิศชัย (2528a และ2528b) และได้เขียนอีกครั้งในปี 2542 ที่ระบุว่า อุตสาหกรรมในท้องถิ่นบางประเภทมีศักยภาพเติบโตเป็นอุตสาหกรรมขนาดใหญ่ได้ แต่ต้องเผชิญกับอุปสงค์ในท้องถิ่นต่ำเนื่องจากอำนาจซื้อต่ำหรือประสบกับการแข่งขันจากอุตสาหกรรมที่มาจากท้องถิ่นอื่น หรือสินค้านำเข้าจากต่างประเทศทำให้ไม่สามารถปรับตัวเข้ากับสภาพการแข่งขันและต้องเลิกล้มกิจการไปในที่สุด สมศักดิ์ จึงได้สรุปว่า การขยายตัวของอุตสาหกรรมเหล่านี้จะเป็นไปได้ก็ด้วยการเพิ่มขึ้นของความต้องการสินค้าภายในท้องถิ่นเท่านั้น ส่วนปัญหาการขาดแคลนเงินทุนนั้นเกิดจากอุตสาหกรรมขนาดย่อมไม่มีการทำบัญชีอย่าง

เป็นระบบและขาดหลักทรัพย์ค้ำประกันเงินกู้ จึงไม่สามารถขอยืมเงินจากธนาคารพาณิชย์ได้ หรือถ้าจะกู้ได้ก็เป็นการกู้ชนิดเบิกเกินบัญชีซึ่งเป็นเงินกู้ระยะสั้นไม่เหมาะกับลักษณะประกอบการอุตสาหกรรม

ส่วนปัญหาวัตถุดิบโดยเฉพาะอย่างยิ่งวัตถุดิบจากภาคการเกษตรก็จะมีปัญหาคุณภาพไม่สม่ำเสมอและปัญหาฤดูกาลเข้ามาเกี่ยวข้อง หรือบางครั้งวัตถุดิบมีราคาแพงหรือขาดตลาดทำให้การผลิตต้องหยุดชะงักไป ส่วนปัญหาด้านแรงงาน การจัดการและเทคโนโลยี มีหลายลักษณะ เช่น การขาดแคลนแรงงานตามฤดูกาล มีอัตราการเข้าออกสูง ขาดแคลนแรงงานที่มีฝีมือในอุตสาหกรรมขนาดย่อม ปัญหาการจัดการส่วนใหญ่จะเกิดจากการที่ผู้เป็นเจ้าของและผู้จัดการเป็นบุคคลเดียวกัน มีการศึกษาน้อยและเรียนรู้การบริหารจากประสบการณ์เท่านั้น การขยายการผลิตไปสู่สินค้าอื่นหรือการปรับปรุงรูปแบบและคุณภาพของสินค้ามีน้อย มักใช้เทคนิคการผลิตง่ายๆโดยไม่มีการปรับปรุงเทคนิคในการผลิตของตนเอง ปัญหาการเข้าถึงบริการช่วยเหลือจากรัฐบาลก็มีจำกัด เนื่องจากหน่วยงานของรัฐยังมีขอบเขตที่จำกัดมาก มีการครอบคลุมในพื้นที่ที่จำกัด เนื่องจากรัฐบาลมีงบประมาณที่ใช้ในการนี้น้อยมากและเจ้าหน้าที่ก็มีจำนวนจำกัด (สมศักดิ์,2542 : 100-102)

จะเห็นได้ว่าหลังจากเกิดภาวะวิกฤติทางเศรษฐกิจซึ่งปัญหาที่แท้จริงเกิดจากอำนาจซื้อโดยรวมลดลงอย่างรวดเร็วประกอบกับอัตราดอกเบี้ยในระหว่างปี 2540 และ 2541 พุ่งสูงขึ้นอย่างรวดเร็วและคงตัวอยู่ในอัตราที่สูงยากแก่การที่อุตสาหกรรมจะทำกำไรให้คุ้มกับอัตราดอกเบี้ยได้และ ถ้าหากอุตสาหกรรมมี

ภาระหนี้เป็นเงินตราต่างประเทศ เมื่อค่าเงินบาทลดลงเกือบร้อยละ 50 ย่อมทำให้หนี้ที่ต้องชำระเมื่อคิดเป็นเงินบาทสูงขึ้นเกือบเท่าตัว เหตุผลดังกล่าวคือสาเหตุที่แท้จริงของการล่มสลายของภาคธุรกิจที่เป็นจริงทั้งหมด ดังนั้นหลังวิกฤติทางเศรษฐกิจการแก้ปัญหาหนี้ไม่ก่อให้เกิดรายได้ การประนอมหนี้และการจัดหาแหล่งทุนมาช่วยกู้วิกฤติให้แก่อุตสาหกรรมที่ประสบปัญหาจึงกลายเป็นประเด็นหลัก ในขณะเดียวกันก่อนวิกฤติเศรษฐกิจเพียงหนึ่งปี คือในปี 2539 เมื่อยอดการส่งออกของประเทศไทยได้ลดลงอย่างรวดเร็วจากปีก่อนคือในปี 2538 ซึ่งมีการแสดงยอดตัวเลขการขยายตัวของการส่งออกสูงถึงร้อยละ 25 และต่อมาได้ลดลงเหลือเพียงร้อยละ 6 ในปี 2539 สร้างภาวะความตื่นตระหนกในภาคอุตสาหกรรมของไทย ได้มีการกล่าวถึงความสามารถในการบริหารจัดการ ปัญหาทรัพยากรมนุษย์เพื่อการอุตสาหกรรม ปัญหาเทคโนโลยีในการผลิต ซึ่งก็ได้พัฒนามาเป็นข้อเสนอในการแก้ปัญหาวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมของรัฐบาลหลังวิกฤติเศรษฐกิจโดยรวมดังที่ได้กล่าวไปแล้ว

ปัญหาอันเกิดจากมุมมองที่ไม่เคยเปลี่ยน

แท้จริงแล้วปัญหาภาคอุตสาหกรรมทั้งหมดซึ่งรวมทั้งอุตสาหกรรมขนาดกลางและขนาดย่อมด้วยนั้นมิได้เกิดจากปัญหาที่ได้มีการศึกษาและทำวิจัยดังที่ได้นำมาเสนอเอาไว้เท่านั้น แต่ปัญหาที่แท้จริงนั้นส่วนหนึ่งนั้นเนื่องจากมุมมองในการวิเคราะห์ปัญหาไม่เคยเปลี่ยน ทั้งนี้เนื่องจากการวิเคราะห์ปัญหามักจะกำหนดจากมุมมองของรัฐ หน่วยงานและเจ้าหน้าที่ของรัฐ

หรือองค์กรการเงินจากต่างประเทศ ที่ให้ความช่วยเหลือทางการเงินแก่ประเทศไทยและดำเนินการศึกษาวิจัยโดยนักวิชาการที่ใช้มุมมองเดียวกับหน่วยงานที่ให้การสนับสนุนทางการเงิน ซึ่งมองภาพของอุตสาหกรรมในประเทศไทยเปรียบเทียบกับอุตสาหกรรมในประเทศที่มีการพัฒนาอุตสาหกรรมที่สูงกว่า ผลจากการวิเคราะห์ย่อมสามารถระบุปัญหาได้ว่า เป็นปัญหาเรื่องการตลาด ทุน ผู้ประกอบการ การผลิต แรงงาน วัตถุดิบและเทคโนโลยี ดังที่ได้กล่าวไว้แล้ว ซึ่งก็ไม่มีทางผิดพลาดเพราะเมื่อนำเอาอุตสาหกรรมในประเทศที่มีพัฒนาการล้าหลังกว่าไปเปรียบเทียบกับประเทศที่มีพัฒนาการก้าวหน้ากว่าย่อมแน่นอนว่าจะได้คำตอบว่าองค์ประกอบทุกชนิดของอุตสาหกรรมในประเทศที่ล้าหลังย่อมมีปัญหามากกว่าหรือเท่ากับเป็นการกำหนดคำตอบไว้ล่วงหน้าไปในตัวด้วยแล้ว

การวิเคราะห์ปัญหาในลักษณะเช่นนี้ย่อมนำไปสู่วิธีการแก้ปัญหาในลักษณะที่ทุ่มเททรัพยากรเข้าไปแก้ไขปัญหาไม่ว่าจะเป็นปัญหาด้านทุน ด้านตลาด เทคโนโลยี ตลอดจนการจัดการ ในลักษณะที่มีข้อสมมติฐานล่วงหน้าว่า อุตสาหกรรมเหล่านี้ไม่สามารถแก้ปัญหาของตัวเองได้ ซึ่งก็มิใช่เป็นวิธีการที่ผิด แต่ก็ไม่แน่เสมอไปว่าจะเป็นวิธีการที่มีประสิทธิภาพมากที่สุด กล่าวคือ เป็นวิธีการแก้ปัญหาได้ตรงประเด็นโดยใช้ทรัพยากรเพื่อการแก้ปัญหาน้อยที่สุด

ได้มีงานวิจัยชิ้นหนึ่งในรอบ 10 กว่าปีที่ผ่านมาที่ให้มุมมองในการวิเคราะห์ปัญหาในแง่มุมที่แตกต่างไป แต่กลับไม่ได้รับการอ้างอิงในงานวิจัยของฝ่ายกระแสความคิดหลักเท่าใดนัก นั่นก็คือ งานวิจัยของ พรพิไล เลิศวิชา (1989) พรพิไล ได้ชี้ให้เห็นว่าเมื่อ

มีการพูดถึงการกระจายอุตสาหกรรมไปสู่ภูมิภาค ภาพที่มักจะมีอยู่ในใจของผู้เสนอความคิดเช่นนี้ คือการนำเอาอุตสาหกรรมจากกรุงเทพมหานครและปริมณฑลไปสู่ภูมิภาคและชนบท โดยการนำเงินทุน การจัดการ เทคโนโลยี และอาจจะรวมทั้งวัตถุดิบด้วยไปจากศูนย์กลาง เน้นการกระจายอุตสาหกรรมเพื่อการส่งออกเพื่อจะหาเงินตราต่างประเทศเข้าประเทศเป็นหลัก โดยมิได้คำนึงถึงตลาดในท้องถิ่นมากนัก ซึ่งปกติก็เป็นที่ทราบกันดีว่าตลาดในท้องถิ่นมักจะมีขนาดที่จำกัด ผลก็คืออุตสาหกรรมที่กระจายออกไปมิได้เป็นประโยชน์แก่ท้องถิ่นมากนัก ผลประโยชน์ที่ท้องถิ่นได้รับส่วนใหญ่ก็จะเป็นเพียงแรงงานราคาถูก หรือถ้าจะดีกว่านั้นก็คือการใช้วัตถุดิบภายในท้องถิ่น ช่วยให้ท้องถิ่นมีโอกาสมีรายได้จากการผลิตวัตถุดิบป้อนโรงงานอุตสาหกรรมด้วย ดังลักษณะของนิคมอุตสาหกรรมที่ตั้งอยู่ในเขตเศรษฐกิจสามที่ได้รับการส่งเสริมจากคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน เช่น กรณีของลำพูน แหลมฉบัง มาบตาพุด ซึ่งคนในท้องถิ่นเกือบจะไม่ได้รับประโยชน์อะไรแม้แต่เป็นแรงงานราคาถูก เพราะมีการนำแรงงานจากภายนอกเข้ามาด้วย แต่โทษที่ได้รับคือมลภาวะที่เกิดขึ้นจากโรงงานอุตสาหกรรมเป็นจำนวนมาก ขณะเดียวกันในกรณีที่ท้องถิ่นผลิตวัตถุดิบป้อนโรงงานอุตสาหกรรมดังกล่าว ความสัมพันธ์ที่มีมักเป็นความสัมพันธ์ในลักษณะที่ไม่เอื้อประโยชน์ต่อกัน อย่างในกรณีที่เป็นข้อสังเกตของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวในเรื่องของข้าวโพดฝักอ่อนที่ลำพูน ทั้งนี้เพราะธุรกิจที่มาจากต่างถิ่นจะต้องคำนึงถึงผลกำไรและโอกาสในการส่งออกเป็นสำคัญ และถ้าหากอุตสาหกรรมมีอันเป็นต้องย้ายออกด้วยเหตุผลใดหรือต้องเลิกกิจการไปท้องถิ่นก็ต้องกลับไปอยู่ในสภาพเดิม พร้อมกับการ

หมดไปของทรัพยากรและสภาวะแวดล้อมซึ่งก็คือมลภาวะที่อุตสาหกรรมทิ้งเอาไว้เบื้องหลัง

ด้วยเหตุนี้ พรพิไล เลิศวิชา จึงตั้งประเด็นว่าถ้าการกระจายอุตสาหกรรมไปสู่ภูมิภาคและท้องถิ่นจะมีประโยชน์สำหรับประชาชนในท้องถิ่นอย่างแท้จริงจะต้องตั้งคำถามว่า ใครเป็นเจ้าของทุน ใครเป็นผู้จัดการและใครเป็นเจ้าของเทคโนโลยี เพราะถ้าคำตอบคือคนต่างถิ่นทั้งหมดก็หมายความว่าคนในท้องถิ่นจะไม่ได้ประโยชน์อะไรเลย และถ้าหากจะให้อุตสาหกรรมนั้นเป็นประโยชน์แก่ท้องถิ่นอย่างแท้จริงก็ควรจะเป็นอุตสาหกรรมที่พึ่งตลาดในท้องถิ่นเป็นส่วนใหญ่ด้วย ซึ่งก็ควรจะเป็นอุตสาหกรรมที่มีจุดกำเนิดอยู่แล้วในท้องถิ่นหรือมีศักยภาพที่จะพัฒนาให้เกิดขึ้นและขยายตัวขึ้นได้ในท้องถิ่นและรับใช้ผลประโยชน์ส่วนใหญ่ของท้องถิ่นเป็นสำคัญ อุตสาหกรรมประเภทนี้เป็นอุตสาหกรรมที่สอดคล้องกับความหมาย "เศรษฐกิจพอเพียง" ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ซึ่งอาจจะได้รับผลประโยชน์จากแผนการสนับสนุนอุตสาหกรรมขนาดกลางและขนาดย่อมจากรัฐที่มีอยู่ในปัจจุบันด้วยก็ได้ หากแต่ประเด็นนี้มิได้มีจุดเน้นในมาตรการ 7 ข้อดังกล่าวของกระทรวงอุตสาหกรรมตามที่ได้กล่าวมาโดยเฉพาะ เพราะจุดเน้นที่แท้จริงของฝ่ายรัฐ ยังอยู่ที่อุตสาหกรรมเพื่อการส่งออกเป็นหลัก ซึ่งมีลักษณะแตกต่างอย่างสิ้นเชิงกับอุตสาหกรรมเพื่อป้อนตลาดในท้องถิ่นเป็นหลักก่อนแล้วจึงขยายไปสู่ภูมิภาค ตลาดในประเทศทั้งหมดและตลาดต่างประเทศตามลำดับ ปัจจุบันอุตสาหกรรมที่มีลักษณะที่ได้กล่าวมานี้ก็คือ "ธุรกิจชุมชน" โดยเน้นที่ชุมชนมีส่วนร่วมเป็นเจ้าของทุนเป็นผู้จัดการการผลิตและจำหน่ายและเป็นเจ้าของเทคโนโลยีด้วย

ตัวเอง เน้นตลาดในท้องถิ่น ตลาดภูมิภาค ตลาดภายในประเทศ และตลาดต่างประเทศเป็นลำดับ การส่งเสริมอุตสาหกรรมประเภทนี้ก็คือการส่งเสริม "ธุรกิจชุมชน" นั่นเอง ซึ่งจากการศึกษามาตรการต่างๆของรัฐในการส่งเสริมอุตสาหกรรมขนาดกลางและขนาดย่อมตามที่ได้กล่าวมาแล้ว ไม่มีแห่งใดเลยที่จะให้ความสำคัญเป็นพิเศษแก่ "ธุรกิจชุมชน" ดังกล่าว

คำถามที่สำคัญที่เป็นที่มาของงานวิจัยชิ้นนี้ก็คือ ถ้าหากย้อนกลับไปศึกษาพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียง ประกอบกับตัวอย่างของการประกอบอุตสาหกรรมที่ประสบความล้มเหลวเมื่อเปรียบเทียบอุตสาหกรรมแปรรูปอาหารในโครงการหลวงของพระองค์ในพระราชดำรัสที่ได้ประทานให้แก่พสกนิกร เมื่อวันที่ 4 ธันวาคม 2540 ณ ศาลาดุสิดาลัย ที่กล่าวถึงการมีขนาดโรงงานที่ใหญ่เกินความสามารถในการจัดหาวัตถุดิบที่มีต้นทุนต่ำของโรงงานสับปะรดกระป๋องเทียบกับโรงงานผักผลไม้กระป๋องของพระองค์ที่อำเภอฝางนั้น น่าจะได้ข้อคิดที่สำคัญว่า แท้ที่จริงแล้วปัญหาการจัดการที่เริ่มจากขนาดเล็กแต่พอเหมาะ โดยเน้นผลประโยชน์ที่จะได้รับจากกิจการในการเพิ่มมูลค่าให้แก่ผลผลิตการเกษตร แทนความโลภจากความพยายามในการแสวงหากำไรให้มากที่สุดของเจ้าของกิจการ ย่อมทำให้วิธีคิดในการดำเนินธุรกิจแตกต่างไปได้มาก และถ้าหากมีการเน้นองค์ประกอบอื่นๆ ของเศรษฐกิจพอเพียงตามที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้นคือการใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสม คือเทคโนโลยีที่ราคาไม่แพงแต่ถูกหลักวิชาการ มีขนาดการผลิตที่เหมาะสมสอดคล้องกับความสามารถในการบริหารจัดการ ไม่โลภเกินไปและไม่เน้นกำไรระยะสั้นเป็นหลัก เน้นความซื่อสัตย์สุจริตของผู้ประกอบการ เน้นการกระจายความ

เสี่ยง เน้นการบริหารความเสี่ยงต่ำโดยเฉพาะอย่างยิ่งหลีกเลี่ยงการก่อหนี้โดยไม่มีความจำเป็น เน้นการตอบสนองตลาดภายในท้องถิ่นภูมิภาค ตลาดภายในประเทศและตลาดต่างประเทศเป็นหลัก

วิสาหกิจที่มีองค์ประกอบเช่นว่านี้ โดยทั่วไปจะไม่มีปัญหาในการประกอบการแม้ในภาวะวิกฤติทางเศรษฐกิจ และไม่จำเป็นจะต้องมีมาตรการมากมายเพื่อช่วยเหลือหลังวิกฤติทางเศรษฐกิจอย่างเช่นที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน เป็นการใช้ทรัพยากรของประเทศที่มีจำกัดให้เกิดประโยชน์สูงสุด โดยเฉพาะอย่างยิ่งในภาวะที่ประเทศขาดแคลนทรัพยากร อีกทั้งมีความจำเป็นที่ต้องเข้าไปช่วยเหลืออุ้มชูผู้ที่ด้อยโอกาสในสังคมจำนวนมาก นอกจากนั้นอุตสาหกรรมเหล่านี้ยังมีขีดความสามารถในการพึ่งตัวเองได้ในภายหลัง ช่วยให้มีโอกาสที่จะช่วยส่วนอื่นๆในสังคมให้ดีขึ้นกว่าเดิมได้อีกด้วย การส่งเสริมอุตสาหกรรมที่จะช่วยให้มีการดำเนินกิจการไปตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงเช่นนี้ น่าจะเป็นวิธีการที่มีประสิทธิภาพมากกว่า และช่วยลดปัญหาสังคมได้มากกว่าไปพร้อมกันด้วย เพียงแต่มีการตั้งคำถามให้สอดคล้องกับสภาพความเป็นจริงของสังคมไทยมากกว่าที่เคยทำมาในอดีต

งานวิจัยนี้จึงตั้งอยู่บนข้อสมมติฐานที่ว่า ถ้าหากอุตสาหกรรมขนาดกลางและขนาดย่อมดำเนินธุรกิจในแนวทางพระราชดำรัสเศรษฐกิจพอเพียงดังที่ได้กล่าวมาแล้ว ย่อมจะช่วยให้สามารถผ่านพ้นวิกฤติทางเศรษฐกิจมาได้โดยไม่ยากนัก ด้วยเหตุนี้ในการศึกษานี้จึงเน้นการสอบถามอุตสาหกรรมขนาดกลางและย่อมที่ผ่านวิกฤติทางเศรษฐกิจมาได้ว่ามีแนวทางบริหารจัดการสอดคล้องหรือใกล้เคียงกับแนวพระราชดำรัสเศรษฐกิจพอ

เพียงบ้างหรือไม่ เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการปรับแนวทางการส่งเสริมอุตสาหกรรมขนาดกลางและขนาดย่อมให้มีประสิทธิภาพมากกว่าที่เป็นอยู่ กล่าวคือ ไม่จำเป็นต้องทุ่มทรัพยากรไปช่วยอุตสาหกรรมเหล่านี้มากอย่างที่เป็นอยู่ในขณะนี้ พร้อมกับมีมาตรการส่งเสริมให้อุตสาหกรรมขนาดกลางและขนาดย่อมปรับการดำเนินกิจการไปในแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งเป็นแนวทางที่จะไม่ก่อให้เกิดปัญหาแก่ประเทศในระยะยาวต่อไป

ตัวอย่างปัญหาของหนี้ที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้ในช่วงวิกฤติเศรษฐกิจ

เพื่อที่ช่วยให้เห็นรูปธรรมของปัญหาที่เกิดขึ้นจริงขอนำตัวอย่างจากศูนย์ให้คำปรึกษาทางการเงินสำหรับวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมและประชาชน (ศงป.)ซึ่งจัดตั้งโดยมติคณะรัฐมนตรี 10 สิงหาคม 2542 ที่ได้ใช้เป็นตัวอย่างของการให้ความช่วยเหลือพร้อมทั้งลักษณะของปัญหาที่เกิดขึ้น เพื่อแสดงให้เห็นว่าปัญหานั้นเกิดขึ้นได้อย่างไร และเป็นการดำเนินงานที่แตกต่างไปจากพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียงหรือไม่ เพราะถ้าปัญหาส่วนใหญ่เป็นเช่นนี้ การแก้ปัญหาของรัฐตามแนวที่ได้อธิบายไปแล้วย่อมไม่น่าจะเป็นวิธีที่มีประสิทธิภาพมากที่สุดตามที่ได้กล่าวไปแล้ว จากเอกสารของ ศงป. (2543:11-12) กรณีที่หนึ่ง การเกิดหนี้เพราะมีการก่อหนี้และนำเงินไปใช้ผิดวัตถุประสงค์ ซึ่งในกรณีนี้การกู้เงินจากธนาคารไปซื้อที่ดินเปล่าหลายแปลงเพื่อการเก็งกำไรในขณะที่เจ้าของกิจการมีอาชีพจำหน่ายยาง ล้อแม็กซ์และอะไหล่รถยนต์ยี่ห้อหนึ่ง รวมทั้งให้บริการเปลี่ยนยาง ตั้งศูนย์ถ่วงล้อซ่อมแซมเครื่องยนต์ ช่วงล่าง และระบบไฟฟ้ารถยนต์ทุกยี่ห้อ

เดิมผู้ใช้บริการเป็นช่างไฟฟ้าซ่อมเฉพาะไดนาโมเป็นร้านเล็กๆ มากว่า 10 ปี โดยเฉพาะในช่วงปี 2537 มีปริมาณธุรกิจขยายตัวอย่างรวดเร็วรายได้เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง เป็นจุดเริ่มต้นของการก่อหนี้กับธนาคารแห่งที่ 1 เพื่อซื้อบ้านและที่ดินในกรุงเทพฯ ให้ลูกๆ พักอาศัยในขณะเรียนหนังสือ ขณะนั้นเป็นที่ทราบกันว่าธนาคารกำลังขยายสินเชื่อ ธนาคารแห่งที่ 2 ได้พิจารณาอนุมัติเงินกู้สำหรับก่อสร้างอาคารที่ทำการพร้อมโรงซ่อมและให้เงินทุนหมุนเวียนเพื่อใช้ในกิจการแห่งใหม่รวมเป็นวงเงิน 20 ล้านบาท กิจการก้าวหน้าด้วยดี รายได้เพิ่มขึ้นหลายเท่าตัวเมื่อเทียบกับที่ทำการเดิมและปฏิบัติตามข้อตกลงกับธนาคารได้อย่างสม่ำเสมอ ยอดขายช่วงนั้นไม่ต่ำกว่า 2.0 ล้านบาท/เดือน ฐานะและการดำรงชีวิตในครอบครัวดีขึ้น ระยะเวลาต่อมาผู้ใช้บริการเริ่มหันไปซื้อที่ดินเปล่าอีกหลายแปลงโดยขาดความรู้ ความชำนาญ แต่ได้รับการสนับสนุนจากธนาคารที่ 3 อีกจำนวนมาก รวมเป็นภาระหนี้กับธนาคารทุกแห่งประมาณ 30 ล้านบาท แต่เมื่อเกิดวิกฤติการณ์ทางเศรษฐกิจยอดขายชะลอตัวลงอย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะการขายเงินสดลดลงจากร้อยละ 60 เหลือเพียงร้อยละ 10 ของยอดขายทั้งสิ้น การขายเชื่อชะลอตัวเล็กน้อยแต่ปัญหาคือยอดลูกหนี้สะสมเพิ่มขึ้นเพราะเรียกเก็บเงินไม่ได้ ในที่สุดต้องยกเลิกการขายสินค้าและบริการในรูปสินเชื่อ ยอดขายสุทธิที่เหลือร้อยละ 10 ไม่เพียงพอในการหมุนเวียนสำหรับกิจการ ผู้ขายสินค้าได้หยุดส่งของ การชำระหนี้ให้ธนาคารต้องหยุดลงโดยปริยาย ทรัพย์สินใดๆ สามารถขายได้เพื่อเปลี่ยนเป็นเงินสดจำเป็นต้องจำหน่ายไปเพื่อนำเงินสดเหล่านั้นมาประคองกิจการไว้ก่อน ขณะเดียวกันอัตราดอกเบี้ยธนาคารเพิ่มสูงขึ้นมาก ภาระ

หนี้จึงพอกพูนอย่างรวดเร็ว รวมมูลหนี้ประมาณ 40 ล้านบาท บางส่วนเป็นหนี้เงินกู้นอกระบบยิ่งทำให้มีดอกเบี้ยสูง ผู้ใช้บริการปรึกษากับแม่บ้านและบุตรหลายครั้งแต่หาทางออกไม่ได้ สมาชิกในครอบครัวเกิดความเครียด รวมถึงลูกจ้างอีกเกือบประมาณ 20 คนที่อาจจะต้องตกงาน ผู้ใช้บริการซึ่งเป็นหัวหน้าครอบครัวยอมรับว่าตนคาดว่ามีทางเดียวเมื่อธนาคารฟ้องร้องยึดทรัพย์สินตนต้องหมดสิ้นทุกอย่างไม่มีทางเลือกใดๆ อีก

ตัวอย่างที่สองเป็นการนำเงินกู้เกินบัญชีไปใช้ผิดวัตถุประสงค์ โดยนำไปลงทุนในทรัพย์สินถาวรและไม่มีระบบการทำบัญชีที่ทำให้ทราบสถานภาพของกิจการว่ากำไรหรือขาดทุน นายพัฒน์ประกอบอาชีพค้าขายของชำ มีวงเงินกู้เบิกเกินบัญชีที่ธนาคารจำนวน 7 ล้านบาท มีการเบิกเกินบัญชีมากว่า 10 ปีเป็นลูกค้าที่ดีมาตลอด โดยยอดขายในร้านลดลงเนื่องจากมีคู่แข่งจากร้านมินิมาร์ท ซุปเปอร์สโตร์ ทำให้มีรายได้ไม่สม่ำเสมอ หักค่าใช้จ่ายแล้วไม่เพียงพอจะชำระดอกเบี้ยที่เกิดขึ้นระหว่างเดือน ขาดการชำระหนี้ติดต่อเป็นเวลานานเกิน 6 เดือน ธนาคารคิดอัตราดอกเบี้ยก็ผิดนัดมาโดยตลอดจนไม่สามารถชำระหนี้ให้กับธนาคารได้ ผู้ใช้บริการไม่กล้าที่จะเจรจากับธนาคารแต่อย่างใดเพราะเกรงว่าจะเสียเปรียบธนาคาร ซึ่งปัญหาที่พบคือ 1.นายพัฒน์นำวงเงินกู้เบิกเกินบัญชีไปใช้ผิดวัตถุประสงค์ โดยนำไปลงทุนในทรัพย์สินถาวร (ซื้อบ้าน) มิได้นำไปใช้หมุนเวียนในกิจการค้าทำให้ขาดสภาพคล่องไม่สามารถชำระหนี้ให้กับธนาคาร 2. นายพัฒน์ทำธุรกิจระบบครอบครัวคนจีน ไม่มีการบันทึกรายรับ-จ่ายแต่อย่างใด ทำให้ไม่สามารถทราบต้นทุนสถานภาพของกิจการว่ามีกำไรหรือขาดทุน

กรณีตัวอย่างที่สาม เป็นการนำสินเชื่อเงินกู้เบิกเกินบัญชี

ไปทำไร่อ้อยและพืชไร่อื่นๆ ซึ่งเป็นการลงทุนที่เสี่ยง ขณะเดียวกันก็เสียดอกเบี้ยสูงและมีการแปลงดอกเบี้ยเป็นเงินกู้เพิ่มขึ้นตลอดเวลาทำให้ไม่สามารถใช้หนี้ได้ นาง ก.เป็นเจ้าของร้านอุปกรณ์การเกษตร ทำไร่อ้อยและพืชไร่อื่นๆบนที่ดิน 2,000 ไร่ ใช้บริการกับธนาคาร ABC มาเป็นเวลา 12 ปี นาง ก. มีภาระหนี้กับธนาคาร ABC โดยมีรายละเอียดคือ

	เงินต้น	ดอกเบี้ย
1.หนี้เบิกเกินบัญชี	4,500,000 บาท	2,057,600 บาท
2.หนี้เงินกู้เพื่อการเกษตร	2,950,000 บาท	886,300 บาท
รวม	7,450,000 บาท	2,943,900 บาท
รวมเงินต้นและดอกเบี้ย	10,393,900 บาท	

นาง ก. ได้จดจำนองที่ดินเป็นประกันไว้จำนวน 400 ไร่ เนื่องจากนาง ก. มีอาชีพเกษตรกรรม แต่ได้รับอนุมัติสินเชื่อเป็นแบบเงินกู้เกินบัญชีซึ่งมีอัตราดอกเบี้ยสูงกว่าเงินกู้เพื่อการเกษตร และนำดอกเบี้ยไปทบเงินต้นทุกเดือน โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อดอกเบี้ยเงินกู้เบิกเกินบัญชีค้างเป็นจำนวนมาก ธนาคารจะดำเนินการแปลงดอกเบี้ยเงินกู้เบิกเกินบัญชีเป็นเงินกู้เพื่อการเกษตรเป็นเงินรวม 2.95 ล้านบาทเท่ากับนำดอกเบี้ยมาเป็นเงินกู้คิดดอกเบี้ยใหม่ การทำธุรกิจด้านการเกษตร ผลผลิตมีรายได้ตกต่ำตลอดมา แต่ต้นทุนเช่น เมล็ดพันธุ์ ปุ๋ย สารเคมี น้ำมันมี

ราคาแพงขึ้นอย่างต่อเนื่อง ทำให้นาง ก. มีภาระหนี้ค้างกับธนาคาร ABC รวมเงินต้นกับดอกเบี้ยแล้วเป็นเงินประมาณ 10,394,000 บาท

กรณีตัวอย่างที่สี่ เป็นการทำสินเชื่อเบิกเกินบัญชีไปใช้ในการประกอบการเพาะพันธุ์และจำหน่ายพันธุ์ไม้ดอก ซึ่งเป็นสินค้าที่จะจำหน่ายได้ดีในภาวะเศรษฐกิจขยายตัว แต่เมื่อเกิดภาวะวิกฤติทางเศรษฐกิจคนส่วนใหญ่ต้องประหยัดเพื่อซื้อเฉพาะสินค้าที่จำเป็นแก่การดำรงชีพ ทำให้ กิจการเกิดมีปัญหา ผู้ใช้บริการประกอบกิจการเพาะพันธุ์และจำหน่ายพันธุ์ไม้ดอกไม้ประดับดำเนินกิจการมาประมาณ 15 ปีเศษ มีภาระหนี้สินเงินกู้เบิกเกินบัญชี (O/D) จำนวนเงินตามสัญญาเริ่มต้น 2.5 ล้านบาท โดยเป็นลูกหนี้ธนาคาร ก. สาขาต่างจังหวัด ทำสัญญาเมื่อปี พ.ศ. 2538 ทั้งนี้เป็นการเพิ่มวงเงินกู้หลายครั้งและมีการชำระหนี้ไปแล้วบางส่วน คงเหลือหนี้ก่อนฟ้อง 2.2 ล้านบาท ในช่วงวิกฤติเศรษฐกิจ ผู้ใช้บริการขาดการติดต่อธนาคารทำให้มียอดดอกเบี้ยเพิ่มขึ้นจนเกินวงเงินตามสัญญา แม้จะมีการนำเงินเข้าบัญชีเป็นบางครั้ง แต่เนื่องจากเป็นบัญชีที่เบิกเกินบัญชีได้ ธนาคารจึงคิดดอกเบี้ยในอัตราผิดนัดมาโดยตลอด ต่อมาเมื่อเดือนมกราคม 2543 ธนาคารได้ยื่นฟ้องผู้ขอใช้บริการ

กรณีตัวอย่างที่ห้า การลงทุนในกิจการอสังหาริมทรัพย์ซึ่งมียอดเงินลงทุนสูง จำเป็นต้องกู้เงินจากสถาบันการเงิน เมื่อสถาบันการเงินถูกปิดกิจการและถูกกองทุนรวมต่างชาติประมูลซื้อ ปัญหาจึงมีความสลับซับซ้อนยิ่งขึ้น ผู้ใช้บริการ นายสมุทร เจ้าของบริษัทจัดสรรแห่งหนึ่งดำเนินธุรกิจจัดสรรที่ดินจำนวน 2 โครงการเป็นที่ดินเปล่า 1 โครงการ (โครงการA) และที่ดินพร้อมทาวเฮ้าส์ 1 โครงการ (โครงการB) ได้รับเงินกู้สำหรับบริหาร

โครงการจากสถาบันการเงินแห่งหนึ่ง ต่อมาสถาบันการเงินแห่งนี้ถูกสั่งปิดกิจการและถูกกองทุนรวมต่างชาติแห่งหนึ่งประมูลซื้อหนี้จาก ปรส. ไปเมื่อเดือนกันยายน 2542 หนี้มี 2 ส่วนคือ หนี้เงินกู้เป็นเงินสดมูลค่าประมาณ 220 ล้านบาทประมูลไปโดยกองทุนรวมต่างชาติและได้จ้างบริษัท XYZ บริหารงานหนี้หนังสือค้ำประกันสาธารณูปโภคในโครงการมูลหนี้ประมาณ 6 ล้านบาทยังอยู่ที่ ปรส. กองทุนรวมฯ ได้จ้างบริษัท XYZ บริหารติดตามหนี้ ต่อมาได้มีการเจรจากันโดยบริษัท XYZ เสนอให้นายสมุทรซื้อหนี้คืนในราคา 160 ล้านบาท ระยะเวลาชำระคืน 3 ปี ดอกเบี้ยประมาณ 22 ล้านบาท ค่าธรรมเนียมร้อยละ 1 ค่ามัดจำร้อยละ 10 แต่นายสมุทรขอซื้อคืนในราคา 90 ล้านบาทจึงยังตกลงกันไม่ได้ โดยทางนายสมุทรต้องการจะปลดจำนองเป็นรายแปลงเพื่อโอนขายให้ผู้ซื้อมิฉะนั้นจะถูกฟ้องร้องเนื่องจากครบกำหนดการโอนแล้ว ดังนั้นปัญหาที่เกิดขึ้นคือ นายสมุทรต้องการจะปลดจำนองรายแปลงเพื่อนำที่ดินไปโอนขายให้กับผู้ซื้อตามเงื่อนไขเดิมที่มีอยู่กับบริษัทเงินทุนที่ถูกปิดกิจการแต่ไม่สามารถดำเนินการได้ จึงอาจจะถูกผู้ซื้อฟ้องร้องได้ เนื่องจากครบกำหนดการโอนแล้ว นายสมุทรมีหนี้อยู่ 2 แห่งคือ ที่กองทุนรวมต่างชาติและองค์การเพื่อปฏิรูประบบสถาบันการเงิน (ปรส.) ต้องมีการแบ่งหลักประกันร่วม หลังจากนี้จึงจะปลดจำนองเพื่อโอนขายให้ผู้ซื้อโครงการได้

กรณีตัวอย่างที่หก การประกอบอาชีพธุรกิจการให้การบริการด้านบันเทิงและได้ผลกระทบจากปัญหาเศรษฐกิจตกต่ำและมีภาระหนี้เงินกู้เพื่อที่อยู่อาศัย ผู้ใช้บริการประกอบอาชีพให้บริการด้านการบันเทิง มีปัญหาด้านหนี้ที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้ ถึงขั้นถูกธนาคารฟ้องดำเนินคดี ภาระหนี้เงินกู้เพื่อที่อยู่อาศัยจำนวน

390,000 บาท ดอกเบี้ยค้างชำระจำนวน 100,000 บาท คดีถึงขั้นศาล ศาลพิพากษาตามสัญญาประนีประนอมยอมความให้ผ่อนชำระเดือนละ 5,000 บาท ปัญหาที่เกิดขึ้นคือ เมื่อเกิดภาวะเศรษฐกิจตกต่ำและถึงฤดูเทศกาลเข้าพรรษา ธุรกิจบันเทิงรายได้ลดต่ำลง ผู้ใช้บริการไม่สามารถชำระหนี้ได้ตามเงื่อนไข สามารถชำระหนี้ให้ธนาคารได้เพียงเดือนเว้นเดือน ผู้ใช้บริการเกรงจะผิดสัญญาประนีประนอมยอมความที่ทำไว้กับธนาคารและถูกธนาคารบังคับยึดทรัพย์ขายทอดตลาดชำระหนี้จึงติดต่อขอรับคำปรึกษาแนะนำจาก ศงป.

กรณีตัวอย่างที่เจ็ด การเป็นหนี้เพราะขาดการบริหารจัดการที่ดี ผู้ใช้บริการทำกิจการค้าขายพืชไร่ โดยการรับซื้อพืชไร่และขายต่อ ได้ใช้บริการเงินกู้เบิกเกินบัญชีของธนาคารแห่งหนึ่งมาเป็นเวลานาน โดยในระยะแรกมีเงินทุนของตนเองส่วนหนึ่ง เมื่อกิจการขยายตัว ผู้ใช้บริการได้นำเงินหมุนเวียนไปลงทุนในทรัพย์สินต่างๆ เช่น การเทพื้นปูนลานตากมันและการสร้างโกดังเก็บสินค้า เมื่อเงินทุนหมุนเวียนลดลงก็ได้ขอกู้เพิ่มวงเงินขึ้นเกือบ 2 ล้านบาท หลังจากนั้นได้เงินมาแล้วนำเงินที่ได้ไปซื้อที่ดินจึงทำให้มีเงินทุนหมุนเวียนเหลืออยู่น้อย แต่ก็ยังไม่กระทบกับธุรกิจมากนัก เพราะธนาคารยังอนุญาตให้ใช้ส่วนเกินวงเงินได้ ปัญหาที่เกิดขึ้นคือ เมื่อประเทศประสบปัญหาเศรษฐกิจตกต่ำ อีกทั้งราคาพืชไร่ตกต่ำมาตลอดทำให้การขายพืชผลกรเกษตรได้กำไรน้อยลง ยิ่งทำให้ลำบากมากขึ้นและบางครั้งราคาตกจนขาดทุน ขณะเดียวกันก็พยายามทำตัวเป็นลูกค้าที่ดีของธนาคาร โดยพยายามผ่อนชำระเงินกู้และหาเงินมาเพื่อให้อยู่ในวงเงินเบิกเกินบัญชีมาตลอด โดยหารู้ไม่ว่าเป็นการดึงสภาพคล่องออกจากกิจการตลอดเวลา กว่า

จะรู้ตัวก็เริ่มไม่สามารถชำระหนี้ได้ตามเงื่อนไข แต่ยังพอชำระบ้างหยุดชำระบ้าง ในที่สุดก็ต้องหยุดเพราะเห็นว่าหากชำระหนี้ไปเช่นนี้จะไม่มีเงินเหลือไว้หมุนเวียนในกิจการ จึงหยุดชำระมาเป็นเวลาปีเศษ ไม่ติดต่อกับธนาคารเดิมแต่กลับเปลี่ยนไปเปิดบัญชีธนาคารอีกธนาคารหนึ่งเพื่อหมุนเวียนและโอนเงินจากธนาคารอีกแห่งหนึ่งแทน ต่อมาธนาคารได้ติดต่อให้ไปเจรจาเพื่อหาทางแก้ไขแต่ก็ตัดสินใจไม่ได้เพราะรู้ตัวดีว่าไม่มีเงินพอที่จะชำระหนี้ได้และยังต้องการเงินทุนหมุนเวียน อีกทั้งเป็นผู้นำครอบครัวไม่สามารถจะปรึกษาใครได้ เพราะตนเองเป็นผู้บริหารกิจการและตัดสินใจในเรื่องต่างๆ มาตลอด ต่อมาทราบจากหนังสือพิมพ์ของหอการค้าอุดรธานีว่ามีหน่วยงาน ศงป.เข้าใจว่าเป็นแหล่งเงินจึงได้ติดต่อเข้ามาและทราบว่าเป็นหน่วยงานให้คำปรึกษาทางการเงิน ได้คุยกับเจ้าหน้าที่และเกิดความเชื่อใจจึงได้นำปัญหาเข้ามาปรึกษาเพื่อประกอบการตัดสินใจว่าจะมีหนทางแก้ไขอย่างไรต่อไป

จากตัวอย่างของปัญหาที่เกิดขึ้นจริงที่ได้รวบรวมโดย ศงป. (2543: 11-37) ชี้ให้เห็นว่าปัญหาหนี้สินส่วนใหญ่ที่เกิดขึ้นนั้นเกิดจากการบริหารจัดการธุรกิจในลักษณะที่ก่อให้เกิดความเสี่ยงมากเกินไปเป็นส่วนใหญ่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการกู้เงินโดยวิธีเบิกเงินเกินบัญชีซึ่งทำให้ใช้เงินกู้ได้ง่ายแต่ต้องเสียดอกเบี้ยสูง ทำให้มีต้นทุนในการดำเนินการสูง ในขณะเดียวกันก็มีการนำเงินกู้ไปใช้ผิดประเภท เช่น การซื้ออสังหาริมทรัพย์เพื่อการเก็งกำไร โดยไม่เกี่ยวข้องโดยตรงกับการผลิต ดังนั้นถ้าหากสาเหตุของปัญหามีลักษณะเช่นว่านี้ จุดเน้นในการแก้ไขจึงควรเป็นการบริหารจัดการที่ถูกต้องแทนที่จะเน้นประเด็นอื่นๆ ที่อาจจะมีความสำคัญรองลงมา เช่น เรื่องตลาด ทุน และเทคโนโลยีในการผลิต

เป็นต้น โดยที่การจัดการบริหารธุรกิจในรูปแบบของเศรษฐกิจพอเพียงน่าจะเป็นแนวทางหนึ่งที่จะช่วยลดปัญหาลงได้มาก อีกทั้งจะเป็นการช่วยปรับแก้ทิศทางการพัฒนาอุตสาหกรรมของประเทศให้เป็นไปในแนวทางพัฒนาประเทศโดยรวมของเศรษฐกิจพอเพียงตามพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอีกทางหนึ่งด้วย

บทที่ 3
รูปธรรมของการประกอบอุตสาหกรรมตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง

เพื่อที่จะเข้าใจรูปธรรมของการประกอบกิจการอุตสาหกรรมในรูปแบบของเศรษฐกิจพอเพียงสมควรที่จะเริ่มศึกษาจากโครงการส่วนพระองค์และโครงการในพระบรมราชูปถัมภ์ ในฐานะที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงกำหนดแนวทางในการดำเนินธุรกิจในโครงการเหล่านี้ด้วยพระองค์เอง การศึกษานี้จะนำโครงการดังกล่าวมาใช้ประกอบในการพิจารณา โครงการแรกเป็นโครงการส่วนพระองค์จิตรลดา (The Royal Chitrada Projects) และอีกกรณีหนึ่ง คือ สหกรณ์โคนมหนองโพราชบุรี จำกัด (ในพระบรมราชูปถัมภ์) เพื่อจะแสดงให้เห็นอย่างชัดเจนว่าการดำเนินธุรกิจในโครงการที่พระองค์ได้กำหนดแนวทางไว้แต่แรกเริ่มนั้นต่างจากการดำเนินธุรกิจทั่วไปอย่างไร และเหตุใดการดำเนินธุรกิจตามแนวทางที่พระองค์กำหนดไว้จึงเรียกได้ว่าเป็นการดำเนินการในแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง

โครงการส่วนพระองค์จิตรลดา

ข้อมูลที่ได้ในส่วนนี้ได้จากแผ่นพับของโครงการและการแนะนำโครงการโดยคุณปถมพร ตะละภัฏ เมื่อวันที่ 7 มิถุนายน

2544 ระหว่างเวลา 9.00 น.ถึง 12.00 น. โครงการดังกล่าวแบ่งออกได้เป็นสองส่วน คือ

1. โครงการแบบไม่ใช่ธุรกิจ หมายถึงโครงการที่ได้รับความสนับสนุนจากทางราชการหลายหน่วยงาน เพราะฉะนั้นจึงไม่มีรายรับรายจ่ายประจำ และไม่สามารถคิดคำนวณรายรับรายจ่ายออกมาในแง่ของการประกอบธุรกิจ

2. โครงการแบบกึ่งธุรกิจ เพราะไม่มีการแจกแจงและไม่แบ่งผลกำไร แต่จะนำผลกำไรมาขยายงานหรือนำไปช่วยโครงการที่ยังไม่มีผลกำไร หรือสนับสนุนโครงการวิจัยและพัฒนาปรับปรุงคุณภาพผลผลิต ค้นคว้าเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ใหม่ของโครงการ ตลอดจนส่งเสริมเพิ่มความรู้ความสามารถให้กับเจ้าหน้าที่เป็นขวัญและกำลังใจเพื่อการทำวิจัยและพัฒนาโครงการ

ในปัจจุบันโครงการส่วนพระองค์จิตรลดา มีโครงการทั้งสิ้น 23 โครงการ ส่วนใหญ่โครงการที่เกิดขึ้นในลักษณะเป็นการทดลองเพื่อหารูปแบบต่างๆ ในการแก้ปัญหาหรือเพื่อศึกษาความเป็นไปได้ในการปรับปรุงผลิตภาพให้เกษตรกร ตามสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นและได้ทรงรับทราบปัญหาเหล่านั้นจากพระเนตรพระกรรณของพระองค์เอง ดังนั้นจึงอาจจะกล่าวได้ว่าโครงการทั้งหมดนั้นเป็นไปเพื่อแก้ไขปัญหาให้ราษฎร อีกทั้งช่วยให้มีการดำเนินการถูกต้องตามหลักวิชาการและเป็นการเพิ่มผลิตภาพการผลิตเป็นสำคัญ

สำหรับโครงการที่ไม่ใช่ธุรกิจ ประกอบด้วย การเลี้ยงและ

ขยายพันธุ์ปลาหมอเทศ การทำป่าไม้สาธิต การทำนาข้าวทดลองเพื่อใช้ในพิธีจรดพระนางคัลแรกนาขวัญประจำปี และเป็นการขยายข้าวพันธุ์ดีไปสู่ราษฎร การทดลองเลี้ยงโคนมเพื่อการปรับปรุงคุณภาพอย่างต่อเนื่อง การเลี้ยงขยายพันธุ์ปลานิล ปลูกข้าวไร่ จัดทำแก๊สชีวภาพ การเพาะเลี้ยงเนื้อเยื่อ การทำสวนสมุนไพร และอาคารวิจัยและพัฒนา เป็นต้น

ส่วนโครงการกึ่งธุรกิจที่ไม่ใช่ธุรกิจเต็มตัว คือ ศูนย์รวมนมและแปรรูปผลิตภัณฑ์จากนม ซึ่งประกอบด้วยโรงนมเม็ด โรงนมผง โรงเนยแข็งที่มีการผลิตเนยสด นมสดปราศจากไขมัน ไอศครีม โยเกิร์ตพร้อมดื่ม และนมข้นหวาน เป็นต้น โรงสีข้าวทดลองและโรงบดและอัดแกลบ โรงผลิตน้ำผลไม้ และการทำผลไม้อบแห้งจากพลังแสงอาทิตย์ โรงกลั่นแอลกอฮอล์ เพื่อค้นคว้าในการหาทางเลือกของน้ำมันเชื้อเพลิง เช่น ผสมกับเบนซินเป็นแก๊สโซฮอล์ ผสมกับดีเซลเป็นดีโซฮอล์ โรงหล่อเทียนหลวง โรงผลิตกระดาษสาและทำผลิตภัณฑ์จากกระดาษสา โรงเห็ดและโรงอาหารปลา การประดิษฐ์หัตถกรรมจากดินขาวหอม โรงปุ๋ยอินทรีย์ เป็นต้น

โครงการป่าไม้สาธิต ซึ่งอาจจะถือได้ว่าเป็นโครงการแรกในสวนจิตรลดา เกิดขึ้นในปี 2504 จากการที่เสด็จฯ ประพาสหัวหิน ขณะที่รถยนต์พระที่นั่งผ่านอำเภอท่ายาง จังหวัดเพชรบุรีที่มีต้นยางนาขนาดใหญ่ขึ้นอยู่สองข้างทางจึงได้โปรดให้นำลูกยางมาทดลองปลูกในสวนจิตรลดา ต่อจากนั้นได้นำพันธุ์ไม้ต่างๆ จากทั่วประเทศมาปลูกในบริเวณสวนจิตรลดาจนเกิดเป็นโครงการปลูกไม้สาธิตดังกล่าว ส่วนโครงการปลานิลนั้นเกิดจากที่ทรงนำปลาที่มีชื่อวิทยาศาสตร์ว่า Tilapia nilotica และได้พระราชทานชื่อ “ปลานิล” เนื่องจากเป็นปลาที่มีเนื้อรับประทานอร่อย เป็น

ปลากินพืช และสามารถขยายพันธุ์ได้รวดเร็ว จึงได้เริ่มทดลองเลี้ยงเมื่อวันที่ 17 มีนาคม 2509 และได้พระราชทานพันธุ์ปลานิลเพื่อนำไปขยายพันธุ์ทั่วพระราชอาณาจักร ส่วนการเลี้ยงเนื้อเยื่อพืชก็เป็นการนำเอาวิทยาการสมัยใหม่ เพื่อพัฒนาเทคโนโลยีในการเก็บรักษาพันธุ์พืชเอกลักษณ์ที่หายากมิให้สูญพันธุ์และสามารถนำมาใช้ประโยชน์ได้ในอนาคต โรงสีข้าวตัวอย่างทรงโปรดเกล้าฯ ให้ตั้งขึ้นเพื่อทดลอง สีข้าวโดยเฉพาะอย่างยิ่งข้าวกล้องที่มีคุณค่าทางโภชนาการสูง และมีการสร้างยุ้งฉางเก็บข้าวเปลือกแบบต่างๆ ส่วนงานทดลองผลิตภัณฑ์เชื้อเพลิงนั้นได้มีการนำอ้อยมาแปรรูปเป็นแอลกอฮอล์ เพื่อใช้เป็นพลังงานทดแทนในรูปแก๊สโซฮอล์และดีโซฮอล์ เพื่อในอนาคตอาจจะเกิดปัญหาน้ำมันขาดแคลน จะได้มีเชื้อเพลิงทดแทนที่ผลิตได้เองบางส่วนในประเทศ

ส่วนการจัดตั้งโรงงานผลไม้บรรจุกระป๋องสวนจิตรลดาในปี 2527 ก็เพื่อศึกษาว่าการตั้งโรงงานผลิตน้ำผลไม้บรรจุกระป๋องขนาดเล็กมีความเป็นไปได้มากน้อยเพียงใด เพราะถ้ามีความเป็นไปได้มากก็จะเป็นการส่งเสริมให้เกษตรกรจัดตั้งกลุ่มดำเนินงานในรูปของสหกรณ์การเกษตร พร้อมทั้งตั้งโรงงานแปรรูปผลไม้ที่สามารถเก็บรักษาคุณภาพไว้ได้นานขึ้น อีกทั้งยังเป็นการส่งเสริมให้ประชาชนหันมาดื่มน้ำผลไม้มากขึ้น ในปี 2527 โครงการน้ำผึ้งสวนจิตรลดามีขึ้นเพื่อส่งเสริมอาชีพเลี้ยงผึ้งโดยการรับซื้อน้ำผึ้งมาบรรจุขวดและจัดหาตลาดจำหน่าย ส่วนขี้ผึ้งนำมาผลิตเทียนสีผึ้งแล้วหล่อถวายในงานเข้าพรรษาตามวัดหลวงต่างๆ โรงงานเพาะเห็ดมีวัตถุประสงค์มุ่งเน้นการนำเศษวัสดุที่เหลือใช้ทางการเกษตรมาเพาะเห็ดและศึกษาสูตรอาหารที่เหมาะสมต่อการเพาะเห็ดเช่น เห็ดนางฟ้า เห็ดหลินจือ เป็นต้น ส่วนโรงปุ๋ยอินทรีย์นั้นเป็นอีก

โครงการหนึ่งที่นำเศษวัสดุเหลือใช้จากการเกษตรกรรม โดยนำเศษพืชและมูลสัตว์มาหมักย่อยสลายกลายเป็นปุ๋ยที่มีประโยชน์ต่อพืช

โครงการทั้งหมดในสวนจิตรลดาเป็นโครงการที่เปิดให้ประชาชนโดยทั่วไปสามารถเข้าไปศึกษาหาความรู้และเป็นโครงการต้นแบบที่นำไปทดลองปฏิบัติได้ ในแง่นี้โครงการดังกล่าวจึงเป็นโครงการที่ก่อให้เกิดผลประโยชน์ทางสังคม (social benefit) ที่คำนวณผลได้โดยรวมให้ชัดเจนได้ยาก แต่ควรจะคาดหมายได้ว่ามีผลดีแก่ส่วนรวมสูงมาก ลักษณะดังกล่าวเป็นรูปแบบที่สำคัญส่วนหนึ่งของเศรษฐกิจพอเพียงที่มุ่งเน้นประโยชน์ต่อสังคมโดยส่วนรวมเป็นหลัก เน้นการเตรียมการเพื่อแก้ปัญหาในอนาคต การเพิ่มสวัสดิการให้กับประชาชน (โครงการแก๊สโซฮอล์และดีโซฮอล์ โครงการปลานิล โครงการเพาะเลี้ยงเนื้อเยื่อ) อีกทั้งยังเป็นต้นแบบในการเรียนรู้ที่จะช่วยลดต้นทุนของการเรียนรู้ (learning cost) ของผู้ที่จะเข้ามาประกอบกิจการอุตสาหกรรมในแขนงต่างๆได้มาก เฉพาะประโยชน์ทางสังคมเพียงอย่างเดียวก็อาจจะกล่าวได้ว่าโครงการเหล่านี้คุ้มกับต้นทุนทั้งหมดที่เสียไป ถึงแม้จะไม่มีรายได้กลับมาเลยแม้แต่โครงการเดียว แต่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวก็มิได้ทรงพอพระทัยแต่เพียงนั้น ได้ทรงคิดถึงการดำเนินโครงการจริงเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดด้วย โดยมีลักษณะที่สำคัญ 8 ประการดังต่อไปนี้

1. ต้องเป็นการใช้เทคโนโลยีที่ถูกต้องตามหลักวิชาการแต่มีราคาประหยัดที่สุด
2. ต้องเป็นเทคโนโลยีที่ไม่ใช้ทดแทนแรงงาน เว้นแต่ในกรณีที่ไม่สามารถใช้แรงงานได้เพราะจะมีผลต่อคุณภาพของผลิตภัณฑ์ ทั้งนี้เพื่อผลให้เกิดการจ้างงานให้มาก

ที่สุดเท่าที่จะทำได้โดยจะต้องไม่ขาดทุนด้วยพร้อมกันไป

3. ในกรณีสามารถทำได้ ให้รวมกลุ่มเป็นสหกรณ์ เพื่อที่จะให้สมาชิกทุกคนได้รับผลประโยชน์จากประกอบการนั้นทั้งในรูปการจ้างงานและส่วนแบ่งของผลกำไร
4. ต้องมีขนาดการผลิตที่เล็กที่สุดที่สามารถจะดำเนินการได้โดยที่ยังมีกำไร เพื่อที่จะสามารถใช้ต้นทุนต่ำที่สุด สามารถหาตลาดภายในท้องถิ่นได้ง่ายโดยไม่จำเป็นจะต้องมีการเสี่ยงสูง
5. มีการผลิตที่หลากหลายเพื่อลดความเสี่ยงจากการผันผวนของตลาด ทำให้อุตสาหกรรมที่มีกำไรสามารถนำไปสนับสนุนอุตสาหกรรมที่ประสบปัญหาได้ ถ้าหากเป็นปัญหาในระยะสั้นหรือนำกำไรไปทำงานในด้านวิจัยและพัฒนาเพื่อปรับปรุงประสิทธิภาพการผลิตให้เพิ่มมากขึ้นในระยะยาว นอกจากนั้นยังสามารถใช้ของเสียจากขบวนการผลิตหนึ่งมาเป็นปัจจัยนำเข้าของอีกกระบวนการผลิตหนึ่งได้ทำให้ของเสียจากระบบการผลิตทั้งหมดมีน้อยที่สุดหรือเกือบไม่มีเลย
6. ต้องเป็นการใช้ทรัพยากรอย่างประหยัด สามารถดัดแปลงมาใช้ประโยชน์ให้ได้มากที่สุด พยายามทำให้ของเสียจากกระบวนการผลิตมีน้อยที่สุดและถ้ามีก็ต้องพยายามมาแปรรูปเป็นสินค้าชนิดใหม่ให้มากที่สุด กรณีตัวอย่างในโครงการสวนจิตรลดาก็คือ มีการนำแกลบมาบดแล้วอัดเป็นเชื้อเพลิงแห้งแล้วนำมาเผาเป็นถ่านเพื่อลดควันในที่สุด หรือโรงงานปุ๋ยอินทรีย์และโรงเพาะเห็ดก็เป็นการนำเศษวัสดุที่เหลือใช้ทางการเกษตรมาใช้ให้

เป็นประโยชน์ โรงงานผลิตนมและผลิตภัณฑ์นมก็จะมีผลผลิตพลอยได้เป็นน้ำกลั่นบริสุทธิ์และน้ำดื่ม ส่วนงานผลิตภัณฑ์เชื้อเพลิงก็มีผลพลอยได้เป็นเชื้อเพลิงแข็งและน้ำส้มสายชู หรือการผลิตสาหร่ายเกลียวทอง นอกจากจะใช้เพื่อผลิตอาหารปลาแล้วยังทำเป็นอาหารเสริมแก่คนได้อีกด้วย

7. ทุนที่ใช้ในการดำเนินการจะใช้ทุนจากผู้ประกอบการเองหรือจากสมาชิกของสหกรณ์เป็นส่วนใหญ่ ส่วนการขยายกิจการนั้นจะทำโดยการสะสมจากกำไรหรือการเพิ่มทุนของสมาชิกแทนที่จะเป็นการกู้ยืมจากภายนอก เป็นการเน้นความไม่โลภและลดการเสี่ยงจากภาวะความผันผวนทางการเงิน
8. เน้นการวิจัยและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง โดยที่ค่าใช้จ่ายเพื่อการวิจัยและพัฒนานั้นได้มาจากกำไรส่วนหนึ่งของกิจการเป็นหลัก

จากตัวอย่างที่ได้อธิบายข้างบนนี้เห็นได้ว่าอุตสาหกรรมในสวนจิตรลดามีวิธีการดำเนินงานที่แตกต่างไปจากธุรกิจโดยทั่วไปที่ไม่เน้นกำไรเป็นหลัก แต่ขณะเดียวกันก็จะต้องไม่ขาดทุนและสามารถขยายกิจการได้อย่างต่อเนื่อง แต่ไม่เน้นในเรื่องความโลภเน้นประโยชน์ทางสังคมเป็นสำคัญ ขณะเดียวกันก็เน้นการบริหารจัดการที่พยายามลดความเสี่ยงทั้งหลายที่อาจจะมี ให้อยู่ในระดับที่ต่ำที่สุดเท่าที่จะทำได้ และมีลักษณะเด่นคือ พึ่งทุนจากภายนอกน้อยที่สุด ขณะเดียวกันก็มีการวิจัยและพัฒนาอย่างต่อเนื่องและเน้นการสร้างงานไปด้วยพร้อมกัน จะเห็นได้ว่าอุตสาหกรรมเช่นนี้นอกจากจะมีประโยชน์แก่เจ้าของกิจการในแง่

ไม่เสี่ยงต่อการขาดทุนหรือการล้มละลายแล้ว ประโยชน์ต่อสังคมย่อมมีมากด้วยเช่นกัน จึงควรเป็นแนวทางที่จะช่วยให้มีการขยายอุตสาหกรรมในลักษณะนี้ให้เพิ่มมากขึ้นในประเทศไทยในอนาคต เพื่อที่ประเทศไทยจะสามารถพัฒนาไปในแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงได้อย่างสมบูรณ์แบบมากยิ่งขึ้น

ตัวอย่างเช่นนี้ผู้ประกอบการหรือบุคคลทั่วไปเป็นจำนวนมากอาจจะเห็นว่าเป็นกรณีพิเศษเนื่องจากเป็นการดำเนินกิจกรรมบนพื้นฐานของความเมตตาของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวที่มีต่อพสกนิกรของพระองค์ และเป็นเพราะเป็นโครงการของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวผู้ซึ่งทรงเปี่ยมไปด้วยพระบารมีทำให้โครงการเช่นนี้สัมฤทธิ์ผลดังที่ได้อธิบายไปแล้ว แต่จะเห็นได้ว่าถึงแม้เป็นโครงการแบบไม่ใช่ธุรกิจและเป็นเพียงกึ่งธุรกิจ แต่ก็มีพระประสงค์ที่จะให้โครงการแต่ละโครงการสามารถอยู่ได้ด้วยตัวเองในที่สุด โดยเฉพาะอย่างยิ่งโครงการที่เป็นกึ่งธุรกิจ ยกเว้นโครงการที่ไม่สามารถดำเนินการให้มีกำไรตั้งแต่เริ่มต้นซึ่งเป็นกรณียกเว้น แต่ในระยะยาวทรงมีพระประสงค์ให้โครงการที่มีการผลิตผลิตภัณฑ์เพื่อการจำหน่ายสามารถอยู่ได้ด้วยตัวเองในที่สุด ดังนั้นจึงได้ทำโครงการดังกล่าวเป็นโครงการที่เผยแพร่ให้ประชาชนทั่วไปได้เรียนรู้เพื่อที่จะนำไปปฏิบัติให้ได้ผลจริง เพราะเป็นโครงการที่สามารถเลี้ยงตนเองได้เกือบทุกโครงการที่มีผลผลิตและจำหน่ายได้นั่นเอง

สหกรณ์โคนมหนองโพราชบุรี จำกัด (ในพระบรมราชูปถัมภ์)

ในปี พ.ศ. 2502 เจ้าหน้าที่กรมปศุสัตว์ กระทรวงเกษตร และสหกรณ์ได้ร่วมประชุมปรึกษากับเกษตรกรชั้นนำที่ตำบลหนองโพ อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี ตามคำเรียกร้องขอให้ทางราชการไปดำเนินการผสมเทียมโคในท้องถิ่น จึงทำให้กรมปศุสัตว์ตกลงเปิดสถานีผสมเทียมแห่งที่ 3 ของประเทศไทยโดยเริ่มทำการผสมเทียมโคเป็นครั้งแรกเมื่อวันที่ 8 พฤศจิกายน 2502 ต่อมาในปี 2511 ทางราชการได้สนับสนุนการเลี้ยงโคนมขึ้น ปรากฏว่าได้รับความนิยมจากราษฎรมากขึ้นจนเริ่มประสบปัญหาจำหน่ายน้ำนมดิบที่รีดได้จากแม่โคนม

เบื้องต้นกลุ่มเกษตรกรผู้เลี้ยงโคนมเหล่านี้ได้ทำหนังสือกราบถวายบังคมทูลต่อพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเมื่อปี 2512 เพื่อขอพระราชทานความช่วยเหลือในการแก้ปัญหาความเดือดร้อนดังกล่าว เมื่อความได้ทราบถึงพระเนตรพระกรรณของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว พระองค์ได้พยายามหาทางช่วยเหลือ ซึ่งเป็นเวลาเดียวกับที่ได้ทรงโปรดเกล้าฯให้สร้างโรงงานผลิตนมผงขึ้นภายในสวนจิตรลดา พระราชวังดุสิต จึงมีการหารือกันในส่วนของผู้ที่เกี่ยวข้องว่าควรจะสร้างโรงงานผลิตนมผงขึ้นที่ตำบลหนองโพ

จนกระทั่งในปี 2513 นายทวิช กลิ่นประทุม (สมาชิกผู้แทนราษฎรในสมัยนั้น) ได้จัดซื้อที่ดินบริเวณหนองโพจำนวน 5 ไร่ ทูลเกล้าฯถวายพร้อมเงินจำนวน 1,000,000 บาท เพื่อเตรียมดำเนินการจัดตั้งโรงงานผลิตนมผงและทูลเกล้าฯถวายเงินอีก 400,000 บาท พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวจึงทรงโปรดเกล้าฯ

ให้จัดตั้งโรงงานขึ้นและให้ ม.ร.ว. เทพฤทธิ์ เทวกุล เป็นผู้ออกแบบ โดยได้พระราชทานทรัพย์ส่วนพระองค์เพื่อก่อสร้างเพิ่มขึ้นอีกเป็นจำนวนเงิน 1,002,000 บาท ระหว่างก่อสร้างเกษตรกรหนองโพได้ขอความช่วยเหลือจากนายจรูญ วัฒนากร สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดราชบุรีในขณะนั้น ให้ช่วยติดต่อหาผู้รับซื้อน้ำนมดิบ จนกระทั่งได้มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ตกลงเป็นผู้รับซื้อ โดยเกษตรกรผู้เลี้ยงโคนมรวมกลุ่มจัดตั้งศูนย์รวมนมหนองโพขึ้นเมื่อวันที่ 24 สิงหาคม 2513 ได้รับการสนุนสนุนงบประมาณจากทางราชการและทุนของกลุ่มเกษตรกร เป็นทุนในการก่อสร้างอาคารศูนย์รวมน้ำนม ต่อมาเกษตรกรสมาชิกของศูนย์รวมนมหนองโพจำนวน 185 คนได้เข้าชื่อเพื่อจดทะเบียนเป็นสหกรณ์เมื่อวันที่ 15 เมษายน 2514 โดยใช้ชื่อ "สหกรณ์โคนมราชบุรี จำกัด" เป็นสหกรณ์ประเภทบริการ โรงงานผลิตนมผงสร้างเสร็จและเปิดทำการเมื่อวันที่ 9 มีนาคม 2515 ได้รับพระราชทานชื่อ "โรงนมผงหนองโพ" โดยให้การดำเนินงานเป็นไปในรูปบริษัทจำกัด ใช้ชื่อว่า "บริษัทผลิตภัณฑ์นมหนองโพ จำกัด" พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงถือหุ้นใหญ่ของบริษัทและได้รับพระราชทานเงื่อนไขไว้ด้วยว่า บรรดาเงินกำไรสุทธิที่ได้จากการจำหน่ายผลิตภัณฑ์จะไม่มีการแบ่งกำไรผู้ถือหุ้น แต่ให้นำกำไรสุทธิส่วนหนึ่งเข้ากองทุนสะสมเพื่อประโยชน์แก่การศึกษาของบุตรธิดาสมาชิกของกลุ่มผู้เลี้ยงโคนมและสมาชิกสหกรณ์ซึ่งเป็นผู้ส่งน้ำนมดิบให้แก่โรงงานเป็นประจำ

ต้นปี 2516 ได้มีการเริ่มต้นผลิตนมที่ผ่านการฆ่าเชื้อเป็นครั้งแรก และวันที่ 25 ธันวาคมปีเดียวกัน สหกรณ์โคนมราชบุรี จำกัด ได้ขอจดทะเบียนเปลี่ยนชื่อเป็น "สหกรณ์โคนมหนองโพ

ราชบุรี จำกัด" จัดเป็นสหกรณ์ประเภทการเกษตร ประมาณกลางปี 2517 คณะกรรมการบริษัทผลิตภัณฑ์นมหนองโพ จำกัดได้พิจารณาเห็นว่านมผงที่ผลิตด้วยเครื่องจักรที่มีอยู่ในขณะนั้นไม่มีความเหมาะสมทางเศรษฐกิจเนื่องจากต้นทุนการผลิตแพงมาก อีกทั้งผลิตภัณฑ์นมที่ผลิตได้ยังไม่ได้มาตรฐาน ควรเน้นการผลิตนมสดพร้อมดื่มที่เก็บได้นานขึ้น จึงได้สร้างโรงงานผลิตภัณฑ์นมหลังใหม่โดยกู้เงินจากบรรษัทเงินทุนอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทยจำนวน 8,000,000 บาท เพื่อเป็นค่าก่อสร้าง ค่าจัดซื้อเครื่องจักรและอุปกรณ์ใหม่ในบริเวณใกล้เคียงกับโรงงานนมผงเดิม

เมื่องานของสหกรณ์ก้าวหน้าและมั่นคง พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวจึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯให้โอนทรัพย์สินทั้งหมดของบริษัทผลิตภัณฑ์นมหนองโพ จำกัด พร้อมด้วยโรงงานผลิตนมผงให้เป็นกรรมสิทธิ์ของสหกรณ์โคนมหนองโพราชบุรี จำกัดตั้งแต่วันที่ 16 ตุลาคม 2518และรับสหกรณ์เข้ามาอยู่ในพระบรมราชูปถัมภ์ด้วย สหกรณ์โคนมหนองโพราชบุรี จำกัดจึงได้ย้ายที่ทำการมาอยู่ในบริเวณโรงงานนมผงของบริษัทเดิม เมื่อได้รับโอนกิจการมาแล้ว สหกรณ์โคนมหนองโพฯได้กู้เงินจากธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์จำนวน 8,000,000 บาทเพื่อสร้างโรงงานผลิตนมในปี 2519 และสร้างเสร็จในปี 2520

ด้วยสำนึกในพระมหากรุณาธิคุณ สหกรณ์โคนมหนองโพฯได้ทูลเกล้าถวายหุ้นแด่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว จำนวน 45,999 หุ้นๆละ 100 บาทเป็นมูลค่า 4,599,900 บาท ในปี พ.ศ. 2533 แต่ต่อมาในวันที่ 1 กรกฎาคม 2534 สำนักพระราชวังได้ตั้งกรรมการดำเนินการเกี่ยวกับดอกผลของหุ้นพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯให้ใช้ดอกผลอันเกิดจากหุ้นดังกล่าว

เป็นประโยชน์แก่สมาชิก โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นทุนการศึกษาแก่บุตรธิดาของสมาชิกและเป็นทุนการศึกษาค้นคว้าวิจัยเกี่ยวกับการเลี้ยงโคนมและอุตสาหกรรมนม

ปัจจุบันสหกรณ์ฯ มีฐานะที่ค่อนข้างมั่นคงกล่าวคือ มีสมาชิกทั้งสิ้นจำนวน 4,000 คนและยังมีการขยายจำนวนสมาชิกอย่างต่อเนื่อง โดยที่สมาชิกทุกคนต้องประกอบอาชีพเลี้ยงวัวนมเท่านั้น ดังนั้นพนักงานที่มิได้เลี้ยงวัวและบุคคลภายนอกจะไม่มีโอกาสเป็นสมาชิก นอกจากพนักงานที่เลี้ยงวัวนมส่งนมให้สหกรณ์ด้วย สหกรณ์มีจำนวนหุ้นทั้งสิ้น 12.3 ล้านหุ้นคิดเป็นมูลค่า 123 ล้านบาท โดยมีทรัพย์สินทั้งสิ้นประมาณ 800 – 900 ล้านบาท มีกำลังการผลิตนม 2.4 แสนลิตรต่อวัน ยอดขายมูลค่าประมาณ 2 พันล้านบาทต่อปี นับได้ว่าเป็นยอดขายที่สูงเป็นอันดับสองของประเทศไทย โดยมีตลาดส่วนใหญ่อยู่ในกรุงเทพและพื้นที่ในจังหวัดใกล้เคียงตอนใต้ของกรุงเทพฯไปจนถึงภาคใต้ โดยมีพนักงานทั้งหมดประมาณ 700 คน ยกเว้นเจ้าหน้าที่เทคนิคและพนักงานที่มีความเชี่ยวชาญเฉพาะ พนักงานที่เหลือและลูกจ้างรายวันทั้งหมดล้วนเป็นลูกหลานของสมาชิกทั้งสิ้น ดังนั้นสมาชิกนอกจากจะได้รับผลประโยชน์ในแง่ของการมีตลาดที่แน่นอนแล้วยังได้รับเงินปันผลจากหุ้นของสหกรณ์ซึ่งจะได้ประมาณร้อยละ 10 ของมูลค่าหุ้นต่อปี และได้รับประโยชน์จากการที่ลูกหลานสามารถได้รับสวัสดิการจากเงินกองทุนที่ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ใช้ดอกผลจากหุ้นของพระองค์ ทำให้บุตรหลานของเกษตรกรเหล่านั้นได้รับโอกาสทางการศึกษาที่ดีกว่าแต่ก่อน และมีเป็นจำนวนมากที่ได้ออกจากอาชีพการเลี้ยงโคนมที่บิดามารดา

ประกอบอาชีพอยู่ (ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ คุณวิเชียร ผลวัฒนสุข ผู้จัดการ เมื่อวันที่ 5 มิถุนายน 2544)

ประเด็นที่ควรจะเน้นในกรณีนี้คือการมีสายพระเนตรยาวไกลของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวที่ทรงมีพระประสงค์**ให้ผู้ผลิตจะต้องเป็นเจ้าของกิจการการผลิตมิใช่ว่าบริษัทฝรั่งหรือญี่ปุ่นมาสร้างโรงงานแปรสภาพ ถ้าตั้งในรูปโรงงานสหกรณ์ได้จะเป็นการดี แต่ถ้าสร้างในรูปโรงงานสหกรณ์ไม่ได้ด้วยเหตุใดก็ตามควรเลิกกิจการ โดยทั้งหมดพระองค์ได้ยึดถือประโยชน์ส่วนรวมของประเทศและประชาชนในระยะยาวเป็นที่ตั้ง** โดยมีรายละเอียดของกระแสพระราชดำรัสพระราชทานแก่คณะกรรมการดำเนินการสร้างโรงงานนมผง ณ พระตำหนักสวนจิตลดารโหฐาน วันศุกร์ 11 กันยายน 2513 มีความบางตอนว่า

"ปัญหาสำคัญนั้นอยู่ที่ว่า ถ้าตั้งแล้วจะตั้งอยู่ในรูปใด ในจุดประสงค์ที่ดีที่สุดที่เห็นควรจะเป็นก็คือให้โรงงานนี้เป็นโรงงานของผู้ผลิต เคยได้พูดกับรัฐมนตรีว่าการกระทรวงพัฒนาการแห่งชาติหลายปีแล้วว่า วิธีที่จะให้ผู้ผลิตนมโคสามารถจำหน่ายนมได้ก็มีทางเดียวคือ ตั้งโรงงานแล้วให้โรงงานนั้นเป็นของผู้ผลิต มิใช่ว่าบริษัทฝรั่งหรือญี่ปุ่นมาลงทุนสร้างโรงงานแปรสภาพวัตถุดิบให้เป็นสินค้าต่อไป ความคิดเช่นนั้นเป็นความคิดที่เรารับไม่ได้ เพราะว่าเกิดเรื่องอยู่เสมอที่จะต้องมีการทะเลาะวิวาทระหว่างผู้ผลิต คือผู้ที่ผลิตนมโคกับผู้ที่แปรสภาพมาเป็นนมกระป๋องเป็นนมผงเนยแข็งเนยสด หรือเนยอะไรก็ตาม คือ ถ้าตั้งเป็นบริษัทแปรสภาพนี้และขายนมสดให้ จะต้องเกิดปัญหาเพราะว่าไม่ได้ทำกันเอง แต่การทำกันเองนี้มีความลำบากอยู่ที่จะต้องมีวินัยมาก ต้องมีความเสีย

สละเพื่อส่วนรวมของกิจการอย่างสำคัญ ถ้าตั้งในรูปโรงงานสหกรณ์ได้ก็จะเป็นการดี แต่ถ้าสร้างในรูปโรงงานสหกรณ์ไม่ได้ด้วยเหตุใดก็ตาม ก็เห็นควรล้มเลิกกิจการเพราะจะเป็นอันตรายอย่างยิ่ง เคยไปเยี่ยมกิจการโรงงานทำนมกระป๋องในประเทศเนเธอร์แลนด์ ผู้ที่ผลิตนมหรือวัตถุดิบนำมาที่โรงงาน มีการทดสอบว่าคุณภาพเป็นอย่างไรและจดชื่อไว้ เสร็จแล้วเขามาทำนมกระป๋องจำหน่าย และได้ค่าตอบแทนตามส่วน ถึงแม้ผู้ที่นำนมมาส่งให้จะเป็นสมาชิกสหกรณ์ก็จริง แต่เขาก็พูดได้ว่า ถ้านมที่นำมาส่งได้ตรวจสภาพแล้วว่าเป็นนมที่ไม่ถึงขีดคุณภาพนั้น เขาเททิ้งเลย ข้อนี้เป็นข้อที่น่าใจหายแล้วก็รู้สึกว่า น่าหนักใจที่สุด เป็นตัวอย่างวินัยที่เขาต้องมี แต่ว่าก็เป็นการส่งเสริมให้ผู้ผลิตนมในคุณภาพที่เหมาะสมที่ไม่ใช่ทำไปเพื่อเพียงแต่ผลิตออกมาแล้วขายได้ และที่เป็นข้อสำคัญที่สุด ไม่ใช่การกุศล กิจการที่เราทำอยู่นี้เป็นเป็นการกุศลอยู่ที่ข้อว่า เงินทุนที่ได้มาหรือความริเริ่มที่ได้มา มิได้มาจากผู้ผลิตแท้ๆหากมาจากผู้อื่นที่สนใจ ผู้อื่นที่สนใจนั้นมีความปรารถนาอย่างแรงกล้าที่จะให้ผู้ผลิตสามารถยืนอยู่ได้ด้วยตัวเองและสามารถที่จะมีรายได้จนกระทั่งเป็นเจ้าของโรงงานได้ อันนี้เป็นจุดประสงค์ของผู้ที่ปรารถนาดีของผู้ที่มอบเงินทุนหรือความคิดที่ดีให้ ทั้งหมดนี้นับว่าเป็นจิตกุศลที่เป็นความปรารถนาดีต่อผู้ที่ผลิต และในเวลาเดียวกันก็ปรารถนาดีต่อส่วนรวมคือประเทศชาติ เพราะรู้ว่าผู้ที่ผลิตสามารถขายและร่ำรวยได้ จะทำให้บ้านเมืองมีเสถียรภาพทางการค้าและดุลการค้า ลงท้ายก็ทำให้บ้านเมืองเจริญได้ เพราะมีผู้ที่มีรายได้ดีและผู้ที่มีฐานะมั่นคงอยู่ในประเทศไทย อันนี้ก็เป็นส่วนหนึ่งของเหตุผลว่า ทำไมมีผู้ปรารถนาที่จะเห็นกิจการนี้รุ่งเรืองและสำเร็จเรียบร้อย”

จากความสำเร็จของสหกรณ์โคนมหนองโพราชบุรี จำกัด (ในพระบรมราชูปถัมภ์) ดังที่ได้กล่าวมาแล้ว เมื่อเกิดวิกฤติทางเศรษฐกิจในปี 2540 ถึงแม้ว่าโรงงานจะได้รับผลกระทบจากการที่ยอดจำหน่ายลดลง ในระยะเริ่มต้น แต่ก็สามารถแก้ปัญหาให้ผ่านพ้นวิกฤติมาได้จนในที่สุด โดยไม่มีการปลดหรือเลิกจ้างพนักงานของบริษัทแม้แต่คนเดียว นอกจากนั้นยังมีการให้โบนัสแก่พนักงานระหว่าง 3-4 เดือนของเงินเดือนแต่ละปีได้ตลอดช่วงเวลาวิกฤติถึงปัจจุบันได้ด้วย ในช่วงภาวะวิกฤติธุรกิจทุกชนิดรวมทั้งนมมีปัญหาด้านเงินทุนขาดแคลนเนื่องจากในธุรกิจนี้จำเป็นจะต้องมีเงินสดหมุนเวียนที่จะใช้รับซื้อน้ำนมดิบต่อวันเป็นจำนวนมาก (โปรดเปรียบเทียบยอดจำหน่ายปีละ 2,000 ล้านบาทเทียบกับทรัพย์สิน 800-900 ล้านบาท ขณะที่ทุนมีมูลค่าเพียง 123 ล้านบาท) ในขณะที่บริษัทอื่นๆ ต้องกู้เงินมาเพื่อรักษาสภาพคล่องทำให้มีต้นทุนดอกเบี้ยสูงขึ้น สหกรณ์ฯ ตัดสินใจไม่กู้เงินและไม่ขึ้นราคารับซื้อน้ำนมดิบพร้อมทั้งตรึงค่าแรงงานเอาไว้ ขอร้องให้สมาชิกทำงานหนักขึ้นเพื่อความอยู่รอดร่วมกันในระยะยาว ซึ่งก็ได้รับความร่วมมือจากสมาชิกเป็นอย่างดี ผลที่เกิดขึ้นก็คือทำให้นมหนองโพมีต้นทุนต่ำกว่าและสามารถจำหน่ายได้ในราคาต่ำ มียอดจำหน่ายเพิ่มมากขึ้น ทำให้สามารถผ่านวิกฤติทางเศรษฐกิจมาได้เป็นอย่างดีดังที่ได้กล่าวมาแล้ว

นอกจากกิจการจำหน่ายนมพร้อมดื่มและผลิตภัณฑ์ที่เกี่ยวข้องกับนมอื่นๆแล้วสหกรณ์ โคนมหนองโพฯ ยังขยายธุรกิจที่ให้บริการกับสมาชิกเพิ่มมากขึ้น ทั้งนี้เนื่องจากผู้จัดการสหกรณ์คนปัจจุบันได้เคยทำงานในโครงการส่วนพระองค์สวนจิตรลดามา

ก่อน จึงได้นำรูปแบบแนวคิดตลอดจนวิธีการดำเนินงานของโครงการดังกล่าวมาใช้ในลักษณะเป็นการดำเนินกิจการที่เกี่ยวข้องต่อเนื่องเพื่อเป็นบริการแก่สมาชิกก็คือ โรงสีข้าว โรงงานอาหารสัตว์ สหกรณ์ร้านค้า สหกรณ์ออมทรัพย์และกิจการสถานีบริการน้ำมัน

การทำงานอย่างทุ่มเทและเสียสละของเจ้าหน้าที่ระดับสูงก็เนื่องจากเห็นตัวอย่างของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเป็นแบบฉบับ นอกจากเน้นในเรื่องความประหยัดและการใช้ทรัพยากรทุกชนิดให้เป็นประโยชน์ตามวิธีการของโครงการส่วนพระองค์สวนจิตรลดาแล้ว ประเด็นที่สำคัญที่สุดก็คือ ลักษณะบรรษัทภิบาล (good corporate governance) คือมีการบริหารงานด้วยความโปร่งใส มีความรับผิดชอบและรักษาผลประโยชน์ของสมาชิกทุกคน ดำเนินงานอย่างมีประสิทธิภาพ ปลอดจากการแสวงหาผลประโยชน์ส่วนตน และคำนึงถึงผลประโยชน์ของลูกค้าในฐานะผู้ร่วมมีส่วนได้ส่วนเสีย (stake holder) เป็นสำคัญ ด้วยเหตุผลดังกล่าวต้นทุนการผลิตต่อหน่วยของสหกรณ์โคนมหนองโพจึงค่อนข้างต่ำเมื่อเทียบกับกิจการลักษณะคล้ายกันแต่ดำเนินการในรูปรัฐวิสาหกิจ ในขณะเดียวกันถ้าหากจะเทียบกับธุรกิจเอกชน ต้นทุนต่อหน่วยของสหกรณ์โคนมหนองโพอาจจะไม่ต่ำที่สุด เหตุผลสำคัญก็เป็นเพราะสหกรณ์ต้องการสนองพระบรมราโชบายที่เน้นการจ้างงานเป็นสำคัญ โรงงานของสหกรณ์จึงนับว่าเป็นโรงงานที่มีการใช้แรงงานค่อนข้างมาก (700 คน) เมื่อเทียบกับโรงงานผลิตภัณฑ์นมของบริษัทที่มีชื่อเสียงที่มีปริมาณการผลิตใกล้เคียงกันซึ่งจ้างคนงานไม่เกิน 200 คน ทั้งนี้เพราะพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมีพระราชกระแสรับสั่งให้ใช้เครื่อง

มือจากต่างประเทศอย่างประหยัดเท่าที่จำเป็น ถ้าส่วนใดสามารถใช้แรงงานได้ไม่ต้องใช้เครื่องจักรแทนแรงงานคน ส่วนที่ทรงยอมให้มีการใช้เครื่องจักรได้ก็คือ กระบวนการบำบัดน้ำนมด้วยเครื่องฆ่าเชื้อเพื่อความสะอาดถูกหลักอนามัยเป็นสำคัญ

ดังนั้นในกรณีของสหกรณ์โคนมหนองโพจึงเป็นตัวอย่างของกิจการเชิงธุรกิจเต็มรูปแบบที่ดำเนินตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงที่สำคัญ 8 ประการของโครงการส่วนพระองค์สวนจิตรลดาดังที่ได้กล่าวมาแล้ว ยกเว้นกรณีของทุนในการดำเนินกิจการที่มีการนำเงินกู้จากภายนอกมาใช้ในการดำเนินการในสองกรณี คือ กู้เพื่อก่อสร้างโรงงานผลิตน้ำนมดิบพร้อมดื่มพร้อมทั้งอุปกรณ์ในปี 2517 จากบรรษัทเงินทุนอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทยจำนวน 8,000,000 บาทและได้มีการก่อสร้างและติดตั้งเครื่องจักรในโรงงานผลิตนมหลังใหม่เมื่อปริมาณน้ำนมมีมากขึ้นโดยกู้จากธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตรจำนวนเงิน 8,000,000 บาทในปี 2519 และสร้างเสร็จในปี 2520 ซึ่งเป็นเพียงสองกรณีเท่านั้น ส่วนกรณีที่ขาดสภาพคล่องในช่วงวิกฤติเศรษฐกิจ สหกรณ์ฯ ตัดสินใจไม่กู้เงินแต่ตรึงราคาน้ำนมดิบและค้าจ้างแรงงานเอาไว้แทนและรักษาต้นทุนให้คงเดิม มีผลทำให้มีต้นทุนต่ำกว่าคู่แข่งและสามารถขยายตลาดได้เพิ่มขึ้นในที่สุด กลยุทธ์ในการทำธุรกิจดังกล่าวจึงนับได้ว่าเป็นการทำธุรกิจแบบเศรษฐกิจพอเพียง ที่พยายามประคับประคองให้ทุกคนอยู่ได้ในระยะยาว

จุดอ่อนที่สะท้อนความเข้มแข็งของสหกรณ์ฯ

อุตสาหกรรมนมและผลิตภัณฑ์เป็นอุตสาหกรรมที่ประเทศยุโรป อเมริกาเหนือ ออสเตรเลียและนิวซีแลนด์ ซึ่งเป็นประเทศในเขตอบอุ่นและเขตหนาวมีความชำนาญ เนื่องจากอุตสาหกรรมดังกล่าวได้มีการพัฒนาขึ้นมาในประเทศเหล่านั้นเป็นเวลาช้านานแล้ว ในฐานะเป็นส่วนหนึ่งของวิถีชีวิตของประชาชนในประเทศเหล่านั้น เช่นเดียวกับการปลูกข้าวและผลิตผลจากข้าวเป็นส่วนหนึ่งของวิถีชีวิตไทย ด้วยเหตุนี้ประเทศเหล่านี้จึงมีความก้าวหน้าทางด้านเทคโนโลยีทั้งในด้านการเลี้ยงโคนมและมีพื้นที่ที่เป็นทุ่งหญ้าที่เหมาะสมกับการเลี้ยงโคนมเป็นจำนวนมาก รวมทั้งเทคโนโลยีในการแปรรูปผลิตภัณฑ์ที่เกิดจากนมด้วย เกษตรกรแต่ละคนในประเทศเหล่านี้จะมีโคนมต่อเกษตรกรเป็นจำนวนมาก มีผลทำให้ต้นทุนต่อหน่วยของผลิตภัณฑ์ค่อนข้างต่ำ เมื่อเทียบกับของไทย แต่เนื่องจากนมสดพร้อมดื่มจะมีปริมาณน้ำเป็นส่วนประกอบค่อนข้างสูง ทำให้ต้นทุนในการขนส่งค่อนข้างสูง แต่ถ้าหากทำเป็นนมผงสำเร็จรูปคุณค่าทางอาหารของนมก็จะถูกทำลายลงไปมาก ความได้เปรียบของผู้ผลิตนมในประเทศไทยจึงอยู่ที่การผลิตนมสดพร้อมดื่ม แต่ก็ต้องเผชิญกับการแข่งขันในกรณีที่มีการนำนมผงที่มีคุณภาพในระดับต่างๆ มาละลายน้ำและบรรจุกล่องจำหน่ายเป็นนมผงพร้อมดื่ม เนื่องจากผู้บริโภคไม่สามารถจำแนกประเภทได้และไม่เข้าใจว่า คุณค่าทางอาหารต่างกัน จึงอาจจะนิยมซื้อนมที่มีราคาต่ำจากต่างประเทศ ซึ่งเป็นปัญหาการแข่งขันที่เกิดจากการซื้อนมโครงการนมโรงเรียนในปัจจุบัน และเกิดปัญหาน้ำนมดิบล้นตลาดในช่วงปิดเทอม ใน

ขณะที่ประเทศไทยยังคงมีปริมาณนมผงสั่งเข้ามาจากต่างประเทศในปริมาณมาก

ส่วนหนึ่งของปัญหานอกจากเป็นการผลิตที่ประเทศไทยมีประสบการณ์น้อยกว่าแล้ว เกษตรกรไทยยังมีพื้นที่ในการผลิตและทุนน้อยจึงไม่สามารถเลี้ยงวัวเป็นจำนวนมากให้มีผลผลิตสูงได้ ปริมาณการเลี้ยงโดยเฉลี่ยของสมาชิกสหกรณ์โคนมหนองโพฯ จึงอยู่ที่อัตราเฉลี่ยครอบครัวละ 10 ตัว แต่ถ้าหากมีจำนวนมากกว่านี้และมีการดูแลในด้านการคัดพันธุ์ ป้องกันโรค และการให้อาหารไม่ดีพอ ถึงแม้จะมีจำนวนมากแต่ผลผลิตต่อหน่วยต่ำย่อมไม่มีประโยชน์แต่อย่างใด ดังนั้นจะเห็นได้ว่าเกษตรกรโคนมของไทยเมื่อเทียบกับต่างประเทศเป็นเพียงเกษตรกรรายย่อยที่ไม่มีความรู้ความสามารถในการปรับปรุงปริมาณและคุณภาพในการผลิตได้ดีพอ ผลก็คือถึงแม้การเลี้ยงโคนมจะเป็นอาชีพที่พอจะเลี้ยงชีพได้ก็ไม่สามารถสร้างฐานะทางเศรษฐกิจได้ ด้วยเหตุนี้เมื่อเกษตรกรสามารถส่งเสียบุตรหลานให้มีโอกาสทางการศึกษาสูงขึ้นบุตรหลานมักจะออกจากอาชีพนี้ไปในที่สุด ปัญหาที่เกิดขึ้นในขณะนี้คือ เกษตรกรรุ่นใหม่มีแนวโน้มที่จะมีจำนวนลดลง ในขณะเดียวกันถึงแม้ว่าจะเป็นการทำเกษตรที่ไม่ช่วยให้ฐานะทางเศรษฐกิจดีขึ้นมากนัก แต่ยังดีกว่าการทำเกษตรอย่างอื่น จึงได้มีการขยายจำนวนสมาชิกออกไปถึง 4,000 คน ในขณะที่พื้นที่ที่จะใช้ปลูกหญ้าในบริเวณหนองโพและพื้นที่ใกล้เคียงมีปริมาณจำกัดจึงเริ่มเกิดปัญหาความแออัดยัดเยียดของพื้นที่และมีปัญหาสภาพแวดล้อมตามมา โอกาสจะเพิ่มปริมาณการผลิตในพื้นที่เดิมย่อมเป็นไปได้ยาก ถ้าจะมีการขยายการผลิตเพิ่มขึ้นจำเป็นจะต้องมีพื้นที่ใหม่ เพราะในบริเวณหนองโพนั้นจำนวนโคและครอบครัว

เกษตรกรต่อพื้นที่เริ่มแออัดจนเกินไป ปัญหานี้จึงเป็นจุดอ่อนของสหกรณ์โคนม หนองโพฯ อีกปัญหาหนึ่ง

ดังนั้น การที่เกษตรกรรายย่อยซึ่งมีความอ่อนแอ โดยธรรมชาติสามารถรวมตัวกันได้และประกอบธุรกิจด้วยความซื่อสัตย์สุจริต ประกอบกับการเน้นการจ้างงานเป็นจำนวนมากของสหกรณ์ จึงทำให้เกิดเป็นความเข้มแข็งที่สามารถประคับประคองเกษตรกรรายย่อยเหล่านี้ให้ทำงานร่วมกันได้ ซึ่งถ้าหากไม่มีการดำเนินธุรกิจในลักษณะเช่นว่านี้เกษตรกรแต่ละคนย่อมไม่สามารถอยู่ได้ และอุตสาหกรรมนมของไทยก็จะประสบความล้มเหลว จึงนับว่าการที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมีสายพระเนตรที่ยาวไกลและเน้นการดำเนินการในรูปแบบสหกรณ์เท่านั้นมีส่วนสำคัญในการช่วยพยุงให้เกษตรกรรายย่อยแต่ละคนอยู่ได้ ขณะเดียวกันอุตสาหกรรมนมไทยทั้งระบบก็สามารถอยู่ได้ แต่จุดเด่นที่ได้กล่าวมาแล้วนั้น เป็นการสะท้อนจุดอ่อนทางด้านเกษตรกรและข้อจำกัดที่เกิดขึ้นในปัจจุบันและอาจจะเป็นปัญหาในอนาคต ถ้าหากขาดความต่อเนื่องของเกษตรกรรุ่นใหม่ ในขณะเดียวกันทางด้านการผลิตก็มีจุดอ่อนมากด้วยเช่นกัน จุดอ่อนประการแรกคือ ความจำกัดของทรัพยากรน้ำ เนื่องจากอุตสาหกรรมดังกล่าวเป็นอุตสาหกรรมที่ต้องการความสะอาดสูงกว่าอุตสาหกรรมโดยทั่วไป จึงมีความจำเป็นต้องใช้น้ำเป็นปริมาณมากซึ่งส่วนใหญ่เป็นน้ำบาดาลและมีปริมาณจำกัด ดังนั้น การใช้น้ำอย่างประหยัด ประกอบด้วยการหมุนเวียนนำน้ำที่ใช้แล้วมาใช้ใหม่จึงเป็นความจำเป็นที่ต้องปรับปรุงอย่างเร่งด่วนอย่างหนึ่ง

จุดอ่อนประการต่อมาคือ อุตสาหกรรมผลิตภัณฑ์นม เป็นอุตสาหกรรมที่มีการแข่งขันจากต่างประเทศสูง เนื่องจากต่าง

ประเทศมีประสบการณ์และเทคโนโลยีที่ก้าวหน้ามากกว่าในขณะที่สหกรณ์โคนมหนองโพฯ ตลอดจนหน่วยงานทางวิชาการที่มีอยู่ในประเทศไทยยังไม่ได้ทำการวิจัยและพัฒนามากเพียงพอ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการพัฒนาสายพันธุ์ใหม่ที่เหมาะสมกับสภาพภูมิอากาศในประเทศไทย ซึ่งจำเป็นต้องทดลองในประเทศไทยเท่านั้น นอกจากนั้นเนื่องจากเชื้อพันธุ์โคที่มีคุณภาพดีมักมีราคาแพง ขณะที่เกษตรกรของไทยมีรายได้น้อยจึงไม่นิยมที่จะเสี่ยงซื้อน้ำเชื้อสายพันธุ์ราคาแพงมาผสมกับแม่โคของตน ทำให้การพัฒนาสายพันธุ์ภายในประเทศไทยเป็นไปอย่างเชื่องช้าและล้าหลัง

ภาพของความเข้มแข็งบนพื้นฐานของความไม่แข็งแรงดังที่ได้กล่าวมาแล้ว ทำให้สามารถเข้าใจได้ง่ายว่า สหกรณ์โคนมหนองโพฯ ได้บรรลุถึงขีดความสามารถขั้นสูงสุดแล้วในปัจจุบัน โอกาสที่จะปรับปรุงต่อไปภายหน้าให้ดีกว่าที่เป็นอยู่คงจะเป็นไปได้ยาก ดังนั้น การรักษาสถานภาพของอุตสาหกรรมไม่ให้เพลี่ยงพล้ำต่อการแข่งขันจากต่างประเทศจึงเป็นภาระที่ค่อนข้างหนักหน่วงของฝ่ายจัดการในขณะนี้ ต่อปัญหาประเด็นนี้ ผู้จัดการ (คุณวิเชียร ผลวัฒนสุข) ได้ให้ความเห็นว่า ในที่สุดสหกรณ์ฯอาจจะต้องจัดตั้งบริษัทลูกขึ้นมาเพื่อร่วมทุนกับบริษัทต่างประเทศเพื่อที่จะได้รับเทคโนโลยีในการจัดการและการผลิตเพิ่มขึ้น แต่ไม่ควรมีการแปรรูปไปเป็นบริษัทธุรกิจเอกชน จะต้องรักษารูปแบบของสหกรณ์เอาไว้ โดยนำความรู้และประสบการณ์ที่ได้จากบริษัทร่วมทุนกับต่างประเทศมาพัฒนาผลิตภาพของสหกรณ์ในที่สุด ในขณะเดียวกันสหกรณ์ก็มีจุดแข็งที่ต่างประเทศอยากจะร่วมทุนด้วยเป็นจำนวนมากเช่นกัน เนื่องจากมีปริมาณน้ำนมดิบเป็น

ปริมาณที่มากและแน่นอน แต่ความคิดเช่นนี้อาจจะยังไม่ทราบถึงพระเนตรพระกรรณและไม่ทราบว่าจะทรงโปรดหรือไม่

ประเด็นสุดท้ายเป็นประเด็นที่สำคัญในแง่ของการศึกษาและทำความเข้าใจเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง นั่นก็คือ ถึงแม้เศรษฐกิจพอเพียงจะช่วยให้เกษตรกรรายย่อยที่ไม่เข้มแข็งสามารถรวมตัวกันเป็นปึกแผ่นในการอาชีพและมีการสร้างงานได้เป็นจำนวนมากและทำให้เศรษฐกิจขององค์กรขยายตัวอย่างรวดเร็วโดยไม่เกิดปัญหาทั้งที่ประเทศมีปัญหาวิกฤติทางเศรษฐกิจช่วยให้อุตสาหกรรมที่ประเทศไทยมีความเสียเปรียบทั้งในด้านประสบการณ์และเทคโนโลยี สามารถแข่งขันกับต่างประเทศได้เพียงมีข้อได้เปรียบในแง่ที่มีต้นทุนต่ำที่สุด โดยไม่จำเป็นจะต้องใช้เครื่องจักรมาทดแทนการจ้างงาน ในกรณีนี้มีความจำเป็นที่จะต้องปรับเปลี่ยนแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงให้สอดคล้องกับสภาพของการแข่งขันที่เป็นจริง คืออาจจะต้องมีการร่วมทุนกับต่างประเทศในลักษณะที่นิยมเรียกกันว่า หุ้นส่วนในแง่ยุทธศาสตร์ (strategic partner) หรือเป็นการร่วมทุนที่มีนัยยะสำคัญ (venture capital) อาจจะมีความจำเป็นที่จะต้องปรับปรุงแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงให้สอดคล้องกับสภาพความเป็นจริงที่จะต้องมีการแข่งขันกับบรรษัทข้ามชาติที่เน้นการลดต้นทุน เพิ่มกำไร โดยไม่มีความจำเป็นที่จะต้องคำนึงถึงปัญหาการว่างงานของคนงานหรือไม่ แต่ในขณะเดียวกันจะต้องไม่ยอมให้เสียหลักการเดิม นั่นก็คือ จะต้องมีการรักษารูปแบบสหกรณ์เดิมเอาไว้ แล้วจัดตั้งบริษัทขึ้นมาใหม่เพื่อรับการถ่ายทอดเทคโนโลยีทั้งด้านการผลิตและการจัดการ โดยมีข้อต่อรองที่สำคัญคือ มีอุปทานน้ำนมดิบในปริมาณมากที่สามารถควบคุมได้อย่างสม่ำเสมอ การรวมทุน

ในลักษณะเช่นว่านี้ ทุกฝ่ายจะได้ประโยชน์ (win-win situation) ถ้าได้ดำเนินการได้อย่างเคร่งครัดตามที่ได้กล่าวมาแล้วอาจจะไม่เสียหลักการของเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งจะต้องคำนึงถึงสภาพการแข่งขันที่เป็นจริง ในกรณีที่คู่แข่งขันมีความได้เปรียบโดยเกือบจะไม่มีข้อจำกัดแต่ประการใดเลย

ในขณะเดียวกันประเด็นที่น่าสนใจที่ไม่ควรมองข้ามของเศรษฐกิจพอเพียงก็คือ การดำเนินธุรกิจตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงย่อมสอดคล้องเป็นอย่างดีกับความคิดเรื่อง บรรษัทภิบาล (good corporate governance โปรดดู เดือนเด่น และคณะ, 2541) อยู่แล้ว จึงไม่มีความจำเป็นที่จะต้องนำความคิดในเรื่องบรรษัทภิบาลมาใช้อีก ซึ่งในปัจจุบันแนวความคิดดังกล่าวกำลังได้รับความนิยมอย่างกว้างขวาง โดยที่ในปัจจุบันเป็นที่ยอมรับในองค์การเพิ่มผลผลิตเอเชีย (Asia Productivity Organization-APO) จากเวทีว่าด้วยการพัฒนาขององค์กรเพิ่มผลผลิตแห่งชาติ (National Productivity Organization - NPO) ที่จัดขึ้นที่ประเทศสิงคโปร์เมื่อเดือนธันวาคม 2543 ได้มีฉันทานุมัติจากที่ประชุมร่วมกันว่า ธรรมภิบาล (good governance) ทั้งในระดับรัฐและระดับบรรษัทมีความจำเป็นอย่างยิ่งต่อการเพิ่มผลผลิตของประเทศ ไม่ว่าจะมีความพยายามทางด้านเทคนิคมากมายเพียงใดแต่ถ้าหากการบริหารจัดการไม่โปร่งใสและผู้บริหารไม่มีความรับผิดชอบต่อสมาชิกขององค์กรตลอดจนลูกค้าแล้ว ฝ่ายบริหารย่อมสามารถถ่ายเทเอาทรัพยากรส่วนรวมไปเป็นประโยชน์แก่ตนเองและทำให้การผลิตเสียหายได้ (APO, 2001,2) ดังนั้นจึงอาจจะกล่าวได้ว่าแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงเป็นแนวคิดที่ล้ำสมัยเพราะได้ครอบคลุมเอาแนวคิดเรื่องบรรษัทภิบาล (good

corporate governance) เข้าไว้ด้วยแล้ว โดยมีตัวอย่างของสหกรณ์โคนมหนองโพฯ เป็นตัวอย่างที่ชัดเจน

ข้อสังเกตประการสุดท้ายในเรื่องนี้ก็คือ ถึงแม้ในปัจจุบันสหกรณ์โคนมหนองโพฯ ไม่อาจจะนับรวมอยู่ในฐานะอุตสาหกรรมขนาดกลางและขนาดย่อมเพราะมีมูลค่าทรัพย์สินเกิน 200 ล้านบาทไปมาก (800-900 ล้านบาท) และมีการจ้างงานเกิน 200 คนไปมากเช่นกัน (700 คน) แต่ที่นำมาเป็นตัวอย่างเพราะเป็นการดำเนินธุรกิจภายใต้กรอบความคิดเศรษฐกิจพอเพียงอย่างเคร่งครัด อีกทั้งยังเป็นการทำธุรกิจเต็มรูปแบบต่างจากโครงสร้างของโครงการส่วนพระองค์จิตรลดา ซึ่งเป็นโครงการกึ่งธุรกิจ เป็นการแสดงให้เห็นว่าการดำเนินธุรกิจภายใต้กรอบความคิดเศรษฐกิจพอเพียงสามารถประสบความสำเร็จจนขยายกิจการจากอุตสาหกรรมขนาดย่อมไปจนถึงขั้นเป็นอุตสาหกรรมขนาดใหญ่ได้ ภายในเวลาเพียง 30 ปี โดยมีแนวคิดหลักของเศรษฐกิจพอเพียงทั้งหมดที่กล่าวมาแล้ว โดยที่แนวคิดเหล่านั้นได้รวมเอาหลักการของบรรษัทภิบาล (good corporate governance) และการคำนึงถึงผลประโยชน์ร่วมของผู้มีส่วนได้เสียทุกกลุ่ม (stake holder) เข้ามาพิจารณาประกอบด้วยแล้ว แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงที่นำมาประยุกต์กับอุคสาหกรรมจึงเป็นแนวคิดที่ล้ำสมัยสามารถปฏิบัติได้จริงและมีผลดีแก่วิสาหกิจแก่ส่วนรวมอย่างแท้จริง

สรุปตัวอย่างของโครงการทั้งสอง

การนำตัวอย่างของโครงการส่วนพระองค์สวนจิตรลดาและสหกรณ์โคนมหนองโพฯ มาพิจารณาข้างบนนี้เพื่อแสดงการประยุกต์พระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียงเข้ากับอุตสาหกรรมขนาดกลางและขนาดย่อมในลักษณะเป็นรูปธรรมที่ปฏิบัติได้และเห็นผลอย่างแท้จริงเพื่อใช้เปรียบเทียบกับกรณีศึกษาจากสภาพความเป็นจริงของอุตสาหกรรม 6 ประเภทในงานศึกษานี้ ที่สามารถผ่านวิกฤติทางเศรษฐกิจมาได้ เพื่อใช้เป็นตัวอย่างที่กล่าวมานี้เป็นบรรทัดฐานหรือเป็นดัชนีในการวัดความเป็นเศรษฐกิจพอเพียงของอุตสาหกรรมเอกชนที่จะได้ทำการศึกษาต่อไป

ประเด็นต่างๆ ที่จะนำมาสรุปเน้นอีกครั้งหนึ่งในกรณีศึกษาทั้งสองกรณีก็คือ

1. การคำนึงถึงผลประโยชน์ที่มีต่อส่วนรวมในระยะยาวซึ่งในกรณีนี้คงจะเป็นการยากที่จะให้ธุรกิจเอกชนซึ่งมักจะเน้นความอยู่รอดและผลกำไรระยะสั้นจะให้ความสนใจประเด็นนี้เป็นกรณีพิเศษ แต่ถ้าหากธุรกิจเอกชนได้เข้าใจว่าการที่สังคมโดยส่วนรวมได้รับผลประโยชน์ในระยะยาวกิจการของเขาซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของสังคมก็จะได้รับประโยชน์ด้วย เพราะไม่มีความจำเป็นที่จะต้องมีความขัดกันระหว่างผลประโยชน์ทั้งสองส่วน คือ ส่วนตัวและส่วนรวม เนื่องจากสามารถจะจัดการให้ไปด้วยกันในทิศทางเดียวกันได้ กรณีของสหกรณ์โคนมหนองโพนั้นนับเป็นตัวอย่างของความสำเร็จในกรณีนี้เป็นอย่างดี

ส่วนโครงการส่วนพระองค์สวนจิตรลดาก็ให้คำตอบในทิศทางนี้ ถึงแม้จะไม่สามารถประเมินได้อย่างชัดเจน เพราะหลายโครงการมิได้เป็นธุรกิจเต็มตัว แต่สามารถประเมินได้ว่าผลประโยชน์ที่สังคมได้รับคงจะมีมากโดยเฉพาะอย่างยิ่งต่อแนวทางพัฒนาที่ยั่งยืนในระยะยาว

2. สืบเนื่องจากจุดเน้นประเด็นที่ (1) และเป็นหัวใจของเศรษฐกิจพอเพียงก็คือ การเน้นการสร้างงานเป็นหลัก โดยไม่มีการนำเอาเครื่องจักรมาแทนแรงงานในกรณีที่ไม่มีความจำเป็นอย่างเด็ดขาด ทั้งนี้เพราะในสังคมอุตสาหกรรมงานเป็นเพียงปัจจัยอย่างเดียวที่จะช่วยให้สมาชิกในสังคมมีชีวิตอยู่รอดได้ ถึงแม้ว่าจะไม่มีรายได้มากนัก เนื่องจากการมีรายได้ไม่มากมิใช่ประเด็นสำคัญสำหรับเศรษฐกิจพอเพียง เพราะเศรษฐกิจพอเพียงหมายถึงการมีชีวิตอย่างพอประมาณ นั่นก็คือ เมื่อมีรายได้ไม่มากก็พยายามจำกัดการใช้จ่ายให้อยู่ภายในขอบเขตของรายได้ ทั้งนี้เพราะการว่างงานมิใช่เพียงปัญหาของผู้ที่ว่างงานเท่านั้นแต่เป็นปัญหาของสังคมด้วย เนื่องจากผู้ที่ว่างงานนอกจากจะมีความเครียดทางด้านจิตใจแล้วอาจจะใช้เวลาว่างไปในทางให้เกิดโทษ เช่น ไปประกอบอาชญากรรมหรือทำผิดศีลธรรมหรือกฎหมาย ติดยาเสพติด และเกิดมีปัญหาสุขภาพจากการใช้ชีวิตด้วยความประมาทในเรื่องต่างๆ ตามมา เป็นต้นทุนที่เพิ่มขึ้นของสังคมที่จะต้องตามไปแก้ไข พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวจึงทรงเน้นการจ้างงานเป็นสำคัญ ถึงแม้จะต้องแลกกับประสิทธิภาพในการผลิตของสถาน

ประกอบการก็ตาม ทั้งนี้เพราะเมื่อพิจารณาถึงประสิทธิภาพของสังคมโดยรวม คือสังคมที่ไม่มีปัญหาย่อมมีประสิทธิภาพสูงกว่าประสิทธิภาพในการผลิตของกิจการใดกิจการหนึ่ง แต่ถ้าหากการจ้างงานทำให้มีปัญหาการแข่งขันในระดับนานาชาติ อาจจำเป็นต้องหาทางแก้ไขโดยไม่ให้เสียหลักการนี้ดังข้อเสนอของหุ้นส่วนยุทธศาสตร์และการร่วมทุนที่มีนัยยะสำคัญตามที่ได้กล่าวไปแล้ว

3. ลักษณะบรรษัทภิบาล เศรษฐกิจพอเพียงได้รวมประเด็นในเรื่องบรรษัทภิบาลไปด้วยแล้ว ถึงแม้จะไม่ได้มีการกล่าวถึงความรับผิดชอบอย่างมีคุณธรรม ความโปร่งใสในการบริหารจัดการ และความเสมอภาคของทุกภาคีอย่างชัดเจนแบบความคิดของตะวันตก แต่ก็ได้รวมเอาความคิดในเรื่องความไม่โลภเกินไปไม่เน้นกำไรระยะสั้นเป็นหลัก เน้นความซื่อสัตย์สุจริตในการประกอบการ ไม่เอารัดเอาเปรียบผู้บริโภค ไม่เอารัดเอาเปรียบแรงงานหรือลูกจ้างตลอดจนไม่เอารัดเอาเปรียบผู้จำหน่ายวัตถุดิบ เพียงสองข้อนี้ก็ทำให้อุตสาหกรรมมีลักษณะเป็นบรรษัทภิบาลอย่างชัดเจนแล้ว จึงไม่จำเป็นต้องเน้นเรื่องนี้เป็นกรณีพิเศษแต่อย่างไร นับว่าเป็นความคิดล้ำยุค เนื่องจากพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้ส่งเสริมให้มีการดำเนินกิจการในลักษณะนี้เป็นเวลากว่า 30 ปีมาแล้ว ในขณะที่บรรษัทภิบาลเพิ่งจะเป็นความคิดที่ถูกทำให้แพร่หลายโดยหน่วยงานพหุภาคีจากตะวันตก ในระยะเวลาเพียง 4–5 ปีที่ผ่านมานี้เอง

ส่วนประเด็นที่เหลือของเศรษฐกิจพอเพียงโดยหลักการสรุป

รวบยอดก็คือการบริหารความเสี่ยงต่ำหรือพยายามทำให้มีความเสี่ยงน้อยที่สุด ทั้งนี้เพราะความมั่นคงของกิจการในระยะยาวเป็นสิ่งที่สำคัญกว่ารายได้เฉพาะหน้าในระยะสั้นนั้น หากวิเคราะห์ให้ถึงที่สุดก็จะเห็นได้ว่าการที่มีรายได้เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วทั้งโดยวิธีการที่ถูกต้องหรือไม่ถูกต้องก็ตามที อาจจะไม่ช่วยให้ผู้ที่มีรายได้ดังกล่าวมีความสุขอย่างแท้จริงในระยะยาวแต่อย่างใด และในระยะยาวอาจจะมีโอกาสนำความทุกข์มาสู่ตนเองได้มากกว่า จากกรณีตัวอย่างของผู้ประสบปัญหาจากวิกฤติทางเศรษฐกิจที่ได้กล่าวมาแล้ว ดังนั้นการบริหารความเสี่ยงต่ำน่าจะเป็นทางเลือกเพียงทางเดียวที่ผู้ประกอบธุรกิจที่ต้องการความสุขจากการทำงานและมีรายได้ที่มั่นคงในระยะยาวควรจะเลือก ถ้าหากเป้าหมายของการเป็นมนุษย์ คือการมีชีวิตที่มีความสุข แต่มนุษย์โดยทั่วไปมักจะไม่เข้าใจว่าความสุขในชีวิตคืออะไร และมักจะเข้าใจง่ายๆ ว่าความสุขนั้นเกิดจากการมีฐานะทางเศรษฐกิจหรือมีรายได้มาก ยิ่งได้มากอย่างรวดเร็วในระยะสั้นเท่าไรยิ่งดี ซึ่งเท่ากับเป็นการเปิดช่องให้เกิดมีความไม่มั่นคงเพิ่มมากขึ้น นั่นก็คือสาเหตุของความทุกข์นั่นเอง

บทที่ 4
ลักษณะและแนวโน้มของกลุ่มอุตสาหกรรมขนาดกลางและขนาดย่อม 6 ประเภทในกรณีศึกษา

แม้ว่าในยุทธศาสตร์ของแผนปรับโครงสร้างอุตสาหกรรม จะให้ความสำคัญกับการพัฒนาอุตสาหกรรมหลักทั้ง 13 สาขา (สถาบันเพิ่มผลผลิตแห่งชาติ : 2542) ซึ่งเป็นอุตสาหกรรมที่มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจ ทั้งในด้านการส่งออก การจ้างงาน การใช้วัตถุดิบภายในประเทศและสร้างอัตราการเติบโตแก่ผลิตภัณฑ์มวลรวมของประเทศ รวมทั้งเป็นแหล่งรายได้ของภาษีอากรแก่รัฐในแต่ละปีจำนวนมาก อุตสาหกรรมหลัก 13 สาขาดังกล่าวจะหมายถึงอุตสาหกรรมอาหาร สิ่งทอ ยานยนต์และชิ้นส่วนยานยนต์ เครื่องใช้ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ ผลิตภัณฑ์ยางและพลาสติก อัญมณีและเครื่องประดับ รองเท้าและเครื่องหนัง ผลิตภัณฑ์ยางพารา เซรามิกส์และแก้ว ยาและเวชภัณฑ์ เหล็กและเหล็กกล้า และปิโตรเคมี

อย่างไรก็ดี ในการวิเคราะห์อุตสาหกรรมขนาดกลางและขนาดย่อม ได้พิจารณาว่าในกลุ่มอุตสาหกรรมทั้ง 13 สาขาข้างต้นย่อมประกอบด้วยกลุ่มอุตสาหกรรมที่บางส่วนเป็นอุตสาหกรรม

ขนาดใหญ่ที่มีสินทรัพย์ถาวรเกิน 200 ล้านบาทและมีการจ้างงานประจำเกิน 200 คน ดังนั้น เพื่อให้สอดคล้องกับที่กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม ในฐานะหน่วยงานหลักที่สนับสนุนอุตสาหกรรมขนาดกลางขนาดย่อม ที่คำนึงถึงขนาดของสินทรัพย์ แรงงาน ศักยภาพพื้นฐานของอุตสาหกรรมที่ช่วยจ้างงานจำนวนมาก และใช้วัตถุดิบภายในประเทศ รวมทั้งมีแนวโน้มที่จะพัฒนาขั้นสูงต่อไปได้แล้ว สามารถกำหนดการจัดกลุ่มอุตสาหกรรมขนาดกลางและขนาดย่อมที่มีความสำคัญแบ่งออกได้เป็น 6 กลุ่ม คือ กลุ่มธุรกิจอาหารและเครื่องดื่ม, กลุ่มสิ่งทอเครื่องนุ่งห่ม และเครื่องหนัง, กลุ่มไม้แปรรูป กระดาษและสิ่งพิมพ์, กลุ่มยางและผลิตภัณฑ์พลาสติก, กลุ่มโลหะและอโลหะ, กลุ่มเครื่องจักรและอุปกรณ์ขนส่ง

ทั้งนี้กลุ่มอุตสาหกรรมทั้ง 6 กลุ่มเป็นที่ยอมรับกันว่าประกอบด้วยโรงงานอุตสาหกรรมที่มีขนาดกลางหรือขนาดเล็ก คือ มีสินทรัพย์ถาวรไม่เกิน 200 ล้านบาท และมีการจ้างงานประจำต่ำกว่า 200 คน อยู่เป็นจำนวนมากทุกภูมิภาคของประเทศ และสามารถผ่านวิกฤติทางเศรษฐกิจสอดคล้องกับบริบทการพัฒนาของประเทศ จึงเป็นกลุ่มที่คณะผู้วิจัยและสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัยให้ความสำคัญในการศึกษา ซึ่งสามารถสรุปและวิเคราะห์ภาพรวมของอุตสาหกรรมแต่ละกลุ่มได้ ดังนี้

4.1 อุตสาหกรรมอาหาร

ประเทศไทยเป็นประเทศที่มีศักยภาพสูงในการผลิตอาหาร เพราะเป็นประเทศที่มีพื้นฐานมั่งคั่งทางด้านการผลิตสินค้าเกษตร ซึ่งเป็นวัตถุดิบที่สำคัญในการผลิตอาหาร การมีศักยภาพการผลิตด้านวัตถุดิบประกอบกับประสบการณ์และความชำนาญของผู้ประกอบการ โดยมีการพัฒนาการผลิตมาเป็นระยะเวลานานและต่อเนื่อง ทำให้การผลิตสินค้าอุตสาหกรรมมีความหลากหลาย ในผลิตภัณฑ์อาหารที่ส่งออกมีทั้งที่เป็นสินค้าแปรรูปขั้นต้น ขั้นกลาง หรือสินค้ากึ่งสำเร็จรูป และสินค้าสำเร็จรูป (กรมส่งเสริมอุตสาห-กรรม, โครงการ 13, 26) ทำให้ประเทศไทยเป็นหนึ่งในผู้นำในการผลิตและส่งออกสินค้าอาหารของโลกหลายประเภท เช่น อาหารทะเลกระป๋อง กุ้งและไก่แช่แข็ง เป็นต้น

ความสำคัญของอุตสาหกรรมอาหารต่อเศรษฐกิจส่วนรวมด้านการสร้างรายได้เข้าประเทศ การส่งออกสินค้าในหมวดอุตสาหกรรมอาหารของไทยขยายตัวอย่างต่อเนื่องมาโดยตลอด ยกเว้นปี 2542 ที่อัตราดังกล่าวลดลงถึงร้อยละ 5.8 หลังจากนั้นในปี 2543 มูลค่าการส่งออกสินค้าในหมวดอาหารเท่ากับ 392,353 ล้านบาท คิดเป็นอัตราการขยายตัวร้อยละ 5.9 เมื่อเทียบกับปีก่อนหน้า (บรรษัทเงินทุนอุตสาหกรรม, 2534. 19) นอกจากนี้อุตสาหกรรมอาหารยังก่อให้เกิดการสร้างมูลค่าเพิ่มในการผลิตเป็นจำนวนมาก อุตสาหกรรมอาหารที่มีมูลค่าเพิ่มสูงสุด คือ ผลิตภัณฑ์ข้าว แป้ง และธัญพืช รองลงมาได้แก่ อาหารทะเลแปรรูป อาหารสัตว์ และผักผลไม้กระป๋อง/แปรรูป เนื่องจากใช้วัตถุดิบในประเทศเป็นส่วนใหญ่ ส่วนความสำคัญในด้านการจ้างงาน จาก

การสำรวจในปี 2538 พบว่ามีการจ้างงานในหมวดอุตสาหกรรมอาหารจำนวน 566,300 คน โดยอุตสาหกรรมอาหารที่มีการจ้างงานสูงสุดคือ อุตสาหกรรมอาหารทะเลแปรรูป คิดเป็นร้อยละ 35.1 ของการจ้างงานในอุตสาหกรรมอาหารทั้งหมด รองลงมาคือ การผลิตผลิตภัณฑ์จากธัญพืช ผักและผลไม้กระป๋อง/แปรรูป และผลิตภัณฑ์แปรรูปเนื้อสัตว์ มีสัดส่วนการจ้างงานร้อยละ 16.8 , 11.8 และ 10.3 ของการจ้างงานในอุตสาหกรรมอาหารทั้งหมดตามลำดับ

ตารางที่ 4.1 มูลค่าและอัตราการเปลี่ยนแปลงของการส่งออกอุตสาหกรรมอาหาร

(ล้านบาท)

	2540	2541	2542	2543
มูลค่า	325,638	393,087	370,435	392,353
อัตราการเปลี่ยนแปลง (%)	18.7	20.7	-5.8	5.9
สัดส่วนต่อมูลค่าการส่งออกรวม (%)	18	17	17	14

ที่มา : ธนาคารแห่งประเทศไทย รายงานประจำปี 2543

สินค้าส่งออกที่สำคัญในหมวดอุตสาหกรรมอาหาร 10 อันดับแรก ประกอบด้วย อาหารทะเลกระป๋อง ข้าว ยางพารา กุ้งสดแช่เย็น แช่แข็ง น้ำตาลทราย ผลิตภัณฑ์มันสำปะหลัง ผลไม้กระป๋องและการแปรรูปไก่สดแช่เย็นแช่แข็ง ปลาหมึกสดแช่เย็นแช่เย็นจนแข็ง และอาหารสัตว์เลี้ยง คิดเป็นมูลค่าการ ส่งออกในปี 2543 จำนวน 3.6 แสนล้านบาท หรือร้อยละ 12.96 ของมูลค่าการส่งออกโดยรวม

ตารางที่ 4.2 การส่งออกสินค้าในหมวดอุตสาหกรรมอาหาร

หน่วย : ล้านบาท

	รายการ	2540	2541	2542	2543
1	อาหารทะเลกระป๋อง	49,309.3	67,952.1	65,956.6	72,030.0
2	ข้าว	65,093.4	86,803.1	73,812.1	65,516.7
3	ยางพารา	57,450.0	55,406.5	43,941.7	60,742.7
4	กุ้งสดแช่เย็น แช่แข็ง	47,183.9	58,343.3	48,348.2	60,270.3
5	น้ำตาลทราย	31,493.2	26,611.1	20,895.9	25,750.3
6	ผลิตภัณฑ์มันสำปะหลัง	22,457.9	22,081.8	22,999.5	20,281.3
7	ผลไม้กระป๋องและแปรรูป	13,987.9	15,447.8	21,759.8	17,114.8
8	ไก่สดแช่เย็นแช่แข็ง	10,949.3	16,638.5	15,258.7	15,688.9
9	ปลาหมึกสดแช่เย็น แช่เย็นจนแข็ง	9,321.7	11,636.2	11,338.7	11,462.0
10	อาหารสัตว์เลี้ยง	8,040.7	9,728.1	9,472.9	11,288.8

ที่มา : กรมเศรษฐกิจการพาณิชย์ : ภาวะเศรษฐกิจการค้า

ปัญหา

1. เกษตรกรขาดระบบการจัดการผลิตที่มีประสิทธิภาพ ทั้งในด้านการผลิต การรักษาคุณภาพ ผลิต และการจำหน่าย ทำให้วัตถุดิบมีคุณภาพไม่ดีพอ และมีปริมาณการผลิตไม่สม่ำเสมอ บางครั้งขาดแคลนหรือบางครั้งล้นตลาด

2. การพัฒนาและถ่ายทอดเทคโนโลยีในอุตสาหกรรมอาหารของประเทศไทยยังมีน้อย ทำให้ต้นทุนการผลิตสูงและมี

คุณภาพไม่สอดคล้องกับความต้องการของผู้ซื้อ แม้ว่าประเทศไทยจะส่งออกอาหารเป็นจำนวนมากแต่ก็เป็นสินค้าที่มีมูลค่าเพิ่มไม่สูงมากนัก

3. เกษตรกรและผู้ประกอบการขาดข้อมูลการตลาดและกฎระเบียบที่จำเป็นต้องรู้ เช่น ข้อมูลการตลาด กฎระเบียบการค้า คุณภาพมาตรฐานสินค้า ตลอดจนผลการศึกษาวิจัยต่างๆ เป็นต้น

4. ขาดการเชื่อมโยงและรับช่วงระบบการผลิต การตลาดที่เหมาะสมระหว่างภาครัฐ ผู้ผลิตวัตถุดิบ (เกษตรกร) ผู้แปรรูป ผู้ส่งออก เนื่องจากผลผลิตเกษตรเป็นสินค้าที่เน่าเสียง่าย ในขณะที่เกษตรส่วนใหญ่เป็นเกษตรกรรายย่อย การเชื่อมโยงโดยตรงกับโรงงานอุตสาหกรรมเป็นเรื่องที่ทำได้ไม่สะดวก

5. การพัฒนาบุคลกรไม่เพียงพอ และไม่ทั่วถึง โดยเฉพาะการพัฒนาความรู้ด้านระบบจัดการ เช่น ISO 9000 หรือ HACCP (hazard analysis and critical control point system) เป็นต้น

6. การขาดมาตรการเชิงรุกในการพัฒนาสินค้า และตลาดใหม่ (สภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย, 2544) เนื่องจากผู้ประกอบการของไทยส่วนใหญ่เป็นผู้รับช่วงการผลิต เข้าถึงช่องทางการตลาดได้เพียงระดับผู้นำเข้า ขาดความรู้เกี่ยวกับผู้บริโภค ทำให้ไม่สามารถพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้หลากหลายและตรงกับความต้องการ ประกอบกับการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันยังคงเน้นเรื่องความพยายามที่จะลดต้นทุนมากกว่าการแสวงหาตลาดใหม่ๆ

แนวโน้ม

ภาวะเศรษฐกิจโลกที่ตกต่ำ โดยเฉพาะประเทศสหรัฐอเมริกาและญี่ปุ่น จะไม่ส่งผลต่อปริมาณการส่งออกสินค้าในหมวดอาหารของไทยมากนัก เนื่องจากในส่วนของภาคประชาชนหรือการบริโภคทั่วไปนั้น ผลิตภัณฑ์อาหารถือเป็นสิ่งจำเป็น อาหารทะเลกระป๋องก็มิใช่สินค้าฟุ่มเฟือย นอกจากนี้ปัญหาโรควัวบ้าที่กำลังระบาดในสหภาพยุโรปขณะนี้ จะส่งผลให้ความต้องการบริโภคเนื้อวัวลดลงผู้บริโภคจึงหันมาบริโภคเนื้อสัตว์จำพวกสัตว์เล็ก เช่น เนื้อไก่ และอาหารทะเล เพิ่มมากขึ้น

ตลาดส่งออกที่สำคัญในต่างประเทศมักนำมาตรการกีดกันทางการค้าที่มิใช่ภาษีอากรมาใช้กับผลิตภัณฑ์อาหารของไทย หลายครั้งมาตรการเหล่านี้เป็นการเลือกปฏิบัติ ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากการที่ประเทศไทยเป็นผู้ผลิตอาหารรายใหญ่ของโลก ดังนั้นจึงจำเป็นอย่างยิ่งที่ผู้ประกอบการของไทยต้องตื่นตัวและติดตามข่าวคราวอย่างต่อเนื่อง เพื่อเตรียมพร้อมรับกับสถานการณ์ต่างๆได้อย่างทันท่วงที อีกทั้งหน่วยงานราชการของไทยต้องติดตามข่าวอย่างใกล้ชิด เพื่อช่วยเหลือผู้ประกอบการในการแก้ไขปัญหาได้ทันเวลา

ในปี 2546 ไทยต้องเปิดตลาดสินค้าในหมวดอาหารหลายประเภทภายใต้ข้อตกลงเขตการค้าเสรีอาเซียน รวมทั้งกรอบการค้าขององค์การค้าโลก (กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม, 2544) กล่าวคือไทยต้องลดภาษีนำเข้า ทำให้เกษตรกรและผู้ประกอบการของไทยมีแนวโน้มต้องเผชิญการแข่งขันจากสินค้าราคาถูกจากต่างประเทศ โดยเฉพาะประเทศในภูมิภาคอาเซียน

4.2 อุตสาหกรรมสิ่งทอ เครื่องนุ่งห่ม และเครื่องหนัง

4.2.1 สิ่งทอและเครื่องนุ่งห่ม

อุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มทั้งระบบประกอบด้วยอุตสาหกรรมเส้นใยซึ่งจัดเป็นอุตสาหกรรมขั้นต้น ซึ่งใช้ปัจจัยทุนเข้มข้น อุตสาหกรรมปั่นด้าย อุตสาหกรรมทอผ้าและถักผ้า อุตสาหกรรมฟอก ย้อม พิมพ์และแต่งสำเร็จ เป็นอุตสาหกรรมขั้นกลาง ใช้ปัจจัยทุนเข้มข้นเช่นกันอุตสาหกรรมเครื่องนุ่งห่มและเสื้อผ้าสำเร็จรูป อุตสาหกรรมเคหะสิ่งทอ เป็นอุตสาหกรรมขั้นปลาย (บรรษัทเงินทุนอุตสาหกรรม, 2544) ใช้ปัจจัยแรงงานเข้มข้น แต่ละอุตสาหกรรมจะมีความสัมพันธ์กัน กล่าวคือ เส้นใยถูกนำมาปั่นเป็นเส้นด้าย ต่อจากนั้นนำเส้นด้ายมาถักหรือทอเป็นผ้าผืน และผ่านการฟอกย้อม พิมพ์และแต่งสำเร็จเพื่อให้ได้ผ้าผืนสำเร็จ พร้อมที่จะนำไปตัดเย็บเป็นเครื่องนุ่งห่มและเสื้อผ้าสำเร็จรูปหรือสินค้าเคหะสิ่งทอ

อุตสาหกรรมสิ่งทอเป็นอุตสาหกรรมที่มีความสำคัญต่อประเทศทั้งด้านการจ้างงาน ถือได้ว่าเป็นอุตสาหกรรมที่มีการจ้างงานสูงสุดในภาคอุตสาหกรรมการผลิต ส่วนในด้านเศรษฐกิจ ในปี 2543 สินค้าสิ่งทอมีมูลค่าส่งออกรวม 199,768.1 ล้านบาท หรือ 4,974.3 ล้านเหรียญสหรัฐฯ สูงเป็นอันดับสองรองจากสินค้าหมวดเครื่องคอมพิวเตอร์ อุปกรณ์และส่วนประกอบ ทำให้ไทยได้ดุลการค้าถึง 127,751.9 ล้านบาท หรือ 3,181.1 ล้านเหรียญสหรัฐฯ ก่อให้เกิดอุตสาหกรรมสนับสนุนต่างๆ เช่น ซิป กระดุม แถบยางยืด ซึ่งก่อให้เกิดมูลค่าเพิ่มอีกจำนวนมาก

ตาราง 4.3 มูลค่าการส่งออกและดุลการค้าสิ่งทอของไทย ปี 2541-2543

หน่วย : ล้านบาท

อุตสาหกรรม	2541		2542		2543	
	ส่งออก	ดุลการค้า	ส่งออก	ดุลการค้า	ส่งออก	ดุลการค้า
เส้นใยฝ้าย	184.9	-18,371.6	119.9	-14,852.2	80.3	-18,832.5
เส้นใยประดิษฐ์	7,025.7	3,821.2	7,506.1	4,401.1	9,892.4	6,100.4
เส้นด้าย	17,741.4	8,599.1	16,706.0	6,901.7	19,709.7	5,294.8
ผ้าทอ	33,999.7	15,953.6	30,459.6	13,558.4	33,322.1	12,105.3
ผ้าถัก	1,819.9	-5,606.7	2,124.0	-5,317.9	2,673.9	-6,383.3
เสื้อผ้าสำเร็จรูป	130,129.8	127,329.6	117,860.6	114,749.5	134,089.7	129,467.2
รวม	190,901.4	131,725.2	174,776.2	119,440.6	199,768.1	127,751.9

ที่มา : บรรษัทเงินทุนอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย

ปัญหา

1. ประสิทธิภาพการผลิตต่ำ (กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม, 2544) รวมไปถึงผลิตภาพ คุณภาพแรงงาน กระบวนการผลิต การจัดการ วัตถุดิบและระดับเทคโนโลยี ยกตัวอย่างเช่น ประเทศจีนมีระดับประสิทธิภาพการผลิตที่สูงกว่าไทยแม้ค่าแรงงานจะต่ำกว่าไทยเกือบ 3 เท่า[1]

2. การขาดสภาพคล่องของผู้ประกอบการ โดยเฉพาะการขาดแคลนเงินกู้ระยะยาวดอกเบี้ยต่ำทำให้ไม่สามารถรับคำสั่งซื้อจำนวนมากจากลูกค้าได้ เนื่องจากไม่มีเงินทุนซื้อวัตถุดิบหรือซื้อได้น้อย

3. ขาดการทำตลาดเชิงรุก และขาดข้อมูลการตลาด (กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม, โครงการ 13, 112) ทำให้ผู้ส่งออกไทยไม่สามารถเจาะตลาดต่างประเทศโดยตรงได้ ต้องส่งผ่านบุคคลที่สาม นอกจากนี้การทำตลาดของผู้ประกอบการส่วนใหญ่เป็นไปในลักษณะเชิงรับ คือผลิตตามคำสั่งซื้อ และมองตลาดเพียงในระยะสั้น ขาดการทำการตลาดเชิงรุก กล่าวคือขาดการพัฒนาสร้างชื่อสินค้าของตนเอง การเสาะแสวงหาตลาดใหม่ๆ ไม่มีการวางแผนการตลาดในระยะยาว เนื่องจากขาดแคลนบุคลากรด้านการตลาดที่มีประสิทธิภาพ

4. การแข่งขันในอุตสาหกรรมสิ่งทอทวีความรุนแรงมากขึ้น เนื่องจากการเปิดเสรีตามกฎเกณฑ์ขององค์การการค้าโลกในปี 2548 ทำให้สิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มที่มีคุณภาพต่ำของไทยจะได้รับผลกระทบอย่างรุนแรง เนื่องจากไม่สามารถแข่งขันด้านราคากับคู่แข่ง เช่น จีน ปากีสถาน อินเดีย ส่วนสินค้าคุณภาพปานกลางขึ้นไปยังสามารถแข่งขันด้านต้นทุนการผลิตกับคู่แข่ง เช่น ไต้หวัน ฮ่องกง เกาหลีใต้ แต่จะเสียเปรียบด้านความหลากหลายของสินค้า

5. ปัญหาด้านมลภาวะจากอุตสาหกรรมฟอกย้อมมีแนวโน้มจะเป็นปัญหาในอนาคต อันนำไปสู่การกีดกันทางการค้าด้วยข้ออ้างด้านสิ่งแวดล้อมหรือ ISO 14000 ในขณะที่ผู้ประกอบการไทยยังขาดความตระหนักถึงความสำคัญของปัญหาและการกีดกันทางการค้า เนื่องจากกระบวนการลดมลภาวะต้องใช้ต้นทุนสูง

6. ปัญหาการกระจุกตัวของโรงงานและแรงงาน ก่อให้เกิดปัญหาด้านคุณภาพชีวิต และสิ่งแวดล้อม ทำให้ทรัพยากรมนุษย์ซึ่งอาจกล่าวได้ว่าเป็นปัจจัยการผลิตที่สำคัญที่สุดต้องถูกทำลายลง

แนวโน้ม

อุตสาหกรรมสิ่งทอของไทยชะลอตัวลงในปี 2544 ตามภาวะเศรษฐกิจภายในประเทศและตลาดโลก และคาดว่าจะขยายเพิ่มขึ้นใน 2-3 ปีถัดไป (2545-2547) ถ้าหากเศรษฐกิจของประเทศสหรัฐอเมริกามิได้มีปัญหามากไปกว่าที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน เนื่องจากตลาดส่งออกที่สำคัญของไทย คือ สหรัฐฯ (กว่าร้อยละ 50 ของมูลค่าการส่งออกเสื้อผ้าและเครื่องนุ่งห่ม) มีภาวะเศรษฐกิจที่ชะลอตัวลง ภาวะการแข่งขันจะมีแนวโน้มทวีความรุนแรงขึ้น เนื่องจากการใช้โดยรวมมีแนวโน้มขยายเพิ่มขึ้นเล็กน้อย ในขณะที่ผลผลิตส่วนเกินทั่วโลกลดลงไม่มาก อย่างไรก็ตาม สินค้าสิ่งทอของไทยมีแนวโน้มสูญเสียส่วนแบ่งตลาดระดับกลางบางส่วนในอีก 3 ปีข้างหน้าให้กับประเทศจีนและเวียดนาม เช่นเดียวกับที่สูญเสียส่วนแบ่งตลาดสินค้าที่มีคุณภาพต่ำราคาถูก เนื่องจากประเทศคู่แข่งได้เร่งพัฒนาฝีมือแรงงานและประสิทธิภาพการผลิต

4.2.2 อุตสาหกรรมเครื่องหนังและผลิตภัณฑ์เครื่องหนัง

อุตสาหกรรมเครื่องหนังมีความสำคัญมากขึ้นเพราะปัจจุบันประเทศไทยเป็นผู้ส่งออกเครื่องหนังรายใหญ่อันดับที่ 6 ของโลก ทั้งนี้อุตสาหกรรมหนัง รองเท้าและเครื่องหนัง เป็นสินค้าที่มีมูลค่าส่งออกปีละประมาณ 5-6 หมื่นล้านบาท หรือคิดเป็นสัดส่วนประมาณร้อยละ 4 ของมูลค่าส่งออกสินค้าอุตสาหกรรมรวมทั้งหมดของประเทศ (บรรษัทเงินทุนอุตสาหกรรมแห่ง

ประเทศไทย, 2540) โดยเป็นมูลค่าส่งออกรองเท้าและชิ้นส่วนประมาณร้อยละ 60 เป็นหนังและเครื่องหนังร้อยละ 40 ของมูลค่าส่งออกหมวดนี้ อย่างไรก็ตามอุตสาหกรรมหนังและเครื่องหนังจะมีมูลค่าเพิ่มคิดเป็นร้อยละประมาณ 77 ในขณะที่มูลค่าเพิ่มในอุตสาหกรรมรองเท้าจะมีประมาณร้อยละ 23 ของมูลค่าเพิ่มทั้งหมดของอุตสาหกรรมหมวดนี้ เนื่องจากอุตสาหกรรมรองเท้าและชิ้นส่วนยังมีการนำเข้าวัตถุดิบจากต่างประเทศในสัดส่วนสูงกว่าเครื่องหนัง นอกจากนี้อุตสาหกรรมหมวดนี้ยังก่อให้เกิดการจ้างแรงงานมากจากลักษณะการผลิตที่ใช้ฝีมือแรงงานจำนวนมากโดยเฉพาะอุตสาหกรรมเครื่องหนังและรองเท้าหนัง

ผู้ผลิตในอุตสาหกรรมหมวดนี้มีรวมทั้งหมดประมาณ 2,200 โรงงาน เป็นโรงฟอกหนัง 182 โรงงาน เครื่องหนังประมาณ 380 โรงงาน รองเท้าและชิ้นส่วนรองเท้าประมาณ 2,000 โรงงาน ผู้ผลิตร้อยละ 90 เป็นผู้ผลิตของอุตสาหกรรมขนาดเล็กและขนาดกลางที่เน้นการใช้ฝีมือแรงงานในการผลิต ส่วนอีกร้อยละ 10 เป็นผู้ผลิตขนาดใหญ่ใช้เทคโนโลยีทันสมัยและส่วนใหญ่จะได้รับการส่งเสริมการลงทุนผลิตเพื่อส่งออกเป็นหลัก

อุตสาหกรรมเครื่องหนัง ส่วนใหญ่เป็นผู้ผลิตขนาดกลางและขนาดย่อม ใช้ฝีมือแรงงานเป็นหลักโดยเฉพาะกระเป๋าหนังนั้นจะมีโครงสร้างต้นทุนเป็นค่าจ้างแรงงานร้อยละ 20 หนังฟอกร้อยละ 60 ค่าวัสดุประกอบร้อยละ 10 และค่าใช้จ่ายอื่นร้อยละ 10 วัตถุดิบหนังฟอกนั้นต้องอาศัยการนำเข้ามากเพราะผู้ผลิตหนังฟอกในประเทศจะผลิตเพื่อการส่งออกเป็นส่วนใหญ่ ในขณะที่อุตสาหกรรมรองเท้า ซึ่งผู้ผลิตร้อยละ 90 เป็นกิจการขนาดเล็กและธุรกิจในครอบครัว ส่วนใหญ่จะใช้วัตถุในประเทศผลิตขายใน

ประเทศเป็นหลัก ส่วนอีกร้อยละ 10 เป็นผู้ผลิตขนาดกลางถึงใหญ่ ซึ่งส่วนใหญ่ได้รับการส่งเสริมการลงทุนและเป็นผู้ผลิตเพื่อส่งออกจำหน่ายต่างประเทศเป็นหลัก ใช้วัตถุดิบนำเข้าสูง มีปริมาณการผลิตสูง ใช้เทคโนโลยีขั้นสูงในการผลิต ทำให้สัดส่วนการผลิตรองเท้าทั้งหมดของประเทศร้อยละ 80 เป็นการผลิตเพื่อส่งออกโดยรับจ้างหรือรับช่วงการผลิตให้แก่ผู้สั่งซื้อชาวต่างประเทศหรือภายใต้ใบอนุญาตของบริษัทต่างประเทศที่เป็นเจ้าของเครื่องหมายการค้าที่เป็นที่นิยม ซึ่งส่วนใหญ่เป็นรองเท้ากีฬา เช่น NIKE REEBOK เป็นต้น โครงสร้างต้นทุนการผลิตรองเท้าเพื่อการส่งออกจะเป็นค่าวัตถุดิบนำเข้าร้อยละ 51 วัตถุดิบในประเทศร้อยละ 25 ค่าแรงงานร้อยละ 14 ที่เหลือร้อยละ 10 เป็นต้นทุนอื่น

ปัญหา

1. เครื่องหนังของไทยยังคงประสบปัญหาที่สำคัญ คือ ต้นทุนต่อหน่วยของผลิตภัณฑ์เครื่องหนังไทยจะสูง เพราะยังผลิตสินค้าที่มีมูลค่าเพิ่มไม่สูงพอ ขณะที่ค่าจ้างแรงงานเพิ่มสูงขึ้น มีปัญหาขาดสภาพคล่องทางการเงิน ผลตอบแทนจากการประกอบการต่ำและขาดเครื่องจักรอุปกรณ์ที่มีประสิทธิภาพ

2. วัตถุดิบในประเทศ (เช่น หนังแท้ หนังเทียม PVC ผ้าสังเคราะห์) ไม่เพียงพอทั้งปริมาณและคุณภาพ ขาดความหลากหลายของวัตถุดิบและชิ้นส่วนที่สอดคล้องกับสมัยนิยม เช่น หุ่นส้น พื้นรองเท้า เป็นต้น

3. ขาดแคลนบุคลากรทั้งในระดับช่างเทคนิคที่สามารถผลิตในกระบวนการผลิตใหม่ นักออกแบบ ช่างฝีมือด้านหนังที่มีความชำนาญงานมานานพอสมควร รวมถึงขาดนักการตลาดระหว่าง

ประเทศและผู้บริหารระดับกลางในระบบการจัดการแบบใหม่

4. การพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์ยังขาดการใช้เทคโนโลยีใหม่ๆ ทำให้การออกแบบและพัฒนาผลิตภัณฑ์ไม่คล่องตัว และยังขาดข้อมูลและความเข้าใจในแนวโน้มความต้องการของตลาดเป้าหมาย ส่วนใหญ่ผลิตตามคำสั่งซื้อหรือตามบริษัทแม่

5. อุตสาหกรรมขนาดกลางและขนาดย่อมส่วนใหญ่ยังใช้กระบวนการผลิต การจัดการเทคโนโลยี และเครื่องจักรที่ไม่ทันสมัย

6. ผู้ผลิตเครื่องหนังไทยยังอ่อนด้านการตลาด เช่น การเจาะตลาด ขาดความเข้าใจกลไกตลาด และขาดการขยายตลาดเป้าหมายในเชิงรุกอย่างต่อเนื่อง ในขณะที่การแข่งขันในตลาดมีสูงและมีการกีดกันทางการค้าโดยเฉพาะรูปแบบที่มิได้ใช้ภาษีอากรเป็นสำคัญ

7. อุตสาหกรรมหนังฟอกต้องนำเข้าหนังดิบและเคมีภัณฑ์จากต่างประเทศมาก เพราะในประเทศยังขาดแคลนหนังดิบ ทั้งในกระบวนการผลิตยังมีปัญหามลภาวะสูง หนังฟอกที่ผลิตในประเทศยังไม่สามารถรองรับความต้องการของอุตสาหกรรมเครื่องหนังคุณภาพสูงในประเทศได้

8. ระบบการนำเข้า-ส่งออกและการขอคืนภาษีไม่สะดวก เป็นอุปสรรคต่อการแข่งขันในตลาดโลก

9. การพัฒนาและการป้องกันสินค้าที่มีเครื่องหมายการค้าของไทยในตลาดโลกยังไม่เพียงพอ

แนวโน้ม

การส่งออกผลิตภัณฑ์เครื่องหนังของประเทศไทย ยังต้องเผชิญกับภาวะการแข่งขันอย่างรุนแรงทั้งด้านคุณภาพและราคา กล่าวคือ ถ้าเป็นสินค้าคุณภาพสูง ประเทศไทยจะเสียเปรียบประเทศคู่แข่งด้านการออกแบบ การใช้เทคโนโลยีและเครื่องจักรที่ทันสมัย ส่วนสินค้าคุณภาพปานกลางและต่ำประเทศไทยจะเสียเปรียบประเทศคู่แข่งทางด้านต้นทุนการผลิตสูงกว่าและวัตถุดิบมีจำกัด ดังนั้นแนวทางการพัฒนาเพื่อปรับปรุงรักษาหรือเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันโดยการปรับปรุงข้อบกพร่องและเสริมสร้างจุดเด่นที่อุตสาหกรรมนี้มีอยู่ให้เข้มแข็งยิ่งขึ้น จึงเป็นประเด็นที่มีความสำคัญยิ่งต่อการพัฒนาการส่งออกเครื่องหนังของไทย ให้ขยายตัวเพิ่มขึ้นและสามารถแข่งขันได้ ภายใต้สถานการณ์การค้าโลกที่กำลังปรับตัวเข้าสู่ระบบเสรีอย่างรวดเร็ว

การปรับตัวที่สำคัญคือการปรับกระบวนการผลิตให้มีประสิทธิภาพมากขึ้นกว่าเดิม จากการศึกษาพบว่าราคาส่งออกของอุตสาหกรรมหนังและเครื่องหนังเป็นปัจจัยที่สำคัญในตลาดส่งออก ดังนั้นการควบคุมให้การผลิตหนังและเครื่องหนังมีต้นทุนต่ำจึงเป็นมาตรการหลัก โดยรัฐจะต้องดำเนินนโยบายทั้งทางตรงและทางอ้อม ที่มีผลต่อการลดต้นทุนการผลิตของผู้ประกอบการ ได้แก่ การลดภาษีนำเข้าวัตถุดิบ การลดพิธีการศุลกากร เร่งปรับปรุงและพัฒนาวัตถุดิบในประเทศให้มีคุณภาพเพียงพอต่อความต้องการและเร่งปรับปรุงผลิตภาพของแรงงานให้สอดคล้องกับค่าจ้างแรงงานที่เพิ่มขึ้น

ประการต่อมาคือการพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์ให้สอดคล้องกับรสนิยมของผู้บริโภคเพิ่มมากขึ้น เนื่องจากผลิตภัณฑ์เครื่อง

หนังเป็นผลิตภัณฑ์ที่มีความเกี่ยวเนื่องกับรสนิยมค่อนข้างมาก ดังนั้นความสามารถในการออกแบบ ความเชื่อถือในชื่อของสินค้าเป็นปัจจัยสำคัญ ในการสร้างตลาดและขยายตลาด โดยเฉพาะอย่างยิ่งการมุ่งสู่ตลาดระดับบนของผลิตภัณฑ์ เป็นปัจจัยสำคัญของการดำรงอยู่ของอุตสาหกรรมเครื่องหนังในอนาคต ทั้งนี้เพราะตลาดระดับล่าง ซึ่งมีราคาเป็นปัจจัยสำคัญ มีการแข่งขันที่รุนแรงเพิ่มมากขึ้นอย่างต่อเนื่อง ส่วนหนึ่งเนื่องจากตลาดของสินค้าถูกควบคุมโดยชื่อสินค้าที่บรรษัทข้ามชาติเป็นเจ้าของผูกขาดการจำหน่ายผลผลิตและผูกขาดการรับซื้อผลผลิตไปพร้อมกันด้วย รัฐจึงควรให้ความสำคัญต่อการดำเนินนโยบายที่เกื้อหนุนให้กับภาคเอกชนสามารถพัฒนาคุณภาพสินค้าและรวมถึงการสร้างมาตรฐานสินค้า โดยผ่านการให้ความสนับสนุนการจัดตั้งสถาบันพัฒนาอุตสาหกรรมเครื่องหนัง และรวมถึงให้ความช่วยเหลือทางด้านการเงินเพื่อก่อให้เกิดการพัฒนาอุตสาหกรรมเครื่องหนัง ทั้งนี้เพราะผู้ประกอบการอุตสาหกรรมเครื่องหนังเป็นผู้ประกอบขนาดเล็กและขนาดกลางที่มีต้นทุนการประกอบค่อนข้างจำกัด นอกจากนี้ความช่วยเหลือในการขยายตลาดต่างประเทศก็เป็นปัจจัยสำคัญ เนื่องจากการเป็นผลิตภัณฑ์เกี่ยวเนื่องกับรสนิยม ดังนั้นการสร้างการตลาดและการขยายตลาดโดยผ่านการออกงานการแสดงสินค้าในตลาดโลก อย่างไรก็ตามมาตรการทั้งหมดที่ได้กล่าวมานี้ก็จะแก้ปัญหาในเรื่องราคาจำหน่ายผลผลิตได้ไม่มากนัก ตราบที่บรรษัทข้ามชาติรายใหญ่ยังเป็นผู้ผูกขาดทั้งตลาด ผู้ซื้อและผู้จำหน่าย

4.3 อุตสาหกรรมไม้แปรรูป กระดาษและสิ่งพิมพ์

4.3.1 ไม้แปรรูป

อุตสาหกรรมไม้แปรรูปรวมถึงเครื่องเรือน ถือเป็นมรดกทางภูมิปัญญาของไทยและเป็นอุตสาหกรรมที่มีลู่ทางแจ่มใสและยังมีโอกาสก้าวไกลในตลาดโลก โดยเฉพาะอุตสาหกรรมเครื่องเรือนได้มีการพัฒนาเปลี่ยนโครงสร้างการผลิตเป็นอย่างมากในช่วงระยะเวลาสามสิบปีที่ผ่านมา จากการผลิตที่ใช้เทคโนโลยีและการออกแบบอย่างง่ายในครัวเรือน มาเป็นการใช้เทคโนโลยีที่นำเข้าจากต่างประเทศหรือจากการผลิตเครื่องเรือนไม้สำเร็จรูปชนิดถอดประกอบได้ในลักษณะโรงงานอุตสาหกรรมขนาดกลางขึ้นไป นอกจากนี้ตลอดช่วงภาวะวิกฤติทางเศรษฐกิจตั้งแต่กลางปี 2540-2543 อุตสาหกรรมนี้ยังสามารถสร้างรายได้ให้ประเทศปีละไม่ต่ำกว่า 1,000 ล้านดอลลาร์สหรัฐ มีอัตราการขยายตัวของมูลค่าการส่งออกโดยเฉลี่ยประมาณร้อยละ 12 ต่อปี (บรรษัทเงินทุนอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย, 2544)

เมื่อพิจารณาจากสถิติกรมโรงงานอุตสาหกรรม ณ สิ้นปี 2543 อุตสาหกรรมไม้และเครื่องเรือน ซึ่งเป็นอุตสาหกรรมขนาดกลางขนาดย่อมจะมีจำนวนโรงงานทั้งสิ้น 8.170โรงงาน แต่ส่วนใหญ่เป็นโรงงานขนาดเล็กที่กระจายอยู่ในแหล่งวัตถุดิบ อาทิในภาคเหนือ ภาคกลาง กรุงเทพฯ และปริมณฑล และใช้เงินลงทุนรวม 55,138 ล้านบาท ก่อให้เกิดการจ้างแรงงานประมาณ 224,404 คน สามารถแบ่งตามประเภทผลิตภัณฑ์ได้ 4 กลุ่ม คือ

ตารางที่ 4.4 ประเภทของอุตสาหกรรมแปรรูปไม้

ประเภทผลิตภัณฑ์	จำนวนโรงงาน	เงินทุน	แรงงาน
1.โรงเรื่อย ไส ซอย ทำวงกบ	4,047 (50)	2,571 (41)	91,704 (41)
2.ทำไม้วีเนียร์ ไม้อัด ย่อยไม้และอบแห้ง	201 (2)	20,072 (36)	11,178 (5)
3.ทำผลิตภัณฑ์จากไม้	1,080 (13)	4,134 (8)	58,999 (26)
4.ทำเครื่องเรือน และเครื่องตบแต่งภายใน	2,842 (35)	8,361 (15)	62,5523 (28)
รวม	8,170	55,138	224,404

ที่มา : ตัวเลขเบื้องต้นจากศูนย์สารสนเทศ กรมโรงงานอุตสาหกรรม : 2543
หมายเหตุ ตัวเลขในวงเล็บคือร้อยละ

อย่างไรก็ดีอุตสาหกรรมไม้แปรรูปกว่าร้อยละ 77 เป็นอุตสาหกรรมขนาดกลาง ขนาดย่อม และจำนวนนี้เป็นโรงงานประเภทโรงเลื่อย ไส ซอยไม้ ทำวงกบ ที่มีจำนวนโรงงาน เงินลงทุนและใช้แรงงานมากที่สุด รองลงมาได้แก่ โรงงานทำเครื่องเรือนและเครื่องตบแต่งภายใน ส่วนโรงงานทำไม้อัด ไม้วีเนียร์ จะเป็นโรงงานขนาดใหญ่ที่ใช้เงินลงทุนสูง ซึ่งจะไม่ใช่อุตสาหกรรมขนาดกลางและขนาดย่อม ลักษณะที่สำคัญคือ อุตสาหกรรมกลุ่มนี้สามารถสร้างมูลค่าเพิ่มสูง โดยเฉพาะเครื่องเรือนไม้ซึ่งมีตลาดหลักในประเทศจะเน้นผลิตจากไม้เนื้อแข็ง เนื่องจากผู้บริโภคไม่นิยมเนื้อไม้สีขาวของไม้ยางพาราที่นำมาผลิตเครื่องเรือนประเภทนี้

อุตสาหกรรมเครื่องเรือนมีผู้ผลิตและจัดทำชิ้นส่วนทั้งประเทศจำนวน 2,458 ราย โดยโรงงานขนาดใหญ่และขนาดกลางจะมีศักยภาพในการส่งออกคิดเป็นร้อยละ 11.5 ของผู้ผลิตทั้งหมด และมักได้รับการส่งเสริมการลงทุน อีกทั้งส่วนใหญ่อยู่ในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑลถึงร้อยละ 42.8 ภาคตะวันออกเฉียงเหนือร้อยละ 17.9 ภาคเหนือร้อยละ 15.8 ภาคใต้ร้อยละ 12.9 ภาคตะวันออกร้อยละ 5.6 และภาคกลางร้อยละ 5 (บรรษัทเงินทุนอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย : 2544) โดยโรงงานผลิตเครื่องเรือนไม้มีสัดส่วนมากถึงร้อยละ 77.5 และส่วนใหญ่จะพิจารณาจากความสะดวกในการขนส่งและสื่อสาร การตลาด และใกล้แหล่งเพาะปลูกไม้ยาพารา ทั้งนี้เพราะไทยได้มีการยกเลิกสัมปทานป่าไม้ตั้งแต่ ปี 2532 ส่งผลให้ผู้ผลิตหันมาผลิตเครื่องเรือนที่ทำจากไม้ยางพาราเพิ่มขึ้น

ตารางที่ 4.5 จำนวนผู้ผลิตเครื่องเรือนในประเทศ (โรง)

ที่ตั้ง	ผู้ผลิตรายเล็ก	โรงงานขนาดเล็ก	โรงงานขนาดกลาง	โรงงานขนาดใหญ่	รวม
กรุงเทพฯ และปริมณฑล	607	304	128	12	1,051
ภาคกลาง	53	27	39	4	123
ภาคตะวันออก	63	32	37	7	139
ภาคเหนือ	249	126	13	–	388
ภาคใต้	185	97	32	3	317
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	289	142	8	1	440
รวม	1,446	728	257	27	2,458

ลักษณะของอุตสาหกรรมเครื่องเรือนและผลิตภัณฑ์จากไม้ยางพารานั้นจะมีลักษณะการผลิตที่พิเศษคือ แยกเป็นชนิดประกอบและติดตั้ง (built-in) และชนิดลอยตัว (free standing) ส่วนเครื่องเรือนที่ผลิตเพื่อการส่งออก เน้นผลิตจากไม้ยางพาราร้อยละ 60 ไม้แผ่นเรียบร้อยละ 30 (particle board และ MDF board) และไม้เนื้อแข็งร้อยละ 10 ประกอบด้วยเฟอร์นิเจอร์ชนิดถอดประกอบได้ ซึ่งปัจจุบันจะพบเห็นเครื่องเรือนนี้ตามศูนย์การค้าต่าง ๆ มากมาย โดยมากอุตสาหกรรมไม้แปรรูปและเครื่องเรือนจะมีโครงสร้างของตลาดภายในประเทศ คือ อุตสาหกรรมเครื่องเรือนมีสัดส่วนการจำหน่ายภายในประเทศประมาณร้อยละ 40 ทั้งนี้ บริษัทสักทอง (ไทย) จำกัด มีส่วนแบ่งทางการตลาดภายในประเทศประมาณร้อยละ 80 ทีเดียว ส่วนตลาดต่างประเทศนั้นจะแบ่งออกเป็นตลาดส่งออก โดยมีผลิตภัณฑ์จากไม้ที่ผลิตและส่งออก เป็น 3 กลุ่มคือ

ก. เครื่องเรือนและชิ้นส่วน ประกอบด้วย เครื่องเรือนไม้ เครื่องเรือนโลหะ เครื่องเรือนอื่นๆ และชิ้นส่วนเครื่องเรือนโดยมีมูลค่าการส่งออกไปในปี 2543 จำนวน 959 ล้านดอลลาร์สหรัฐ หรือคิดเป็นร้อยละ 62 ของมูลค่าการส่งออกไม้และเครื่องเรือนทั้งหมด มูลค่าเพิ่มขึ้นจากปี 2542 ร้อยละ 19 ตลาดส่งออกสำคัญ ได้แก่ ญี่ปุ่น (ร้อยละ 46) สหรัฐอเมริกา (ร้อยละ 32) และ สหราชอาณาจักร (ร้อยละ 4)

ข. ผลิตภัณฑ์ไม้ ประกอบด้วย กรอบรูป อุปกรณ์ก่อสร้าง เครื่องใช้ รูปแกะสลักและเครื่องประดับต่าง ๆ โดยมีมูลค่าการส่งออกรวม 357 ล้านดอลลาร์สหรัฐ หรือคิดเป็นร้อยละ 23 ของมูลค่าการส่งออกไม้และเครื่องเรือนทั้งหมด เพิ่มขึ้นจากปี 2542 ร้อย

ละ 10 ตลาดส่งออกสำคัญ ได้แก่ สหรัฐอเมริกา (ร้อยละ 44) ญี่ปุ่น (ร้อยละ 15) และกลุ่มสหภาพยุโรป (ร้อยละ 19)

ค. ไม้แปรรูปและผลิตภัณฑ์ไม้แผ่น มีมูลค่าการส่งออกรวม 236 ล้านดอลลาร์สหรัฐ หรือคิดเป็นร้อยละ 15 ของมูลค่าการส่งออกไม้และเครื่องเรือนทั้งหมด เพิ่มขึ้นจากปี 2542 ร้อยละ 30 ตลาดส่งออกสำคัญเป็นประเทศในภูมิภาคเอเชียประมาณร้อยละ 87 ได้แก่ ฮ่องกง เกาหลีใต้ ญี่ปุ่น ไต้หวัน เวียดนาม มาเลเซีย จีน และอินเดีย ประเทศดังกล่าวโดยเฉพาะไต้หวัน จีน และมาเลเซีย เป็นคู่แข่งในการผลิตเครื่องเรือนไม้และผลิตภัณฑ์ไม้ของไทย

ตลาดเครื่องเรือนเพื่อการส่งออกที่สำคัญของไทยคือญี่ปุ่น ญี่ปุ่นจะให้ความสำคัญกับคุณภาพและความสวยงามเป็นหลัก อีกทั้งชาวญี่ปุ่นยังนิยมเครื่องเรือนจากไม้ยาพาราที่มีสีขาวออกเหลืองอันเป็นสีที่มีความงามคล้ายไม้ธรรมชาติ ซึ่งไทยมีมากในภาคตะวันออก ในขณะที่ไม้ยางพาราของมาเลเซียและอินโดนีเซียจะมีสีขาวอมดำ ไม่เหมาะสำหรับผลิตเฟอร์นิเจอร์ประเภทสีธรรมชาติ โดยในปี 2543 ไทยมีมูลค่าการส่งออกไปตลาดญี่ปุ่น 12,574.5 ล้านบาท เพิ่มขึ้นจากปีก่อนหน้าร้อยละ 35.4 และมีสัดส่วนในการส่งออกไปยังตลาดนี้ถึงร้อยละ 45.2

ในส่วนของตลาดสหรัฐอเมริกา เป็นตลาดส่งออกเครื่องเรือนไม้ของไทยเป็นอันดับสองรองจากญี่ปุ่น ในปี 2543 ไทยสามารถส่งออกไปยังตลาดนี้เพิ่มขึ้นร้อยละ 27.3 หรือมีมูลค่าส่งออก 9,368.3 ล้านบาท และมีสัดส่วนการส่งออกค่อนข้างคงที่ร้อยละ 33.7 เมื่อเทียบกับปี 2542 อีกทั้งส่วนแบ่งตลาดในตลาดนี้ของไทยก็ยังค่อนข้างคงที่อยู่ในระดับร้อยละ 3 มาโดยตลอด ส่วนประเทศที่มีส่วนแบ่งตลาดมากในอันดับต้น ๆ ได้แก่ แคนาดา อิตาลี และ

เม็กซิโก อย่างไรก็ตามแนวโน้มในการส่งออกไปยังประเทศดังกล่าวมีแนวโน้มที่ส่วนแบ่งตลาดจะลดลงอย่างต่อเนื่อง รวมทั้งอัตราการขยายตัวก็มีแนวโน้มที่จะลดลง ส่วนตลาดสหภาพยุโรปในปี 2543 ไทยมีมูลค่าการส่งออกไปตลาดนี้ 3,048.9 ล้านบาท เพิ่มขึ้นจากปีก่อนหน้านี้ร้อยละ 19.8 และมีสัดส่วนในการส่งออกร้อยละ 11.0 ตลาดสหภาพยุโรปจะเป็นตลาดที่มีความสำคัญเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ถึงแม้ว่าส่วนใหญ่จะมีการค้าขายกันภายในกลุ่มด้วยกันเองในสัดส่วนที่สูงมากก็ตามที

อย่างไรก็ตาม แม้ว่าในอนาคตไทยจะมีแนวโน้มการส่งออกไปยังตลาดสหภาพยุโรปได้เพิ่มขึ้น แต่เมื่อเทียบกับประเทศคู่แข่งในแถบเอเชียด้วยกันแล้ว เช่น จีน และเวียดนาม ไทยยังคงเสียเปรียบในเรื่องของค่าจ้างแรงงานที่ต่ำกว่าไทย ดังนั้นหนทางที่ไทยจะสามารถขยายส่วนแบ่งตลาดในตลาดสหภาพยุโรปได้ คือการพัฒนาฝีมือแรงงานเพื่อให้สามารถผลิตสินค้าในระดับบนได้ เนื่องจากไทยจะได้เปรียบประเทศคู่แข่งที่ผลิตเครื่องเรือนในระดับบนในด้านค่าจ้างที่ต่ำกว่า และสามารถแยกตลาดของสินค้ากับประเทศในแถบเอเชียได้อย่างชัดเจน

ด้วยเหตุที่อัตราภาษีในการส่งออกไม้แปรรูปของไทยอยู่ที่ร้อยละ 3 ซึ่งนับว่าต่ำจึงส่งผลให้มีการส่งออกไม้ยางพาราแปรรูปไปยังต่างประเทศค่อนข้างมาก ทำให้อุตสาหกรรมเครื่องเรือนไม้ยางพาราของไทยเกิดภาวะการขาดแคลนวัตถุดิบในการผลิต อีกทั้งยังทำให้ไม้ยางพาราแปรรูปภายในประเทศมีราคาสูงขึ้น ส่งผลให้เกิดการตัดต้นยางอ่อนออกจำหน่าย เมื่อนำไปผลิตเครื่องเรือนจะได้คุณภาพไม้ที่ไม่แข็งพอ นอกจากนั้นผู้ผลิตไม้ยางพาราแปรรูปยังเลือกที่จะส่งออกไม้ที่มีคุณภาพดี ทำให้ผู้ผลิตเครื่อง

เรือนที่ทำจากไม้ยางพาราในประเทศต้องใช้ไม้ที่มีคุณภาพต่ำกว่ามาตรฐานไม้ส่งออก แม้ว่าในปัจจุบันประเทศไทยจะยังคงไม่ปรากฏว่ามีการนำเข้าเครื่องเรือนไม้ยางพาราก็ตาม แต่จากการที่ไทยจะต้องลดภาษีนำเข้าเครื่องเรือนไม้ภายในกลุ่ม AFTA จากร้อยละ 20 เหลือร้อยละ 5 ภายในปี 2543 ตามกรอบการตกลงของการลดภาษีสินค้าเครื่องเรือนไม้ ซึ่งจัดเป็นสินค้าในกลุ่มที่มีการเร่งลดภาษี (fast track) อาจส่งผลให้ไทยมีการนำเข้าเครื่องเรือนราคาถูกจากจีนและเวียดนามได้ ในด้านการกีดกันทางการค้า (มิใช่มาตรการทางด้านภาษี) โดยเฉพาะในเรื่องการรักษาสภาพแวดล้อม การตัดไม้ทำลายป่าซึ่งส่วนใหญ่ประเทศที่นำมาตรการดังกล่าวมาใช้จะเป็นประเทศในแถบยุโรป เช่น เนเธอร์แลนด์จะต้องแสดงแหล่งที่มาของไม้ซึ่งต้องมิใช่ไม้ที่มาจากป่าธรรมชาติ โดยอาจเป็นไม้ที่มาจากแหล่งที่มีการปลูกทดแทน หรือเป็นป่าปลูก รวมทั้งต้องมีการควบคุมคุณภาพตามมาตรฐาน ISO14000 ซึ่งมาตรการดังกล่าวนี้จะเป็นการเพิ่มต้นทุนในการส่งออกให้สูงขึ้น

แนวโน้ม

คาดว่าอุตสาหกรรมไม้แปรรูปของไทยในอนาคตยังคงสามารถขยายตัวได้อย่างต่อเนื่อง เนื่องจากไทยมีวัตถุดิบ ซึ่งได้แก่ ไม้ยางพาราที่ไทยมีอยู่จำนวนมากเป็นปัจจัยที่สนับสนุนให้ไทยมีการส่งออกได้มาก แต่จะมีการแข่งขันที่รุนแรงขึ้น เนื่องจากตลาดใหญ่ซึ่งได้แก่ ญี่ปุ่นและสหรัฐอเมริกา มีปัญหาเศรษฐกิจซึ่งจะมีผลทำให้การส่งออกไปยังตลาดดังกล่าวชะลอตัวลง จึงควรมีการทำการตลาดจากแหล่งอื่นให้มากขึ้นกว่าเดิม โดยเฉพาะอังกฤษและสหภาพยุโรป ซึ่งมีผู้บริโภคสนใจเครื่องเรือน

จากประเทศไทยเพิ่มมากขึ้น และมีแนวโน้มในการนำเข้าเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ส่วนหนึ่งเป็นผลมาจากผู้ผลิตเครื่องเรือนไม้ในแถบยุโรป เช่น เยอรมัน อิตาลี เป็นต้น ได้ทยอยปิดกิจการ เนื่องจากไม่สามารถแบกรับภาระต้นทุนค่าจ้างแรงงานในยุโรปได้ ทำให้ประเทศในแถบยุโรปมีแนวโน้มในการนำเข้าจากไทยเพิ่มมากขึ้น อีกทั้งยังมีผู้ผลิตบางรายในยุโรปได้ตัดสินใจย้ายฐานการผลิตมาในไทย โดยร่วมทุนกับผู้ผลิตไทย ซึ่งจะทำให้ไทยสามารถพัฒนาเทคโนโลยีรูปแบบสู่มาตรฐานชั้นนำของโลกได้ ช่วยให้ไทยสามารถส่งไปขายในตลาดยุโรปทั้ง 15 ประเทศเพิ่มขึ้น อย่างไรก็ตาม คุณภาพของเครื่องเรือนจะดีหรือไม่ก็ต้องขึ้นอยู่กับวัตถุดิบเป็นสำคัญ รวมทั้งการบริหารจัดการภายใน หากไทยยังไม่มีนโยบายในการควบคุมการส่งออกไม้ยางพาราแปรรูปซึ่งเป็นวัตถุดิบในการผลิตที่สำคัญของเครื่องเรือนที่ดี และยังมีความเป็นไปได้ว่าเมื่อประเทศต่าง ๆ เหล่านั้นนำไม้ที่ซื้อจากไทยไปผลิตเครื่องเรือนแล้วจะส่งเครื่องเรือนเหล่านั้นกลับเข้ามาขายในไทยและมีราคาที่ต่ำกว่าที่จะผลิตในไทยด้วย เนื่องจากค่าจ้างที่ต่ำและต้นทุนวัตถุดิบในส่วนของไม้ที่ซื้อจากไทยก็มีราคาไม่สูงนัก ในขณะที่ผู้ผลิตภายในประเทศของไทยกลับต้องประสบกับภาวะการขาดแคลนวัตถุดิบ (ไม้ยางพาราแปรรูป) อีกทั้งไม้ที่ใช้ในการผลิตก็เป็นไม้ที่มีอายุน้อย ทำให้เครื่องเรือนที่ผลิตได้มีคุณภาพไม่ได้มาตรฐาน อีกทั้งในการส่งออกยังต้องประสบปัญหาการกีดกันทางการค้า เนื่องจากไม้ที่นำมาผลิตเป็นเครื่องเรือนยังเป็นต้นยางพาราที่สามารถให้น้ำยางได้ ซึ่งญี่ปุ่นให้ความสำคัญในเรื่องคุณภาพ และการรักษาสภาพแวดล้อมเป็นสำคัญด้วย

4.3.2 กระดาษและสิ่งพิมพ์

ในส่วนของอุตสาหกรรมกระดาษและสิ่งพิมพ์ของไทย มีลักษณะที่เด่นพอจะสรุปได้ ดังนี้คือ อุตสาหกรรมกระดาษ จะมีรากฐานที่สำคัญมาจากโครงสร้างของอุตสาหกรรมเยื่อกระดาษขนาดใหญ่ โดยที่เยื่อกระดาษที่ผลิตได้ในปัจจุบันสามารถแบ่งออกได้เป็น 2 ประเภทหลักตามความยาวของเยื่อ (บรรษัทเงินทุนอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย: 2544) ได้แก่

1. เยื่อกระดาษชนิดใยสั้น มีความยาวของใยประมาณ 0.5 -1.5 มิลลิเมตร เยื่อประเภทนี้จะได้จากไม้เนื้อแข็ง และไม้ล้มลุก เช่น ไม้ไผ่ ชานอ้อย และปอ เป็นต้น

2. เยื่อกระดาษชนิดใยยาว มีความยาวของใยประมาณ 2-4 มิลลิเมตร เยื่อประเภทนี้จะได้จากพันธุ์ไม้พวกไม้เนื้ออ่อน อาทิ เช่น สนสามใบ สนสองใบ และเฮมล็อก เป็นต้น

อย่างไรก็ดีความต้องการเยื่อกระดาษในประเทศในช่วง 2-3 ปีที่ผ่านมานั้น ความต้องการใช้กระดาษและผลิตภัณฑ์กระดาษในประเทศลดลง เนื่องมาจากวิกฤติเศรษฐกิจทำให้ความต้องการใช้เยื่อกระดาษลดลงตามไปด้วย แต่ปัจจุบันความต้องการใช้กระดาษภายในประเทศกลับมีการขยายตัวอีกครั้งหลังประเทศได้ฟื้นตัวจากวิกฤติเศรษฐกิจ อัตราความต้องการใช้กระดาษในปี 2544 นี้มีการขยายตัวเฉลี่ยสูงขึ้นจากปีก่อนถึงประมาณร้อยละ 20 และมีแนวโน้มที่จะขยายตัวอย่างต่อเนื่อง โดยในปี 2543 นั้น ปริมาณความต้องการใช้เยื่อกระดาษรวมของประเทศมีประมาณ 1.13 ล้านตัน/ปี เพิ่มขึ้นจากปีก่อนประมาณร้อยละ 8.3 และในปี 2544 ความ

ต้องการเยื่อกระดาษรวมในประเทศอาจสูงถึง 1.36 ล้านตัน/ปี ทั้งนี้เนื่องจากการขยายตัวของอุตสาหกรรมกระดาษต่างๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งกระดาษดราฟท์ และกระดาษที่ใช้ในสำนักงานซึ่งมีมูลค่าตลาดสูงถึงประมาณ 2,000 ล้านบาท ซึ่งก็จะส่งผลให้ความต้องการเยื่อกระดาษภายในประเทศมีสูงขึ้นตามไปด้วย

ตารางที่ 4.6 ปริมาณความต้องการใช้เยื่อกระดาษของประเทศไทย

(หน่วย : ตันต่อปี)

ปี	2539	2540	2541	2542	2543	2544*
ประเภทเยื่อกระดาษ						
- ใยสั้น	441,000	514,000	460,000	843,000	907,000	1,020,000
- ใยยาว	294,000	304,000	224,000	201,000	224,000	340,000
รวม	735,000	818,000	684,000	1,044,000	1,131,000	1,360,000
อัตราการขยายตัว (ร้อยละ)		11.3	-16.4	52.6	8.3	20.3

ที่มา : สมาคมอุตสาหกรรมเยื่อและกระดาษไทย

** ประมาณการโดยสมาคมอุตสาหกรรมเยื่อและกระดาษไทย*

ทั้งนี้ทำให้มีการนำเข้าเยื่อกระดาษทุกประเภทของไทยในปี 2543 มีปริมาณรวมทั้งสิ้น 428,300.5 ตัน ลดลงจากปีก่อนที่นำเข้าทั้งหมด 438,492.4 ตัน หรือเพียงร้อยละ 2.3 เท่านั้น แต่หากพิจารณาในแง่ของมูลค่าการนำเข้าในปี 2543 ไทยมีมูลค่าการนำเข้าเยื่อกระดาษรวมทั้งสิ้น 10,906.3 ล้านบาท เพิ่มขึ้นจากปี 2542 ถึงร้อยละ 36.6 สาเหตุหลักนั้นมาจากการอ่อนตัวของค่าเงินบาท

โดยในช่วงปี 2539-2543 นั้นประเทศไทยมีปริมาณและมูลค่าการขยายตัวเฉลี่ยสูงถึงประมาณร้อยละ 12.8 และ 19.8 ตามลำดับ และในช่วงไตรมาสแรกของปี 2544 นั้น ก็พบว่าประเทศไทยมีปริมาณการนำเข้าเยื่อกระดาษทั้งสิ้น 89,751.0 ตัน หรือคิดเป็นมูลค่าประมาณ 2,268.9 ล้านบาท ลดลงจากช่วงเวลาเดียวกันของปี 2543 ประมาณร้อยละ 23.2 และ 12.9 ตามลำดับ อย่างไรก็ตามปี 2544 นั้น ประเทศไทยจะมีมูลค่าการนำเข้ารวมสูงขึ้นอีกจากปีก่อนประมาณร้อยละ 4-5 ทั้งนี้ก็เนื่องจากปริมาณความต้องการใช้กระดาษในประเทศที่มีแนวโน้มสูงขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งสินค้าในกลุ่มกระดาษเพื่อการอุตสาหกรรม เนื่องจากผลที่เศรษฐกิจเริ่มขยายตัว การที่ประเทศไทยยังไม่สามารถผลิตกระดาษคุณภาพสูงที่ทำจากกลุ่มไม้สนได้ ทำให้อุตสาหกรรมสิ่งพิมพ์ต้องอาศัยการนำเข้ากระดาษจากต่างประเทศเป็นอันมาก และต้องสูญเงินต่างประเทศไปปีละไม่น้อย ในขณะที่สิ่งพิมพ์มีการขยายตัวในอัตราที่สูงกว่ารายได้ที่เพิ่มขึ้นโดยเฉลี่ยของประชาชน โดยมีระดับมาตรฐานทางการศึกษาของประชาชนเป็นปัจจัยเสริมที่ส่งผลต่อปริมาณการบริโภคผลิตภัณฑ์สิ่งพิมพ์ในอัตราเพิ่ม ตัวอย่างเช่น ในปี 2543 ในขณะที่ผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศมีอัตราการขยายตัวร้อยละ 4.5 การนำเข้าของอุตสาหกรรมการพิมพ์เพิ่มขึ้นร้อยละ 6.6 ในส่วนของการส่งออกอุตสาหกรรมสิ่งพิมพ์ก็มีการขยายตัวถึงร้อยละ 13.1 เนื่องจากปริมาณความต้องการซื้อจากต่างประเทศอันเป็นผลมาจากค่าเงินบาทที่อ่อนตัวลง ลักษณะดังกล่าวทำให้อุตสาหกรรมสิ่งพิมพ์โดยรวมมีแนวโน้มการขยายตัวอย่างต่อเนื่องและมีแนวโน้มที่ดีในอนาคต แต่ก็จะมีผลให้ไทยเสียเงินตราต่างประเทศในการนำเข้ากระดาษมากขึ้น

เช่นกัน

ลักษณะการผลิตของโรงงานในอุตสาหกรรมสิ่งพิมพ์ส่วนใหญ่เป็นโรงงานที่จัดอยู่ในประเภท อุตสาหกรรมขนาดกลางและขนาดย่อม โดยมีสัดส่วนเงินลงทุนต่อผู้ประกอบการค่อนข้างสูง กล่าวคือ จำนวนคนงานใช้ในการดำเนินการมีจำนวนน้อยแต่ใช้เงินลงทุนค่อนข้างสูง โรงพิมพ์ส่วนใหญ่จะมีจำนวนคนงานโดยเฉลี่ยประมาณ 20 คน และใช้เงินลงทุนประมาณ 2-4 ล้านบาท ตามสถิติกรมโรงงานอุตสาหกรรม (รายงานประจำปี 2542) ณ สิ้นปี 2542 ได้ให้รายละเอียดของโรงงานอุตสาหกรรมสิ่งพิมพ์ที่จำแนกตามประเภทและจำนวนแรงงาน แสดงในตารางที่ 4.7 โดยมีจำนวนโรงงานทุกประเภทรวมทั้งสิ้น 2,264 โรงงาน ใช้เงินลงทุนรวม 24,105 ล้านบาท ก่อให้เกิดการจ้างงานจำนวน 40,648 คน ประมาณร้อยละ 80 ของโรงพิมพ์จะกระจายอยู่ตามเขตกรุงเทพมหานคร และเขตปริมณฑล การผลิตส่วนใหญ่จะตอบสนองความต้องการในประเทศเป็นหลัก ที่สำคัญเครื่องจักรที่ใช้ในอุตสาหกรรมสิ่งพิมพ์ของไทยเป็นการนำเข้าจากต่างประเทศเกือบทั้งหมด ในปี 2543 มีมูลค่ารวม 5,755.9 ล้านบาท โดยมีอัตราการขยายตัวร้อยละ 79.1 และมากกว่าร้อยละ 60 ของมูลค่าการนำเข้าเครื่องจักรมาจากประเทศญี่ปุ่นและประเทศเยอรมัน

ในด้านปริมาณการใช้วัตถุดิบกระดาษในอุตสาหกรรมสิ่งพิมพ์สามารถแบ่งออกเป็น 2 ส่วนคือ ส่วนแรก การใช้วัตถุดิบกระดาษที่สามารถผลิตได้เองภายในประเทศซึ่งเป็นวัตถุดิบกระดาษที่มีคุณภาพปานกลาง สามารถตอบสนองความต้องการภายในประเทศได้อย่างพอเพียงและสามารถส่งออกไปยังตลาด

ในต่างประเทศซึ่งมูลค่าการส่งออกในปี 2543 มีมูลค่ารวมประมาณ 4,550 ล้านบาทอัตราการขยายตัวร้อยละ 13.5 เมื่อเทียบกับปี 2542 ส่วนที่สอง มีการนำเข้าวัตถุดิบกระดาษเพื่อตอบสนองความต้องการในการใช้วัตถุดิบสิ่งพิมพ์ที่มีคุณภาพสูงภายในประเทศและผลิตสิ่งพิมพ์เพื่อการส่งออก ในปี 2543 มีมูลค่าการนำเข้าวัตถุดิบกระดาษรวม 4,475 ล้านบาท และมีอัตราการขยายตัวร้อยละ 37.1 เมื่อเทียบกับปี 2542

ตารางที่ 4.7 จำนวนโรงงานอุตสาหกรรมสิ่งพิมพ์จำแนกตามประเภทและจำนวนแรงงาน

ประเภทโรงงาน		ผลิตสิ่งพิมพ์	ผลิตแม่พิมพ์	รวม
อุตสาหกรรมขนาดเล็ก	จำนวนโรงงาน	2,067	48	2,115
(จำนวนแรงงานต่ำกว่า	เงินทุน (ล้านบาท)	11,458	707	12,165
50 คน)	คนงาน	20,589	676	21,265
อุตสหากรรมขนาดกลาง	จำนวนโรงงาน	126	9	135
(จำนวนแรงงานอยู่	เงินทุน (ล้านบาท)	7,368	206	7,844
ระหว่าง 50-200 คน)	คนงาน	10,729	793	11,522
อุตสาหกรรมขนาดใหญ่	จำนวนโรงงาน	13	1	14
(จำนวนแรงงานมากกว่า	เงินทุน (ล้านบาท)	4,084	12	4,096
200 คน)	คนงาน	7,637	224	7,861

โครงสร้างทางการตลาด แบ่งออกเป็นตลาดภายในประเทศและต่างประเทศ จากข้อมูลสถิติ การนำเข้าสิ่งพิมพ์ของไทยจำแนกตามประเภทสิ่งพิมพ์ (ตารางที่ 4.8) แสดงให้เห็นว่าลักษณะตลาดสิ่งพิมพ์ของไทยมีแนวโน้มและอัตราการขยายตัวอย่างต่อเนื่อง โดยในปี 2543 มีอัตราการขยายตัวร้อยละ 21.5 มูลค่าการนำเข้ารวม 2,543.6 ล้านบาท ส่วนใหญ่การนำเข้าจะเป็นสิ่งพิมพ์ประเภทหนังสือพิมพ์ วารสารหรือนิตยสารโดยมีการนำเข้ามูลค่าประมาณรวม 1,202.3 ล้านบาท โดยมีอัตราการขยายตัวร้อยละ 16 สำหรับสิ่งพิมพ์ที่มีอัตราการขยายตัวสูงที่สุด คือ สิ่งพิมพ์ประเภทแผ่นพับและแผ่นปลิวมีอัตราการขยายตัวสูงถึงร้อยละ 209.9 แหล่งนำเข้าสิ่งพิมพ์ส่วนใหญ่ยังคงมาจากประเทศที่พัฒนาแล้ว คือ ประเทศสหรัฐอเมริกา ญี่ปุ่นและสหราชอาณาจักร โดยมีมูลค่าการนำเข้ารวมกันประมาณ 1,500 ล้านบาท หรือมากกว่าร้อยละ 50 ของมูลค่าการนำเข้าทั้งหมดของประเทศไทย

ตารางที่ 4.8 มูลค่าการนำเข้าของอุตสาหกรรมสิ่งพิมพ์โดยการจำแนกตามประเภทสิ่งพิมพ์

ประเภท	มูลค่าการค้า (ล้านบาท)					อัตราการขยายตัว (ร้อยละ)			
	2539	2540	2541	2542	2543	2540	2541	2542	2543
หนังสือพิมพ์, วารสาร	1,207.60	1,496.87	997.97	1,036.43	1,202.33	24.0	-33.3	3.91	6.0
แผ่นพับและแผ่นปลิว	422.65	427.62	107.55	96.00	297.51	1.2	-74.9	-10.7	209.9
หนังสือภาพ และวาดเขียน	52.22	50.89	43.28	50.84	32.04	-2.6	-15.0	17.8	-37.0
สมุดโน้ตเพลง และดนตรี	12.15	13.47	5.16	5.60	12.30	10.9	-61.7	8.5	119.6
แผนที่ และภาพภูมิศาสตร์	11.77	10.99	6.03	11.34	17.31	-6.6	-45.5	88.1	52.7
แปลน และลายเส้นพิมพ์เขียน	126.94	75.04	21.95	11.97	33.60	-40.9	-70.8	-45.5	180.7
ไปรษณีย์และอากรแสตมป์	208.48	71.37	63.38	116.60	43.81	-65.8	-11.2	84.0	-62.4
รูปลอกหรือสิ่งพิมพ์แผ่นใส	104.51	131.28	124.33	185.85	196.77	25.6	-5.30	49.5	5.9
รูปภาพ หรือบัตรอวยพร	11.74	13.66	8.01	9.31	15.94	16.4	-41.4	16.2	71.2
ปฏิทิน	29.30	28.70	21.07	21.43	31.66	-2.1	-26.6	1.7	47.7
สิ่งพิมพ์ประเภทอื่นๆ ที่ไม่ระบุ	1,128.69	1,014.90	728.04	548.88	660.35	-10.1	-28.3	-24.6	20.3
รวมมูลค่า	3,316.05	3,334.79	2,126.77	2,126.77	2,543.62	0.6	-36.2	-1.5	21.5

ที่มา : กรมศุลกากร กระทรวงการคลัง

สำหรับตลาดต่างประเทศนั้นพิจารณาจากการส่งออกสิ่งพิมพ์ (ตารางที่ 4.9) ที่มีมูลค่าการส่งออกมากที่สุด คือ สิ่งพิมพ์ประเภทสมุดภาพและสมุดวาดเขียนโดยมีมูลค่า 526.4 ล้านบาท แต่ในปี 2543 อัตราการขยายตัวของสิ่งพิมพ์ประเภทนี้อยู่ในภาวะที่ชะลอตัวโดยมีอัตราการขยายตัวลดลงร้อยละ 0.8 แต่มีการทดแทนมูลค่าทางการตลาดส่งออกสิ่งพิมพ์ที่หายไปจากสิ่งพิมพ์ประเภทไปรษณียบัตรและอากรแสตมป์ และสิ่งพิมพ์ประเภทอื่นๆ ที่มีอัตราการขยายตัวที่สูงถึงร้อยละ 253.6 และ 23.7 ตามลำดับ อันเป็นผลมาจากความต้องการที่เพิ่มขึ้นของตลาดในภูมิภาค ในปี 2543 การส่งออกสิ่งพิมพ์ของประเทศไทยมีการขยายตัวมากกว่าร้อยละ 16.0 ซึ่งเป็นอัตราที่เติบโตสวนทางกับปี 2542 ที่มีอัตราการขยายตัวลดลงร้อยละ 13.8 ประเทศสหรัฐอเมริกายังคงเป็นตลาดส่งออกที่สำคัญอันดับหนึ่งของอุตสาหกรรมสิ่งพิมพ์ของไทย มูลค่าส่งออกสิ่งพิมพ์สูงถึง 561.7 ล้านบาท หรือประมาณ 1 ใน 3 ของ มูลค่าการส่งออกทั้งหมดของประเทศไทย ส่วนตลาดส่งออกอันดับที่สอง คือ ประเทศออสเตรเลียมีมูลค่าการส่งออกรวม 116.6 ล้านบาท และมีอัตราการขยายตัวอย่างต่อเนื่องร้อยละ 33.4 ในปี 2543

ตารางที่ 4.9 มูลค่าการส่งออกของอุตสาหกรรมสิ่งพิมพ์โดยจำแนกตามประเภทสิ่งพิมพ์

ประเภท	มูลค่าการค้า (ล้านบาท)					อัตราการขยายตัว (ร้อยละ)			
	2539	2540	2541	2542	2543	2540	2541	2542	2543
หนังสือพิมพ์, วารสาร	286.33	201.00	154.56	245.15	256.87	-29.8	-23.1	58.6	4.8
โบว์ชัวร์ และแผ่นปลิว	130.99	113.98	109.84	108.77	134.86	-13.0	-3.6	-1.0	24.0
หนังสือภาพ และวาดเขียน	210.61	504.82	548.46	530.84	526.44	139.7	8.6	-3.2	-0.8
สมุดโน้ตเพลง และดนตรี	0.56	0.54	0.20	0.20	0.29	-3.6	63.0	0.0	45.0
แผนที่ และภาพภูมิศาสตร์	2.25	1.35	3.62	3.07	16.07	-40.0	168.2	-15.2	423.5
แปลน และลายเส้นพิมพ์เขียน	0.52	0.22	2.79	12.72	1.89	-57.7	1168.2	355.9	-85.1
ไปรษณีย์และอากรแสตมป์	12.17	1.43	365.15	29.63	104.77	-88.32	5435.0	-91.9	253.6
รูปลอกหรือสิ่งพิมพ์แผ่นใส	24.15	45.47	46.82	40.60	71.81	88.3	3.0	-13.3	76.9
รูปภาพ หรือบัตรอวยพร	57.80	80.72	123.40	122.21	137.99	39.7	52.9	-1.0	12.9
ปฏิทิน	59.62	20.39	25.76	15.99	14.15	-31.2	26.3	-37.9	-11.5
สิ่งพิมพ์ประเภทอื่นๆ ที่ไม่ระบุ	118.41	127.48	220.16	270.87	335.17	7.7	72.7	23.0	23.7
รวมมูลค่า	873.41	1,097.40	1,600.76	1,380.05	1,600.31	26.7	45.9	-13.8	16.0

ที่มา : กรมศุลกากร กระทรวงการคลัง

แนวโน้ม

แนวโน้มของอุตสาหกรรมสิ่งพิมพ์ในอนาคตนั้น ค่าเงินบาท ราคาน้ำมันที่เพิ่มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่องในปี 2543 รวมทั้งอัตราค่าแรงขั้นต่ำที่เพิ่มสูงขึ้นจะเป็นปัจจัยด้านลบที่ส่งผลกระทบต่อการฟื้นตัวของภาวะเศรษฐกิจของประเทศ แต่นโยบายกระตุ้นเศรษฐกิจของรัฐบาล ไม่ว่าจะเป็นการใช้งบประมาณแบบขาดดุลและการกระจายรายได้ในชนบท การส่งเสริมการส่งออกโดยการปรับปรุงโครงสร้างภาษี การส่งเสริมธุรกิจประเภท SMEs นโยบายค่าเงินลอยตัวเพื่อสะท้อนต้นทุนการผลิตที่แท้จริงล้วนเป็นแรงผลักดันทำให้เศรษฐกิจของประเทศมีการขยายตัวเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องนับตั้งแต่เกิดวิกฤติเศรษฐกิจจนถึงปัจจุบัน อีกทั้งการนำเข้าวัตถุดิบและเครื่องจักรในอุตสาหกรรมสิ่งพิมพ์ที่เพิ่มสูงขึ้นประกอบกับปริมาณการนำเข้าและส่งออกสิ่งพิมพ์มีอัตราการขยายตัวเพิ่มมากขึ้น ล้วนเป็นปัจจัยด้านบวกแสดงให้เห็นถึงการขยายตัวของอุตสาหกรรมสิ่งพิมพ์ในประเทศไทยในปี 2543 รวมทั้งแนวโน้มที่จะดำเนินการต่อไปในอนาคต

ความมีเสถียรภาพทางเศรษฐกิจที่มีแนวโน้มที่ดีขึ้น ประกอบกับความผันผวนของค่าเงินบาทมีแนวโน้มน้อยลง ทำให้ต้นทุนการผลิตภายในลดลง สามารถแข่งขันทางด้านราคาในตลาดต่างประเทศได้ เนื่องจากประเทศคู่แข่งขัน เช่น ฮ่องกงและสิงคโปร์ต่างประสบกับปัญหาค่าแรงที่เพิ่มสูงขึ้นรวมทั้งการขาดแคลนบุคลากรในการประกอบการ ทำให้ตลาดประเทศสหรัฐอเมริกาซึ่งเป็นตลาดนำเข้าที่สำคัญของอุตสาหกรรมการพิมพ์หันมานำเข้าผลิตภัณฑ์สิ่งพิมพ์จากประเทศไทยมากขึ้น อย่างไรก็ดีผู้ประกอบการที่เน้นการผลิตเพื่อการส่งออก นอกเหนือจากตลาดภายใน

ประเทศ อาจต้องได้รับการสนับสนุนที่ชัดเจนจากภาครัฐในส่วนที่จะยกระดับอุตสาหกรรมสิ่งพิมพ์ให้มีคุณภาพสูงขึ้น

การชะลอตัวทางเศรษฐกิจของประเทศสหรัฐอเมริกาและญี่ปุ่นย่อมส่งผลกระทบทั้งทางตรงและทางอ้อมต่อการชะลอตัวของตลาดอุตสาหกรรมสิ่งพิมพ์ เนื่องจากตลาดทั้งสองเป็นแหล่งนำเข้าและส่งออกที่สำคัญของไทย ในขณะที่การพัฒนาศักยภาพการผลิตของประเทศคู่แข่งขันของในภูมิภาค เช่น จีน มาเลเซีย และเวียดนาม ซึ่งมีข้อได้เปรียบใกล้เคียงกับประเทศไทยในด้านการผลิต หากไทยไม่มีระบบการพัฒนาการพิมพ์อย่างมีประสิทธิภาพและมีการวางแผนพัฒนาผลิตภัณฑ์อย่างต่อเนื่อง ประเทศคู่แข่งเหล่านี้อาจพัฒนาเข้ามาเทียบเท่าหรือเป็นคู่แข่งที่สำคัญของอุตสาหกรรมสิ่งพิมพ์ไทย เมื่อนั้น กลุ่มอุตสาหกรรมขนาดกลางขนาดย่อมเหล่านี้อาจมีปัญหาทางการตลาดได้

4.4 อุตสาหกรรมยางและผลิตภัณฑ์พลาสติก

4.4.1 ยางรัดของ

อุตสาหกรรมการผลิตยางรัดของ เป็นอุตสาหกรรมที่ผลิตจากยางพารา และเป็นอุตสาหกรรมขนาดกลางและขนาดย่อมที่มีความสำคัญอย่างมาก เนื่องจากเป็นการแปรรูปวัตถุดิบที่มีอยู่ภายในประเทศ ถึงแม้จะเป็นสินค้าที่มีราคาต่ำ ประเทศไทยเริ่มมีการผลิตยางพาราเป็นยางรัดของในปี 2508 แต่ผลิตได้คุณภาพต่ำและจำนวนไม่มากนัก ได้มีการพัฒนาคุณภาพและกระบวนการผลิตเรื่อยมาปัจจุบันไทยสามารถเป็นผู้ผลิตและส่งออกยางรัดของ

มากเป็นอันดับหนึ่งของโลก มีผู้ผลิตยางรัดของที่ได้จดทะเบียนกับกรมโรงงาน กระทรวงอุตสาหกรรมทั้งสิ้นรวม 29 ราย (บรรษัทเงินทุนอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย: 2540) มีกำลังการผลิตรวมประมาณ 45,000 เมตริกตัน ซึ่งผู้ผลิตส่วนใหญ่เป็นทั้งผู้ผลิตและผู้ส่งออก และบางรายจะผลิตผลิตภัณฑ์ยางอื่นๆร่วมด้วย การผลิตยางรัดของในประเทศไทยเป็นการผลิตเพื่อการส่งออกสูงถึงร้อยละ 90 ขณะที่มีการใช้ในประเทศเพียงร้อยละ 10 ปัจจุบันไทยเป็นผู้ส่งออกรายใหญ่ทั้งปริมาณและมูลค่า

อุตสาหกรรมยางรัดของเป็นผลิตภัณฑ์ยางสำเร็จรูปที่ใช้ยางธรรมชาติเป็นวัตถุดิบในการผลิตถึงร้อยละ 70 ของต้นทุนการผลิต และเป็นอุตสาหกรรมที่พึ่งพาแรงงานเป็นจำนวนมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งในขั้นตอนการบรรจุหีบห่อ เนื่องจากผู้บริโภคในต่างประเทศนิยมใช้บรรจุหีบห่อยางหลากหลายขนาดในถุง 1 ถุง ทำให้ไม่สามารถนำเครื่องจักรมาใช้แทนแรงงานได้ ในการผลิตจะใช้เงินลงทุนมากหรือน้อยขึ้นอยู่กับกำลังการผลิตและเครื่องจักรที่จะนำมาใช้ในการผลิต โดยมีกรรมวิธีการผลิตไม่ยุ่งยากซับซ้อนนัก และจัดเป็นสินค้าประเภทใช้แล้วสิ้นเปลือง ตลาดมีความต้องการใช้อยู่อย่างต่อเนื่องและมีอัตราการขยายตัวของอุตสาหกรรมตามภาวะเศรษฐกิจ ในช่วงที่ผ่านมาอุตสาหกรรมยางรัดของเป็นผลิตภัณฑ์ยางที่สามารถทำให้รายได้จากการส่งออกสูงเป็นอันดับสามรองจากยางยานพาหนะและถุงมือยาง สามารถขยายปริมาณการขนส่งออกได้อย่างรวดเร็ว จนเป็นผู้ส่งออกรายใหญ่ที่สุดในโลก ทั้งนี้ประเภทของยางรัดของที่ผลิตในประเทศไทยแบ่งเป็น 2 ลักษณะ คือ

1. ยางแก้ว (crepe rubber band) มีลักษณะใสและเหนียวมาก มีส่วนผสมของยางธรรมชาติประมาณร้อยละ 98 นับเป็นยางรัดของคุณภาพดีที่สุดและมีราคาแพง

2. ยางแป้ง (compound rubber band) เป็นยางชนิดที่มีส่วนผสมของยางธรรมชาติประมาณร้อยละ 20-50 และที่เหลือเป็นส่วนผสมของสารเคมี มีลักษณะสีขุ่น (สีค่อนข้างทึบ) และความเหนียวลดลงกว่ายางแก้ว จึงทำให้มีราคาถูกกว่ายางแก้ว

ปัญหา

ตลาดยางรัดของในประเทศเป็นตลาดค่อนข้างเล็ก เมื่อเทียบกับตลาดส่งออก มีการใช้ในประเทศประมาณปีละ 3,000 ตัน อัตราการขยายตัวการใช้พิ่มขึ้นช้า ยางรัดของที่ผู้บริโภคชาวไทยนิยมใช้มีอยู่ 2 ขนาด คือ ขนาดเล็กเส้นผ่าศูนย์กลาง 1 นิ้ว และขนาดใหญ่เส้นผ่าศูนย์กลาง 1 7/8 นิ้ว และมีสีให้เลือก 3 สี คือ เขียว แดง น้ำตาล ผลิตภัณฑ์ยางรัดของมีการใช้งานมากในกิจการร้านอาหารและเครื่องดื่ม กิจการหีบห่อสิ่งของ เช่น พัสดุไปรษณีย์ การมัดสิ่งของโดยมีราคาขายส่งกิโลกรัมละประมาณ 45 บาท ขึ้นอยู่ภาวะของราคายางดิบ ส่วนการนำเข้ายางรัดของของประเทศไทยมีปริมาณน้อยมาก ส่วนใหญ่เป็นการนำเข้ายางรัดของคุณภาพดี มีสีสรรสวยงาม และยางรัดของที่มีรูปแบบแปลก ๆ หรือยางที่มีขนาดเล็กมีสีสรรสวยงามที่นำไปใช้เป็นเครื่องประดับ หรือรัดผม โดยนำเข้าจากประเทศมาเลเซีย ญี่ปุ่น ไต้หวัน สหรัฐอเมริกา และสิงค์โปร์ (กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม, โครงการ 13, 230) ดังนั้น ยางรัดของที่

ไทยผลิตได้จะส่งออกถึงร้อยละ 90 โดยมีผู้บริโภครายใหญ่ ได้แก่ หน่วยงานไปรษณีย์ในยุโรปและสหรัฐอเมริกา และการใช้ในงานรัดสิ่งของต่างๆ เช่น รัดของขวัญ รัดดอกไม้ และผัก เป็นต้น ทำให้ผู้ใช้ต่างประเทศใช้ยางรัดของหลากหลายชนิด ตลาดส่งออกที่สำคัญได้แก่ สหภาพยุโรป สหรัฐอเมริกา ฮ่องกง ไต้หวัน และออสเตรเลีย เป็นต้น

แนวโน้ม

ยางรัดของเป็นอุตสาหกรรมที่ใช้เทคโนโลยีการผลิตที่ใช้แรงงานเป็นหลัก ดังนั้น การที่ค่าจ้างแรงงานเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วส่งผลกระทบต่อต้นทุนการผลิตที่เพิ่มสูงขึ้น ทำให้ความสามารถในการแข่งขันกับประเทศคู่แข่งลดลง คาดว่าอัตราการขยายตัวจะลดลง เนื่องจากปริมาณความต้องการใช้และราคาในตลาดโลกมีแนวโน้มลดลง

ตารางที่ 4.10 ปริมาณและมูลค่าการส่งออกและนำเข้ายางรัดของ

ปี	การส่งออก				การนำเข้า			
	ปริมาณ (เมตริกตัน)	อัตราการขยายตัว (ร้อยละ)	มูลค่า (ล้านบาท)	อัตราการขยายตัว (ร้อยละ)	ปริมาณ (เมตริกตัน)	อัตราการขยายตัว (ร้อยละ)	มูลค่า (ล้านบาท)	อัตราการขยายตัว (ร้อยละ)
2531	19,703.8			717.9	17.5		2.7	
2532	22,626.8	14.8	740.5	3.1	24.9	42.6	5.3	97.0
2533	23,536.8	4.0	742.2	0.2	16.6	-33.3	5.1	-4.7
2534	26,404.0	12.2	805.3	8.5	7.2	-56.6	4.1	-19.1
2535	25,947.6	-1.7	781.1	-3.0	11.1	53.0	5.4	32.4
2536	29,712.9	14.5	850.0	8.8	15.2	37.1	9.8	80.6
2537	25,843.4	-13.0	900.5	5.9	15.5	2.4	5.2	-46.5
2538	28,703.6	11.1	1,310.1	45.5	19.2	23.3	6.7	28.0
2539	27,104.0	-5.6	1,279.7	-2.3	52.7	175.2	13.3	98.6
2540	26,087.7	-3.7	1,252.5	-2.1	43.9	-16.8	15.7	17.9
2531-2540		3.2		6.4		10.8		21.6

ที่มา : กรมเศรษฐกิจการพาณิชย์ (H.S. Code : 4016.999-240)

4.4.2 ผลิตภัณฑ์พลาสติก

อุตสาหกรรมพลาสติกจะมีผู้ผลิตที่อยู่ทั้งในอุตสาหกรรมขนาดใหญ่ ขนาดกลางและขนาดเล็ก เป็นอุตสาหกรรมที่มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจและอุตสาหกรรมของประเทศอย่างมาก และยังเป็นอุตสาหกรรมขนาดใหญ่ที่ก่อให้เกิดการพัฒนาไปสู่อุตสาหกรรมอื่นๆ อีกหลายชนิด ได้แก่ อุตสาหกรรมปิโตรเคมี อุตสาหกรรมชิ้นส่วนยานยนต์ อุตสาหกรรมประกอบเครื่องใช้ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ อุตสาหกรรมเครื่องจักรและอุปกรณ์ อุตสาหกรรมแม่พิมพ์ อุตสาหกรรมเคมี

ในปี 2543 อุตสาหกรรมปิโตรเคมีมีการขยายการผลิตอย่างต่อเนื่องจากปีก่อนหน้านี้ (บรรษัทเงินทุนอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย, 2544) อุตสาหกรรมเคมีขั้นต้นทั้งสายโอเลฟินส์และอะโรเมติกส์ได้มีการใช้กำลังการผลิตเต็มที่ ในขณะที่อุตสาหกรรมปิโตรเคมีขั้นกลางและปลายได้ใช้กำลังการผลิตอยู่ในระดับร้อยละ 80-100 สำหรับการผลิตของปิโตรเคมีในปี 2543 พบว่าการผลิตในสายโอเลฟินส์ของเอทิลีนของผู้ประกอบการอุตสาหกรรมส่วนใหญ่ยังคงใช้กำลังการผลิตเต็มที่ ในขณะที่สายอะโรเมติกส์พบว่าการผลิตไซลีน มีกำลังการผลิตเต็มที่สูงต่อเนื่องเช่นเดียวกัน และสุดท้ายการผลิตปิโตรเคมีขั้นกลางของสไตรีน พบว่าผู้ผลิตใช้กำลังการผลิตเต็มที่ร้อยละร้อยเพื่ออุตสาหกรรมขั้นปลายทั้งสิ้น

ดังนั้นโดยสภาพรวมของผู้ประกอบการในอุตสาหกรรมเม็ดพลาสติกได้ใช้กำลังการผลิตเพิ่มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง ขณะที่ผู้ประกอบการอุตสาหกรรมเม็ดพลาสติกได้ชะลอการผลิตและโครงการลงทุนออกไป แต่อย่างไรก็ตามในปี 2543 ผู้ประกอบ

การต่างพยายามผลิตอย่างเต็มที่เพื่อไม่ให้ต้นทุนต่อหน่วยสูงเกินไป ประกอบภาวะการส่งออกอุตสาหกรรมต่อเนื่อง เช่น รถยนต์ เครื่องใช้ไฟฟ้า ปรับตัวดีขึ้นส่งผลให้มีการผลิตเพิ่มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง ตั้งแต่ในไตรมาสแรกของปี 2543 ทำให้มูลค่าการส่งออกเม็ดพลาสติกรวมทั้งสิ้นเท่ากับ 1,865.7 ล้านเหรียญสหรัฐฯ หรือมีอัตราการขยายตัวเพิ่มสูงขึ้นร้อยละ 53.3 สาเหตุหลักเป็นผลมาจากปัจจัยต่าง ๆ ดังนี้

1. ราคาน้ำมันดิบขั้นปฐมที่นำไปผลิตโมโนเมอร์ที่เป็นวัตถุดิบหลักในการผลิตเม็ดพลาสติกปรับตัวเพิ่มสูงขึ้นตลอดในช่วงปี 2542 ทำให้ราคาเม็ดพลาสติกปรับตัวเพิ่มสูงขึ้นตามราคาต้นทุน

2. ตลาดยังคงมีความต้องการสูง เพื่อทำสำรองสินค้านอกเหนือจากการซื้อเม็ดพลาสติก เพื่อการผลิตใช้ตามปกติ อันเป็นผลมาจากความไม่มั่นใจในราคาน้ำมันโลกที่ได้ปรับตัวสูงขึ้นมาตลอดและคาดการณ์ถึงราคาเม็ดพลาสติกที่จะปรับตัวเพิ่มสูงขึ้นต่อไป

3. ผู้นำเข้าต่างประเทศ อย่างเช่น ประเทศจีนที่หันมานำเข้าโพลีเอทีลีนจากไทยแทนเกาหลี ตลาดมีแนวโน้มการส่งออกที่ดียังคงเป็นประเทศในแถบเอเชียใต้ อินโดจีน และเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ซึ่งประเทศไทยมีต้นทุนค่าขนส่งไม่มากนัก

การส่งออกเม็ดพลาสติกในปี 2544 เพิ่มสูงขึ้นเนื่องจากราคาน้ำมันซึ่งเป็นวัตถุดิบมีเสถียรภาพทางราคามากกว่าปี 2543 การนำเข้าเม็ดพลาสติกในปี 2543 มีอัตราการขยายตัวเพิ่มสูงขึ้นร้อยละ 23.8 คิดเป็นมูลค่านำเข้าทั้งสิ้น 1,217.6 ล้านเหรียญสหรัฐฯ เมื่อเปรียบกับการนำเข้าในปี 2542 มีมูลค่าการนำเข้าทั้งสิ้น 983.5 ล้าน

เหรียญสหรัฐฯ การนำเม็ดพลาสติกมากกว่าร้อยละ 35.2 มาจากประเทศญี่ปุ่น รองลงมาคือสหรัฐอเมริกา (ร้อยละ 11.8) สิงคโปร์ (ร้อยละ19.2) และไต้หวัน (ร้อยละ 9.9) ตามลำดับ

ลักษณะและผลิตภัณฑ์สำคัญที่ทำจากพลาสติก

1. ผลิตภัณฑ์ประเภทถุงและกระสอบพลาสติก โดยประเภทถุงพลาสติกสามารถแบ่งประเภทตามคุณสมบัติการใช้งานได้ดังต่อไปนี้

1.1 ถุงเย็น ทำจากเม็ดพลาสติก LDPE (low density polyethylene) เพราะมีคุณสมบัติยืดตัวได้ดี ทนต่อการทิ่มทะลุและฉีกขาด รวมทั้งสามารถใช้ความร้อนเชื่อมติดปิดผนึกได้ดี ทนต่อกรดและด่างทั่วไปได้ แต่มีจุดอ่อนคือสามารถปล่อยให้ไขมันและอากาศซึมผ่านได้ง่าย รวมทั้งยังมี คุณสมบัติดูดฝุ่นในอากาศมาติดตามผิว และมีการนำเม็ดพลาสติกประเภท LLDPE (liner low density polyethylene) มาใช้ในการผลิตถุงพลาสติกมากขึ้น แต่ LLDPE จะมีสีที่ขุ่นกว่า LDPE

1.2 ถุงร้อน ทำจากเม็ดพลาสติก HDPE (high density polyethylene) เพราะมีความเหนียว ทนต่อกรด ด่าง สารระเหย และทนต่อการซึมผ่านที่ดีกว่า แต่ไม่สามารถป้องกันการซึมผ่านของก๊าซได้ดีนัก ถุงร้อนที่ผลิตจาก HDPE มักจะมีสีขาวขุ่น ส่วนถุงร้อนประเภทที่มีความใสและป้องกันความชื้นได้ดี ทำจากเม็ดพลาสติก PP (polypropylene) มีจุดหลอมเหลวสูง ทำให้บรรจุอาหารในขณะร้อนได้

1.3 ถุงพลาสติกชนิดมีหูหิ้ว ใช้บรรจุสิ่งของต่าง ๆ

ทั้งเครื่องอุปโภคและบริโภคจะผลิตเม็ดพลาสติก HDPE หรือแผ่นพลาสติกเก่าที่ใช้แล้ว นำมาหลอมละลายใหม่

1.4 ถุงพลาสติกปิด-เปิดได้ หรือ ถุงซิป โดยถุงพลาสติกชนิดนี้ผลิตจากเม็ดพลาสติก LDPE ซึ่งมีความหนาแน่นต่ำ ทำให้ทนรับน้ำหนักได้ดี แต่ทนแรงยืดตัวได้น้อย เนื้อถุงจะมีลักษณะใส มองทะลุผ่านได้ ถุงซิปจะนิยมใช้ตามร้านขายยา โรงพยาบาล และสถานพยาบาลต่าง ๆ เนื่องจากสะดวกในการจัดเก็บ และกันความชื้นได้ ส่วนมากนิยมใช้ถุงใสไม่มีสี โดยชนิดของถุงซิปที่มีการผลิต ได้แก่ ถุงใส่อะไหล่รถยนต์ อุปกรณ์ไฟฟ้า ถุงใส่เพชรพลอย ถุงบรรจุอาหาร ถุงใช้ถนอมอาหาร (bio fresh bag) ถุงแช่แข็ง ถุงใส่สินค้าประเภทกันสนิม ถุงใส่สินค้าชนิดแขวน ถุงใส่เอกสาร ถุงใส่เหรียญ และถุงบรรจุเลือด เป็นต้น

ส่วนกระสอบพลาสติกสาน (กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม, โครงการ13, 162) ที่ปัจจุบันมีใช้อย่างมาก มีสองประเภทได้แก่

1. กระสอบพลาสติกสานชนิดไม่เคลือบ (plain circular woven sack) ใช้ในอุตสาหกรรมข้าวสาร แป้งมันสำปะหลัง น้ำตาลทราย ปุ๋ยเคมี และสารเคมี

2. กระสอบพลาสติกสานชนิดเคลือบ (laminate circular woven sack) แบ่งได้เป็น 2 ประเภทคือ กระสอบพลาสติกชนิดเคลือบด้านนอก ใช้ในอุตสาหกรรมอาหารสัตว์ และข้าวสาร กระสอบพลาสติกชนิดเคลือบด้านใน ใช้ในอุตสาหกรรมเคมี แร่ และสารเคมี

ส่วนปริมาณการผลิตและความต้องการภายในประเทศ

ผู้ผลิตถุงพลาสติกและกระสอบพลาสติกที่ได้รับการส่งเสริมลงทุนจากคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุนในช่วงปี 2542 ถึงเดือนเมษายน 2544 มีทั้งสิ้น 16 โครงการ เป็นโครงการที่อนุมัติในปี 2543 ถึง 11 โครงการ เงินลงทุนทั้ง 16 โครงการรวมประมาณ 1,468 ล้านบาท สามารถจ้างงาน 3,641 คน ถือหุ้นโดยคนไทยทั้งหมด 11 โครงการ โรงงานส่วนใหญ่ตั้งอยู่บริเวณจังหวัดนครราชสีมาและระยอง

ปัญหา

แม้ว่าการผลิตบรรจุภัณฑ์พลาสติกในประเทศจะเพียงพอกับความต้องการ แต่ยังมีการนำเข้าในปี 2543 การนำเข้าถุงพลาสติกมีปริมาณ 5,171.2 ตัน มูลค่าทั้งสิ้น 1,321.0 ล้านบาท ปริมาณลดลงร้อยละ 6.8 แต่มูลค่ากลับเพิ่มขึ้นร้อยละ 27.9 จากปี 2542 โดยเป็นการนำเข้าจากญี่ปุ่นมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 30.5 ของมูลค่าการนำเข้าทั้งหมด รองลงไปเป็นการนำเข้าจากเกาหลีใต้ร้อยละ 11 และมาเลเซียร้อยละ 8.3 สำหรับในช่วง 3 เดือนแรกของปี 2544 (มกราคม-มีนาคม) ไทยนำเข้าถุงพลาสติกจากต่างประเทศปริมาณ 1,162.4 ตัน มูลค่า 381.0 ล้านบาท ปริมาณลดลงร้อยละ 6.3 มูลค่าเพิ่มขึ้นร้อยละ 49.3 จากช่วงเดียวกันของปี 2543 ส่วนหนึ่งเป็นผลมาจากค่าเงินบาทในไตรมาสแรกของปี 2544 อ่อนตัวลงมาก

กระสอบพลาสติกสานในปี 2542 ได้มีการเปลี่ยนแปลง HS Code จากเดิม HS 6305.310-005 เป็น HS 6305.320-000 และ 6305.330-000 โดยแยกกระสอบพลาสติกสานประเภท FIBDs (flexible intermediate bulk containers หรือ bulk bags) คือ

HS 6305.320-000 ออกมา แหล่งนำเข้ากระสอบพลาสติกที่สำคัญของไทย คือ จีนและไต้หวัน สำหรับในปี 2543 ไทยนำเข้ากระสอบพลาสติก 1,089.2 ตัน คิดเป็นมูลค่าทั้งสิ้น 90.2 ล้านบาท เพิ่มขึ้นจากปีก่อนหน้าร้อยละ 30.0 และ 33.1 ตามลำดับ ส่วนในช่วง 3 เดือนแรกของปี 2544 (มกราคม-มีนาคม) ไทยมีการนำเข้ากระสอบพลาสติกสานปริมาณ 309.27 ตัน คิดเป็นมูลค่า 45.5 ล้านบาท ปริมาณลดลงร้อยละ 13.2 มูลค่าเพิ่มขึ้นร้อยละ 68.4 จากช่วงเดียวกันของปี 2543

ในด้านการส่งออกถุงพลาสติกของไทยนั้น ในปี 2543 มีปริมาณ 162,694.6 ตัน คิดเป็นมูลค่าทั้งสิ้น 7,899.8 ล้านบาท เพิ่มขึ้นจากปีก่อนหน้าร้อยละ 5.8 และ 23 ตามลำดับ โดยเป็นการส่งออกถุงพลาสติกที่ทำด้วย PE (LDPE, LLDPE และ HDPE) คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 90.9 ของปริมาณการส่งออกทั้งหมด ตลาดที่มีการส่งออกมากที่สุด คือ ญี่ปุ่น คิดเป็นร้อยละ 36.0 ของมูลค่าการส่งออกทั้งหมด รองลงไปเป็นการส่งออกไปยังสหราชอาณาจักรร้อยละ 25.5 สหรัฐอมริการ้อยละ 10.8 และออสเตรเลียร้อยละ 6.5 สำหรับในช่วง 3 เดือนแรกของปี 2544 (มกราคม-มีนาคม) การส่งออกถุงพลาสติกของไทยมีปริมาณ 47,537.3 ตัน มูลค่า 2,079.8 ล้านบาท เพิ่มขึ้นจากช่วงเดียวกันของปี 2543 ร้อยละ 12.2 และ 12.4 ตามลำดับ สำหรับคู่แข่งที่สำคัญของไทยในตลาดญี่ปุ่นในปี 2542 นั้น จีนครองส่วนแบ่งตลาดมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 32.2 รองลงมา ได้แก่ ไทยร้อยละ 16.6 ไต้หวันร้อยละ 13.2 และอินโดนีเซียร้อยละ 11.5

ตารางที่ 4.11 การส่งออกถุงพลาสติกของไทย แยกเป็นรายประเทศ

ประเทศ	ปริมาณ (ตัน)				มูลค่า (ล้านบาท)			
	2540	2541	2542	2543	2540	2541	2542	2543
ญี่ปุ่น	41,029.74	39,193.67	46,839.60	49,381.49	1,773.46	2,092.78	2,152.50	2,843.87
สหราชอาณาจักร	29,777.35	37,594.24	42,780.63	49,470.18	1,212.76	1,670.55	1,609.45	2,015.68
สหรัฐอเมริกา	7,394.60	10,534.86	11,482.34	15,737.23	399.66	649.20	564.61	856.06
ออสเตรเลีย	8,478.78	8,960.61	10,341.94	11,298.04	327.89	392.35	411.39	512.04
ฝรั่งเศส	7,233.54	7,408.25	6,479.60	7,801.76	294.17	337.99	248.83	329.67
เบลเยี่ยม	2,741.18	3,190.61	4,829.54	3,966.04	121.39	133.90	178.15	172.44
เนเธอร์แลนด์	4,246.56	2,887.75	2,306.56	2,833.59	232.26	157.69	107.99	147.83
เยอรมัน	2,715.13	2,883.34	2,265.29	4,172.79	133.75	171.81	118.53	128.74
ประเทศอื่น ๆ	14,946.92	18,796.02	26,490.15	18,033.45	741.43	887.36	1,031.79	893.49
รวม	118,563.81	131,449.36	153,815.65	162,694.58	5,236.77	6,493.63	6,423.23	7,899.82

ที่มา : กรมศุลกากร

หมายเหตุ : HS CODE 3923.210-003 และ 3923.290-000

ในปี 2543 การส่งออกกระสอบพลาสติกสานของไทยมีปริมาณ 19,431.3 ตัน มูลค่า 1,287.3 ล้านบาท เพิ่มขึ้นจากปีก่อนหน้าร้อยละ 2.4 และ 14.7 ตามลำดับ เป็นการส่งออกไปยังประเทศสหรัฐอเมริกามากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 41.6 ของมูลค่าการส่งออกทั้งหมด รองลงไปเป็นการส่งออกไปยัง ออสเตรเลียร้อยละ 23.6 สำหรับในช่วง 3 เดือนแรกของปี 2544 (มกราคม-มีนาคม) การส่งออกกระสอบพลาสติกสานของไทย มีปริมาณ 3,803.4 ตัน มูลค่า 273.0 ล้านบาท ลดลงจากช่วงเดียวกันของปี 2543 ร้อยละ 15 และ 3 ตามลำดับ

สำหรับคู่แข่งสำคัญของสินค้ากระสอบพลาสติกสานของสหรัฐอเมริกาในปี 2543 จีนครองส่วนแบ่งตลาดมากที่สุดร้อยละ 32.3 ของมูลค่าการนำเข้ากระสอบพลาสติกสานทั้งหมด รองลงไปได้แก่ เม็กซิโกร้อยละ 13.2 แคนาดาร้อยละ 11.8 ส่วนไทยมีส่วนแบ่งตลาดเพียงร้อยละ 2.6

แนวโน้ม

ในส่วนแนวโน้มในอนาคตการผลิตถุงพลาสติก เพื่อสนองความต้องการในประเทศนั้น คาดว่าจะแข่งขันกันมากขึ้น เพราะมีคู่แข่งเปิดกิจการใหม่ และมีการย้ายฐานการผลิตจากญี่ปุ่นเข้ามาร่วมมือกับนักธุรกิจในประเทศมากขึ้น รวมทั้งมีโครงการถุงพลาสติกได้รับการส่งเสริมการลงทุนจาก BOI หลายราย ส่วนการส่งออกถุงพลาสติกโดยรวมไปยังตลาดต่างประเทศจะยังขยายตัวเพิ่มขึ้นอยู่

สำหรับแนวโน้มการผลิตกระสอบพลาสติกสานในประเทศในปีที่ผ่านมา (2544) ลดลงหรือเพิ่มขึ้นไม่มากนัก แต่จะเน้นไป

ส่งออกมากขึ้น เพราะพื้นที่ทางการเกษตรเสียหายมากในหลายจังหวัด ส่งผลให้ผลิตผลทางการเกษตรมีแนวโน้มลดลง ส่วนความต้องการกระสอบพลาสติกสานนั้นขึ้นกับลูกค้า โดยเจ้าของผลิตภัณฑ์กระสอบไม่สามารถสร้างค่านิยมได้เหมือนกับสินค้าอื่น นอกจากนี้ยังขึ้นอยู่กับผลิตผลทางการเกษตรและการส่งออกผลิตผลการเกษตร หากมีน้อยจะทำให้ปริมาณความต้องการกระสอบน้อยลงตามไปด้วย ในด้านการตลาดบรรจุภัณฑ์กระสอบพลาสติกสานจะมีการวางแผนล่วงหน้าในระยะเวลาสั้นๆ เพราะสินค้าประเภทนี้ไม่สามารถผลิตแล้วเก็บสำรองไว้จำนวนมาก ซึ่งส่วนใหญ่จะเริ่มดำเนินการเมื่อได้รับใบสั่งซื้อจากลูกค้าแล้ว โดยเฉพาะกระสอบพลาสติกสานที่ใช้กับสินค้าเกษตรกรรม ยังขึ้นอยู่กับฤดูกาลเป็นส่วนใหญ่ และคาดว่าการส่งออกในอนาคตจะเพิ่มขึ้น

4.5 อุตสาหกรรมโลหะและอโลหะ

อุตสาหกรรมโลหะมีขอบข่ายที่กว้างขวางแต่ที่จะพิจารณาในงานวิจัยนี้ได้แก่ เฟอร์นิเจอร์โลหะซึ่งส่วนใหญ่ทำจากเหล็กซึ่งนิยมใช้ในสำนักงาน เช่น เฟอร์นิเจอร์เหล็กและตู้เก็บเอกสาร ตู้ที่เป็นลิ้นชัก ตู้นิรภัยและตู้เก็บของ เดิมเฟอร์นิเจอร์เหล็กที่ผลิตได้จะเน้นตลาดในประเทศ แต่การซบเซาของธุรกิจอาคารสำนักงานในช่วงเศรษฐกิจที่ผ่านมา กอปรกับผู้ผลิตสามารถพัฒนาคุณภาพของผลิตภัณฑ์ให้สูงขึ้น ทำให้ผู้ผลิตหันไปขยายตลาดส่งออก แต่ก็ยังเป็นการจำหน่ายในประเทศถึงประมาณร้อยละ 70 ของปริมาณการผลิตทั้งหมด

วัตถุดิบหลักได้แก่ แผ่นเหล็กรีดเย็น มีสัดส่วนถึงประมาณร้อยละ 70 ของต้นทุนการผลิตทั้งหมด (บรรษัทเงินทุนอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย, 2540) แต่ปัจจุบันผู้ผลิตยังต้องนำเข้าหรือซื้อจากผู้นำเข้าอีกต่อหนึ่ง ทำให้ผู้ผลิตต้องประสบปัญหาราคาวัตถุดิบที่เพิ่มขึ้นจากการลอยตัวค่าเงินบาท

ปัญหาที่สำคัญในอุตสาหกรรมการผลิตเฟอร์นิเจอร์เหล็กประกอบด้วย ประการแรก ราคาวัตถุดิบที่สูงขึ้นและความเสี่ยงของอัตราแลกเปลี่ยนเนื่องจากต้องอาศัยวัตถุดิบนำเข้าเกือบทั้งหมด ประการที่สอง ระเบียบวิธีการส่งออกที่ยุ่งยาก ทำให้ผู้ผลิตมีต้นทุนการส่งออกสูง และยังมีปัญหาการคืนภาษีมูลค่าเพิ่มช้า ทำให้ผู้ประกอบการขาดเงินทุนหมุนเวียน ประการสุดท้าย การขาดแคลนบุคลากรที่มีความสำคัญในด้านการออกแบบใหม่ๆ ให้มีคุณภาพ เพื่อจะสามารถสร้างชื่อสินค้าของตนเอง และยังเสียเปรียบด้านค่าแรงงานเมื่อเทียบกับประเทศคู่แข่ง

แนวโน้มอุตสาหกรรมการผลิตเฟอร์นิเจอร์เหล็กในอนาคต แม้ว่าตลาดภายในประเทศจะซบเซาอันเนื่องมาจากภาวะเศรษฐกิจในปัจจุบัน แต่ก็ยังมีโอกาสในการขยายตลาดไปยังต่างประเทศ หากมีการปรับปรุงคุณภาพให้ได้มาตรฐานมากขึ้นจนเป็นที่ยอมรับ (กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม, โครงการ 13, 70) ดังนั้นการพัฒนาในด้านคุณภาพมาตรฐานและรูปแบบใหม่ๆ เป็นสิ่งจำเป็นเพื่อเพิ่มมูลค่าของผลิตภัณฑ์ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการส่งออกควรช่วยลดต้นทุนของผู้ส่งออก

4.5.1 ผลิตภัณฑ์เซรามิกส์

อุตสาหกรรมเซรามิกส์เป็นอุตสาหกรรมขนาดกลางขนาดย่อมในกลุ่มอโลหะที่สำคัญอย่างยิ่งที่อยู่ในกรอบงานวิจัยนี้ อุตสาหกรรมดังกล่าวมีฐานการผลิตในประเทศมาช้านาน มีการพัฒนาเทคโนโลยีภายในประเทศมาอย่างต่อเนื่อง มีต้นทุนการผลิตในระดับที่สามารถแข่งขันกับต่างประเทศได้เนื่องจากใช้วัตถุดิบหลักในประเทศ เช่น ดิน หิน แร่ ช่วยให้สามารถประหยัดเงินตราจากการนำเข้าวัตถุดิบ เป็นอุตสาหกรรมที่สามารถทำรายได้จากการส่งออกสูงถึงปีละประมาณหลายพันล้านบาท รวมทั้งเป็นอุตสาหกรรมพื้นฐานของอุตสาหกรรมอื่นๆ เช่น อุตสาหกรรมก่อสร้าง อุตสาหกรรมแก้ว อุตสาหกรรมไฟฟ้า อุตสาหกรรมรถยนต์ อุตสาหกรรมซีเมนต์ ตลอดจนอุตสาหกรรมอิเล็กทรอนิกส์และคอมพิวเตอร์

อุตสาหกรรมเซรามิกส์ แบ่งกว้างๆได้ 2 ประเภท คือ เซรามิกส์แบบดั้งเดิม ได้แก่ กระเบื้อง เครื่องสุขภัณฑ์ ถ้วยชาม ของชำร่วยเครื่องประดับ และ new ceramics แบ่งเป็น structural ceramics & functional ceramics โดยอุตสาหกรรมเซรามิกส์ในประเทศไทยเกือบทั้งหมดเป็นเซรามิกส์แบบดั้งเดิม

ในปี 2543 ผลิตภัณฑ์เซรามิกส์เกือบทุกประเภทมีการใช้กำลังการผลิตเกือบเต็มสมรรถภาพที่มีอยู่ ทั้งนี้เนื่องจากผู้ประกอบการเริ่มเปลี่ยนไปทำการผลิตเพื่อส่งออกเพิ่มขึ้น เพื่อชดเชยตลาดภายในประเทศที่ชะลอตัวลงตามสภาวะเศรษฐกิจ ปัจจุบันเกือบทุกผลิตภัณฑ์มีสัดส่วนการผลิตเพื่อส่งออกมากกว่าร้อยละ 50 ของการผลิตทั้งหมด โดยในปี 2543 มีการส่งออกเพิ่ม

ขึ้นจากปี 2542 กว่าร้อยละ 20 สำหรับตลาดส่งออกหลักยังคงเป็นสหรัฐอเมริกา ในขณะที่การนำเข้าส่วนใหญ่จะเป็นสินค้าคุณภาพดี ราคาสูงจากแถบยุโรป

ตารางที่ 4.12 มูลค่าและอัตราการขยายตัวของการส่งออกผลิตภัณฑ์เซรามิกส์

หน่วย : ล้านบาท

	2540	2541	2542	2543
การส่งออกผลิตภัณฑ์เซรามิกส์	5,362.2	68,33.4	7,410.6	8,986.1
อัตราการขยายตัว (ร้อยละ)	16.4	27.4	8.4	21.3
สัดส่วนต่อมูลค่าการส่งออกรวม (ร้อยละ)	0.30	0.30	0.33	0.32

ที่มา : กรมเศรษฐกิจการพาณิชย์

ปัญหา

1. กระบวนการผลิตยังมีผลิตภาพต่ำ ในขณะที่ต้นทุนการผลิตเพิ่มขึ้น สาเหตุสำคัญคือวัตถุดิบในประเทศมีราคาแพงกว่าวัตถุดิบนำเข้า นอกจากนี้ยังมีการสูญเสียในขั้นตอนการผลิตสูง

2. วัตถุดิบมีคุณภาพไม่สม่ำเสมอ ทั้งวัตถุดิบภายในประเทศและวัตถุดิบนำเข้า จำเป็นต้องสำรองวัตถุดิบไว้ในปริมาณมากๆ ทำให้มีต้นทุนเพิ่ม การพัฒนาวัตถุดิบภายในประเทศมารองรับยังมีไม่เพียงพอ (กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม, โครงการ 13, 184) ไม่มีการแบ่งขั้นตอนการผลิตวัตถุดิบออกเป็นบริษัทย่อยเพื่อผลิต/ทำเหมือง นอกจากนี้ยังขาดการประสาน

งานระหว่างผู้ผลิตวัตถุดิบกับผู้ประกอบการเนื่องจากขาดความรู้ในเทคโนโลยี

3. การเจาะตลาด ข้อมูลทางการตลาด ความเข้าใจในมาตรฐานสินค้าของต่างประเทศ และการแก้ไขข้อกีดกันทางการค้ายังไม่ดีพอ และที่สำคัญไทยยังขาดการตั้งมาตรฐานสินค้านำเข้าเพื่อ ปกป้องผู้บริโภค และขาดมาตรการป้องกันการทุ่มตลาดจากต่างประเทศ

4. ขาดแคลนบุคลากรที่มีความรู้เฉพาะทาง ด้านเทคโนโลยีเซรามิกส์ ช่างวิศวกรรม และบุคลากรด้านการจัดการ โดยเฉพาะนักเซรามิกส์ และช่างพื้นฐาน ระบบการจัดการของผู้ประกอบการขนาดกลาง และขนาดเล็กยังไม่ดีพอ การบริหารการจัดการยังเป็นแบบเดิมที่คิดแต่เพียงว่าผลิตแล้วจะจำหน่ายได้ แต่ในปัจจุบันต้องคำนึงถึงตลาดก่อนแล้วจึงผลิต

5. ขาดการพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่และผลิตภัณฑ์ที่มีชื่อสินค้าของไทย

4.5.2 อัญมณีและเครื่องประดับ

อัญมณีและเครื่องประดับเป็นอุตสาหกรรมขนาดกลางและขนาดย่อมในกลุ่มอโลหะที่สามารถทำรายได้เข้าประเทศไม่ต่ำกว่าปีละ 5 หมื่นล้านบาท และยังมีอัตราการเติบโตขึ้นอย่างต่อเนื่องตั้งแต่ปี 2539 เป็นต้นมา โดยเฉลี่ยประมาณร้อยละ 3 ทุกปี และในปี 2543 การส่งออกอัญมณีและเครื่องประดับของไทยมีมูลค่าประมาณ 67,000 ล้านบาท เพิ่มขึ้นจากปี 2542 ร้อยละ 12.1 โดยสัดส่วนการส่งออกอัญมณีและเครื่องประดับของไทยในปี 2543 นั้น

ร้อยละ 49 ของมูลค่าการส่งออกเป็นการส่งออกเครื่องประดับแท้ รองลงมาเป็นอุตสาหกรรมเพชร คิดเป็นร้อยละ 30 และอุตสาหกรรมพลอยและไข่มุก ร้อยละ 14 (บรรษัทเงินทุนอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย, 2544)

อุตสาหกรรมอัญมณีและเครื่องประดับก่อให้เกิดการจ้างแรงงานประมาณ 1.2 ล้านคน เป็นอุตสาหกรรมที่สะอาดไม่ก่อมลภาวะ (กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม, รายงานประจำปี 2543, 21) ลักษณะสินค้ามีความละเอียด อ่อนช้อย เหมาะกับลักษณะของคนไทย ทำให้ผลผลิตที่ได้มีคุณภาพ เป็นที่ต้องการของตลาดต่างประเทศ และที่สำคัญอีกประการหนึ่งคือ แรงงานที่เข้ามาสู่อุตสาหกรรมนี้ จะได้รับการฝึกฝนให้มีทักษะ ปัจจุบันช่างฝีมือในสาขาอัญมณีและเครื่องประดับของไทยได้รับการยอมรับในระดับสากล ช่างไทยที่เข้าร่วมการแข่งขันทักษะในระดับสากลได้รับรางวัลเสมอมา

ตารางที่ 4.13 มูลค่าและอัตราการขยายตัวของการส่งออกอัญมณีและเครื่องประดับ

หน่วย : ล้านบาท

	2540	2541	2542	2543
การส่งออกผลิตภัณฑ์เซรามิกส์	55,622.3	57,350.5	59,820.9	66,730.1
- อัตราการขยายตัว (ร้อยละ)	2.4	3.1	4.3	11.5
- สัดส่วนต่อมูลค่าการส่งออกรวม (ร้อยละ)	3.0	2.5	2.7	2.4

ที่มา : กรมเศรษฐกิจการพาณิชย์

ปัญหา

1. ขาดแคลนช่างฝีมือที่มีความชำนาญเฉพาะด้าน เช่น ช่างเจียระไนพลอยเนื้ออ่อน ช่างเจียระไนเพชรในรูปแบบที่หลากหลาย ช่างตัวเรือนเครื่องประดับ โดยเฉพาะช่างฝีมือระดับสูงที่มีความชำนาญ (มีประสบการณ์ 3-5 ปี) ในทุกประเภทกิจกรรมการผลิต

2. การขาดแคลนวัตถุดิบ ทั้งในเชิงปริมาณและคุณภาพ (กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม, โครงการ 13, 194) การสำรวจและทำเหมืองแร่พลอยของผู้ประกอบการในประเทศยังขาดหลักวิชาการและขาดมาตรการเชิงรุกในการทำเหมืองพลอยในต่างประเทศ มีการนำเข้าวัตถุดิบสูงถึงร้อยละ 80-90 ของปริมาณความต้องการ ทั้งนี้เนื่องจากขาดการสำรวจแหล่งแร่รัตนชาติในประเทศที่จะนำมาผลิตในเชิงพาณิชย์ อีกทั้งไทยไม่มีโรงงานถลุงให้บริสุทธิ์เพื่อเพิ่มมูลค่าผลผลิต

3. การขาดแคลนการพัฒนาเทคโนโลยีการผลิต การเจียระไน การเพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์ เนื่องจากการเพิ่มมูลค่าของอุตสาหกรรมอัญมณีและเครื่องประดับต้องอาศัยเทคโนโลยีที่ทันสมัยมาใช้ในกระบวนการผลิต

4. ขาดการทำตลาดใหม่ ขยายช่องทางการตลาด และแก้ไขข้อกีดกันทางการค้า ไม่มีการขยายตลาดเดิมและขาดแคลนนักการตลาดมืออาชีพที่จะช่วยผู้ประกอบการ ทำให้ต้องอาศัยนายหน้า ส่งผลให้ประเทศไทยขาดฐานการค้า (การผลิต การซื้อ การขาย) ที่เข้มแข็ง การมีฐานการค้าในประเทศจะกระตุ้นให้การผลิตมีการขยายตัวมากขึ้น

5. การพัฒนารูปแบบอัญมณีและเครื่องประดับที่ออกแบบโดยคนไทยหรือมีชื่อสินค้าของไทยยังมีไม่เพียงพอ ยังไม่มีการออกแบบเอง ผลิตภัณฑ์ส่วนใหญ่เป็นการลอกเลียนแบบจากต่างประเทศ

6. ขาดทักษะในการบริหาร โดยเฉพาะผู้ประกอบกิจการขนาดกลางและขนาดย่อม

แนวโน้ม

อุตสาหกรรมอัญมณีและเครื่องประดับของไทยเป็นการผลิตเพื่อส่งออก ดังนั้นจึงต้องพึ่งพาตลาดต่างประเทศ เมื่อภาวะเศรษฐกิจโลกชะลอตัวลงอาจทำให้การส่งออกสินค้าอัญมณีและเครื่องประดับชะลอตัวลงด้วย เนื่องจากเป็นสินค้าฟุ่มเฟือยและมีราคา แต่อย่างไรก็ตาม ภายหลังจากการลอยค่าเงินบาททำให้สินค้าไทยมีราคาถูกลง เพิ่มความสามารถในการแข่งขันในตลาดโลก โดยเฉพาะอย่างยิ่งกับคู่แข่งที่เกิดใหม่ เช่น อินเดีย จีน ซึ่งมีต้นทุนถูกกว่า

4.6 อุตสาหกรรมผลิตเครื่องจักรและอุปกรณ์ขนส่ง

อุตสาหกรรมการผลิตประเภทเครื่องจักรและอุปกรณ์ขนส่งเกี่ยวข้องโดยตรงกับการฟื้นตัวของอุตสาหกรรมการผลิตอย่างรถยนต์มากที่สุด (บรรษัทเงินทุนอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย, 2544) อุตสาหกรรมดังกล่าวเริ่มฟื้นตัวในปี 2543 แตกต่างกับปี 2542 โดยเฉพาะเมื่อพิจารณาจากจำนวนรถยนต์ที่ผลิตในประเทศ ตั้งแต่

มกราคม - ธันวาคม 2543 มีทั้งสิ้น 411,721 คัน มากกว่าปี 2542 (327,233 คัน) จำนวน 84,488 คัน เพิ่มขึ้นร้อยละ 25.8 ในจำนวนนี้เป็นการผลิตเพื่อส่งออก 152,836 คัน เท่ากับร้อยละ 37.1 ของการผลิต และมากกว่าปี 2542 (125,702 คัน) จำนวน 27,134 คัน เพิ่มขึ้นร้อยละ 21.6 แยกเป็นจำนวนรถยนต์นั่งที่ผลิตในปี 2543 ผลิตได้ 97,129 คัน เท่ากับร้อยละ 23.6 ของรถยนต์ที่ผลิตได้ทั้งหมด และมากกว่าปี 2542 ที่จำนวน 24,413 คัน เพิ่มขึ้นร้อยละ 33.6 ส่วนการผลิตรถจักรยานยนต์ในประเทศตั้งแต่ มกราคม - ธันวาคม 2543 มีทั้งสิ้น 1,125,723 คัน มากกว่าปี 2542 (846,426) จำนวน 279,297 คัน เพิ่มขึ้นร้อยละ 33.0 ทั้งนี้เป็นเพราะระดับราคารถยนต์ในช่วงปี 2543 มีทิศทางที่เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง หลังจากที่ได้ทยอยปรับราคาเพิ่มหลายครั้งในรอบปี 2542 รวมประมาณร้อยละ 15.0 เพื่อชดเชยต้นทุนที่เพิ่มขึ้นจากผลของอัตราแลกเปลี่ยน และในรอบปี 2543 บริษัทรถในไทยได้ปรับเพิ่มราคาอีกร้อยละ 9-10 เพื่อชดเชยต้นทุนที่สูงขึ้น

โครงสร้างตลาดในประเทศไทยยังเป็นตลาดของรถบรรทุกเล็กขนาด 1 ตันที่มียอดขายประมาณ 56,260 คัน ขยายตัวร้อยละ 19.4 ในช่วง 4 เดือนแรกปี 2544 และ 169,605 คัน ขยายตัวร้อยละ 17.6 ในปี 2543 โดยเป็นประเภทรถที่ครองส่วนแบ่งตลาดภายในถึงร้อยละ 64.7 ขณะที่รถยนต์นั่งมียอดขายประมาณ 28,565 คัน ขยายตัวร้อยละ 10.9 ในช่วง 4 เดือนแรกของปี 2544 และ 83,125 คัน ขยายตัวร้อยละ 24.3 ในปี 2543 โดยคิดเป็นส่วนแบ่งตลาดร้อยละ 32.8 และไทยจึงยังเป็นตลาดรถบรรทุกเล็กที่มีขนาดใหญ่ที่สุดในภูมิภาคเอเชีย-แปซิฟิก โดยผู้นำตลาดรถบรรทุกเล็กในไทยยังคงเป็นค่าย Isuzu Toyota และ Mitsubishi ด้วยส่วนแบ่งตลาด

ในประเทศไทยประมาณร้อยละ 33.3, 25.7 และ 15.2 ตามลำดับ ในปี 2543 ขณะที่ค่ายรถตะวันตกเช่น Ford ได้เข้ารุกตลาดรถบรรทุกเล็กในไทยมากขึ้น หลังจากที่เข้าถือหุ้นใหญ่ใน Mazda Motors ขณะเดียวกัน ค่าย GM ได้ให้ตรีเพชร อีซูซุ ซึ่งเป็นบริษัทในเครือ Isuzu Motors ทำการผลิตรถบรรทุกเล็กให้ แต่ใช้ชื่อ Opel ภายหลังที่ GM เข้าถือหุ้นใน Isuzu การรุกตลาดด้วยวิธีนี้ของ GM มีเป้าหมายที่ไม่ต่างจากค่าย Ford ในลักษณะของการอาศัยพันธมิตรที่มีความแกร่งในด้านที่ตนเองไม่ถนัดเพื่อสร้างสินค้ารุกส่วนแบ่งตลาดเป้าหมาย

กลยุทธ์การรุกตลาดรถบรรทุกเล็กในไทยและในตลาดเอเชียของค่ายรถตะวันตกจึงมีทิศทางเดียวกัน โอกาสต่อไปจึงเป็นไปได้มากที่ค่าย Daimler Chrysler ซึ่งไม่มีสายการผลิตรถบรรทุกเล็ก จะใช้พันธมิตรค่าย Mitsubishi ในการผลิตบรรทุกเล็กใช้ชื่อ Chrysler หรือ Benz เพื่อบุกตลาดเอเชีย-แปซิฟิกโดยเฉพาะในตลาดจีน ซึ่งนับเป็นโอกาสทองของ Mitsubishi ในไทยที่จะมีปริมาณการผลิตเพิ่มขึ้นอย่างมาก

ยอดส่งออกโดยรวมของรถยนต์ประกอบสำเร็จรูปจากไทยมีประมาณ 39,004 คันในช่วงไตรมาสแรกปี 2544 ขยายตัวร้อยละ 45.0 เพิ่มขึ้นจากการขยายตัวร้อยละ 31.1 ในไตรมาสแรกปี 2543 เช่นเดียวกับการส่งออกชิ้นส่วนอะไหล่ผ่านบริษัทรถยนต์ที่ขยายตัวถึงร้อยละ 56.6 ในไตรมาสแรกปี 2544 จากเพียงร้อยละ 3.9 ในไตรมาสแรกปี 2543 ยกเว้นการส่งออกเครื่องยนต์ผ่านบริษัทรถยนต์ที่ขยายตัวลดลงเหลือร้อยละ 28.7 ในไตรมาสแรกปี 2544 จากร้อยละ 164.1 ในช่วงเดียวกัน ปี 2543 ในขณะที่การส่งออก

ยานยนต์อุปกรณ์และส่วนประกอบของไทยในปี 2543 มีมูลค่า 122,445.3 ล้านบาท มากกว่าปี 2542 จำนวน 30,491.2 ล้านบาท เพิ่มขึ้นร้อยละ 33.2 ในด้านการนำเข้าส่วนประกอบและอุปกรณ์ประกอบ รวมทั้งโครงรถและตัวถังรถปี 2543 มีมูลค่า 58,242.8 ล้านบาท มากกว่าปี 2542 (27,545.9) มูลค่า 30,696.9 ล้านบาท เพิ่มขึ้นร้อยละ 111.5 โดยแหล่งนำเข้าเครื่องยนต์และส่วนประกอบที่สำคัญคือ ญี่ปุ่น มูลค่า 24,782.7 ล้านบาท คิดเป็นร้อยละ 77.1 ของการนำเข้าจากทุกประเทศ เพิ่มขึ้นจากปี 2542 จำนวน 6,512.9 ล้านบาทหรือเพิ่มขึ้นร้อยละ 35.7

ในส่วนของแนวโน้มในอนาคตที่ต้องปรับตัวเพื่อการแข่งขันในระดับโลกของกลุ่มอุตสาหกรรมเกี่ยวกับการขนส่ง คงเนื่องมาจากกระแสของธุรกิจ E-commerce ที่แพร่สะพัดทั่วโลกในช่วงสหัสวรรษใหม่ ส่งผลให้การปรับตัวของอุตสาหกรรมรถยนต์อยู่ในรูปของการแข่งขันรุกเข้าสนองตอบรูปแบบความต้องการที่หลากหลายของผู้บริโภค (consumer centric) มากขึ้น โดยเป็นการผลิตในลักษณะตามคำสั่งซื้อ (build to order) ตามความต้องการของผู้บริโภค จากเดิมที่เน้นการผลิตในรูปขยายการผลิตเพื่อหวังลดต้นทุนเพียงอย่างเดียว (mass production) และอาศัยกลยุทธ์ทางการตลาดโดยมีผลิตภัณฑ์เป็นตัวนำ (product driven) ซึ่งเป็นกลยุทธ์ดั้งเดิมที่ไม่สร้างโอกาสทางการตลาดให้ขยายตัวมากขึ้นอย่างถาวรในสหัสวรรษใหม่

ในยุคที่ E-commerce ขยายตัวอย่างรวดเร็ว ความสามารถยึดครองส่วนแบ่งตลาดได้มากขึ้น จึงขึ้นอยู่กับความสามารถในการปรับตัวเพื่อแข่งขันและสนองตอบความต้องการที่หลากหลายของผู้บริโภคได้อย่างรวดเร็ว ซึ่งเป็นแรงกดดันที่จะ

ถูกส่งผ่านมายังกลุ่มผู้ผลิตชิ้นส่วนรถยนต์ และส่งผลให้กลุ่มผู้ผลิตชิ้นส่วนรถยนต์ระดับโลกต้องปรับตัวอย่างรุนแรงเพื่อพัฒนาตนเองเป็น system suppliers หรือ mega suppliers ซึ่งจะมาจากผู้ผลิตชิ้นส่วนลำดับชั้นที่ 1 (1st tier) รายใหญ่ที่มีศักยภาพและสามารถผลักดันตัวเองขึ้นมาควบคุมชิ้นส่วนอื่น เพื่อทำโครงสร้างของระบบชิ้นส่วนประกอบที่ใหญ่ขึ้นและปรับชุดของชิ้นส่วนได้ตามความต้องการที่หลากหลายของผู้บริโภค โดยทำหน้าที่ประกอบและควบคุมชิ้นส่วนประกอบย่อยอีกทอดหนึ่ง

ทั้งนี้ ผู้ประกอบชิ้นส่วนที่เป็น mega suppliers ของอุตสาหกรรมนี้ซึ่งเป็นอุตสาหกรรมขนาดกลางเป็นส่วนใหญ่ จะมีอำนาจการต่อรองมากขึ้นต่อบริษัทขนาดใหญ่ที่ประกอบรถยนต์ เนื่องจากสามารถออกแบบและปรับเปลี่ยนระบบการผลิตเพื่อให้ได้รูปแบบตามที่ลูกค้าต้องการ ซึ่งมีอำนาจในการบริหารจัดการและสามารถคุมผู้ผลิตชิ้นส่วนลำดับชั้นที่ 2 หรือ 3 ที่มาจากกลุ่มผู้ผลิตชิ้นส่วนลำดับชั้นที่ 1 เดิมซึ่งยังไม่สามารถผลักดันตัวเองเป็น mega suppliers และต้องหลุดลงมาเป็นผู้ผลิตชิ้นส่วนในลำดับชั้นที่ต่ำลง ดังนั้นศักยภาพในการปรับตัวของ system suppliers เป็นปัจจัยสำคัญตัวหนึ่งในการกำหนดผลกำไรและความสำเร็จในธุรกิจของผู้ประกอบรถยนต์ในสหัสวรรษใหม่ ในขณะเดียวกันก็เป็นเครื่องชี้วัดจุดแข็งด้านความสามารถในการแข่งขันและการอยู่รอดของผู้ผลิตชิ้นส่วนยานยนต์เองด้วย

รูปภาพที่ 4.1 แรงกดดันในการปรับตัวของผู้ผลิตชิ้นส่วนยานยนต์

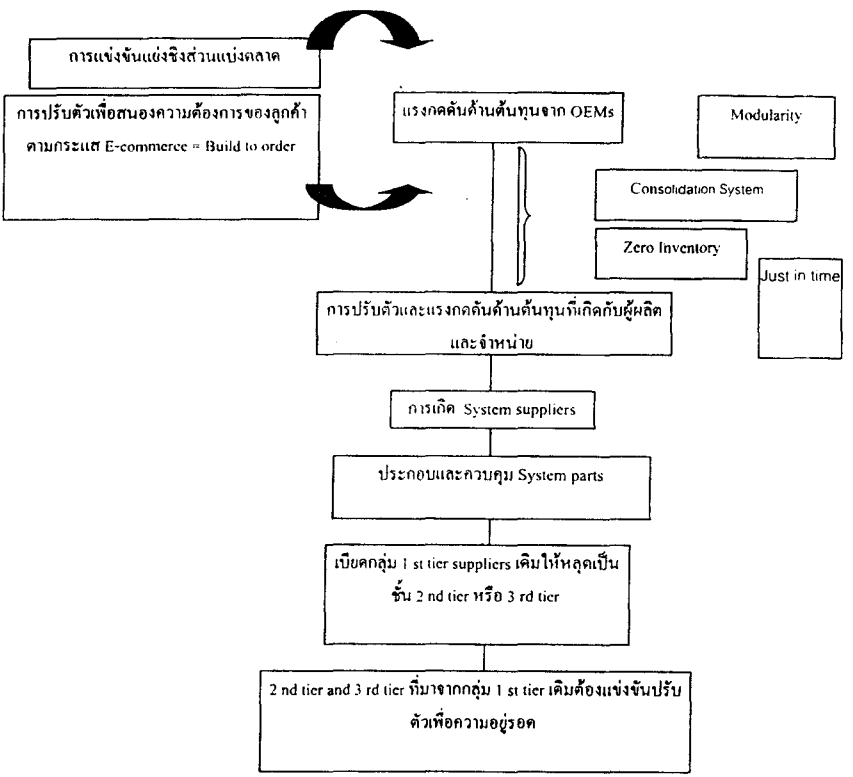

ที่มา : The Economist Intelligence Unit-EIU

ศักยภาพในการสนองตอบความต้องการของผู้บริโภคในสหัสวรรษที่ระบบการผลิตแบบตามคำสั่งซื้อมีความสำคัญมากขึ้นนั้น ผู้ประกอบชิ้นส่วนที่เป็นผู้ผลิตและจำหน่ายรายใหญ่จะต้องผูกสัมพันธ์ในรูปห่วงโซ่ (chain) ทั้งในลักษณะห่วงโซ่ของกลุ่มผู้ผลิตชิ้นส่วนย่อย ผู้ประกอบรถ ผู้จัดจำหน่าย และผู้จำหน่ายปลีก ทั้งต่อผู้ประกอบรถยนต์ และต่อกลุ่มผู้ผลิตชิ้นส่วนในลำดับชั้นที่จะป้อนชิ้นส่วนย่อยให้แก่ตน แต่ทั้งนี้ผู้ประกอบชิ้นส่วนที่เป็นผู้ผลิตและจำหน่ายรายใหญ่จะต้องรับต้นทุนส่วนเพิ่มในเรื่องการออกแบบด้านเทคโนโลยีและสถาปัตยกรรม (design technology/engineering) ซึ่งต้องมีการแข่งขันกันเองในกลุ่มผู้ผลิตและจำหน่ายรายใหญ่ (mega suppliers) ภายใต้ระบบการแข่งขันประมูลรูปแบบใหม่ จึงมีแรงกดดันของการแข่งขันด้านเทคโนโลยีและสถาปัตยกรรมเพิ่มเข้ามานอกเหนือจากเดิมที่เน้นการแข่งขันด้านราคาขายและการพยายามลดต้นทุนต่อหน่วยให้ต่ำลง เนื่องจากบริษัท ผู้ประกอบการรถยนต์ต้องการใช้ประโยชน์จากปัจจัยการผลิตและทรัพยากรเพื่อเพิ่มกำลังการผลิตในการประกอบรถยนต์ให้เต็มที่มากขึ้น โดยการโอนส่วนประกอบชิ้นส่วนที่เป็นชิ้นส่วนสำเร็จรูป (complete parts) ไปให้ system suppliers แข่งขันกันประกอบเอง ซึ่งจะได้ราคาเสนอประมูลที่ต่ำลงและได้ออกแบบที่มีคุณภาพสูงสุดตรงตามความต้องการของลูกค้าในเวลาส่งมอบที่ตรงเวลา (just in time) เท่ากับผู้ผลิตชิ้นส่วนยานยนต์ต้องรับภาระด้านต้นทุนในการทำวิจัยและพัฒนาเพื่อคิดค้นหานวัตกรรมใหม่ๆ ทั้งการพัฒนาระบบการออกแบบและการนำส่งชิ้นส่วนยานยนต์รูปแบบใหม่ๆ เพื่อสนองตอบความต้องการของผู้บริโภคมากขึ้น

ปัญหา

จากแผนภาพดังกล่าว แสดงให้เห็นว่าผู้ผลิตชิ้นส่วนทุกลำดับชั้นต้องปรับตัวเพื่อความอยู่รอดของตนเอง เพื่อสนองตอบแรงกดดันที่กลุ่มผู้ประกอบการจะเข้มงวดในการแข่งขันลดต้นทุน โดยกลุ่มผู้ประกอบรถยนต์จะให้ความสำคัญกับระบบสำรองเท่ากับศูนย์ (zero inventory) ในชิ้นส่วนยานยนต์มากขึ้น ซึ่งผู้ผลิตชิ้นส่วนยานยนต์ ซึ่งเป็นอุตสาหกรรมขนาดกลางขนาดย่อมจำเป็นต้องสนองตอบโดยการปรับตัวในเรื่องที่สำคัญ ดังนี้

1. ต้องมีระบบการจัดซื้อและส่งมอบตรงเวลา (just in time purchasing) ผู้ผลิตชิ้นส่วนยานยนต์ต้องปรับกระบวนการผลิตให้สามารถตอบรับความต้องการของผู้บริโภคที่หลากหลายได้อย่างรวดเร็วทันส่งมอบ ในบางกรณีผู้ผลิตอาจต้องยอมเพิ่มต้นทุนในส่วนโกดังสินค้า (warehouses) ด้านการสต็อกสินค้าชิ้นส่วนสำเร็จรูป เพื่อพร้อมส่งมอบตามคำสั่งซื้อที่เร่งด่วน ระบบการส่งมอบที่ตรงเวลาจำเป็นต้องอาศัยการเชื่อมโยงในลักษณะห่วงโซ่ (supply chain) อย่างใกล้ชิดกับผู้ประกอบรถยนต์มากขึ้นเพื่อลดข้อผิดพลาด และสามารถปรับรูปแบบการผลิตให้ตรงกับที่ลูกค้าต้องการได้ทันที

2. ต้องปรับระบบมาตรฐานผลิตภัณฑ์ให้สูงขึ้น (increasing prominence of automated manufacturing) การป้อนชิ้นส่วนให้ผู้ประกอบรถยนต์จะต้องเป็นชิ้นส่วนที่มีคุณภาพตรงตามมาตรฐาน สามารถนำไปประกอบได้ทันที เพื่อลดต้นทุนเวลาในการส่งกลับไปแก้ไข ซึ่งผู้ผลิตชิ้นส่วนยานยนต์ต้องปรับกระบวนการผลิตเพื่อลดอัตราการสูญเสียให้น้อยที่สุดเพื่อให้ได้ชิ้นส่วนที่สมบูรณ์และสามารถเพิ่มความเชื่อมั่นต่อผู้ประกอบยาน

ยนต์ หรือผู้ผลิตและจำหน่ายรายใหญ่ ในการได้รับเลือกให้เป็นผู้ผลิตชิ้นส่วน ส่งมอบชิ้นส่วนให้ในงวดต่อไป

แนวโน้ม

ส่วนแนวโน้มและทิศทางที่ผู้ประกอบการในอุตสาหกรรมขนาดกลาง ขนาดย่อมที่เกี่ยวกับอุตสาหกรรมรถยนต์ของไทยในระยะยาว จำเป็นต้องพิจารณาจากตลาดรถยนต์ของไทยและประเทศอื่นๆในเอเชีย ที่มีสัญญาณดีขึ้นจากช่วงวิกฤติ ยังมีแรงหนุนจากหลายปัจจัยที่จะผลักดันตลาดรถยนต์ให้เติบโตต่อเนื่องได้ ไม่ว่าจะเป็นแนวโน้มการเปิดเสรีทางการค้าตามนโยบาย AFTA และองค์การค้าโลก โดยเฉพาะการยกเลิกข้อบังคับใช้ชิ้นส่วนในประเทศ (local contents) หรือผลจากการควบรวมกิจการ และการลงทุนที่เพิ่มขึ้นในเอเชีย ซึ่งจะส่งผลให้เกิดการแข่งขันลดต้นทุนการผลิต และเชื่อมโยงให้เกิดความร่วมมือในโครงการแลกเปลี่ยนชิ้นส่วนระหว่างภูมิภาค (AICO) ที่จริงจังมากขึ้น ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในโครงสร้างอุตสาหกรรมรถยนต์ของเอเชียอย่างชัดเจนในช่วงระยะ 2-3 ปีข้างหน้า ทิศทางดังกล่าวไทยยังเป็นประเทศที่ได้รับการคาดการณ์จากสำนักวิเคราะห์หลายแห่งว่าเป็นประเทศที่จะมีการเติบโตดีและน่าสนใจเข้ามาลงทุนมากที่สุดในกลุ่มอาเซียน โดยเฉพาะสำหรับรถบรรทุกเล็ก

ทั้งนี้ยอดผลิตและยอดจำหน่ายรถยนต์ของไทยที่เป็นประเภทรถบรรทุกเล็กถึงเกือบร้อยละ 70 โดยที่ตลาดส่งออกหลักยังคงเป็นแถบออสเตรเลีย ยุโรป ขณะเดียวกัน ยอดจำหน่ายทั้งหมดยังเป็นตลาดในประเทศถึงกว่าร้อยละ 60 จึงอาจไม่ได้รับกระทบโดยตรงจากแนวโน้มภาวะการชะลอตัวทางเศรษฐกิจของ

สหรัฐฯและญี่ปุ่น และหากเศรษฐกิจโลกซบเซาเกินระดับที่คาด ผู้ผลิตและตัวแทนจำหน่ายจะหันมาเน้นตลาดในประเทศมากขึ้น จากศักยภาพตลาดในประเทศที่ยังไม่อิ่มตัว เทียบสัดส่วนการบริโภครถต่อคนของไทยประมาณ 1:5 ขณะที่ไต้หวัน มาเลเซีย ประมาณ 1:2 และ 1:3 ตามลำดับ โดยจุดเสี่ยงของความเติบโตในอุตสาหกรรมรถยนต์ของไทยอันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างอุตสาหกรรมรถยนต์ในอนาคตที่ต้องระมัดระวัง ได้แก่

1. ผลกระทบจากการเปิดเสรีทางการค้า ทำให้เกิดแรงกดดันต้องสร้างความได้เปรียบด้านต้นทุนการผลิตเพื่อเป็นจุดขาย ซึ่งในประเทศกำลังพัฒนาเช่น ไทย จีน และอินเดีย ล้วนไม่ได้เป็นแหล่งผลิตรถยนต์ที่มีประสิทธิภาพด้านต้นทุนต่ำที่สุดอย่างเช่นญี่ปุ่น แม้ว่าไทย จีน อินเดีย หรือประเทศกำลังพัฒนาอื่นๆ ในเอเชีย จะมีต้นทุนค่าแรงต่ำแต่ไม่ใช่เป็นปัจจัยหลักที่สำคัญ จุดแข็งอยู่ที่ปริมาณและเทคโนโลยีการผลิต การเปิดเสรีจึงเป็นประตูที่เปิดรับรถยนต์นำเข้าเข้ามาจำหน่ายในประเทศโดยไม่ต้องใช้ฐานการผลิตในภูมิภาค ซึ่งผลดีจะเกิดกับผู้บริโภค แต่ผู้ผลิตรถในประเทศจะได้รับผลกระทบ

2. การยกเลิกการบังคับใช้ชิ้นส่วนรถยนต์ในประเทศ อาจส่งผลให้ผู้ผลิตชิ้นส่วนบางรายต้องปิดตัวลง และเหลือเพียงผู้ผลิตชิ้นส่วนที่มีศักยภาพสูง

บทที่ 5
วิเคราะห์ผลการบริหารจัดการอุตสาหกรรมขนาดกลางและขนาดย่อมตามแนวพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียง

หลังจากศึกษาภาพรวมของปัญหาตลอดจนแนวโน้มในอนาคตของอุตสาหกรรมทั้งหกประเภทตามที่ได้กล่าวมาแล้วในบทที่ 4 ในบทนี้จะเป็นการวิเคราะห์ผลที่ได้จากแบบสอบถาม (โปรดดูในภาคผนวก ก) ซึ่งจำแนกออกเป็นหกส่วน ประกอบด้วยสามส่วนแรกที่อธิบายลักษณะโดยทั่วไปอุตสาหกรรมที่ทำการศึกษา นั่นก็คือ ประวัติความเป็นมา โครงสร้างทางการเงิน การผลิตและการจัดการ ส่วนที่สี่ เป็นการสอบถามเพื่อทดสอบดูว่ากิจการดังกล่าวสามารถผ่านช่วงวิกฤติทางเศรษฐกิจมาได้โดยใช้แนวทางเศรษฐกิจพอเพียงหรือไม่ ทั้งนี้เพราะสมมติฐานที่สำคัญของงานวิจัยนี้ก็คืออุตสาหกรรมที่สามารถผ่านวิกฤติการณ์ทางเศรษฐกิจมาได้จะต้องมีการจัดการในลักษณะเศรษฐกิจพอเพียง โดยผู้ที่ถูกถามจะไม่ทราบโดยตรง แต่จะมีการซ่อนความหมายของเศรษฐกิจพอเพียงในแต่ละคำถามและคำตอบต่างๆ กันโดยมีน้ำหนักคะแนนในแต่ละคำตอบต่างกันด้วย

การคำนวณดัชนีรวมที่ให้คะแนน A, B, C, D และ E ตามลำดับ คะแนน C หมายถึง คะแนนผ่านหรือพอใช้ คะแนน B คือ ดี นั่นก็คือ มีการดำเนินการตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงในระดับที่น่าพอใจมาก ส่วนคะแนน A นั่นคือ ดีมาก หมายถึง ดำเนินการ ครบตามมาตรฐานที่ตั้งไว้ 7 ข้อ ที่กล่าวไว้ในบทที่ 1 ที่ปรากฏในคำถามข้อที่ 6.4 ถึง 6.10 ในแบบสอบถาม แต่ในส่วนที่สี่จะมิได้มีการสอบถามโดยตรงเหมือนในส่วนที่หก ตามที่ได้กล่าวไปแล้ว ส่วนคะแนน D นั้น หมายถึงยังไม่เป็นที่น่าพอใจ และคะแนน E นั้น นับว่าใช้ไม่ได้ ข้อสมมติฐานที่เกี่ยวกับประเด็นนี้ของคณะผู้วิจัยก็คือ **อุตสาหกรรมที่ผ่านวิกฤติมาได้น่าจะมีคะแนนไม่ต่ำกว่า C** เพราะถ้าต่ำกว่านี้จะเป็นที่น่าสงสัยว่าสามารถผ่านวิกฤติทางเศรษฐกิจมาได้อย่างไร **โดยที่ผู้วิจัยคาดว่าในภาพรวมอุตสาหกรรมที่ผ่านวิกฤติเศรษฐกิจมาได้น่าจะมีคะแนนรวมไม่ต่ำกว่า B**

ในส่วนที่ห้า เป็นการศึกษาแนวทางในการดำเนินธุรกิจของอุตสาหกรรมดังกล่าวในปัจจุบัน เพื่อจะเป็นการทดสอบว่าในเวลาปกติอุตสาหกรรมเหล่านั้นยังดำเนินการเหมือนเช่นในช่วงภาวะวิกฤติหรือไม่ และเป็นการทดสอบความเข้าใจของผู้ตอบโดยอ้อมด้วย สำหรับข้อนี้คณะผู้วิจัยมี **ข้อสมมติฐานว่า ในสภาวะปกติผู้ประกอบการอาจจะหันกลับมาเน้นหากำไรเพิ่มมากขึ้นในระยะเวลาสั้น เพราะต้องการขยายกิจการเพื่อเพิ่มกำไรและลดต้นทุนในระยะสั้น ซึ่งอาจจะไม่เป็นไปตามแนวทางของเศรษฐกิจพอเพียง** ดังนั้น คำตอบที่ได้ในข้อนี้น่าจะมีคะแนนต่ำกว่าในส่วนที่สี่

ในส่วนสุดท้ายซึ่งเป็นส่วนที่หกเป็นการทดสอบความคิดเห็นอย่างตรงไปตรงมากับแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงทั้งเจ็ดข้อที่ได้กล่าวมาแล้ว เพื่อเป็นการทดสอบความเข้าใจของผู้ตอบเกี่ยวกับความหมายของเศรษฐกิจพอเพียงอย่างแท้จริง และเพื่อจะทราบว่าผู้ตอบมีความรู้ในเรื่องเหล่านี้มาก่อนหน้านี้หรือไม่ ถ้ารู้รู้จากแหล่งใดและเห็นด้วยกับพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียงหรือไม่เพราะเหตุใด คำถามในส่วนนี้เป็นข้อเท็จจริงจึงไม่มีการตั้งสมมติฐานล่วงหน้า

ทั้งหมดนี้คือคำตอบที่คาดว่าจะประมวลได้จากแบบสอบถามซึ่งมีการสำรวจทั้งสิ้น 329 ชุด แต่ในจำนวนนี้มีอุตสาหกรรมที่มีทรัพย์สินเกิน 200 ล้านบาท 28 รายซึ่งถือได้ว่าเป็นอุตสาหกรรมขนาดใหญ่จึงมิได้นับรวมไว้ด้วย และมีอุตสาหกรรมที่ไม่ระบุจำนวนทรัพย์สิน 5 รายเมื่อหักจำนวนดังกล่าว 33 ราย จึงเหลือแบบสอบถามที่เข้าข่ายจะประเมินได้ 296 ราย จำแนกเป็นอุตสาหกรรมประเภทต่างๆ ได้ดังต่อไปนี้

1.	อุตสาหกรรมอาหารและเครื่องดื่ม	41	ตัวอย่าง
2.	อุตสาหกรรมสิ่งทอ เครื่องนุ่งห่มและเครื่องหนัง	64	ตัวอย่าง
3.	อุตสาหกรรมไม้แปรรูป กระดาษและสิ่งพิมพ์	54	ตัวอย่าง
4.	อุตสาหกรรมยางและผลิตภัณฑ์พลาสติก	42	ตัวอย่าง
5.	อุตสาหกรรมโลหะและอโลหะ	51	ตัวอย่าง
6.	อุตสาหกรรมเครื่องจักรและอุปกรณ์ขนส่ง	44	ตัวอย่าง
	รวม	296	ตัวอย่าง

การจำแนกอุตสาหกรรมเพื่อการวิเคราะห์

ในการศึกษานี้ได้มีการแบ่งอุตสาหกรรมออกเป็น 6 กลุ่ม ตามที่ได้กล่าวมาแล้วในบทที่ 4 ซึ่งมีลักษณะการกระจายจำแนกตามขนาดของทรัพย์สินดังต่อไปนี้

1. อุตสาหกรรมที่มีสินทรัพย์ต่ำกว่า 5 ล้านบาท มี 105 ราย คิดเป็นร้อยละ 32.0
2. อุตสาหกรรมที่มีสินทรัพย์ระหว่าง 5-50 ล้านบาท มี 134 ราย คิดเป็นร้อยละ 40.9
3. อุตสาหกรรมที่มีสินทรัพย์ระหว่าง 51-100 ล้านบาท มี 31 ราย คิดเป็นร้อยละ 9.5
4. อุตสาหกรรมที่มีสินทรัพย์ระหว่าง 101-150 ล้านบาทมี 9 ราย คิดเป็นร้อยละ 2.4
5. อุตสาหกรรมที่มีสินทรัพย์ระหว่าง 151 - 200 ล้านบาท มี 17 ราย คิดเป็นร้อยละ 5.2
6. อุตสาหกรรมที่มีสินทรัพย์เกิน 200 ล้านบาท มี 28 ราย คิดเป็นร้อยละ 8.5
7. อุตสาหกรรมไม่ระบุสินทรัพย์ มี 5 ราย คิดเป็นร้อยละ 1.5

ทั้งนี้จะมีการแบ่งอุตสาหกรรมเหล่านี้เป็นสามกลุ่มใหญ่ นั่นคือ อุตสาหกรรมขนาดเล็ก ได้แก่อุตสาหกรรมที่มีทรัพย์สินต่ำกว่า 5 ล้านบาท จำนวน 105 ราย อุตสาหกรรมที่มีทรัพย์สินระหว่าง 5-50 ล้านบาท ที่จัดได้ว่าเป็นอุตสาหกรรมขนาดย่อมมีจำนวนทั้งสิ้น 134 ราย และที่เหลือซึ่งจัดได้ว่าเป็นอุตสาหกรรมขนาดกลางจำนวน 56 รายโดยการวิเคราะห์ในเบื้องต้นจะแสดงภาพรวมของ

อุตสาหกรรมโดยไม่มีการจำแนกทั้งหมด 295 ราย ตามขนาดที่ได้กล่าวมานี้ หลังจากนั้นจึงจะมีการจำแนกตามขนาดอุตสาหกรรมว่ามีผลต่อการบริหารจัดการในลักษณะเศรษฐกิจพอเพียงหรือไม่ ทั้งนี้ถ้าหากใช้สามัญสำนึกก็น่าจะกำหนดขึ้นเป็นสมมติฐานได้ว่า **อุตสาหกรรมขนาดเล็กควรจะบริหารจัดการตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงได้ดีกว่าอุตสาหกรรมขนาดย่อมและขนาดกลางตามลำดับ ซึ่งอาจจะถือได้ว่าเป็นข้อสมมติฐานเบื้องต้นของงานวิจัยนี้ก็ได้**

นอกจากนี้ยังจะมีการจำแนกอุตสาหกรรมเป็นประเภทต่างๆโดยไม่มีการจำแนกตามขนาดทั้งนี้เพราะถ้าทำเช่นนั้นขนาดของตัวอย่างจะเล็กมากเกินไปจนไม่มีนัยยะสำคัญ ดังนั้น จึงมีการจำแนกการวิเคราะห์กลุ่มอุตสาหกรรมออกเป็นหกกลุ่มตามที่ได้กล่าวมาแล้วโดยไม่มีการจำแนกตามขนาดอีกครั้งหนึ่ง ความแตกต่างของการบริหารจัดการตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงดังกล่าว อาจจะขึ้นอยู่กับว่าอุตสาหกรรมเหล่านั้นเป็นอุตสาหกรรมที่เน้นตลาดต่างประเทศ และตลาดภายในประเทศมากน้อยเพียงใด ใช้วัตถุดิบภายในประเทศและต่างประเทศมากน้อยเพียงใด ต้องพึ่งเงินทุนและเทคโนโลยีจากต่างประเทศมากน้อยเพียงใด ปัจจัยเหล่านี้ไม่สามารถอธิบายให้เห็นความแตกต่างได้อย่างเด่นชัดระหว่างอุตสาหกรรมประเภทต่างๆ เนื่องจากอุตสาหกรรมที่ไปเก็บข้อมูลมาได้จริงอาจจะมีลักษณะแตกต่างไปจากอุตสาหกรรมที่ได้มีการนำมาอธิบายไว้ในบทที่ 4 นอกจากนั้นลักษณะองค์ประกอบอื่นๆ ของแต่ละอุตสาหกรรมก็ขึ้นอยู่กับการบริหารจัดการของเจ้าของกิจการนั้นๆ เป็นสำคัญมากกว่าลักษณะของอุตสาหกรรม **ดังนั้นสมมติฐานในเบื้องต้นของงานวิจัยนี้มี**

สมมติฐานว่าไม่มีความแตกต่างในเรื่องการบริหารจัดการอย่างชัดเจน ในแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงของแต่ละอุตสาหกรรม

ต่อไปนี้เป็นการแสดงผลการศึกษา ตั้งแต่ภาพรวมของอุตสาหกรรมทั้งหมด การแบ่งแยกตามขนาดเล็ก ย่อม กลาง และการแบ่งแยกตามประเภทอุตสาหกรรมหกประเภท ตามที่ได้กล่าวมาแล้ว โดยเริ่มวิเคราะห์จากภาพรวมของอุตสาหกรรมที่ได้ศึกษาตามลำดับ

ลักษณะของทุนจดทะเบียนของอุตสาหกรรมที่สำรวจ

การกระจายของทุนจดทะเบียนจากแบบสำรวจ 329 ราย ได้ข้อมูลดังนี้

1. ต่ำกว่า 5 ล้านบาท มี 154 ราย คิดเป็นร้อยละ 46.4
2. ระหว่าง 5-50 ล้านบาท มี 118 ราย คิดเป็นร้อยละ 36.0
3. ระหว่าง 51-100 ล้านบาท มี 14 ราย คิดเป็นร้อยละ 4.3
4. ระหว่าง 101-150 ล้านบาท มี 4 ราย คิดเป็นร้อยละ 1.2
5. ระหว่าง 151-200 ล้านบาท มี 7 ราย คิดเป็นร้อยละ 2.1
6. มากกว่า 200 ล้านบาท มี 11 ราย คิดเป็นร้อยละ 3.4
7. ไม่ระบุในแบบสอบถาม มี 20 ราย คิดเป็นร้อยละ 6.1

เมื่อพิจารณาภาพรวมของอุตสาหกรรมแล้วสรุปได้ว่า อุตสาหกรรมที่ได้จากตัวอย่างมีการร่วมทุนกับต่างประเทศมีเพียงร้อยละ 9 และเป็นทุนภายในประเทศร้อยละ 86 ส่วนอีกร้อยละ 5 ไม่แจ้งลักษณะการร่วมทุน ในขณะที่อุตสาหกรรมมากกว่าร้อยละ 42 จะเริ่มต้นกิจการด้วยเงินลงทุนส่วนตัวและญาติพี่น้องไม่เกิน 5 ล้านบาท ส่วนอีกร้อยละ 22 จะลงทุนระหว่าง 5-50 ล้านบาท

โดยมีเพียงร้อยละ 1 เท่านั้นที่สามารถลงทุนเมื่อเริ่มต้นเกิน 50 ล้านขึ้นไป ตัวเลขดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่ากิจการส่วนใหญ่ เริ่มจากกิจการขนาดเล็กและขนาดย่อมและมักจะใช้เงินส่วนตัวและญาติเป็นสัดส่วนสูง ซึ่งก็เป็นลักษณะทั่วไปของอุตสาหกรรมขนาดเล็กและขนาดกลางเมื่อหลังจากเกิดวิกฤติเศรษฐกิจแล้วมากกว่าร้อยละ 70 ไม่มีการขยายการลงทุนเพิ่มแต่อย่างใด ที่ลงทุนเพิ่มบ้างไม่เกิน 5 ล้านบาท และที่มากกว่า 5 ล้านบาทนั้นมีเพียงร้อยละ 11 และ 15 ตามลำดับ ซึ่งสะท้อนวิกฤติเศรษฐกิจที่มีผลกระทบต่อภาพรวมที่มีการชะลอการลงทุน ยกเว้นกิจการที่จำเป็นต้องลงทุนเพิ่มเพื่อแก้ปัญหา หรือกิจการที่มีโอกาสในการแสวงหารายได้เพิ่มซึ่งในส่วนนี้คงจะมีไม่มากนัก

สำหรับธุรกิจอุตสาหกรรมที่ผ่านวิกฤติเศรษฐกิจมาได้ 329 ตัวอย่างนั้น ในปีแรกที่เริ่มกิจการกว่าร้อยละ 67 ไม่มีรายใดกู้เงินจากธนาคารพาณิชย์หรือสถาบันการเงินอื่นใดเลย และแม้กระทั่งถึงผ่านช่วงวิกฤติเศรษฐกิจแล้วและรัฐบาลได้รณรงค์เงินกู้สนับสนุนแก่ธุรกิจ จนถึงปี 2543 ผู้ประกอบการกว่าร้อยละ 77 (217 ราย) ก็มิได้ขยายหรือกู้ยืมเพิ่มแต่อย่างใด ทั้งที่สามารถกู้ยืมได้ ส่วนธุรกิจที่อาศัยเงินกู้ยืมเมื่อเริ่มกิจการนั้นจะกู้ยืมไม่เกิน 5 ล้านบาท หรือกู้ยืมเกิน 5 ล้านบาท ถึง 50 ล้านบาท มีอยู่จำนวนร้อยละ 14 และ 16 ตามลำดับ ประเด็นที่น่าสนใจ คือนับจากช่วงวิกฤติเศรษฐกิจจนถึงสิ้นปี 2543 ผู้ประกอบการที่กู้ยืมธนาคารพาณิชย์ไม่เกิน 5 ล้านบาท มีเพียงร้อยละ 5 และที่เกิน 5 ล้านบาท มีเพียงร้อยละ 18 เท่านั้น ทั้งนี้เมื่อสอบถามจากแบบตัวอย่างทั้ง 328 ราย ไม่มีผู้ใดกู้ยืมจากกองทุนส่งเสริมอุตสาหกรรมขนาดกลางและขนาดย่อมต่างๆ ของรัฐ หรือได้ติด

ต่อขอกู้จากกองทุนดังกล่าวซึ่งมีถึงร้อยละ 98 และแม้หลังวิกฤติเศรษฐกิจแล้วธุรกิจ เหล่านี้ยังสามารถดำเนินธุรกิจอยู่ได้โดยมิได้กู้ยืมจากกองทุนสนับสนุนอุตสาหกรรมขนาดกลางและขนาดย่อมเหล่านั้นมากถึงร้อยละ 97 เช่นกัน แสดงให้เห็นว่า อุตสาหกรรมเหล่านี้เน้นการลงทุนของตนเองและญาติประกอบกับการสะสมทุนจากกิจการภายในเป็นหลักมากกว่าการพึ่งทุนจากภายนอก โดยเฉพาะอย่างยิ่งการกู้ยืมเงินจากธนาคารพาณิชย์หรือสถาบันการเงินแม้ในสภาวะวิกฤติเศรษฐกิจ

อย่างไรก็ดีในกลุ่มอุตสาหกรรมที่มีการร่วมทุนกับต่างประเทศ 23 ราย จาก 329 รายนั้น จำนวนมากกว่าร้อยละ 70 ก็มิได้ใช้เงินกู้ยืมจากธนาคารพาณิชย์ในระยะเริ่มก่อตั้ง และแม้หลังจากวิกฤติเศรษฐกิจอุตสาหกรรมเหล่านี้ก็ระมัดระวังมิได้กู้ยืมเพิ่มเติมมีจำนวนกว่าร้อยละ 80 ถ้าต้องมีการกู้ยืมเพื่อรักษาสภาพคล่องในธุรกิจปกติก็จะใช้สินเชื่อจากธนาคารพาณิชย์ในวงเงินไม่เกิน 5 ล้านบาท เป็นจำนวนร้อยละ 73 ที่เหลืออีกร้อยละ 20 จะระวังวงเงินกู้มิให้สูงเกินจำเป็นซึ่งจะอยู่ในช่วง 5-50 ล้านบาท และมิได้มีรายใดตอบว่าได้ใช้กองทุนส่งเสริมอุตสาหกรรมขนาดกลางและขนาดย่อมประเภทต่างๆ ของรัฐแต่อย่างใด จึงเป็นข้อสังเกตว่าผู้ประกอบการที่สามารถผ่านวิกฤติเศรษฐกิจมาได้นั้นเกือบทั้งหมดสามารถดำเนินการตามบัญชีปกติจากการเป็นลูกค้าของธนาคารพาณิชย์อยู่แล้ว และมิได้เห็นความจำเป็นในการเข้าไปติดต่อขอความสนับสนุนจากกองทุนหรือสถาบันการเงินอื่นใดที่สนับสนุนอุตสาหกรรมขนาดกลางขนาดย่อม ซึ่งแม้จะมีเงื่อนไขที่ผ่อนปรนและมีอัตราดอกเบี้ยต่ำกว่าเนื่องจากมีต้นทุนทางการเงินที่ได้รับจากรัฐบาลน้อยกว่าธนาคารพาณิชย์ก็ตาม แต่เพราะเหตุ

ที่ธุรกิจเหล่านั้นสามารถดำเนินการอยู่ได้แม้จะเป็นช่วงวิกฤติเศรษฐกิจที่ผ่านมา ธุรกิจเหล่านี้จึงมิเห็นความจำเป็นในการขอรับการสนับสนุนจากกองทุนที่จัดตั้งเป็นการเฉพาะโดยรัฐ เนื่องจากธุรกรรมกับธนาคารพาณิชย์ตามปกติที่ตนมีเพียงพออยู่แล้วในระดับหนึ่ง ประเด็นนี้เน้นให้เห็นถึงการใช้ทุนภายในเป็นหลัก ซึ่งสอดคล้องกับหลักการของการบริหารความเสี่ยงต่ำของเศรษฐกิจพอเพียงนั่นเอง

ลักษณะของประเภทเงินลงทุนในอุตสาหกรรมที่สำรวจ

ในการสอบถามผู้ประกอบการ 329 ราย ของ 6 กลุ่มอุตสาหกรรมในทุกขนาดนั้น มีผู้ตอบว่าตนเองได้ลงทุนในสินทรัพย์คงที่และเพื่อเป็นเงินทุนหมุนเวียนในกิจการ ซึ่งมีลักษณะที่น่าสนใจที่พบว่าประกอบการส่วนใหญ่สามารถลงทุนในทรัพย์สินคงที่และเพื่อเป็นเงินทุนหมุนเวียนได้ตามปกติทั้งก่อนและหลังวิกฤติการณ์ทางเศรษฐกิจ เป็นการอธิบายได้ว่า เหตุใดอุตสาหกรรมเหล่านี้จึงไม่มีความจำเป็นที่จะต้องกู้เงินจากแหล่งเงินทุนภายนอกแต่อย่างไร ซึ่งมีรายละเอียดของการศึกษาดังต่อไปนี้ ผู้ที่ลงทุนในสินทรัพย์คงที่ต่ำกว่า 5 ล้านบาท มีจำนวนร้อยละ 48 ส่วนผู้ที่ลงทุนระหว่าง 5-50 ล้านบาท มีจำนวนร้อยละ 41 แสดงให้เห็นว่าอุตสาหกรรมมีขนาดการลงทุนเริ่มต้นที่ใช้ทุนมากขึ้นตามลักษณะของธุรกิจประเภทต่าง ๆ ขณะที่ผู้ประกอบการมีเงินทุนหมุนเวียนไม่ต่ำกว่า 5 ล้านบาท มีจำนวนอยู่ถึงร้อยละ 60 และมีเงินทุนหมุนเวียนเกิน 5-50 ล้านบาท มีจำนวนอยู่ถึงร้อยละ 34 แต่เมื่อสอบถามถึงภายหลังวิกฤติทางเศรษฐกิจ ผู้ประกอบ

การมีการเพิ่มสินทรัพย์คงที่ด้วยการลงทุนเพิ่มหรือขยายงานการผลิตการตลาด ออกไปได้อย่างไร ผู้ประกอบการจำนวนร้อยละ 48 ตอบว่าได้ลงทุนเพิ่มอยู่ในช่วงไม่เกิน 5 ล้านบาท ส่วนผู้ประกอบการอีกจำนวนร้อยละ 48 เช่นกันก็สามารถขยายการลงทุนระหว่าง 5-50 ล้านบาทได้ หรือผู้ประกอบการที่เพิ่มเงินทุนหมุนเวียนมีจำนวนร้อยละ 37 ในวงเงินไม่เกิน 5 ล้านบาท และผู้ประกอบจำนวนร้อยละ 45 สามารถหาเงินทุนหมุนเวียนระหว่าง 5-50 ล้านบาท ได้หลังจากช่วงวิกฤติเศรษฐกิจแล้ว และธุรกิจยังดำเนินการผลิตเป็นปกติอยู่

การค้นพบดังกล่าว ทำให้ได้บทสรุปที่น่าสนใจว่าอุตสาหกรรมใน 6 กลุ่มสาขาการผลิตรวม 329 รายที่เป็นกลุ่มตัวอย่างการเก็บข้อมูลครั้งนี้ต่างมีพฤติกรรมในด้านการใช้เงินทุนส่วนตัวค่อนข้างสูงเกินกว่าร้อยละ 60 เมื่อเริ่มกิจการ และมีความระมัดระวังในการใช้แหล่งสินเชื่อจากสถาบันการเงินต่างๆ แม้ช่วงหลังวิกฤติอุตสาหกรรมเหล่านี้ก็สามารถกู้ยืมเงินได้ง่ายเพราะเป็นกิจการที่สามารถอยู่รอดได้ในสภาวะวิกฤติ อุตสาหกรรมกลุ่มนี้จึงเป็นกลุ่มเป้าหมายของสถาบันการเงินที่มีความต้องการขยายธุรกิจสินเชื่อให้ แต่เมื่อพ้นช่วงวิกฤติทางเศรษฐกิจธุรกิจเหล่านี้บางส่วนมีการลงทุนในทรัพย์สินคงที่และสามารถมีเงินทุนหมุนเวียนสูงขึ้นได้ จึงไม่มีความจำเป็นที่จะขอรับสินเชื่อจากสถาบันการเงินประเภทต่างๆ ทั้งนี้เนื่องจากเงินลงทุนใหม่ที่เพิ่มขึ้นหลังจากช่วงวิกฤติเศรษฐกิจในบรรดากลุ่มผู้ประกอบการกลุ่มนี้ ได้มาจากการนำเงินกำไรสะสมที่ตนเองมีอยู่แทนการใช้สินเชื่อจากสถาบันการเงิน ดังเช่น ผู้ประกอบการอื่นบางรายที่ไม่อาจผ่านวิกฤติเศรษฐกิจมาได้มักนิยมปฏิบัติกันจนสัดส่วนเงินทุนต่อหนี้สินสูงกว่า

1 : 1 หรืออาจมากกว่านี้และเคยมีหนี้ที่ไม่ก่อรายได้ บางรายมีหนี้สูงกว่าเงินทุนถึง 3 เท่า ลักษณะเช่นนี้อาจจะนำไปสู่ข้อสรุปที่สำคัญมากประการหนึ่งก็คือ ถ้าหากกิจการมีการบริหารจัดการเงินทุนเป็นอย่างดีแล้ว เกือบไม่มีความจำเป็นที่จะต้องอาศัยเงินทุนจากภายนอกแต่อย่างใด แม้ในสถานการณ์ที่เป็นวิกฤติเศรษฐกิจ ดังนั้นการหาแหล่งสินเชื่อราคาถูกมาใช้เป็นการแก้ปัญหาที่ปลายเหตุโดยไม่มีความจำเป็น

ปัจจัยที่ทำให้อุตสาหกรรมทั้งสามขนาดอยู่รอดในช่วงวิกฤติเศรษฐกิจ

จากการสำรวจอุตสาหกรรมในภาพรวมและแยกประเภทออกมาเป็นขนาดเล็ก ย่อมและกลางที่สามารถอยู่รอดในช่วงวิกฤติที่ผ่านมาในปี 2540 โดยคณะผู้วิจัยได้นำหลักการบริหารที่สอดคล้องกับหลักการแบบเศรษฐกิจพอเพียง 13 ลักษณะ ซึ่งปรากฏยู่ในแบบสอบถามส่วนที่ 4 (โปรดดูภาคผนวก ก) ดังต่อไปนี้ คือ

1. การปรับปรุงเทคโนโลยีที่ใช้ในการผลิต
2. การกำหนดขนาดการผลิต
3. การวางระบบการขายเพื่อผลกำไรระยะสั้นและระยะยาวของธุรกิจ
4. ลักษณะความสัมพันธ์กับลูกค้าและธุรกิจที่เกี่ยวข้องรวมถึงแรงงานที่อยู่ในกระบวนการผลิต
5. การบริหารการเงินโดยเฉพาะอย่างยิ่งกับสถาบันการเงินที่ให้สินเชื่อ

6. การบริหารความเสี่ยงทางการตลาดและการจัดการผลิต
7. การปรับปรุงแผนการตลาดในระดับต่าง ๆ
8. การควบคุมสินค้าคงคลัง
9. การแก้ไขกระบวนการจัดซื้อ
10. การขยายงานฝ่าย/แผนกวิจัยพัฒนาในหน่วยงาน
11. การจัดทำแผนปฏิบัติการที่แก้ไขปัญหาอย่างมีระบบ
12. วิธีดำเนินการเพื่อรักษาสภาพคล่อง
13. การแก้ไขงานส่งเสริมการขายที่ทำให้ผ่านวิกฤติมาได้

โดยให้ผู้ประกอบการเลือกตอบจากคำตอบในแต่ละข้อ พร้อมคำถามแบบเปิดเพื่อให้ผู้ตอบอธิบายเหตุผลที่ตนเลือก โดยคำถามทั้งหมดเหล่านี้เกิดจากการวิเคราะห์ปัญหาอุตสาหกรรมขนาดกลางและขนาดย่อมที่สถาบันทางวิชาการต่าง ๆ ได้รวบรวมไว้เพื่อจัดหลักสูตรการพัฒนาและฝึกอบรมโดยกระทรวงอุตสาหกรรมและสถาบันอุดมศึกษาร่วมกัน ดังนั้นการเลือกคำตอบของผู้ประกอบการจึงแสดงถึงพฤติกรรมที่องค์กรมีต่อการจัดการเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ตามที่กำหนดไว้ ซึ่งจะนำวัตถุประสงค์ที่ได้จากคำตอบมาวิเคราะห์ว่าเป็นวัตถุประสงค์ที่จะสอดคล้องต่อหลักการบริหารแบบเศรษฐกิจพอเพียงมากน้อยเพียงใด ในการวิเคราะห์หลักการบริหารธุรกิจแบบเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งคณะผู้วิจัยได้นำแนวทางศึกษาจากการบริหารในอุตสาหกรรม โครงการหลวงทั้งสองแห่งคือ โครงการส่วนพระองค์จิตรลดา และสหกรณ์โคนมหนองโพจังหวัดราชบุรี (ในพระบรมราชูปถัมภ์) มาเป็นส่วนสำคัญในการกำหนดแบบสอบถามด้วย เพราะกระบวนการบริหารจัดการในกิจการทั้งสองแห่งนี้เข้าข่ายการจัดการแบบ

เศรษฐกิจพอเพียงมากที่สุด แต่ทั้งนี้มิใช่หมายความว่าจะมุ่งเน้นให้อุตสาหกรรมขนาดกลางและขนาดย่อมทั้งหลายต้องมีลักษณะการผลิตเช่นเดียวกับอุตสาหกรรมในโครงการหลวง ทั้งนี้เพราะเหตุผลการจัดตั้งและวิธีการ จุดประสงค์ต่างๆ นั้นมีความแตกต่างกัน เพียงแต่ได้ใช้เป็นกรอบความคิดในการกำหนดประเด็นการซักถามและการให้น้ำหนักคะแนนที่สามารถจัดความสัมพันธ์ได้อย่างมีเหตุผล ทำให้สามารถวิเคราะห์ถึงวิธีการประยุกต์ที่มีการบริหารธุรกิจแบบเศรษฐกิจพอเพียง โดยเฉพาะช่วงวิกฤตเศรษฐกิจของกลุ่มผู้ประกอบการที่สามารถฝ่าวิกฤตเศรษฐกิจมาได้นั้นได้อาศัยยุทธวิธีใดเป็นปัจจัยหนุนให้ดำเนินธุรกิจอยู่ได้โดยไม่ประสบปัญหา หรืออาจมีปัญหาอยู่บ้าง แต่ก็สามารถแก้ไขให้ธุรกิจตนได้รับผลกระทบน้อยที่สุด และสามารถจัดการแก้ไขได้ในเวลารวดเร็ว ไม่ล้มหายไปเช่นผู้ประกอบการรายอื่น ๆ

ทั้งนี้ ในคำตอบแต่ละข้อประกอบกับคำถามเปิด จะมีการให้คะแนนลดหลั่นกันไปตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง ตัวอย่างเช่น ในข้อ 4.1a ที่ถามว่าในช่วงวิกฤติทางเศรษฐกิจท่านได้ปรับปรุงเทคโนโลยีการผลิตด้วยวิธีใด เพื่อเปิดโอกาสให้ผู้ตอบคำถามตอบตามที่ได้ปฏิบัติจริง ซึ่งเป็นการเปิดกว้างมาก แต่เพื่อที่จะช่วยสามารถประเมินผลได้อย่างเป็นระบบก็ได้เตรียมคำตอบสำเร็จรูปไว้ด้วยข้อ 4.1 b ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

4.1b แนวทางใดในข้อใดต่อไปนี้ใกล้เคียงที่สุดกับการปรับปรุงเทคโนโลยีที่ใช้การผลิต

- สั่งซื้อเครื่องมือเครื่องจักรทันสมัยราคาสูงจากต่างประ

เทศมาทดแทนเครื่องเก่า

- ยกเลิกหรือลดแผนจัดซื้อเครื่องจักรจากต่างประเทศทั้งหมดหรือให้น้อยที่สุด
- ฝึกให้ช่างในองค์กรซ่อมบำรุงเครื่องจักรได้เอง
- พยายามหาเครื่องมือเครื่องใช้ที่ผลิตในประเทศแทนต่างประเทศที่มีราคาสูง

หลังจากผู้ตอบเขียนคำตอบในข้อ 4.1a แล้ว จะต้องตอบข้อใดข้อหนึ่งหรือมากกว่า 1 ข้อ ในข้อ 4.1b ด้วย ผู้วิจัยจะนำคำตอบในข้อ 4.1a มาเทียบกับ 4.1b ว่าเป็นคำตอบที่สอดคล้องกันหรือไม่ และจะให้คะแนนลดหลั่นกันไป ซึ่งโดยปกติและจะให้คะแนนจากน้อยไปหามากในแต่ละข้อ 4xb ตัวอย่างเช่น ถ้าตอบคำตอบ 4.1b ในข้อแรก

- สั่งซื้อเครื่องมือเครื่องจักรทันสมัยราคาสูงจากต่างประเทศมาทดแทนเครื่องเก่าจะไม่สอดคล้องกับเศรษฐกิจพอเพียง จะได้คะแนน 20 คะแนน
- ยกเลิกหรือลดแผนจัดซื้อเครื่องจักรจากต่างประเทศทั้งหมดหรือให้น้อยที่สุด ได้ 40 คะแนน
- ฝึกให้ช่างในองค์กรซ่อมบำรุงเครื่องจักรได้เอง ได้ 60 คะแนน
- พยายามหาเครื่องมือเครื่องใช้ที่ผลิตในประเทศแทนต่างประเทศที่มีราคาสูง ได้ 80 คะแนน

ส่วนคำตอบในข้อ 4.1a จะประเมินว่าสอดคล้องกับคำตอบในข้อใดหรือเสริมหรือขัดแย้งกับคำตอบที่ได้ก็จะนำมาเป็นคะแนนเพิ่มหรือให้คะแนนลบหรือคะแนนเป็นศูนย์แล้วแต่กรณีแล้วนับคะแนนรวมทั้งหมดของข้อนั้น

วิธีการเช่นนี้จะทำให้ทราบได้ว่า ในแต่ละข้ออุตสาหกรรมทั้งหมดจะได้รับคะแนนเฉลี่ยเท่าใดจากคะแนนเต็มทั้งหมด ซึ่งก็จะสามารถให้ค่าคะแนนออกมาเป็นตัวอักษร A , B , C , D , E ได้ในที่สุด จากการประเมินผลในภาพรวมทั้งหมดในส่วนที่สี่ได้ผลดังต่อไปนี้

ตารางที่ 5.1 ดัชนีแสดงผลการวิเคราะห์ปัจจัยที่ช่วยให้อุตสาหกรรมที่ศึกษาในช่วงวิกฤติเศรษฐกิจในปี 2540 - 2543

ความพยามแก้ไขในเรื่องต่างๆ	ภาพรวม	อุตสาหกรรมขนาดเล็ก	อุตสาหกรรมขนาดย่อม	อุตสาหกรรมขนาดกลาง
1. การปรับปรุงเทคโนโลยี	B-	B-	B	B
2. การแก้ไขในด้านขนาดการผลิต	B	B	B	B
3. การวางระบบการขาย	B	B-	B	A-
4. การดำเนินธุรกิจกับลูกค้าธุรกิจที่เกี่ยวข้องและแรงงาน	B+	B+	B	A-
5. การบริหารการเงิน	B	B	B	B+
6. การบริหารความเสี่ยงและการจัดการผลิต	B	B	B+	B+
7. การปรับปรุงแผนการตลาด	B-	B-	B-	B-
8. การแก้ไขปัญหาสินค้าคงคลัง	B	B	B	B+
9. การวางระบบการจัดซื้อ	C+	B-	C-	C-
10. งานวิจัยและพัฒนา	B-	C+	B-	B
11. แผนปฏิบัติการเกี่ยวกับระบบงาน	A-	B+	A-	A
12. การรักษาสภาพคล่อง	C	C+	C-	C-
13. การส่งเสริมการขาย	B	B	B	B+
ภาพรวม	B	B	B	B

จากตารางดังกล่าว จะเห็นได้ว่าในภาพรวมอุตสาหกรรมได้พยายามแก้ปัญหาวิกฤติทางเศรษฐกิจที่สามารถทำได้ในระดับ A- มีอยู่เพียงเรื่องเดียว คือแผนปฏิบัติการเกี่ยวกับระบบงาน และระดับ B+ คือ การดำเนินธุรกิจกับลูกค้า ธุรกิจที่เกี่ยวข้อง และแรงงาน ซึ่งเป็นเรื่องที่ดีเพราะเป็นหัวใจที่สำคัญประการหนึ่งของเศรษฐกิจพอเพียงในข้อที่ไม่เอาเปรียบลูกค้า ผู้จำหน่ายวัตถุดิบและแรงงานโดยเฉพาะอย่างยิ่งในขณะที่อุตสาหกรรมประสบปัญหาทางเศรษฐกิจ ที่เหลือส่วนใหญ่ที่ทำได้ในระดับดี คือ ระดับ B มีอยู่เจ็ดประการคือ การแก้ไขในด้านการผลิต การวางระบบขาย การบริหารเงิน การบริหารความเสี่ยงและการจัดการผลิต การแก้ปัญหาสินค้าคงคลังและการส่งเสริมการขายซึ่งถือว่าเป็นปัจจัยที่ค่อนข้างจะสำคัญในการจะทำให้ธุรกิจรอดพ้นจากวิกฤติทางเศรษฐกิจ ส่วนที่อยู่ในระดับ B- มีอยู่สามกรณีคือ การปรับปรุงเทคโนโลยี การปรับปรุงแผนการตลาด และในระดับ C ซึ่งหมายถึงว่าพอใช้ได้ คือการรักษาสภาพคล่อง ซึ่งก็เป็นสถานการณ์ที่พอเข้าใจได้ง่าย ในสภาวะที่มีปัญหาวิกฤติทางเศรษฐกิจ โดยมีข้อสังเกตเพิ่มเติมว่า อุตสาหกรรมขนาดเล็กที่มีการใช้ทุนไม่มากจะไม่มีปัญหามากนัก คือมีคะแนน C+ ซึ่งก็จะดีกว่าพอใช้ ในขณะที่อุตสาหกรรมขนาดย่อมและขนาดกลางจะอยู่ในระดับที่ต่ำกว่าพอใช้ คือ C- แต่โดยภาพรวมแล้วอุตสาหกรรมขนาดเล็ก ขนาดย่อมและขนาดกลาง จะมีคะแนนเฉลี่ย B ซึ่งหมายความว่าอยู่ในระดับดี นั่นเอง

อย่างไรก็ตาม ความแตกต่างของขนาดมีผลต่อความแตกต่างในความสามารถแต่ละด้านในการแก้ปัญหาวิกฤติเศรษฐกิจที่แตกต่างไป เป็นต้นว่า ในส่วนของการปรับปรุงเทคโนโลยีการผลิต

เพื่อแก้ปัญหาวิกฤติเศรษฐกิจ อุตสาหกรรมขนาดเล็กจะไม่สามารถทำอะไรได้มากนัก ส่วนในเรื่องที่เกี่ยวกับการดำเนินธุรกิจกับลูกค้า ธุรกิจที่เกี่ยวข้องและแรงงานในลักษณะที่ช่วยให้ทุกฝ่ายอยู่ได้อุตสาหกรรมขนาดกลางจะทำได้ดีมากกว่า ตามมาด้วยอุตสาหกรรมขนาดเล็ก ส่วนอุตสาหกรรมขนาดย่อมจะมีข้อจำกัดมากกว่า แต่โดยภาพรวมแล้ว ถือได้ว่ามีความพยายามค่อนข้างดีของอุตสาหกรรมที่จะช่วยประคับประคองให้ทุกฝ่ายอยู่ได้

ด้านการบริหารความเสี่ยงและการจัดการการผลิตอุตสาหกรรมขนาดย่อมและขนาดกลางสามารถจัดการได้ดีกว่าอุตสาหกรรมขนาดเล็ก ในขณะที่การปรับปรุงแผนการตลาด อุตสาหกรรมขนาดเล็กจะมีโอกาสได้เปรียบกว่า เนื่องจากมีขนาดตลาดที่เล็กจัดการได้ง่ายกว่าอุตสาหกรรมขนาดย่อมและขนาดกลางที่มีความสามารถในการปรับตัวได้น้อยกว่า

ในส่วนที่เป็นการแก้ไขปัญหาสินค้าคงคลัง อุตสาหกรรมขนาดลางจะจัดการได้ดีกว่าขนาดเล็กและขนาดย่อม ในขณะที่การวางระบบจัดซื้อ อุตสาหกรรมขนาดเล็กจะทำได้ดีกว่าอุตสาหกรรมขนาดกลางและขนาดย่อม ส่วนงานวิจัยและพัฒนาในภาพรวมก็นับได้ว่ายังดีไม่เท่าที่ควรดังที่ทราบกันแล้ว แต่ปัจจัยด้านขนาดการผลิตก็ทำให้มีผลแตกต่าง กล่าวคือ อุตสาหกรรมขนาดเล็กจะทำไม่ได้ดีเท่าขนาดย่อมและขนาดย่อมก็ได้ไม่ดีเท่าขนาดกลาง

แผนปฏิบัติการเกี่ยวกับระบบงานในภาพรวมถือได้ว่าค่อนข้างดี คือมีคะแนน A- แต่ขนาดก็มีอิทธิพลตามที่คาดไว้ได้ ก็คือ อุตสาหกรรมขนาดเล็กจะทำได้ไม่ดีเท่าขนาดย่อม และขนาดย่อมไม่ดีเท่าขนาดกลาง ปัญหาที่สำคัญที่สุดของการอยู่รอดในช่วง

ภาวะเศรษฐกิจก็คือสภาพคล่อง ซึ่งในที่นี้ อุตสาหกรรมขนาดเล็กจะทำได้ดีกว่าอุตสาหกรรมขนาดย่อมและขนาดกลาง

โดยสรุป ในทั้งสามกรณี ถึงแม้ว่าในภาพรวมอุตสาหกรรมทุกขนาดจะสามารถผ่านพ้นวิกฤติทางเศรษฐกิจด้วยดีด้วยการปรับตัวในแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง คือมีคะแนนเฉลี่ย B ทุกขนาดอุตสาหกรรม (เล็ก, ย่อม,กลาง) แต่ขนาดย่อมมีผลต่อการปรับตัวได้ดีในบางเรื่อง และเสียเปรียบในบางเรื่อง กล่าวโดยทั่วไปก็คือ **อุตสาหกรรมขนาดเล็ก จะมีความคล่องตัวอันเกิดจากขนาด ทำให้ปัญหาการตลาด การวางระบบการจัดซื้อ สภาพคล่องมีปัญหาน้อยกว่าอุตสาหกรรมขนาดย่อมและขนาดกลาง แต่ในขณะเดียวกัน ขนาดก็เป็นอุปสรรคต่อการแก้ไขปัญหาในลักษณะที่เป็นระบบหรือจะต้องเป็นกิจการที่มีขนาดใหญ่พอ เช่น เรื่องเทคโนโลยี การบริหารทางการเงิน การบริหารความเสี่ยง การจัดการกับสินค้าคงคลัง งานวิจัยและพัฒนา แผนการเกี่ยวกับระบบงาน เป็นด้านที่ทำให้อุตสาหกรรมขนาดกลางสามารถทำได้ดีกว่า**

โดยสรุปจึงอาจกล่าวได้ว่า **อุตสาหกรรมทุกขนาดได้ใช้แนวทางเศรษฐกิจพอเพียง ประกอบกับข้อจำกัดหรือข้อได้เปรียบจากขนาดของตน เป็นเครื่องมือในการแก้ไขปัญหา ช่วยให้อุตสาหกรรมทุกขนาดรอดพ้นจากวิกฤติเศรษฐกิจได้เป็นอย่างดี คือได้คะแนนเฉลี่ย B ทุกขนาดอุตสาหกรรม** โดยที่อุตสาหกรรมขนาดเล็กได้คะแนน B+ ในสองกิจกรรม คือ การดำเนินธุรกิจกับลูกค้า ธุรกิจที่เกี่ยวข้องและแรงงาน กับแผนปฏิบัติการเกี่ยวกับระบบงาน ได้คะแนน B ในหกกิจกรรม การแก้ไขในด้านขนาดการผลิต การปรับปรุงแผนการตลาด การ

แก้ไขปัญหาสินค้าคงคลัง และการส่งเสริมการขาย ได้คะแนน B- สามกิจกรรม คือ การปรับปรุงเทคโนโลยี การวางระบบการขาย และการวางระบบจัดซื้อได้คะแนน C+ สองกิจกรรม คืองานวิจัย และพัฒนาและการรักษาสภาพคล่อง

ส่วนอุตสาหกรรมขนาดย่อมได้คะแนน A- ในแผนปฏิบัติการเกี่ยวกับระบบงาน ได้คะแนน B+ ในการบริหารความเสี่ยง และการจัดการการผลิต ได้คะแนน B ในเจ็ดกิจกรรม คือ การปรับปรุงเทคโนโลยี การแก้ไขในด้านขนาดการผลิต การวางระบบการขาย การดำเนินธุรกิจกับลูกค้า ธุรกิจที่เกี่ยวข้องและแรงงาน การบริหารการเงิน การแก้ไขปัญหาสินค้าคงคลัง และการส่งเสริมการขาย ได้คะแนน B- ในสองกิจกรรมคือการปรับปรุงแผนการตลาด และการวิจัยและพัฒนา ได้คะแนน C- สองกิจกรรม คือ การวางระบบจัดซื้อ และการรักษาสภาพคล่อง

สำหรับอุตสาหกรรมขนาดกลางได้คะแนน A หนึ่งกิจกรรม คือแผนปฏิบัติการเกี่ยวกับระบบงาน ได้คะแนน A- ในสองกิจกรรม คือ การวางระบบการขาย การดำเนินธุรกิจกับลูกค้า ธุรกิจที่เกี่ยวข้องและแรงงาน ได้คะแนน B+ สี่กิจกรรม คือ การบริหารการเงิน การบริหารความเสี่ยงและการจัดการการผลิต การแก้ไขปัญหาสินค้าคงคลัง การส่งเสริมการขายได้คะแนน B หนึ่งกิจกรรม คือ งานวิจัยและพัฒนา ได้คะแนน C หนึ่งกิจกรรมคือการปรับปรุงแผนการตลาดและได้คะแนน C- ในสองกิจกรรมคือการวางระบบจัดซื้อและการรักษาสภาพคล่อง

โดยสรุป ถึงแม้อุตสาหกรรมทุกขนาดจะได้คะแนนเฉลี่ย B เท่ากันหมด แต่อุตสาหกรรมขนาดกลางจะมีระบบการจัดการได้ดีกว่าอุตสาหกรรมขนาดย่อมและขนาดเล็กตามลำดับ ในขณะที่

อุตสาหกรรมขนาดเล็กมีข้อได้เปรียบประการเดียว คือความคล่องตัวอันเกิดจากขนาด โดยเฉพาะการมีขนาดตลาดที่เล็กสามารถปรับตัวได้ง่ายกว่า มีปัญหาเรื่องสภาพคล่องน้อยกว่านั่นเอง ในขณะที่การวิจัยและพัฒนาเป็นปัญหาสำคัญของอุตสาหกรรมขนาดเล็ก

การทดสอบแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงของอุตสาหกรรมในการดำเนินธุรกิจตามปกติ

หลังจากที่ได้ศึกษาว่า อุตสาหกรรมที่ผ่านวิกฤติทางเศรษฐกิจมาได้มีวิธีการจัดการแก้ปัญหาได้อย่างไรโดยใช้แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงเป็นหลัก ซึ่งได้ผลภาพรวมที่มีค่าเฉลี่ย B และค่าเฉลี่ยของอุตสาหกรรมทุกขนาดได้ค่า B เช่นกัน แต่มีข้อสังเกตว่าอุตสาหกรรมขนาดกลางมีวิธีการจัดการที่ดีกว่าอุตสาหกรรมขนาดย่อมและขนาดเล็กตามลำดับ ในส่วนที่ห้าจะทดสอบต่อไปว่า ในการดำเนินธุรกิจตามปกติ อุตสาหกรรมเหล่านี้มีการบริหารจัดการตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงหรือไม่ ซึ่งได้กำหนดไว้ในเจ็ดลักษณะ ตามที่ได้กล่าวมาแล้วในบทที่ 1 อันประกอบด้วย การใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมถูกหลักวิชาการ แต่มีราคาถูก มีขนาดการผลิตที่เหมาะสมกับความสามารถในการจัดการ ไม่เน้นการแสวงหากำไรระยะสั้นเป็นหลัก ไม่เอาเปรียบผู้บริโภค ผู้จำหน่ายวัตถุดิบและแรงงาน เน้นการมีผลิตภัณฑ์ที่หลากหลายประกอบกับความสามารถที่จะปรับเปลี่ยนผลิตได้ง่าย เน้นการบริการความเสี่ยงต่ำ และเน้นการค่อยๆ ขยายกิจการจากตลาดในท้องถิ่นสู่ตลาดในภูมิภาค ตลาดในประเทศและต่างประเทศตามลำดับ

ผลการศึกษาดังกล่าว สำหรับทุกอุตสาหกรรมในภาพรวม และแยกประเภทอุตสาหกรรมตามขนาดเล็ก ย่อม และกลาง ได้ผลดังที่แสดงไว้ในตารางที่ 5.2 ดังต่อไปนี้

ตารางที่ 5.2 ดัชนีแสดงผลการวิเคราะห์การนำแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการดำเนินธุรกิจ จำแนกตามขนาดของอุตสาหกรรม

แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง	ขนาดอุตสาหกรรม			
	ภาพรวม	เล็ก	ย่อม	กลาง
1. เทคโนโลยีที่ใช้ถูกหลักวิชาการ และมีราคาถูก	B	B	B	B
2. ขนาดการผลิตที่เหมาะสม	C+	C+	C+	C
3. ไม่เห็นผลกำไรระยะสั้นเป็นหลัก	C	C	C	C
4. ไม่เอาเปรียบผู้บริโภค, ผู้จำหน่ายวัตถุดิบ และ แรงงาน	C	C	C	C+
5. เน้นการผลิตภัณฑ์ที่หลากหลายและความสามารถในการปรับเปลี่ยนผลิตภัณฑ์	C	C	C	C
6. เน้นการบริหารความเสี่ยงต่ำ	B	B-	B	B+
7. เน้นการขยายตัวจากตลาดในท้องถิ่นตลาดในภูมิภาค ตลาดในประเทศ และตลาดต่างประเทศ ตามลำดับ	C+	C+	C+	C
ค่าเฉลี่ย	C+	C+	C+	C+

ดังที่ได้แสดงไว้ในตารางที่ 5.2 ข้างบนนี้ แสดงให้เห็นว่า คะแนนได้จากการนำแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการดำเนินธุรกิจของทุกอุตสาหกรรมตามปกติในภาพรวม ได้คะแนน C+ ในขณะที่เมื่อมีการจำแนกตามขนาดแล้วแต่ละขนาดของอุตสาหกรรมจะได้ตะแนนเฉลี่ย C+ เหมือนกันทั้งหมด ผลเช่นนี้แสดงให้เห็นว่า ในภาวะวิกฤติทางเศรษฐกิจอุตสาหกรรมจะต้องพยายามแก้ไขให้สามารถอยู่รอดให้ได้ จึงมีแนวโน้มที่จะต้องพยายามแก้ไขใช้แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงในระดับความเข้มข้นที่สูงขึ้นกว่าแต่เมื่อผ่านพ้นวิกฤติเศรษฐกิจมาได้แล้ว ก็จะผ่อนคลายหลักการบางอย่างลงในบางกรณี

ในการวิเคราะห์การนำแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการดำเนินธุรกิจโดยทั่วไป ผลที่ได้ถึงแม้จะแสดงความแตกต่างในเรื่องขนาดอยู่บ้าง แต่ก็ไม่ชัดเจนเหมือนในกรณีในช่วงวิกฤติทางเศรษฐกิจซึ่งจะอธิบายแต่ละประเด็นดังต่อไปนี้

ในกรณีข้อที่ (1) เทคโนโลยีที่ใช้ถูกหลักวิชาการและมีราคาถูก อุตสาหกรรมทุกขนาดมีการดำเนินงานในลักษณะอย่างเดียวกัน และให้ความสำคัญในเรื่องนี้ค่อนข้างมาก เป็นผลให้มีคะแนน B ทุกขนาดของอุตสาหกรรม และทำให้ภาพรวมมีคะแนน B ไปด้วย

ในข้อที่ (2) ขนาดการผลิตที่เหมาะสม คะแนนเฉลี่ยที่ได้ในภาพรวมเป็น C+ ซึ่งมีแนวโน้มว่าทุกอุตสาหกรรมเมื่อมีโอกาสอยากจะขยายตัวอย่างรวดเร็ว โดยมีขนาดการผลิตที่ขยายใหญ่มากขึ้นกว่าลักษณะค่อยเป็นค่อยไป แต่คะแนน C+ ก็สะท้อนถึงความเห็นด้วยกับแนวความคิดเศรษฐกิจพอเพียงในระดับหนึ่ง เป็นที่น่าสังเกตว่าอุตสาหกรรมขนาดกลางจะมีคะแนนต่ำกว่าเฉลี่ยคือ C หมายถึงอุตสาหกรรมขนาดกลางมีแนวโน้มที่จะต้องการขยาย

กิจการโดยเน้นหลักขนาดที่จะทำให้ต้นทุนต่ำที่สุด (economy of scale) มากกว่าการค่อยๆ ขยายตัวออกไปตามความสามารถในการจัดการแต่คะแนน C เป็นการสะท้อนถึงการผสมผสานความคิดระหว่างเน้นความสามารถในการจัดการกับขนาดการผลิตที่ดีที่สุด

ในข้อที่ (3) ไม่เน้นผลกำไรระยะสั้นเป็นหลัก ข้อนี้นับว่าเป็นข้อที่มีคะแนนต่ำที่สุดอีกข้อหนึ่งคือ อุตสาหกรรมทุกขนาดได้คะแนน C ซึ่งก็หมายความว่า ถึงแม้ทุกขนาดอุตสาหกรรมจะเห็นด้วยกับการไม่เน้นกำไรระยะสั้นเป็นหลัก แต่ทุกอุตสาหกรรมก็มีความรู้สึกว่า การแสวงหากำไรเมื่อมีโอกาสเพื่อขยายกิจการให้โตเร็วขึ้นก็เป็นสิ่งจำเป็น ดังนั้น จึงค่อนข้างจะมีความเห็นด้วยและความขัดแย้งกับแนวความคิดเศรษฐกิจพอเพียงในระดับหนึ่ง ผลจึงทำให้ได้คะแนนออกมาระดับพอใช้ คือ C

ในข้อที่ (4) ไม่เอาเปรียบผู้บริโภค ผู้จำหน่ายวัตถุดิบและแรงงาน การประเมินในข้อนี้อุตสาหกรรมขนาดเล็กและย่อมได้คะแนน C ขณะที่อุตสาหกรรมขนาดกลางได้คะแนน C+ ทำให้คะแนนเฉลี่ยในภาพรวมเป็น C ข้อนี้ก็เป็นอีกข้อหนึ่งเช่นกันที่อุตสาหกรรมขนาดเล็กและขนาดย่อมมีความเห็นด้วยกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงในระดับหนึ่ง แต่ขณะเดียวกันก็มีความคิดว่าการทำธุรกิจถ้าหากไม่พยายามเอาเปรียบผู้อื่นบ้าง ธุรกิจก็อาจจะไปได้ลำบากหรือได้กำไรลดลง คำตอบข้อนี้สอดคล้องกับคำตอบในข้อที่ (3) ส่วนกรณีอุตสาหกรรมขนาดกลางนั้นได้ผลการประเมินเป็น C+ หมายความว่าเมื่ออุตสาหกรรมมีขนาดใหญ่ขึ้นความจำเป็นที่จะต้องต่อสู้แข่งขันเหมือนกับอุตสาหกรรมขนาดเล็กก็มีน้อยลง และสามารถลดต้นทุนได้จากการที่มีขนาดใหญ่ขึ้น (economy of scale) ทำให้สามารถคิดถึงประเด็นที่ไม่เอา

เปรียบผู้บริโภค ผู้จำหน่ายวัตถุดิบและแรงงานได้มากกว่าอุตสาหกรรมที่มีขนาดเล็กกว่า

ในข้อที่ (5) เน้นผลิตภัณฑ์ที่หลากหลายและความสามารถในการปรับเปลี่ยนผลิตภัณฑ์ ข้อนี้เป็นข้อที่ยากในการที่จะปฏิบัติได้จริงของอุตสาหกรรมโดยทั่วไป เพราะอุตสาหกรรมขนาดเล็กย่อมและกลางนั้น ไม่ใหญ่พอที่จะจัดการผลิตในลักษณะของกลุ่มอุตสาหกรรมที่กระจายผลผลิตให้มีความหลากหลายได้ ในขณะที่เมื่อกิจการไม่ใหญ่มากนักส่วนแบ่งของตลาดก็เล็ก ความเสี่ยงในเรื่องอุปสงค์ที่เปลี่ยนแปลงไปมีไม่มาก และหลายแห่งอาจจะผลิตตามคำสั่งซื้อที่มี ดังนั้น มีความจำเป็นที่จะต้องมีผลิตภัณฑ์ที่หลากหลายหรือความสามารถในการปรับเปลี่ยนผลิตภัณฑ์จึงอาจมีไม่มากนัก ทำให้การประเมินคำตอบของทุกอุตสาหกรรมได้คะแนน C เหมือนกันหมด

ข้อที่ (6) เน้นการบริหารความเสี่ยงต่ำ นั่นคือ การพยายามใช้ทุนจากภายในคือทุนที่สะสมได้จากกำไรของกิจการ จากครอบครัว ญาติพี่น้องและผู้ถือหุ้นเป็นหลักแทนการกู้เงินจากภายนอก ข้อนี้ผลการประเมินในภาพรวมได้คะแนน B ในระดับเกี่ยวกับข้อที่ (1) เรื่องการใช้เทคโนโลยี ซึ่งถือว่า อุตสาหกรรมให้ความสำคัญในข้อนี้สูงเช่นกัน แต่มีข้อที่น่าสังเกตเพิ่มเติมว่าอุตสาหกรรมขนาดเล็ก ย่อม และกลางมีคะแนนต่างกัน คืออุตสาหกรรมขนาดเล็กมีคะแนนเฉลี่ย B- อุตสาหกรรมขนาดย่อมมีคะแนนเฉลี่ย B และอุตสาหกรรมขนาดกลางคะแนน B+ ตามลำดับ ลักษณะดังกล่าวสะท้อนว่า อุตสาหกรรมขนาดเล็กมีทุนน้อยมีแนวโน้มที่จะพึ่งทุนจากภายนอกมากกว่า และเมื่อมีขนาดใหญ่ขึ้นการพึ่งทุนจากภายนอกจะลดลง ลักษณะเช่นนี้สะท้อนให้เห็น

แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงเป็นอย่างดี เพราะถ้าไม่ใช้แนวคิดนี้ ผลน่าจะออกมาตรงกันข้าม คือเมื่ออุตสาหกรรมขยายใหญ่มากขึ้นก็จะต้องยิ่งพึ่งทุนจากภายนอกเพิ่มมากขึ้น

ข้อที่ (7) เน้นการขยายตัวจากตลาดในท้องถิ่น ตลาดในภูมิภาค ตลาดในประเทศ และตลาดต่างประเทศ ตามลำดับ การประเมินคำตอบในข้อนี้คะแนนเฉลี่ยของอุตสาหกรรมในภาพรวมคือ C+ ซึ่งก็หมายถึงว่ามีการดำเนินงานในแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงเป็นที่น่าพอใจในระดับหนึ่ง แต่เมื่อพิจารณาตามขนาดของอุตสาหกรรม พบว่า คะแนนสำหรับอุตสาหกรรมขนาดเล็กและขนาดย่อมได้คะแนน C+ ขณะที่อุตสาหกรรมขนาดกลางได้คะแนน C ซึ่งก็หมายความว่าอุตสาหกรรมขนาดเล็กและขนาดย่อมจะพึ่งตลาดในท้องถิ่นและตลาดในภูมิภาคมากกว่า แต่เมื่อขยายใหญ่ขึ้นเป็นอุตสาหกรรมขนาดกลางมีความจำเป็นต้องพึ่งตลาดต่างประเทศเพิ่มมากขึ้น

จากการวิเคราะห์การใช้แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อวิเคราะห์การดำเนินธุรกิจของอุตสาหกรรมขนาดต่างๆ ทั้งในช่วงที่เกิดวิกฤติทางเศรษฐกิจและต่อมาภายหลัง ได้ผลตามที่คาดหมาย กล่าวคือ ในภาวะวิกฤติเศรษฐกิจอุตสาหกรรมจะมีการบริหารจัดการใกล้เคียงกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงมากกว่าคืออยู่ในระดับดีหรือมีผลการประเมิน B แต่เมื่อผ่านวิกฤติเศรษฐกิจไปแล้ว ผลการประเมินลดลงเล็กน้อย คือ ดีกว่าพอใช้เล็กน้อย นั่นคือ ได้คะแนน C+ ส่วนที่ดึงคะแนนให้ลดลงก็คือ ในช่วงวิกฤติทางเศรษฐกิจจะเน้นในเรื่องการไม่เอารัดเอาเปรียบลูกค้าผู้จำหน่ายวัตถุดิบและแรงงาน เพื่อให้ทุกฝ่ายอยู่ได้ โดยมีคะแนนเฉลี่ย B+ แต่ในยามปกติ คะแนนเฉลี่ยดังกล่าวลดลง

เหลือเพียง C นั่นก็คือ หลักการไม่เอาเปรียบซึ่งกันและกันและความซื่อสัตย์สุจริตยังคงมีอยู่ในระดับพอใช้ แต่มีความลดหย่อนลงมาบ้าง อีกส่วนหนึ่งก็คือหลักการไม่เน้นผลกำไรในระยะสั้น ในช่วงวิกฤติทางเศรษฐกิจอุตสาหกรรมจะไม่มีโอกาสคำนึงถึงประเด็นเหล่านี้ มุ่งแต่จะให้ธุรกิจอยู่รอดได้ในภาวะวิกฤติเศรษฐกิจ แต่ภายหลังวิกฤติเศรษฐกิจ การแสวงหากำไรระยะสั้นเพื่อการขยายกิจการในระยะสั้นก็อาจจะต้องนำมาประกอบการพิจารณาด้วย ทำให้ผลการประเมินในข้อนี้อยู่ในระดับ C

อีกประการหนึ่งที่อุตสาหกรรมทุกขนาดทำได้ไม่ค่อยดีนัก ซึ่งอาจจะเกิดจากข้อจำกัดของขนาดก็คือ การเน้นการผลิตที่หลากหลายและความสามารถในการปรับเปลี่ยนผลิตภัณฑ์เพื่อลดความเสี่ยง ถ้าหากเป็นอุตสาหกรรมขนาดใหญ่ จะดำเนินงานในรูปของธุรกิจในเครือบริษัทแม่ ดังนั้นจึงช่วยให้มีผลการกระจายความเสี่ยงได้ดีกว่า ส่วนอุตสาหกรรมขนาดเล็กและย่อมรวมทั้งขนาดกลางที่ผลิตตามคำสั่งซื้อเป็นส่วนใหญ่อาจไม่มีความจำเป็นที่จะต้องกระจายความเสี่ยงในการมีผลิตภัณฑ์ที่หลากหลายและไม่สามารถทำเช่นนั้นได้ จากความจำกัดของขนาดดังกล่าวมาแล้วนั่นเอง

โดยสรุป ภาวะหลังวิกฤติ การเน้นการขยายตัวของอุตสาหกรรมในระยะสั้นจากการแสวงหากำไรยังเป็นประเด็นที่อุตสาหกรรมเหล่านี้ยังคงใช้เป็นจุดเน้นอยู่ด้วย แต่หลักเศรษฐกิจพอเพียงที่อุตสาหกรรมเหล่านี้ใช้ปฏิบัติก็คือ การใช้เทคโนโลยีที่มีราคาถูก และมีการดัดแปลงเทคโนโลยีจากต่างประเทศมาใช้ให้เหมาะกับการผลิตภายในประเทศ และอีกส่วนหนึ่งที่เป็นจุดเน้นคือการบริหารความเสี่ยงต่ำ

สำหรับอุตสาหกรรมขนาดกลางมีแนวโน้มที่จะต้องการขยายการผลิตเพิ่มให้เร็วยิ่งขึ้น แต่ขณะเดียวกันก็พยายามรักษาหลักการไม่เอาเปรียบผู้บริโภค ผู้จำหน่ายวัตถุดิบและแรงงานได้ดีกว่า และท้ายที่สุดอุตสาหกรรมขนาดกลางมีแนวโน้มจะพึ่งตลาดภายนอกประเทศมากกว่า

คำตอบในส่วนที่ห้าที่ได้อธิบายไปแล้วนี้สะท้อนว่า ผู้ตอบคำถามเข้าใจความหมายบางประการของเศรษฐกิจพอเพียงในระดับหนึ่ง แต่จะมีอีกส่วนหนึ่งที่ไม่เห็นด้วย ในประเภทที่ไม่เห็นด้วยนี้ส่วนใหญ่ก็เป็นอุตสาหกรรมที่เน้นตลาดส่งออกเป็นหลัก และไม่เห็นด้วยกับหลักการบริหารความเสี่ยงต่ำเนื่องจากต้องการขยายตัวเร็ว และอีกส่วนหนึ่งไม่เห็นด้วยกับหลักการซื่อสัตย์สุจริตในการทำธุรกิจ เพราะเห็นว่าการทำธุรกิจแบบตรงไปตรงมาโดยไม่เอาเปรียบใครนั้นจะทำให้ธุรกิจอยู่ได้ยากลำบาก

กลุ่มที่มีสัดส่วนไม่เห็นด้วยค่อนข้างเด่นชัดกว่าร้อยละสิบเล็กน้อยคือ อุตสาหกรรมขนาดกลาง ซึ่งเป็นอุตสาหกรรมที่ส่งออกต้องพึ่งตลาดต่างประเทศเป็นหลัก ต้องการขยายตัวเร็วและใช้เทคโนโลยีจากต่างประเทศที่ล่าสุด เพื่อให้สามารถแข่งขันได้ อุตสาหกรรมที่มีลักษณะเด่นเช่นนี้ย่อมไม่คิดที่จะจัดการในแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ส่วนอุตสาหกรรมขนาดย่อมนั้นไม่มีผู้ที่ไม่ตอบว่าไม่เห็นด้วย แต่ไม่มีความเห็นร้อยละ 13.0 ดังนั้น ถ้าหากจะรวมคำตอบไม่เห็นด้วยและไม่มีความเห็นเข้าด้วยกัน ในภาพรวมจะมีร้อยละ 15.3 โดยที่อุตสาหกรรมขนาดเล็กและขนาดย่อมจะมีคำตอบในลักษณะนี้ร้อยละ 12 และ 13 ตามลำดับ ขณะที่อุตสาหกรรมขนาดกลางมีคำตอบในลักษณะดังกล่าวร้อยละ 25.8 หรือประมาณหนึ่งในสี่

ของคำตอบทั้งหมด ซึ่งอาจจะสรุปได้ว่า อุตสาหกรรมขนาดเล็กและขนาดย่อมซึ่งมีทุนไม่เกิน 50 ล้าน และมีการจ้างงานไม่เกิน 50 คน มีแนวโน้มที่จะนำพระราชดำรัสเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้มากกว่า ส่วนอุตสาหกรรมขนาดกลางขึ้นไปเริ่มจะมีข้อจำกัดเพิ่มมากขึ้น

การทดสอบความรู้ของอุตสาหกรรมในเรื่องเศรษฐกิจพอเพียง

คำถามในส่วนที่สี่ที่ถามว่าปัจจัยที่ช่วยให้อุตสาหกรรมอยู่รอดในช่วงวิกฤติเศรษฐกิจ และในส่วนที่ห้า แนวทางดำเนินธุรกิจในปัจจุบัน ผู้ตอบจะไม่ทราบว่าเศรษฐกิจพอเพียงมีความหมายว่าอย่างไร เพราะมิได้ให้คำอธิบายไว้ชัดเจน แต่ได้ซ่อนความหมายเอาไว้ในคำถามต่างๆ โดยคณะผู้วิจัยเป็นผู้ให้คะแนนในที่สุด ดังที่ได้อธิบายไปแล้วนั้น คำถามในส่วนที่หก จะเป็นการทดสอบว่าผู้ตอบมีความรู้ในเรื่องเศรษฐกิจแท้จริงเพียงใด เพื่อให้แน่ใจว่าคำตอบที่ตอบมาแล้วเป็นเรื่องที่ผู้ตอบคำถามมีความรู้จริงและไม่ใช่กรณีของความบังเอิญ จึงมีการทดสอบความรู้ในส่วนสุดท้ายในลักษณะการตั้งประเด็นคำถามที่ตรงไปตรงมา คำถามที่เป็นการทดสอบความรู้ของผู้ตอบคำถามคือ ข้อ 6.1 ที่เป็นคำถามปลายเปิด ให้ผู้ตอบคำถามได้แสดงความคิดเห็นโดยอิสระที่จะอธิบายความหมายของเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวตามความเข้าใจของผู้ตอบเอง ซึ่งสรุปคำตอบในภาพรวมได้ดังนี้

ตารางที่ 5.3 ความรู้เกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียงของอุตสาหกรรม

ร้อยละ

ขนาดของอุตสาหกรรม	มีความเห็น		ไม่มีความเห็น	รวมไม่เห็นด้วยและไม่มีความเห็น	รวม
	เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย			
ภาพรวม	84.7	3.1	12.2	15.3	100.0
เล็ก	88.0	2.2	9.8	12.0	100.0
ย่อม	87.0	0.0	13.0	13.0	100.0
กลาง	74.2	11.3	14.5	25.8	100.0

ถึงแม้สหกรณ์โคนมหนองโพราชบุรี (ในพระบรมราชูปถัมภ์) ซึ่งจะมีการดำเนินงานตามแนวทางพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียงอย่างใกล้ชิด เมื่อมีขนาดการผลิตที่ใหญ่มากขึ้น ถึงแม้จะยังมีการดำเนินกิจการตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงอย่างเคร่งครัดอย่างน้อยในเรื่องเทคโนโลยีทั้งในการผลิตและการบริหารจัดการ ก็จะเริ่มเสียเปรียบธุรกิจข้ามชาติในเรื่องการวิจัยและพัฒนา (R&D) อีกทั้งภาวะที่ต้องเผชิญกับการแข่งขันกับต่างประเทศ ในขณะที่ต้องเน้นการจ้างงานให้มากและใช้เทคโนโลยีที่ถูกหลักวิชาการแต่มีต้นทุนต่ำจะเป็นไปได้ยากยิ่ง เมื่อขนาดการผลิตใหญ่ขึ้นและต้องพึ่งตลาดจากต่างประเทศมากขึ้น ซึ่งเป็นประเด็นที่จะต้องมีการปรับปรุงหลักการของเศรษฐกิจพอเพียงให้เหมาะสมดังเช่นข้อเสนอของผู้จัดการสหกรณ์โคนมหนองโพราชบุรี (ในพระบรมราชูปถัมภ์) ที่เสนอว่าจะต้องมีการจัดตั้งบริษัทลูกและมีการร่วมทุนในลักษณะ venture capital หรือหาพันธมิตรยุทธศาสตร์ (strategic partner) ภายใต้โครงสร้างของสหกรณ์เพื่อแก้ปัญหาดังกล่าว

สำหรับในส่วนที่เห็นด้วยกับการจัดการอุตสาหกรรมตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงได้ให้ น้ำหนักความสำคัญแก่หลักการดังแนวทางพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียงในหัวข้อต่างๆ ดังต่อไปนี้

ตารางที่ 5.4 ลำดับความสำคัญของคำตอบในประเด็นต่างๆ ของเศรษฐกิจพอเพียงจำแนกตามขนาดอุตสาหกรรม

ขนาดอุตสาหกรรม	ลักษณะต่างๆ ของเศรษฐกิจพอเพียง						
	1	2	3	4	5	6	7
ภาพรวม	3	3	4	6	7	1	6
เล็ก	1	3	4	6	7	2	6
ย่อม	3	2	4	6	7	1	5
กลาง	3	2	6	4	7	1	5

หมายเหตุ

1. ใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมถูกหลักวิชาการแต่มีราคาถูก รวมทั้งการใช้ทรัพยากรอย่างประหยัดและมีประสิทธิภาพ
2. วางแผนการผลิตให้สอดคล้องกับความสามารถในการบริหารจัดการ
3. ไม่โลภมากจนเกินไป โดยคำนึงถึงความมั่นคงในกิจการเป็นหลัก
4. ซื่อสัตย์สุจริต ไม่เอารัดเอาเปรียบผู้บริโภค แรงงานและผู้จำหน่ายวัตถุดิบ
5. ผลิตสินค้าที่หลากหลายหรือสามารถปรับเรื่องการผลิต

ได้ง่ายเพื่อลดความเสี่ยงจากความผันผวนของตลาด

6. เน้นการบริหารความเสี่ยงต่ำโดยใช้ทุนภายในเป็นหลัก
7. มีการขยายการผลิตอย่างเป็นขั้นตอนจากตลาดในท้องถิ่น ภูมิภาคตลาดภายในประเทศและตลาดต่างประเทศ ตามลำดับ

สำหรับคำตอบในข้อ (1) ที่ว่าใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมถูกหลักวิชาการ รวมทั้งการใช้ทรัพยากรอย่างประหยัดและมีประสิทธิภาพนั้น คำตอบส่วนใหญ่จะมุ่งประเด็นไปที่การใช้ทรัพยากรอย่างประหยัดและมีประสิทธิภาพเป็นหลัก

จะเห็นได้ว่า คำตอบส่วนใหญ่ ทั้งสามขนาดอุตสาหกรรมจะไม่แตกต่างกันมากนัก แต่ละ อุตสาหกรรมจะให้น้ำหนักแตกต่างกันเล็กน้อย กล่าวคือ อุตสาหกรรมขนาดเล็กจะเน้นไปในเรื่องการใช้ทรัพยากรอย่างประหยัดและมีประสิทธิภาพเป็นระดับหนึ่ง ในขณะที่อุตสาหกรรมขนาดย่อมและกลางเน้นในเรื่องการบริหารความเสี่ยงต่ำโดยการใช้ทุนภายในเป็นหลัก เพราะเมื่อกิจการเริ่มขยายใหญ่มากยิ่งขึ้น ทุนเริ่มเป็นปัจจัยการผลิตที่สำคัญ แต่ถ้ามีการใช้ทุนจากภายนอกมาก ความเสี่ยงในการบริหารจัดการก็จะมีเพิ่มมากขึ้น ในขณะที่อุตสาหกรรมขนาดเล็ก การสะสมทุนภายในเป็นประเด็นรองเนื่องจากขนาดของทุนของอุตสาหกรรมดังกล่าวไม่ใหญ่มากนัก

ส่วนข้อที่อุตสาหกรรมขนาดย่อมและกลางให้ความสำคัญเป็นอันดับสอง คือการวางแผนการผลิตให้สอดคล้อง กับความสามารถ ในการบริหารจัดการ เพราะเมื่ออุตสาหกรรมเริ่มมีขนาดใหญ่มากขึ้น การบริหารจัดการเริ่มเป็นประเด็นที่สำคัญ

โดยเฉพาะอย่างยิ่งการไม่ขยายกิจการจนเกินความสามารถในการบริหารจัดการ ซึ่งสอดคล้องกับคำตอบที่เน้นการบริหารความเสี่ยงต่ำโดยการใช้ทุนภายในเป็นหลัก แต่สำหรับอุตสาหกรรมขนาดเล็กประเด็นนี้ย่อมมีความสำคัญรองลงมาอุตสาหกรรมขนาดเล็กจึงให้ความสำคัญในข้อนี้อยู่ในระดับสาม ในขณะที่อุตสาหกรรมขนาดย่อมและขนาดกลางจะให้ความสำคัญกับข้อที่ (1) คือการใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมถูกหลักวิชาการแต่มีราคาถูกทั้งการใช้ทรัพยากรอย่างประหยัดและมีประสิทธิภาพอยู่ในระดับที่สาม

อย่างไรก็ตาม ในภาพรวมของทั้งอุตสาหกรรมทั้งสามขนาดจะต้องถือว่าข้อ (6) (1) และ (2) เป็นหัวใจสำคัญของเศรษฐกิจพอเพียงที่อุตสาหกรรมเหล่านี้พยายามประยุกต์ไปใช้ นั่นคือ การเน้นการบริหารความเสี่ยงต่ำโดยใช้ทุนภายในเป็นหลัก การวางแผนการผลิตให้สอดคล้องกับความสามารถในการบริหารจัดการและใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมถูกหลักวิชาการแต่มีราคาถูกรวมทั้งการใช้ทรัพยากรอย่างประหยัดและมีประสิทธิภาพ หลักการทั้งสามประการนี้นับได้ว่าเป็นหัวใจสำคัญที่ช่วยให้อุตสาหกรรมเหล่านี้สามารถรอดพ้นจากวิกฤติทางเศรษฐกิจมาได้

ส่วนข้อที่มีความสำคัญรองลงมา คือในอันดับที่สี่ แต่ก็ยังถือได้ว่ามีความสำคัญเช่นกันคือ ข้อ (3) ไม่โลภจนเกินไป โดยคำนึงถึงความมั่นคงของกิจการเป็นหลัก ซึ่งอุตสาหกรรมขนาดเล็กและขนาดย่อมให้ความสำคัญเท่ากัน แต่อุตสาหกรรมขนาดกลางจัดลำดับความสำคัญให้ในระดับที่ต่ำกว่าเพราะอุตสาหกรรมขนาดกลางนั้นกำลังอยู่ในระยะที่มีขีดความสามารถจะขยายตัวเป็นอุตสาหกรรมขนาดใหญ่ได้ง่ายขึ้น ดังนั้น จึงมีแนวโน้มที่จะลด

ความมั่นคงโดยแลกกับโอกาสในการขยายตัวของกิจการเพิ่มมากขึ้น

ส่วนกลุ่มที่ถือได้ว่าทุกอุตสาหกรรมให้ความสำคัญในระดับที่น้อยลงมา คือ ข้อ (4) นั่นก็คือ ซื่อสัตย์สุจริต ไม่เอารัดเอาเปรียบผู้บริโภค แรงงาน และผู้จำหน่ายวัตถุดิบ และข้อ (7) มีการขยายการผลิตอย่างเป็นขั้นตอน จากตลาดในท้องถิ่น ภูมิภาค ตลาดในประเทศ และตลาดต่างประเทศตามลำดับ จะเห็นได้ว่าในเรื่องความซื่อสัตย์สุจริตนั้น เป็นประเด็นที่อุตสาหกรรมให้ความสนใจเป็นประเด็นรองลงมา แต่มีข้อสังเกตที่น่าสนใจเพิ่มเติมว่า เมื่ออุตสาหกรรมเริ่มขยายตัวถึงขนาดกลางที่จะขยายต่อไปสู่ขนาดใหญ่ ประเด็นนี้จะได้รับการเน้นมากกว่าอุตสาหกรรมขนาดกลางและขนาดย่อม ซึ่งให้ความสำคัญในระดับที่ต่ำกว่าเพราะอุตสาหกรรมในขนาดดังกล่าวจะเน้นความอยู่รอดของตนเองมากกว่าความซื่อสัตย์สุจริต แต่เมื่อกิจการขยายตัวถึงขนาดกลางการมีชื่อเสียงว่าซื่อสัตย์สุจริตก็จะเป็นคุณสมบัติที่ดีและน่าเชื่อถือของอุตสาหกรรมนั้นด้วย ในขณะเดียวกัน ข้อ (7) ที่กล่าวถึงการขยายการผลิตอย่างเป็นขั้นตอนจากตลาดท้องถิ่น ภูมิภาค ตลาดในประเทศและต่างประเทศ ตามลำดับ อุตสาหกรรมขนาดย่อมและขนาดกลางจะคำนึงถึงประเด็นในข้อนี้มากกว่าอุตสาหกรรมขนาดเล็ก เนื่องจากอุตสาหกรรมขนาดเล็กจะเน้นเฉพาะตลาดที่มีอยู่จะเป็นตลาดที่ไหนก็ได้เพราะมีส่วนแบ่งในตลาดน้อยอยู่แล้ว จึงมิได้ให้ความสำคัญในเรื่องนี้เท่ากับอุตสาหกรรมขนาดกลางและขนาดใหญ่

สำหรับข้อที่มีระดับความสำคัญต่ำที่สุดตรงกันสำหรับทุกอุตสาหกรรมก็คือ ข้อ (5) ผลิตสินค้าที่หลากหลายหรือสามารถปรับเปลี่ยนการผลิตได้ง่ายเพื่อลดความเสี่ยงจากความผันผวน

ของตลาด ในกรณีนี้อุตสาหกรรมที่ศึกษาทั้งหมด (เล็ก ย่อม กลาง) นับว่ายังเป็นอุตสาหกรรมที่มีส่วนแบ่งของตลาดน้อยมากและในหลายกรณีอุตสาหกรรมเหล่านี้ผลิตตามคำสั่งซื้อสินค้า การมีสินค้าที่หลากหลายหรือสามารถปรับเปลี่ยนได้ง่ายเพื่อสามารถกระจายความเสี่ยงได้ง่าย จึงไม่มีความจำเป็นมากนักสำหรับอุตสาหกรรมเหล่านี้ แต่ถ้าหากเป็นอุตสาหกรรมขนาดใหญ่และขนาดยักษ์ซึ่งประกอบด้วยอุตสาหกรรมในเครือเป็นจำนวนมาก ประเด็นนี้ก็น่าจะเด่นชัดกว่ามาก

ดังนั้น คำตอบทั้งหมดที่วิเคราะห์ได้จากข้อ 6.1 จึงเป็นการให้ภาพที่น่าสนใจสำหรับอุตสาหกรรมสามขนาดที่ศึกษาเพื่อจะได้ทราบว่าความหมายของเศรษฐกิจพอเพียงในข้อใดมีความสำคัญต่ออุตสาหกรรมเหล่านี้มากน้อยเพียงใด โดยเฉพาะอย่างยิ่งข้อที่มีความสำคัญสามลำดับแรก คือ ข้อ (1), (2) และ (6) เป็นคำอธิบายได้อย่างดีว่า เพราะเหตุใดอุตสาหกรรมเหล่านี้จึงสามารถรอดวิกฤติทางเศรษฐกิจที่ผ่านมาได้

ข้อ (6.2) เป็นคำถามเพื่อทดสอบความเห็นอีกครั้งหนึ่งว่าท่านคิดว่าจะนำเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้กับอุตสาหกรรมของท่านได้หรือไม่ ซึ่งไม่จำเป็นจะได้คำตอบเหมือนในข้อ (6.1) เพราะคำตอบที่ได้จากข้อ (6.1) นั้นผู้ตอบไม่เห็นด้วยและไม่มีความเห็น แต่ก็นำมาตรวจสอบกับคำตอบในข้อนี้ได้เพราะเป็นการถามตรงประเด็นโดยผู้ที่ไม่เห็นด้วยในข้อ (6.1) อาจจะไม่ตอบในข้อนี้ก็ได้ ผลปรากฏดังนี้

ตารางที่ 5.5 ท่านคิดว่าจะนำเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้กับอุตสาหกรรมของท่านได้หรือไม่

ขนาดอุตสาหกรรม	ได้ (ร้อยละ)	เพราะ	ไม่ได้ (ร้อยละ)	เพราะ
ภาพรวม	90.8	(เท่ากับความเห็นรวมของทุกขนาดอุตสาหกรรม)	9.2	(เท่ากับความเห็นรวมของทุกขนาดอุตสาหกรรม)
เล็ก	90.9	เป็นแนวคิดที่ดีสอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบันลดต้นทุนการผลิต กิจการอยู่ได้นาน ทำให้ธุรกิจแข็งแกร่งมั่นคง เหมาะกับกิจการขนาดเล็ก	9.1	ยังไม่เข้าใจเศรษฐกิจพอเพียง เป็นธุรกิจเน้นกำไรเป็นหลัก
ย่อม	90.2	เป็นแนวคิดที่ดี สอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบัน ปฏิบัติได้กิจการอยู่ได้นาน ลดต้นทุนการผลิต ลดค่าใช้จ่าย ทำให้ธุรกิจแข็งแกร่งมั่นคง	9.8	เป็นธุรกิจเน้นกำไรเป็นหลักกลาง
กลาง	92.3	ทำให้ธุรกิจแข็งแกร่ง มั่นคง ลดต้นทุนการผลิต ลดค่าใช้จ่าย ทำให้สินค้ามีคุณภาพ เป็นแนวคิดที่ดี สอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบัน กิจการอยู่ได้นาน ช่วยให้คนมีงานทำ เกิดรายได้	7.7	ไม่อธิบายเหตุผล

ข้อที่ (6.2) เป็นการถามเพื่อทดสอบความเข้าใจอีกครั้งเพื่อตรวจสอบกับคำตอบในข้อ (6.1) ถ้าท่านใช้แนวทางพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียงจะใช้ในลักษณะใดบ้าง ซึ่งได้คำตอบดังนี้

ตารางที่ 5.6 แสดงการใช้แนวทางพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียงในลักษณะต่างๆ

ขนาดอุตสาหกรรม	สัดส่วนที่ออกความเห็น (ร้อยละ)	สัดส่วนที่ไม่ออกความเห็น (ร้อยละ)	ลักษณะการใช้
ภาพรวม	71.9	20.1	(เท่ากับลักษณะรวมของทุกอุตสาหกรรม)
เล็ก	72.6	27.4	ประหยัด ลดปริมาณการใช้ที่ไม่จำเป็นไม่ฟุ่มเฟือย ใช้ทรัพยากรให้คุ้มค่า ค่อยเป็นค่อยไปตามกำลังความสามารถ ใช้เครื่องจักรวัตถุดิบในประเทศ รักษาคุณภาพการผลิต ไม่หวังผลกำไรมากเกินไป
ย่อม	70.0	30.0	ค่อยเป็นค่อยไปตามกำลัง ไม่ทำเกินตัว ประหยัด ใช้ทรัพยากรให้คุ้มค่า คำนึงถึงตลาดชุมชน ตลาดท้องถิ่น ตลาดในประเทศ ใช้เครื่องจักรและวัตถุดิบในประเทศ
กลาง	75.0	25.0	พึ่งตนเอง ทำตามกำลังความสามารถ ใช้เครื่องจักรและวัตถุดิบภายในประเทศ ค่อยเป็นค่อยไป ประหยัด ลดปริมาณการใช้ที่ไม่จำเป็น ใช้ทรัพยากรให้คุ้มค่า รักษาคุณภาพการผลิต ไม่ให้ลูกจ้างเอาเปรียบ ลูกค้า

ภาพโดยทั่วไปของคำตอบในข้อนี้ก็สอดคล้องกับคำตอบในข้อ (6.1) ข้อที่ (6.4) ถึงข้อ (6.10) เป็นการตรวจสอบความเห็นในแต่ละข้อเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อทดสอบว่าผู้ตอบคำถามเห็นด้วยหรือไม่ และไม่เห็นด้วยเพราะอะไร โดยไม่มีการจัดระดับความสำคัญเหมือนในข้อ (6.1) ทั้งนี้เป็นการทดสอบความเข้าใจของผู้ตอบเป็นสำคัญ ดังนั้น จากข้อ (6.4) ถึง (6.10) จะเสนอภาพโดยไม่แสดงความเห็นเพิ่มเติมของคณะผู้วิจัย

ตารางที่ 5.7 ความเห็นเกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสม คือมีราคาไม่แพง แต่ถูกหลักวิชาการ

ขนาดอุตสาหกรรม	ได้ (ร้อยละ)	เพราะ	ไม่ได้ (ร้อยละ)	เพราะ
ภาพรวม	96.4	(เท่ากับความเห็นรวมของทุกขนาดอุตสาหกรรม)	3.6	(เท่ากับความเห็นรวมของทุกขนาดอุตสาหกรรม)
เล็ก	98.1	ช่วยลดต้นทุนการผลิต ประหยัดค่าใช้จ่าย ประหยัดเงินตราต่างประเทศ ขึ้นอยู่กับคุณภาพการใช้งานและคุณภาพเทคโนโลยี เกิดความ มั่นคงในระยะยาว	1.9	ต้องนำเข้าจากต่างประเทศ

ตารางที่ 5.7 ความเห็นเกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสม คือมีราคาไม่แพง แต่ถูกหลักวิชาการ (ต่อ)

ขนาดอุตสาหกรรม	ได้ (ร้อยละ)	เพราะ	ไม่ได้ (ร้อยละ)	เพราะ
ย่อม	94.7	ลดค่าใช้จ่าย ลดต้นทุนการผลิตประหยัดเงินตราต่างประเทศ บำรุงรักษาง่าย มีความเสี่ยงน้อย ตามเทคโนโลยีต่างประเทศไม่ทัน ขึ้นอยู่กับคุณภาพและการใช้งาน	5.3	ขึ้นอยู่กับประโยชน์การใช้งาน อาจจะมีคุณภาพสินค้า ไม่สามารถหาได้ภายในประเทศ เทคโนโลยีสมัยใหม่ใช้งานได้หลายอย่าง ไม่สามารถหาได้ในประเทศ
กลาง	97.6	ลดค่าใช้จ่าย ประหยัดต้นทุนการผลิตประหยัดเงินตราต่างประเทศ ลดเวลาการเรียนรู้ขึ้นอยู่กับคุณภาพการใช้งาน	2.4	เทคโนโลยีบางชนิดไม่สามารถหาได้ภายในประเทศ ขึ้นอยู่กับประเภทของธุรกิจ

ตารางที่ 5.8 ความเห็นเกี่ยวกับการวางแผนการผลิตให้สอดคล้องกับความสามารถในการบริหารจัดการ

ขนาดอุตสาหกรรม	ได้ (ร้อยละ)	เพราะ	ไม่ได้ (ร้อยละ)	เพราะ
ภาพรวม	96.9	(เท่ากับความเห็นรวมของทุกขนาดอุตสาหกรรม)	3.1	(เท่ากับความเห็นรวมของทุกขนาดอุตสาหกรรม)
เล็ก	98.1	ทำให้ธุรกิจเติบโตอย่างมั่นคง มีความเสี่ยงน้อย ควบคุมได้ง่าย ลดปัญหาเสียหายและการผิดพลาด	1.9	เน้นความต้องการของตลาด

ตารางที่ 5.8 ความเห็นเกี่ยวกับการวางแผนการผลิตให้สอดคล้องกับความสามารถในการบริหารจัดการ (ต่อ)

ขนาดอุตสาหกรรม	ได้ (ร้อยละ)	เพราะ	ไม่ได้ (ร้อยละ)	เพราะ
ย่อม	96.2	ทำให้ธุรกิจเติบโตอย่างมั่นคง มีความเสี่ยงน้อย ควบคุมได้ง่าย ลดปัญหาปริมาณสินค้าและสต็อกเหมาะสมกับสภาพเศรษฐกิจปัจจุบัน	3.8	เน้นความต้องการของตลาดต่างประเทศ ขึ้นอยู่กับสถานการณ์ อาจเกิดปัญหาในการแข่งขัน
กลาง	96.4	ทำให้ธุรกิจเติบโตอย่างมั่นคง เหมาะสมกับสภาพเศรษฐกิจในปัจจุบัน มีความเสี่ยงน้อย ควบคุมได้ง่าย ลดต้นทุนการผลิต ลดปัญหาสินค้าค้างสต็อก ลดปัญหาความเสียหายผิดพลาด	3.6	เน้นความต้องการของตลาด การผลิตควรก้าวให้ทันกับโลกธุรกิจสากล

ตารางที่ 5.9 ความเห็นเกี่ยวกับการวางแผนการผลิตที่ควรคำนึงถึงความมั่นคงในระยะยาวเป็นหลัก

ขนาดอุตสาหกรรม	ได้ (ร้อยละ)	เพราะ	ไม่ได้ (ร้อยละ)	เพราะ
ภาพรวม	91.5	(เท่ากับลักษณะรวมของทุกขนาดอุตสาหกรรม)	8.5	(เท่ากับลักษณะรวมของทุกขนาดอุตสาหกรรม)
เล็ก	92.1	เกิดความมั่นคง ธุรกิจอยู่ได้นาน ทำให้ธุรกิจยู่รอดดำเนินต่อไปได้ เป็นหลักในการประกอบธุรกิจ ลดความเสียหายด้านการผลิตแก้ไขได้ทัน	7.9	เศรษฐกิจเปลี่ยนแปลงและเกิดความไม่แน่นอน ใช้เวลาในการขยายตัวมากเกินไป ต้องการขยายตัวในระยะสั้น ทำตามความต้องการของลูกค้า

ตารางที่ 5.9 ความเห็นเกี่ยวกับการวางแผนการผลิตที่ควรคำนึงถึงความมั่นคงในระยะยาวเป็นหลัก (ต่อ)

ขนาดอุตสาหกรรม	ได้ (ร้อยละ)	เพราะ	ไม่ได้ (ร้อยละ)	เพราะ
ย่อม	88.3	เกิดความมั่นคง ธุรกิจอยู่ได้นาน ลดความเสี่ยงทางการเงินแก้ไขปัญหาได้ทันท่วงที เป็นหลักการของการประกอบธุรกิจ ทำให้ธุรกิจอยู่รอด ดำเนินต่อไปได้ ลดความเสียหายด้านการผลิต	11.7	เศรษฐกิจเปลี่ยนแปลงและเกิดความไม่แน่นอน ใช้เวลาในการขยายตัวมากเกินไป ต้องการขยายตัวในระยะสั้น ทำตามความต้องการของลูกค้า เศรษฐกิจมีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา ต้องการ
กลาง	98.0	เกิดความมั่นคง ธุรกิจอยู่ได้นาน ทำให้ธุรกิจอยู่รอด ดำเนินต่อไปได้ จัดการได้ง่าย ควบคุมง่าย ลดความเสียหายด้านการผลิตพลาด	2.0	สร้างความมั่นคงในระยะสั้นเป็นประเด็นสำคัญ ไม่สามารถคาดการณ์อนาคตได้ ต้องเน้นกำไรเพื่อผลกำไรต่อไปในระยะยาว ไม่ชอบใช้เวลามาก ขึ้นอยู่กับวัตถุดิบและตลาด

ตารางที่ 5.10 ความเห็นเกี่ยวกับความซื่อสัตย์สุจริตในการประกอบการโดยไม่เอารัด เอาเปรียบผู้บริโภค ไม่เอารัดเอาเปรียบแรงงานหรือลูกจ้าง รวมทั้งไม่เอาเปรียบผู้จำหน่ายวัตถุดิบเป็นคุณสมบัติที่จำเป็นของผู้ประกอบการปัจจุบัน

ขนาดอุตสาหกรรม	ได้ (ร้อยละ)	เพราะ	ไม่ได้ (ร้อยละ)	เพราะ
ภาพรวม	99.4	(เท่ากับลักษณะรวมของทุกขนาดอุตสาหกรรม)	0.6	(เท่ากับลักษณะรวมของทุกขนาดอุตสาหกรรม)
เล็ก	100.0	ทำให้ลูกค้าไว้วางใจ ทำให้ธุรกิจอยู่รอดในระยะยาว รักษาภาพพจน์ การมีศีลธรรมเป็นคุณสมบัติที่ดีของผู้ประกอบการ สร้างความยุติธรรมกับทุกฝ่าย รับผิดชอบต่อสังคมสอดคล้องกับหลัก ISO	0.0	-

ตารางที่ 5.10 ความเห็นเกี่ยวกับความซื่อสัตย์สุจริตในการประกอบการโดยไม่เอารัด เอาเปรียบผู้บริโภค ไม่เอารัดเอาเปรียบแรงงานหรือลูกจ้าง รวมทั้งไม่เอาเปรียบผู้จำหน่ายวัตถุดิบเป็นคุณสมบัติที่จำเป็นของผู้ประกอบการปัจจุบัน (ต่อ)

ขนาดอุตสาหกรรม	ได้ (ร้อยละ)	เพราะ	ไม่ได้ (ร้อยละ)	เพราะ
ย่อม	98.7	ทำให้ลูกค้าไว้วางใจเหมาะสมกับเศรษฐกิจในปัจจุบัน ทำให้ธุรกิจอยู่รอดในระยะยาว รักษาภาพพจน์ การมีศีลธรรมเป็นคุณสมบัติที่ดีของผู้ประกอบการ สร้างความยุติธรรมกับทุกฝ่าย สอดคล้องกับหลัก ISO	1.3	ธุรกิจอยู่ไม่รอด
กลาง	100.0	รักษาภาพพจน์ การมีศีลธรรมเป็นคุณสมบัติที่ดีของผู้ประกอบการ ทำให้ลูกค้าไว้วางใจ ธุรกิจอยู่รอดในระยะยาว ช่วยให้สินค้ามีคุณภาพ	0.0	-

ตารางที่ 5.11 ความเห็นเกี่ยวกับการผลิตสินค้าที่มีความหลากหลายหรือสามารถปรับเปลี่ยนผลิตภัณฑ์ได้ง่าย เพื่อลดความเสี่ยงจากการเปลี่ยนแปลงของตลาด

ขนาดอุตสาหกรรม	ได้ (ร้อยละ)	เพราะ	ไม่ได้ (ร้อยละ)	เพราะ
ภาพรวม	84.3	(เท่ากับลักษณะรวมของทุกขนาดอุตสาหกรรม)	15.7	(เท่ากับลักษณะรวมของทุกขนาดอุตสาหกรรม)
เล็ก	86.5	ทำให้ลูกค้าพอใจ เพิ่มทางเลือกให้มากขึ้น ลดความเสี่ยงที่เกิดจากราคาลดลง สร้างความมั่นคงให้กับธุรกิจในระยะยาว หาตลาดได้มากขึ้น สินค้าแข่งขันได้ เกิดความยืดหยุ่นต่อการเปลี่ยนแปลง	13.5	ไม่มีตลาดจำหน่ายควบคุมยาก ไม่ทันการเปลี่ยนแปลง ควรผลิตสินค้าเฉพาะด้านที่เป็นความต้องการของตลาดคุณภาพการผลิตลดลง มาตราฐานลดลงอาจเกิดความเสี่ยงได้

ตารางที่ 5.11 ความเห็นเกี่ยวกับการผลิตสินค้าที่มีความหลากหลายหรือสามารถปรับเปลี่ยนผลิตภัณฑ์ได้ง่าย เพื่อลดความเสี่ยงจากการเปลี่ยนแปลงของตลาด (ต่อ)

ขนาดอุตสาหกรรม	ได้ (ร้อยละ)	เพราะ	ไม่ได้ (ร้อยละ)	เพราะ
ย่อม	83.2	ทำให้ลูกค้าพอใจเพิ่มทางเลือกให้มากขึ้นลดความเสี่ยงทดแทนราคาที่ลดลง หาตลาดได้มาขึ้น ขึ้นอยู่กับสถานการณ์และชนิดของสินค้า ช่วยให้อยู่รอดในระยะยาว สร้างความมั่นคงให้ธุรกิจเกิดความยืดหยุ่นต่อการเปลี่ยนแปลงจากภายนอก	16.8	ควบคุมยาก ตามไม่ทันการเปลี่ยนแปลงควรผลิตสินค้าที่มีความชำนาญเฉพาะด้านและตลาดมีความต้องการขึ้นอยู่กับขนาดของธุรกิจและความพร้อมของพนักงาน
กลาง	82.4	สินค้าแข่งขันได้ ลดความเสี่ยง ทดแทนราคาสินค้าที่ลดลง ทำให้ลูกค้าพอใจ เพิ่ม	17.6	อาจไม่มีตลาดจำหน่าย ต้นทุนการผลิตสูง ควรผลิตเฉพาะสินค้าที่มีความต้องการของตลาด

ตารางที่ 5.12 ความเห็นเกี่ยวกับหลักบริหารความเสี่ยงต่ำ โดยเน้นการขยายกิจการจากการสะสมทุนจากกำไร และผู้ออกหุ้นเพิ่มแทนการกู้ยืมจากภายนอก

ขนาดอุตสาหกรรม	ได้ (ร้อยละ)	เพราะ	ไม่ได้ (ร้อยละ)	เพราะ
ภาพรวม	87.4	(เท่ากับลักษณะรวมของทุกขนาดอุตสาหกรรม)	12.6	(เท่ากับลักษณะรวมของทุกขนาดอุตสาหกรรม)
เล็ก	87.5	ลดความเสี่ยงจากอัตราแลกเปลี่ยน ไม่ก่อหนี้ ดอกเบี้ยต่ำลดต้นทุนการผลิตสร้างความมั่นคงเกิดความมั่นใจและปลอดภัย	12.5	เงินทุนน้อย จำเป็นต้องกู้ขึ้นอยู่กับสถานการณ์เศรษฐกิจและตลาด

ตารางที่ 5.12 ความเห็นเกี่ยวกับหลักบริหารความเสี่ยงต่ำ โดยเน้นการขยายกิจการจากการสะสมทุนจากกำไร และผู้ออกหุ้นเพิ่มแทนการกู้ยืมจากภายนอก (ต่อ)

ขนาดอุตสาหกรรม	ได้ (ร้อยละ)	เพราะ	ไม่ได้ (ร้อยละ)	เพราะ
ย่อม	85.2	ลดความเสี่ยงจากอัตราแลกเปลี่ยน ไม่ก่อหนี้ สร้างความมั่นคง เกิดความมั่นใจ ปลอดภัย ควบคุมกิจการได้ ดอกเบี้ยต่ำ	14.8	เงินทุนภายนอกช่วยขยายกิจการได้มาก ต้องการใช้เงินมาก มีเงินน้อยจำเป็นต้องกู้ ขึ้นอยู่กับสถานการณ์ตลาดและเศรษฐกิจ ระบบการเงินภายในประเทศ ยังไม่มีพอ
กลาง	92.5	ลดความเสี่ยงจากอัตราแลกเปลี่ยน สร้างความมั่นคง ดอกเบี้ยต่ำ ลดต้นทุนการผลิต	7.5	ดำเนินการได้ยาก

ตารางที่ 5.13 ความเห็นเกี่ยวกับตลาดว่าควรเริ่มจากตลาดในท้องถิ่นก่อน แล้วจึงขยายไปสู่ภูมิภาคและทั่วทั้งประเทศ หลังจากนั้นจึงขยายไปสู่ต่างประเทศหรือไม่

ขนาดอุตสาหกรรม	ได้ (ร้อยละ)	เพราะ	ไม่ได้ (ร้อยละ)	เพราะ
ภาพรวม	90.9	(เท่ากับลักษณะรวมของทุกขนาดอุตสาหกรรม)	9.1	(เท่ากับลักษณะรวมของทุกขนาดอุตสาหกรรม)
เล็ก	94.2	เกิดความมั่นคงในธุรกิจ ลดความเสี่ยงทางด้านการเงินจากการขยายตัว สอดคล้องกับแนวทางธุรกิจที่ได้ดำเนินอยู่ ตลาดท้องถิ่นเป็นตลาดที่แน่นอน ประกอบธุรกิจแบบค่อยเป็นค่อยไป เป็นรากฐานที่สำคัญในหลายด้าน ช่วยให้ชุมชนมีรายได้ สร้างความเข้มแข็งให้กับ ชุมชน	5.8	ขึ้นอยู่กับความต้องการของตลาด เป็นธุรกิจส่งออก ตลาดต่างประเทศขายได้เร็วกว่า สำคัญกว่า กำไรมากกว่า ท้องถิ่นมีกำลังซื้อน้อย

ตารางที่ 5.13 ความเห็นเกี่ยวกับตลาดว่าควรเริ่มจากตลาดในท้องถิ่นก่อน แล้วจึงขยายไปสู่ภูมิภาคและทั่วทั้งประเทศ หลังจากนั้นจึงขยายไปสู่ต่างประเทศหรือไม่ (ต่อ)

ขนาดอุตสาหกรรม	ได้ (ร้อยละ)	เพราะ	ไม่ได้ (ร้อยละ)	เพราะ
ย่อม	92.3	เกิดความมั่นคงในธุรกิจ เป็นการประกอบธุรกิจแบบค่อยเป็นค่อยไป ลดความเสี่ยงทางด้านการเงิน ตลาดท้องถิ่นเป็นตลาดที่แน่นอน เป็นรากฐานที่สำคัญในหลายด้าน ช่วยให้ชุมชนมีรายได้ คนมีงานทำ สร้างชุมชนเข้มแข็ง สร้างความเชื่อถือแก่ลูกค้า ลดความสูญเสียได้ สอดคล้องกับแนวทางประกอบธุรกิจที่ดำเนินอยู่	7.7	เป็นธุรกิจส่งออก เป็นสินค้าที่มีตลาดต่างประเทศด้วย ตลาดต่างประเทศขายได้เร็วกว่า สำคัญกว่าและมีกำไรมากกว่า
กลาง	81.5	เกิดความมั่นคงในธุรกิจ เป็นไปตามขั้นตอน ช่วยให้ชุมชนมีรายได้ คนงานมีงานทำ ชุมชนเข้มแข็ง เป็นการขยายตัวแบบค่อยเป็นค่อยไป ลดความเสี่ยง แก้ปัญหาได้ง่าย	18.5	เป็นธุรกิจส่งออก ขึ้นอยู่กับความต้องการของตลาด ตลาดในประเทศแคบ ตลาดต่างประเทศขายได้เร็วกว่า สำคัญกว่าและได้กำไรมากกว่า

โดยสรุปในเรื่องเทคโนโลยีที่เหมาะสมนั้น อุตสาหกรรมทั้งหมดเห็นด้วยเป็นส่วนใหญ่ ถ้าไม่เห็นด้วยก็เพราะว่าต้องนำเข้าจากต่างประเทศและยังมีประเด็นเรื่องภาวะการแข่งขัน ในด้านการวางแผนการผลิตที่สอดคล้องกับความสามารถในการบริหารจัดการ ส่วนใหญ่ก็เห็นด้วย ที่ไม่เห็นด้วยก็เน้นว่าต้องพิจารณาตลาดและสถานการณ์แข่งขันประกอบกับจะต้องก้าวให้ทันโลกธุรกิจสากล

แต่เมื่อถึงประเด็นการวางแผนการผลิตที่ควรคำนึงถึงความมั่นคงในระยะยาว สัดส่วนการไม่เห็นด้วยเพิ่มมากขึ้น โดยเฉพาะอุตสาหกรรมขนาดเล็กและขนาดกลางซึ่งต้องการขยายตัวเร็วเนื่องจากไม่สามารถคาดการณ์ในอนาคตได้ จำเป็นต้องทำให้มีกำไรเร็วเพื่อขยายกิจการและสร้างความมั่นคงของกำไรในระยะยาว

ในด้านของความซื่อสัตย์สุจริตมักไม่มีอุตสาหกรรมโต้แย้ง แต่ในส่วนที่ต้องการสะท้อนความคิดของคนอย่างตรงไปตรงมา ก็ชี้ให้เห็นว่าธุรกิจจะอยู่ไม่รอด แต่ในความเป็นจริงดังที่ได้กล่าวมาแล้วในข้อ (6.1) คำตอบนั้นมิได้อยู่ในความสำคัญระดับสูง (ลำดับที่หก)

ส่วนเรื่องการผลิตสินค้าที่หลากหลายนั้น เป็นข้อที่มีสัดส่วนของการไม่เห็นด้วยสูงสุด ซึ่งสอดคล้องกับคำตอบในข้อ (6.1) ที่มีระดับความสำคัญต่ำที่สุด (ลำดับที่เจ็ด) ส่วนใหญ่ก็คงเป็นเพราะสาเหตุที่ขนาดธุรกิจไม่เอื้ออำนวยให้ทำเช่นนั้น

ส่วนเรื่องการบริหารความเสี่ยงต่ำนั้น ผลที่ได้ก็ออกมาคล้ายกับที่ได้อธิบายแล้วในข้อ (6.1) คือถ้าอุตสาหกรรมมีขนาดใหญ่มากขึ้น มีทุนมากขึ้น ความจำเป็นที่จะต้องพึ่งทุนภายนอกก็จะมีน้อยกว่า จึงมีสัดส่วนที่จะเห็นด้วยมากกว่าอุตสาหกรรม

ขนาดเล็กและขนาดย่อม

ส่วนในข้อสุดท้ายที่เน้นการขยายตัวจากตลาดในชุมชน ท้องถิ่น ภายในประเทศและต่างประเทศตามลำดับ สัดส่วนของการไม่เห็นด้วยเป็นไปตามขนาดของอุตสาหกรรมอย่างชัดเจน โดยที่อุตสหากรรมขนาดเล็กและขนาดย่อม ตลาดส่วนใหญ่เป็นตลาดภายในประเทศ ในขณะที่อุตสาหกรรมขนาดกลางจะมีสัดส่วนของตลาดต่างประเทศเพิ่มมากขึ้น จึงไม่เห็นด้วยกับการขยายกิจการตามพื้นที่ดังกล่าว ทั้งหมดก็เป็นการทำให้ภาพที่เสนอในข้อ (6.1) มีความชัดเจนมากยิ่งขึ้น เป็นการยืนยันว่าขนาดของอุตสาหกรรมมีความสัมพันธ์กับการดำเนินธุรกิจตามแนวทางของเศรษฐกิจพอเพียงพอสมควร

ในข้อ (6.11) อยากจะทราบว่าความรู้เกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียงนั้น อุตสาหกรรมเหล่านี้ได้มาจากหน่วยงานของรัฐมากน้อยเพียงใด ซึ่งมีคำตอบดังปรากฏในตารางข้างล่างนี้

ตารางที่ 5.14 การได้รับความรู้เรื่องเศรษฐกิจพอเพียงจากหน่วยงานของรัฐมีมากน้อยเพียงใด

(ร้อยละ)

ขนาดอุตสาหกรรม	หน่วยงานของรัฐและแหล่งอื่นๆ	หน่วยงานของรัฐ	แหล่งอื่นๆ	ไม่เคยทราบ	ไม่มีความเห็น	รวม
ภาพรวม	12.5	31.4	40.4	14.6	1.1	100.0
เล็ก	12.7	12.7	41.2	15.7	2.0	100.0
ย่อม	9.8	9.8	45.5	12.1	0.8	100.0
กลาง	18.9	18.9	26.4	18.9	0.0	100.0

จะเห็นได้ว่า สัดส่วนของข้อมูลที่ได้จากแหล่งอื่นๆ มากกว่าที่จะได้รับจากรัฐ ยกเว้นในกรณีอุตสาหกรรมขนาดกลางที่อาจจะเข้าถึงข้อมูลจากหน่วยงานของรัฐได้มากกว่า โดยสัดส่วนการได้รับข้อมูลจากหน่วยงานของรัฐจะแตกต่างกันไปตามขนาดของอุตสาหกรรม คือ ถ้ามีขนาดเล็กจะได้รับข้อมูลน้อยกว่าขนาดกลางและขนาดย่อม และขนาดย่อมจะได้รับข้อมูลน้อยกว่าขนาดกลาง

การวิเคราะห์ความเห็นของผู้ประกอบอุตสาหกรรมว่าแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 9 ที่นำพระราชดำรัสเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นแนวทางในการพัฒนาประเทศนั้น จะสอดคล้องกับการพัฒนาอุตสาหกรรมของผู้ประกอบการที่ตอบคำถามหรือไม่ เพื่อเป็นประเด็นที่จะบ่งชี้ว่าผู้ประกอบอุตสาหกรรมของไทยมีความพร้อมที่จะพัฒนาอุตสาหกรรมของตนไปในแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงในอนาคตมากน้อยเพียงใด ซึ่งมีความเห็นที่สามารถจำแนกได้ดังนี้

ตารางที่ 5.15 ความสอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 9 กับการพัฒนาอุตสาหกรรมของผู้ประกอบการ

ขนาดอุตสาหกรรม	ได้ (ร้อยละ)	เพราะ	ไม่ได้ (ร้อยละ)	เพราะ
ภาพรวม	95.7	(เท่ากับลักษณะรวมของทุกขนาดอุตสาหกรรม)	4.4	(เท่ากับลักษณะรวมของทุกขนาดอุตสาหกรรม)
เล็ก	95.7	นำมาประยุกต์ใช้ได้จริงทำให้กิจการอยู่รอด เหมาะกับการฟื้นฟูเศรษฐกิจ ช่วยให้เศรษฐกิจและสังคมดีขึ้นเน้นการพัฒนาโดยพึ่งตนเองมีพื้นฐานมั่นคง กิจการอยู่ได้นาน ช่วยให้คนมีงานทำ ส่งเสริมอาชีพชุมชน ลดความเสี่ยงทางการเงิน คำนึงถึงสิ่งแวดล้อม	4.3	ยังมีปัญหาหนี้สิน ขึ้นอยู่กับลักษณะสินค้า แนวทางยังไม่ชัดเจน

ตารางที่ 5.15 ความสอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 9 กับการพัฒนาอุตสาหกรรมของผู้ประกอบการ (ต่อ)

ขนาดอุตสาหกรรม	ได้ (ร้อยละ)	เพราะ	ไม่ได้ (ร้อยละ)	เพราะ
ย่อม	94.5	เหมาะกับการฟื้นฟูเศรษฐกิจและแนวทางพัฒนาโดยพึ่งตนเอง มีพื้นฐานมั่นคง ส่งเสริมการงานทำและอาชีพในชุมชนสามารถประยุกต์ใช้ในองค์กรได้จริง ลดความเสี่ยงทางการเงิน ประเมินตนเองได้ ทำให้กิจการอยู่รอด	5.5	ผลิตตามความต้องการของลูกค้าเน้นการขยายการส่งออกและกำไรเป็นหลัก มีตลาดอยู่ต่างประเทศ แนวทางยังไม่ชัดเจน
กลาง	98.1	มีพื้นฐานมั่นคง กิจการอยู่ได้นาน ประยุกต์ใช้ในองค์กรได้เหมาะกับการฟื้นฟูเศรษฐกิจ ลดความเสี่ยงทางการเงินสามารถประเมินตนเองได้ คำนึงถึงสิ่งแวดล้อม	1.9	เป็นกิจการที่เน้นขยายการส่งออกและเน้นกำไร

จะเห็นได้ว่า ผู้ตอบคำถามส่วนใหญ่เห็นด้วยกับแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงดังกล่าว ดังนั้นจึงเห็นควรที่จะนำแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้กับแนวทางพัฒนาอุตสาหกรรมในแผนที่ 9 ถึงแม้จะมีส่วนที่ไม่เห็นด้วยอยู่บ้างก็ตาม เนื่องจากส่วนใหญ่ในจำนวนนี้ยังต้องพึ่งตลาดต่างประเทศเป็นสำคัญ ซึ่งก็สมควรให้มีรูปแบบที่หลากหลายได้ ไม่จำเป็นจะต้องเป็นเศรษฐกิจพอเพียงทั้งหมด ถ้าแต่ละอุตสาหกรรมเห็นว่าไม่สอดคล้องกับการบริหารจัดการธุรกิจของตน แต่ส่วนใหญ่เห็นว่าน่าจะเป็นวิธีการที่เหมาะสม

การวิเคราะห์โดยการจำแนกประเภทอุตสาหกรรม

อุตสาหกรรมที่ได้จากการสัมภาษณ์อาจจะแตกต่างจากภาพรวมของอุตสาหกรรมที่ได้อธิบายไว้ในบทที่ 4 บ้างตามสมควร เนื่องจากไม่ได้รวมอุตสาหกรรมขนาดใหญ่และขนาดยักษ์เอาไว้ด้วย ในขณะที่อุตสาหกรรมขนาดเล็กและขนาดย่อมเป็นองค์ประกอบหลักของแต่ละประเภทอุตสาหกรรม ดังนั้น ภาพรวมของอุตสาหกรรมโดยเฉพาะอย่างยิ่งในส่วนที่เกี่ยวกับการส่งออกจะแตกต่างกันไปบ้างและที่จะแตกต่างกันอย่างชัดเจนคืออุตสาหกรรมเครื่องจักรและอุปกรณ์ขนส่ง ซึ่งในความเป็นจริงประกอบด้วยอุตสาหกรรมขนาดใหญ่และขนาดยักษ์จำนวนหนึ่ง ในขณะที่ในการศึกษานี้ อุตสาหกรรมส่วนใหญ่เป็นขนาดย่อมและขนาดเล็กและมิได้ผลิตชิ้นส่วนประกอบรถยนต์มากนัก ภาพของอุตสาหกรรมนี้จึงจะแตกต่างไปจากภาพที่อธิบายไว้ในบทที่ 4 ค่อนข้างมาก

อุตสาหกรรมอาหารและเครื่องดื่ม นับว่าเป็นอุตสาหกรรม

ค่อนข้างจะเก่าแก่ของไทยมีค่าเฉลี่ยของปีเริ่มดำเนินงาน 2523 ขณะที่อุตสาหกรรมเครื่องจักรและอุปกรณ์ขนส่งมีค่าเฉลี่ยของปีเริ่มดำเนินงาน 2527 ตามด้วยอุตสาหกรรมไม้แปรรูป กระดาษ โลหะและอโลหะ มีค่าเฉลี่ยปีเริ่มดำเนินงาน 2527 เช่นกัน ต่อด้วยอุปกรณ์ขนส่งมีค่าเฉลี่ยของปีเริ่มดำเนินงาน 2527 ตามด้วยอุตสาหกรรมไม้แปรรูป กระดาษ สิ่งพิมพ์ ที่มีค่าเฉลี่ยในปีเริ่มต้น 2528 และอุตสาหกรรมสิ่งทอ เครื่องนุ่งห่มและเครื่องหนังที่มีค่าเฉลี่ยของปีเริ่มดำเนินงาน 2529 ส่วนอุตสาหกรรมผลิตภัณฑ์ยางและพลาสติกนั้น เป็นอุตสาหกรรมค่อนข้างใหม่ของไทยคือ มีค่าอายุเฉลี่ยปีเริ่มดำเนินงาน 2532 เท่านั้น เป็นที่น่าสังเกตว่าอุตสาหกรรมเหล่านี้สามารถขยายตัวได้อย่างต่อเนื่อง แม้มีวิกฤติเศรษฐกิจ ยกเว้น สามอุตสาหกรรม คือ โลหะและอโลหะ ยางและผลิตภัณฑ์พลาสติก อาหารและเครื่องดื่มที่มีค่าเฉลี่ยของการขยายตัวครั้งสุดท้าย ปี 2538, 2539 และ 2539 ตามลำดับ ที่เหลือสามอุตสาหกรรมคือ สิ่งทอเครื่องนุ่งห่ม เครื่องหนัง ไม้แปรรูป กระดาษและสิ่งพิมพ์ เครื่องจักรและอุปกรณ์ขนส่ง มีค่าเฉลี่ยของปีสุดท้ายที่มีการขยายตัวในปี 2541 (โปรดดูตาราง B 1.1 ภาคผนวก ข) ซึ่งแสดงว่าอุตสาหกรรมเหล่านี้มิได้รับผลกระทบจากวิกฤติเศรษฐกิจเพราะส่วนใหญ่เป็นอุตสาหกรรมส่งออกหรืออุตสาหกรรมที่มีพื้นฐานความต้องการในประเทศมั่นคงจึงสามารถขยายตัวได้อย่างต่อเนื่อง แม้จะเกิดวิกฤติเศรษฐกิจก็ตาม

อุตสาหกรรมที่มีค่าเฉลี่ยทุนจดทะเบียนค่อนข้างสูงและมีมูลค่าเฉลี่ยทรัพย์สินค่อนข้างสูงคือ ยางและผลิตภัณฑ์พลาสติก โลหะและอโลหะ สิ่งทอและเครื่องนุ่งห่ม ส่วนอุตสาหกรรมที่มีค่าเฉลี่ยมูลค่าทรัพย์สินใกล้เคียงกันก็คือ อุตสาหกรรมอาหารและ

เครื่องดื่ม ไม้แปรรูป กระดาษและสิ่งพิมพ์ เครื่องจักรและอุปกรณ์ขนส่ง (โปรดดูข้อมูลในตาราง B1.2 ในภาคผนวก ข ตามลำดับ)

โดยทั่วไปสัดส่วนการลงทุนจากต่างประเทศค่อนข้างจะมีน้อยมาก อุตสาหกรรมยางและผลิตภัณฑ์พลาสติกมีสัดส่วนการร่วมทุนจากต่างประเทศสูงสุดคือร้อยละ 14.6 ขณะที่อุตสาหกรรมไม้แปรรูป กระดาษ และสิ่งพิมพ์ มีสัดส่วนการร่วมทุนจากต่างประเทศต่ำสุดคือร้อยละ 3.9 (ดูตาราง B 2.1 ภาคผนวก ข)

ส่วนสัดส่วนของวัตถุดิบที่ใช้ภายในประเทศกับต่างประเทศนั้น อุตสาหกรรมที่มีสัดส่วนวัตถุดิบภายในประเทศสูง คืออาหารและเครื่องดื่ม ร้อยละ 87.7 ตามมาด้วยโลหะและอโลหะ ร้อยละ 80.6 และยางและผลิตภัณฑ์พลาสติก ร้อยละ 77.2 ตามลำดับ ส่วนที่มีสัดส่วนวัตถุดิบภายในประเทศต่ำกว่าสามอุตสาหกรรม คือ ไม้แปรรูป กระดาษและสิ่งพิมพ์ เครื่องจักรและอุปกรณ์ขนส่ง สิ่งทอเครื่องนุ่งห่มและเครื่องหนัง ตามลำดับ คือ ร้อยละ 74.4, 74.2 และ 73.9 ตามลำดับ (ดูตาราง B 3.1 ภาคผนวก ข) โดยทั่วไปอุตสาหกรรมเหล่านี้ใช้วัตถุดิบภายในประเทศเกือบสามในสี่ของวัตถุดิบที่ใช้ทั้งหมด

ส่วนที่มาของเครื่องมือ เครื่องจักร จากภายในประเทศนั้นจะมีสัดส่วนต่ำลงมาจากวัตถุดิบ โดยที่อุตสาหกรรมอาหารและเครื่องดื่มมีสัดส่วนสูงสุด คือ ร้อยละ 77.6 ตามมาด้วยอุตสาหกรรมไม้แปรรูป กระดาษและสิ่งพิมพ์ ร้อยละ 63.2 และเครื่องจักรและอุปกรณ์ขนส่ง ร้อยละ 62.7 ส่วนที่มีสัดส่วนต่ำกว่าร้อยละ 60.0 มีสามอุตสาหกรรม คือ สิ่งทอและเครื่องนุ่งห่ม ยางและผลิตภัณฑ์พลาสติก โลหะและอโลหะ โดยมีสัดส่วนร้อยละ 57.6, 55.6 และ

53.8 ตามลำดับ (ดูตาราง B 3.2 ภาคผนวก ข) จะเห็นได้ว่า ในแง่ของการใช้วัตถุดิบและเครื่องมือเครื่องจักร อุตสาหกรรมอาหารและเครื่องดื่ม ใช้วัตถุดิบและเครื่องมือเครื่องจักรภายในประเทศเป็นสัดส่วนที่สูงที่สุด ส่วนที่เหลือนั้น ไม่มีลักษณะแตกต่างที่เด่นชัด ถ้ารวมลักษณะทั้งสองประการเข้าด้วยกัน

ในด้านสัดส่วนของตลาดต่างประเทศนั้น อุตสาหกรรมสิ่งทอเครื่องนุ่งห่มและเครื่องหนังมีสัดส่วนตลาดต่างประเทศสูงสุดคือร้อยละ 46.2 ตามมาด้วยยางและผลิตภัณฑ์พลาสติกร้อยละ 33.3 ลำดับที่สามเป็นอาหารและเครื่องดื่มร้อยละ 30.3 ที่ต่ำกว่าร้อยละ 30.0 มีสามอุตสาหกรรมคือ ไม้แปรรูป กระดาษและสิ่งพิมพ์ โลหะและอโลหะ เครื่องจักรและอุปกรณ์ขนส่ง ตามลำดับ ที่มีสัดส่วนของตลาดต่างประเทศ ร้อยละ26.4 , 24.1 และ 11.6 ตามลำดับ (ดูตาราง B 3.3 ภาคผนวก ข) ดังนั้น ถ้าหากจะนับประเด็นการนำรายได้เป็นเงินตราต่างประเทศประกอบกับการใช้วัตถุดิบและทุนภายในประเทศเป็นสัดส่วนที่สูง น่าจะเรียงได้ว่า ประกอบด้วย อุตสาหกรรมอาหารและเครื่องดื่ม ยางและผลิตภัณฑ์พลาสติก อุตสาหกรรมสิ่งทอ เครื่องนุ่งห่มและเครื่องหนัง ตามลำดับ

ประเด็นต่อไปเป็นการนำเอาปัจจัยที่ช่วยให้อุตสาหกรรมเหล่านี้ผ่านพ้นวิกฤติเศรษฐกิจในปี 2540-2543 ซึ่งแสดงไว้ในตารางข้างล่างนี้

ตารางที่ 5.16 ดัชนีแสดงผลการวิเคราะห์ปัจจัยที่ช่วยให้อุตสาหกรรมที่ศึกษาผ่านวิกฤติเศรษฐกิจในปี 2540-2543

ความพยายามแก้ไขปัญหาในเรื่องต่างๆ	ประเภทอุตสาหกรรม					
	1	2	3	4	5	6
1. การปรับปรุงเทคโนโลยี	B-	B-	B	B-	B	B-
2. การแก้ไขด้านขนาดการผลิต	B+	B+	B	B	B	B
3. การวางระบบการขาย	B-	B	B	B+	B	B
4. การดำเนินธุรกิจกับลูกค้า ธุรกิจที่เกี่ยวข้องและแรงงาน	B+	B+	B	B+	B+	B+
5. การบริหารการเงิน	B	B+	B+	B	B	B
6. การบริหารความเสี่ยง และการจัดการผลิต	A-	B+	B+	B	B	B+
7. การปรับปรุงแผนการตลาด	B	C+	B	C+	B-	B+
8. การแก้ไขสินค้าคงคลัง	B	B	B	B+	B	B
9. การวางระบบจัดซื้อ	B-	C+	B-	C+	C+	C
10. งานวิจัยและพัฒนา	C+	B-	B	C	B	B-
11. แผนปฏิบัติการเกี่ยวกับ ระบบงาน	A-	A	A-	A-	A-	A
12. การรักษาสภาพคล่อง	D	C-	C+	C	C-	C+
13. การส่งเสริมการขาย	B	B+	B	B+	B	B
ภาพรวม	B	B	B	B	B	B

หมายเหตุ

1. อาหารและเครื่องดื่ม
2. สิ่งทอ เครื่องนุ่งห่ม เครื่องหนัง
3. ไม้แปรรูป กระดาษ สิ่งพิมพ์
4. ยางและผลิตภัณฑ์พลาสติก
5. โลหะและอโลหะ
6. เครื่องจักรและอุปกรณ์ขนส่ง

ในภาพรวมทุกอุตสาหกรรมได้คะแนนเฉลี่ย B เท่ากันหมด แต่ในบางหัวข้ออุตสาหกรรมบางอุตสาหกรรมทำได้ดีกว่า เป็นต้นว่า ในเรื่องการปรับปรุงเทคโนโลยีการผลิต อุตสาหกรรมไม้แปรรูป กระดาษและสิ่งพิมพ์ และโลหะอโลหะ ทำได้ดีกว่าค่าเฉลี่ย ในขณะที่การแก้ไขด้านขนาดการผลิตอุตสาหกรรมอาหารและเครื่องดื่มและสิ่งทอ เครื่องนุ่งห่มและเครื่องหนัง ทำได้ดีกว่าค่าเฉลี่ย ส่วนการวางระบบการขาย อุตสาหกรรมยางและผลิตภัณฑ์พลาสติกทำได้ดีที่สุด การดำเนินธุรกิจกับลูกค้า ธุรกิจที่เกี่ยวข้องและแรงงาน อุตสาหกรรมไม้แปรรูป กระดาษ สิ่งพิมพ์ได้คะแนนต่ำสุด ขณะที่การบริหารการเงิน อุตสาหกรรมสิ่งทอ เครื่องนุ่งห่ม เครื่องหนังและไม้แปรรูป กระดาษและสิ่งพิมพ์ ทำได้ดีกว่าค่าเฉลี่ย หรือรายการที่ทุกอุตสาหกรรมล้วนทำได้ดีกว่าค่าเฉลี่ยคือแผนปฏิบัติการเกี่ยวกับระบบงาน ส่วนที่มีปัญหาทุกอุตสาหกรรมคือ การรักษาสภาพคล่อง เป็นต้น

การวิเคราะห์เปรียบเทียบเพียงปัจจัยต่างๆ ทั้ง 13 ข้อ ที่กล่าวมานี้เป็นรายอุตสาหกรรมเป็นรายละเอียดที่อาจจะไม่ให้ภาพที่ชัดเจนนัก จึงจะไม่นำมาอธิบายในที่นี้ แต่ได้ข้อสรุปร่วมกันว่าในบรรดาอุตสาหกรรมทั้งหกประเภทที่ได้กล่าวมานี้ ความแตกต่างระหว่างอุตสาหกรรมเช่นเดียวกับความแตกต่างในด้านขนาดมิได้ทำให้อุตสาหกรรมที่สามารผ่านพ้นวิกฤติทางเศรษฐกิจมาได้มีข้อได้เปรียบหรือเสียเปรียบกัน หรือ กล่าวโดยสรุปก็คือ หลักเศรษฐกิจพอเพียงที่นำมาใช้แก้ปัญหาในช่วงวิกฤติเศรษฐกิจนั้นสามารถใช้ได้ทุกประเภทอุตสาหกรรมและทุกขนาดอุตสาหกรรมโดยไม่มีข้อได้เปรียบเสียเปรียบต่างกัน ถ้าหากทุกอุตสาหกรรมพยายามแก้ไขปัญหาตามแนวทางดังกล่าวอย่างสุดความสามารถ

ก็จะได้ผลลัพธ์ที่ไม่แตกต่างกัน

ขั้นตอนต่อไปคือ การใช้ดัชนีแสดงผลการวิเคราะห์ การนำแนวความคิดเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการดำเนินธุรกิจจำแนกตามอุตสาหกรรมเพื่อจะศึกษาดูว่ามีความแตกต่างในการดำเนินการระหว่างอุตสาหกรรมหรือไม่ เพราะภาพที่ได้ปรากฏมาแล้วจากตารางที่ 5.16 ก็คือในภาพรวมผลการวิเคราะห์ได้ค่าเฉลี่ยเท่ากับ C+ และไม่มีความแตกต่างกันในคะแนนรวมระหว่างขนาดอุตสาหกรรม แต่จะมีความแตกต่างกันบ้างในแต่ละรายการตามที่ได้อธิบายไว้ข้างต้นแล้ว อันเป็นลักษณะความแตกต่างเนื่องจากขนาดอุตสาหกรรมซึ่งผันแปรตามขนาดการผลิตและทุนตลอดจนลักษณะของตลาดที่เปลี่ยนแปลงไปตามขนาดการผลิต ผลการวิเคราะห์ดังกล่าวได้แสดงไว้ในตารางที่ 5.17 ดังต่อไปนี้

ตารางที่ 5.17 แสดงผลวิเคราะห์การนำแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการดำเนินธุรกิจ จำแนกตามประเภทอุตสาหกรรม

ความพยายามแก้ไขปัญหาในเรื่องต่างๆ	ประเภทอุตสาหกรรม					
	1	2	3	4	5	6
1. เทคโนโลยีที่ใช้ถูกหลักวิชาการและมีราคาถูก	B	B	B+	B	B	B
2. ขนาดการผลิตที่เหมาะสม	C+	C	C+	C+	B	C+
3. ไม่เน้นกำไรระยะสั้นเป็นหลัก	C	C-	C	C+	C-	C
4. ไม่เอาเปรียบผู้บริโภค ผู้จำหน่ายวัตถุดิบและแรงงาน	C	C	C	C+	C	C
5. เน้นผลิตภัณฑ์ที่หลากหลายและความสามารถในการปรับเปลี่ยนผลิตภัณฑ์	C	C	C	C-	C	C+
6. เน้นการบริหารความเสี่ยงต่ำ	B-	B-	B-	B-	B-	B-
7. เน้นการขยายตัวจากตลาดในท้องถิ่น ตลาดในภูมิภาค ตลาดในต่างประเทศและตลาด ต่างประเทศตามลำดับ	C+	C	C+	C+	C	C+
ค่าเฉลี่ย	C+	C	C+	C+	C+	C+

หมายเหตุ

1. อาหารและเครื่องดื่ม
2. สิ่งทอ เครื่องนุ่งห่ม เครื่องหนัง
3. ไม้แปรรูป กระดาษ สิ่งพิมพ์
4. ยางและผลิตภัณฑ์พลาสติก
5. โลหะและอโลหะ
6. เครื่องจักรและอุปกรณ์ขนส่ง

สำหรับคำตอบในข้อที่หนึ่งที่ว่าด้วยการใช้เทคโนโลยีที่ถูกหลักวิชาการแต่มีราคาถูกนั้นทุกอุตสาหกรรมได้รับการประเมินในระดับ B เกือบทั้งหมด ยกเว้น อุตสาหกรรมไม้แปรรูป กระดาษและสิ่งพิมพ์ได้คะแนน B+ โดยที่อุตสาหกรรมดังกล่าวใช้สัดส่วนและอุปกรณ์ที่มาจากต่างประเทศน้อยเป็นอันดับสองรองลงมาจากอุตสาหกรรมอาหาร คือ สัดส่วนของเครื่องมือเครื่องจักรภายในประเทศร้อยละ 63.2 ในขณะที่อุตสาหกรรมอาหารและเครื่องดื่มใช้เครื่องมือเครื่องจักรภายในประเทศสูงถึงร้อยละ 77.6 อย่างไรก็ตาม ก็ถือได้ว่า คำตอบดังกล่าวมีความสอดคล้องกับลักษณะการใช้เครื่องมือ เครื่องจักรที่ทำในประเทศระดับหนึ่ง

ส่วนในเรื่องขนาดการผลิตที่เหมาะสม อุตสาหกรรมส่วนใหญ่ได้คะแนน C+ เว้นแต่อุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งได้คะแนน C ในขณะที่อุตสาหกรรมโลหะและอโลหะได้คะแนน B ความแตกต่างดังกล่าวอยู่ที่อุตสาหกรรมสิ่งทอ เครื่องนุ่งห่มและเครื่องหนัง เป็นอุตสาหกรรมที่ต้องพึ่งตลาดต่างประเทศทำให้ขนาดการผลิตจะต้องเปลี่ยนแปลงไปตามความต้องการของตลาดค่อนข้างมาก จะจัดการชนิดค่อยๆ ผลิต ค่อยๆ ขยายเหมือนอุตสาหกรรมที่พึ่งตลาดในประเทศเป็นส่วนใหญ่ไม่ได้ นอกจากนั้นอุตสาหกรรมโลหะและอโลหะจะต้องใช้เครื่องมือเครื่องจักรจากต่างประเทศ ในอัตราส่วนสูงสุด คือ ใช้เครื่องมือ เครื่องจักรภายในประเทศ ร้อยละ 53.8 เมื่อมีตลาดต่างประเทศไม่มากแต่ต้องใช้เครื่องมือการผลิตจากต่างประเทศในสัดส่วนที่สูงโดยเปรียบเทียบ การขยายการผลิตแบบค่อยเป็นค่อยไปจึงน่าจะเป็นเหตุผลที่ดี

ในส่วนข้อที่สาม ไม่เน้นกำไรระยะสั้นเป็นหลัก คำตอบส่วนใหญ่ได้คะแนน C ซึ่งหมายความว่าอุตสาหกรรมไม่ได้ให้ความสำคัญในข้อนี้มากนัก แต่ถ้าต่ำกว่านี้แสดงว่าไม่ค่อยเห็นด้วย ซึ่งมีสองอุตสาหกรรมที่ได้คะแนน C- คืออุตสาหกรรมสิ่งทอ เครื่องนุ่งห่มและเครื่องหนัง และอุตสาหกรรมโลหะและอโลหะ ในกรณีของสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่ม การเน้นกำไรระยะสั้นสอดคล้องกับการส่งออกเพื่อที่ขยายกิจการในระยะสั้น ขณะที่อุตสาหกรรมโลหะและอโลหะก็ไม่ค่อยเห็นด้วยกับการไม่เน้นกำไรในระยะสั้น นั่นหมายความว่า การขยายตัวแบบค่อยเป็นค่อยไปนั้นเป็นเพราะมีข้อจำกัดด้านทุนและเครื่องมือ เครื่องจักร แต่ถ้าหากสามารถทำกำไรระยะสั้นก็ยังต้องการ ส่วนอุตสาหกรรมที่ได้คะแนน C+ คืออุตสาหกรรมยางและผลิตภัณฑ์พลาสติก ซึ่งเป็นอุตสาหกรรมที่เกิดล่าสุดและเป็นอุตสาหกรรมที่ต้องใช้เงินลงทุนในสัดส่วนค่อนข้างจะสูง ดังนั้น จึงค่อนข้างจะเห็นด้วยกับการไม่เน้นกำไรระยะสั้นโดยเปรียบเทียบมากกว่าอุตสาหกรรมอื่นๆ

ข้อที่สี่ ไม่เอาเปรียบผู้บริโภค ผู้จำหน่ายวัตถุดิบ และแรงงาน อุตสาหกรรมเกือบทั้งหมดได้คะแนน C ซึ่งก็สะท้อนข้อเท็จจริงว่าอุตสาหกรรมมิได้ให้ความสำคัญกับประด็นนี้มากนัก ยกเว้นอุตสาหกรรมยางและผลิตภัณฑ์พลาสติกที่ไม่เน้นกำไรระยะสั้นเป็นหลัก ดังนั้น ในข้อนี้ก็ได้รับการประเมิน C+ ซึ่งก็สอดคล้องกับคำตอบในข้อที่ (3) ที่ไม่เน้นกำไรระยะสั้นเป็นหลักนั่นเอง

ข้อที่ห้า เน้นผลิตภัณฑ์ที่หลากหลายและความสามารถในการปรับเปลี่ยนผลิตภัณฑ์ ข้อนี้ อุตสาหกรมส่วนใหญ่ก็ได้รับการประเมิน C เนื่องจากส่วนใหญ่ไม่สามารถปรับเปลี่ยนผลิตภัณฑ์

หรือมีการผลิตที่หลากหลายได้ ดังที่ได้อธิบายไปก่อนหน้านี้แล้ว แต่เป็นที่น่าสังเกตว่า อุตสาหกรรมยางและผลิตภัณฑ์พลาสติกได้รับการประเมินคำตอบในข้อนี้เป็น C- ซึ่งแสดงถึงข้อจำกัดในการมีผลิตภัณฑ์ที่หลากหลายด้วยความจำกัดในแง่วัตถุดิบ แต่เป็นที่น่าสังเกตว่าอุตสาหกรรมเครื่องจักรและอุปกรณ์ขนส่งได้รับการประเมิน C+ ในข้อนี้ เนื่องจากโดยลักษณะของอุตสาหกรรมเน้นความหลากหลายของผลิตภัณฑ์อยู่แล้ว

ในข้อที่หก ว่าด้วยการบริหารความเสี่ยงต่ำ ทุกอุตสาหกรรมได้รับการประเมินในระดับ B- เหมือนกันหมด ซึ่งสูงกว่าระดับเฉลี่ย (คือ C+) ซึ่งแสดงให้เห็นว่าทุกอุตสาหกรรมตระหนักถึงความจำเป็นในด้านนี้

ในข้อสุดท้ายที่กล่าวถึง การเน้นการขยายตัวจากตลาดภายในท้องถิ่น ตลาดในภูมิภาค ตลาดในประเทศ และต่างประเทศตามลำดับ อุตสาหกรรมส่วนใหญ่ได้รับการประเมินเท่ากับค่าเฉลี่ยคือ C+ แต่มีสองอุตสาหกรรมที่ได้รับค่าการประเมินต่ำกว่าค่าเฉลี่ยคือ C นั่นคืออุตสาหกรรมสิ่งทอ เครื่องนุ่งห่ม และเครื่องหนังที่จำเป็นต้องพึ่งตลาดต่างประเทศในสัดส่วนค่อนข้างสูง และอุตสาหกรรมโลหะและอโลหะที่ตลาดภายในท้องถิ่นที่มีจุดอิ่มตัวค่อนข้างเร็ว จึงต้องพึ่งตลาดในประเทศเป็นหลัก

ในภาพรวมทุกอุตสาหกรรมได้รับการประเมินค่า C+ ทั้งหมด ยกเว้นอุตสาหกรรมสิ่งทอ เครื่องนุ่งห่ม และเครื่องหนังที่ได้รับการประเมินค่าเฉลี่ยเท่ากับ C ต่ำกว่าค่าเฉลี่ยในภาพรวม สาเหตุสำคัญก็เพราะอุตสาหกรรมดังกล่าวพึ่งการส่งออกในสัดส่วนค่อนข้างจะสูง เมื่ออุตสาหกรรมจำเป็นต้องพึ่งการส่งออกในสัดส่วน

ค่อนข้างสูง ความสามารถในการดำเนินงานตามแนวทางของเศรษฐกิจพอเพียงจึงจำเป็นต้องต่ำกว่าอุตสาหกรรมอื่นๆ

ดังนั้น การวิเคราะห์การประยุกต์เศรษฐกิจพอเพียงเป็นรายอุตสาหกรรมค่อนข้างจะทำให้เห็นภาพชัดเจนยิ่งขึ้นกว่าอุตสาหกรรมประเภทใดสามารถใช้แนวทางบริหารจัดการตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงได้บ้างเพราะเหตุผลเช่นใด

การทดสอบความรู้ในเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงจำแนกตามรายอุตสาหกรรม

ในส่วนสุดท้ายจะเป็นการวิเคราะห์เพื่อทดสอบความรู้ในเรื่องความหมายของเศรษฐกิจพอเพียงของอุตสาหกรรมแต่ละประเภทเพื่อที่จะทราบว่าอุตสาหกรรมเหล่านี้มีความรู้ในเรื่องดังกล่าวมากน้อยเพียงใด และให้ความสำคัญกับหัวข้อใดของเศรษฐกิจพอเพียงมากกว่ากันเพราะเหตุใด และความแตกต่างของประเภทอุตสาหกรรมมีผลต่อการให้ลำดับความสำคัญมากน้อยเพียงใด หรือไม่ ซึ่งได้คำตอบปรากฏดังในตาราง 5.18 ดังต่อไปนี้

ตารางที่ 5.18 ลำดับความสำคัญของคำตอบในประเด็นต่างๆ ของเศรษฐกิจพอเพียง จำแนกตามประเภทอุตสาหกรรม

ประเภทอุตสาหกรรม	ลักษณะต่างๆ ของเศรษฐกิจพอเพียง						
	1	2	3	4	5	6	7
1. อุตสาหกรรมอาหารและเครื่องดื่ม	3	1	3	6	7	2	5
2. อุตสาหกรรมส่งทอ เครื่องนุ่งห่มและเครื่องหนัง	2	1	4	6	7	3	5
3. อุตสาหกรรมไม้แปรรูป กระดาษสิ่งพิมพ์	1	2	3	4	6	5	6
4. อุตสาหกรรมยางและผลิตภัณฑ์พลาสติก	3	1	4	7	6	2	5
5. อุตสาหกรรมโลหะและอโลหะ	1	2	5	4	6	3	6
6. อุตสาหกรรมเครื่องจักรและอุปกรณ์ขนส่ง	1	5	2	4	6	3	6

หมายเหตุ

1. ใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสม ถูกหลักวิชาการแต่มีราคาถูก รวมทั้งการใช้ทรัพยากรอย่างประหยัดและมีประสิทธิภาพ
2. วางแผนการผลิตให้สอดคล้องกับความสามารถในการบริหารจัดการ
3. ไม่โลภมากจนเกินไป โดยคำนึงถึงความมั่นคงในกิจการเป็นหลัก
4. ซื่อสัตย์สุจริต ไม่เอารัดเอาเปรียบผู้บริโภค แรงงานและผู้จำหน่ายวัตถุดิบ
5. ผลิตสินค้าที่หลากหลาย
6. เน้นการบริหารความเสี่ยงต่ำโดยใช้ทุนภายในเป็นหลัก
7. มีการขยายการผลิตอย่างเป็นขั้นตอนจากตลาด ในท้องถิ่น ภูมิภาค ตลาดในประเทศและตลาดต่างประเทศ ตามลำดับ

จะเห็นได้ว่า เมื่อจำแนกตามประเภทอุตสาหกรรมแล้ว ผลปรากฏว่าทำให้มีคำตอบที่แตกต่างกันพอสมควร แต่โดยภาพรวมแล้วก็ไม่แตกต่างจากการจำแนกโดยขนาดอุตสาหกรรมมากนัก นั่นก็คือ อุตสาหกรรมให้ความสำคัญกับความหมายของเศรษฐกิจพอเพียงในสามลำดับแรกคือ ข้อ (1), (2) และ (6) นั่นก็คือ ใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมถูกหลักวิชาการมีราคาถูกรวมทั้งใช้ทรัพยากรอย่างประหยัดและมีประสิทธิภาพ วางแผนการผลิตให้สอดคล้องกับความสามารถในการบริหารจัดการ เน้นการบริหารความเสี่ยงต่ำโดยใช้ทุนภายในประเทศเป็นหลัก และข้อที่ (3) ไม่โลภมากจนเกินไป โดยคำนึงถึงความมั่นคงของกิจการเป็นหลัก ในภาพรวมจะอยู่ในลำดับที่สี่และข้อที่ (5) ผลิตสินค้าที่หลากหลายหรือสามารถปรับเปลี่ยนการผลิตได้ง่าย เพื่อลดความเสี่ยงและความผันผวนของตลาดจะอยู่ในอันดับสุดท้าย คืออันดับที่เจ็ด เหมือนการวิเคราะห์ที่แยกตามขนาดอุตสาหกรรม ส่วนข้อ (4) และ (7) ในภาพรวมอยู่ในระดับใกล้เคียงกันคือ ซื่อสัตย์ ไม่เอารัดเอาเปรียบผู้บริโภค แรงงานและผู้จำหน่ายวัตถุดิบ มีการขยายการผลิตอย่างเป็นขั้นตอนจากตลาดในท้องถิ่น ภูมิภาค ตลาดภายในประเทศ ตามลำดับ

สำหรับอุตสาหกรรมอาหารและเครื่องดื่ม ให้ความสำคัญกับข้อ (1), (2) และ (6) อยู่ในสามอันดับต้นเหมือนภาพรวม แต่ในข้อ (2) มีความสำคัญในอันดับที่หนึ่งคือวางแผนการผลิตให้สอดคล้องกับความสามารถในการบริหารจัดการ และเน้นการบริหารความเสี่ยงต่ำโดยใช้ทุนภายในเป็นหลักในอันดับที่สอง ส่วนการใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมถูกหลักวิชาการ แต่มีราคาถูก รวมทั้งการใช้ทรัพยากรอย่างประหยัดและมีประสิทธิภาพอยู่ในอันดับ

ที่สาม จะเห็นได้ว่า อุตสาหกรรมอาหารและเครื่องดื่มเป็นอุตสาหกรรมที่เก่าแก่ที่สุดของไทย มีเทคโนโลยีการผลิตที่ไม่สลับซับซ้อนมากนักและใช้สัดส่วนของเครื่องจักรที่ผลิตได้ในประเทศค่อนข้างสูง จึงไม่จำเป็นต้องเน้นเทคโนโลยีที่เหมาะสมแต่ถูกหลักวิชาการเป็นปัจจัยสำคัญ แต่เน้นการขยายตัวแบบค่อยเป็นค่อยไปและการใช้ทุนภายในเป็นสำคัญเพื่อลดความเสี่ยงในการบริหาร เป็นที่เข้าใจได้ง่ายที่อุตสาหกรรมดังกล่าว จะให้ความสำคัญกับข้อ (3) คือไม่โลภมากจนเกินไป คำนึงถึงความมั่นคงของกิจการเป็นหลัก ในลำดับความสำคัญเท่ากับการใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสม ส่วนข้อที่ (7) ได้รับความสำคัญในอันดับที่ห้า คือ มีการขยายการผลิตอย่างเป็นขั้นตอน จากตลาดในท้องถิ่น ภูมิภาค ตลาดในประเทศ และตลาดต่างประเทศ ตามลำดับ ความซื่อสัตย์สุจริต ไม่เอารัดเอาเปรียบผู้บริโภค แรงงานและผู้จำหน่ายวัตถุดิบอยู่ในระดับความสำคัญอันดับที่หก ส่วนข้อ ที่ (5) ผลิตสินค้าที่หลากหลาย หรือสามารถปรับเปลี่ยนการผลิตได้ง่ายเพื่อลดความเสี่ยงจากการผันผวนของตลาดอยู่ในอันดับสุดท้ายเหมือนภาพรวม

อุตสาหกรรมสิ่งทอ เครื่องนุ่งห่ม และเครื่องหนัง ให้ความสำคัญกับข้อ (1), (2) และ (6) เหมือนกับภาพรวม โดยให้ความสำคัญกับ ข้อ (2) เป็นอันดับหนึ่ง คือ การวางแผนการผลิต ให้ความสอดคล้องกับความสามารถในการบริหารจัดการ แต่ให้ความสำคัญกับการใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมแต่ถูกหลักวิชาการ รวมทั้งการใช้ทรัพยากรอย่างประหยัดและมีประสิทธิภาพในอันดับสอง เพราะอุตสาหกรรมส่งออกต้องใช้เครื่องมือเครื่องใช้จากต่างประเทศในสัดส่วนที่สูง ความสามารถในการดัดแปลงเครื่องมือ เครื่องจักร

และการประหยัดทรัพยากรจึงเป็นประเด็นสำคัญสำหรับการแข่งขัน ในขณะเดียวกันการขยายทุนเพื่อให้เหมาะสมกับภาวะตลาดเป็นสิ่งสำคัญจึงต้องใช้ทุนจากภายนอก ในสัดส่วนที่มีนัยยะสำคัญด้วย ดังนั้น ข้อ (6) เน้นการบริหารความเสี่ยงต่ำ โดยใช้ทุนภายในเป็นหลัก จึงมีความสำคัญในระดับสาม ส่วนข้อ (3) ไม่โลภมากจนเกินไป โดยคำนึงถึงความมั่นคงของกิจการเป็นหลักอยู่ในความสำคัญอันดับที่สี่เหมือนกับภาพรวม ส่วนสามอันดับสุดท้ายเหมือนกับอุตสาหกรรมอาหารและเครื่องดื่ม นั่นคือข้อ (7) มีการขยายการผลิตอย่างเป็นขั้นตอนจากตลาดในท้องถิ่น ภูมิภาค ตลาดในประเทศ และต่างประเทศ ตามลำดับ อยู่ในอันดับที่ห้า ความซื่อสัตย์สุจริต ไม่เอารัดเอาเปรียบผู้บริโภค แรงงานและผู้จำหน่ายวัตถุดิบอยู่ในอันดับที่หก และการผลิตสินค้าที่หลากหลายหรือสามารถปรับเปลี่ยนการผลิตได้ง่าย เพื่อลดความเสี่ยงหรือความผันผวนของตลาดอยู่ในอันดับที่เจ็ด ตามลำดับ

อุตสาหกรรมไม้แปรรูป กระดาษและสิ่งพิมพ์ มีการให้ลำดับความสำคัญของเศรษฐกิจพอเพียงแตกต่างไปจากอุตสหกรรมในภาพรวมพอสมควร เนื่องจากการบริหารความเสี่ยงต่ำมิใช่เป็นปัจจัยสำคัญสามอันดับแรกของอุตสาหกรรมนี้เหมือนภาพรวม แต่ข้อ (6) การบริหารความเสี่ยงต่ำโดยใช้ทุนภายในเป็นหลัก ได้รับการจัดอันดับความสำคัญอยู่ในอันดับที่ห้า ขณะที่ข้อสาม ไม่โลภมากจนเกินไป โดยคำนึงถึงความมั่นคงของกิจการเป็นหลัก ได้รับการจัดอันดับความสำคัญในอันดับสามแทน ทั้งนี้อุตสาหกรรมดังกล่าว อาจจะต้องพึ่งทุนจากภายนอกในสัดส่วนค่อนข้างสูงอีกประการหนึ่ง อุตสาหกรรมดังกล่าว สามารถขยายตัวได้อย่างต่อเนื่องแม้ภายหลังวิกฤติเศรษฐกิจ ด้วยเหตุนี้ ทุน

ภายในอาจจะไม่ใช่ปัจจัยสำคัญสำหรับอุตสาหกรรมนี้มากนัก แต่ลักษณะการขยายตัวแบบค่อยเป็นค่อยไปและการไม่โลภโดยคำนึงถึงความมั่นคงของกิจการเป็นหลักอาจจะเป็นปัจจัยที่ใช้ทดแทนทุนภายในได้ ในขณะเดียวกันอุตสาหกรรมนี้ก็เน้นความซื่อสัตย์สุจริต ไม่เอารัดเอาเปรียบผู้บริโภค แรงงานและผู้จำหน่ายวัตถุดิบ เป็นภาพแสดงความสอดคล้องกับความคิดของการค่อยๆ ขยายตัวตามความสามารถ ส่วนข้อที่ (5) และ (7) ผลิตสินค้าที่หลากหลาย หรือสามารถปรับเปลี่ยนการผลิตได้ง่าย เพื่อลดความเสี่ยง และมีการขยายการผลิตอย่างเป็นขั้นตอนจากตลาดในท้องถิ่น ภูมิภาค ตลาดภายในประเทศและตลาดต่างประเทศ ตามลำดับ อุตสาหกรรมนี้ให้ความสำคัญในอันดับที่หกเท่ากัน ทั้งนี้อาจจะเป็นเพราะลักษณะตลาดของอุตสาหกรรมไม้แปรรูป กระดาษและสิ่งพิมพ์ ขึ้นอยู่กับคำสั่งซื้อเป็นสำคัญ ซึ่งอาจจะเป็นคำสั่งซื้อภายในท้องถิ่น ในประเทศหรือต่างประเทศ เนื่องจากอุตสาหกรรมดังกล่าวมีการใช้ทุนเมื่อเริ่มดำเนินการ และมีตลาดอย่างต่อเนื่อง แม้เมื่อมีวิกฤติเศรษฐกิจ ดังนั้นทุนภายในจึงมิได้เป็นประเด็นสำคัญ แต่ที่สำคัญคือการขยายตัวแบบค่อยเป็นค่อยไป ไม่โลภและไม่เอารัดเอาเปรียบผู้บริโภค ซึ่งก็หมายความว่าจะต้องเน้นคุณภาพของผลผลิตตามสมควร

สำหรับอุตสาหกรรมยางและผลิตภัณฑ์พลาสติกเป็นอุตสาหกรรมที่มีพัฒนาการในประเทศไทยล่าสุด ที่มีมูลค่าเฉลี่ยทรัพย์สินค่อนข้างสูง มีการร่วมทุนจากต่างประเทศในสัดส่วนค่อนข้างสูงรองลงมาจากอุตสาหกรรมสิ่งทอ เครื่องนุ่งห่มและเครื่องหนังซึ่งเป็นอุตสาหกรรมที่ได้รับผลกระทบจากวิกฤติเศรษฐกิจเนื่องจากปีที่ขยายตัวล่าสุดเฉลี่ยคือ ปี 2539 ดังนั้น ถึงแม้คำตอบ

ของอุตสาหกรรมนี้จะมีลักษณะเหมือนกับภาพรวมคือ สามอันดับแรกอยู่ในข้อ (1) (2) และ(6) แต่ที่น่าสนใจก็คือ อุตสาหกรรมนี้ให้ความสำคัญกับข้อ (2) การวางแผนการผลิตให้สอดคล้องกับความสามารถในการบริหารจัดการ ในอันดับหนึ่ง ตามมาด้วย การบริหารความเสี่ยงต่ำ โดยการใช้ทุนภายในเป็นหลัก (ข้อ (6)) มาเป็นอันดับสองในลักษณะเดียวกับอุตสาหกรรมอาหารและเครื่องดื่ม ส่วนข้อ (1) การใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมถูกหลักวิชาการ และมีราคาถูก รวมทั้งการใช้ทรัพยากรอย่างประหยัดและมีประสิทธิภาพอยู่ในอันดับที่สาม ความไม่โลภจนเกินไป โดยคำนึงถึงความมั่นคงของกิจการเป็นหลัก (ข้อ (3)) ได้รับการจัดอันดับความสำคัญในอันดับที่สี่ และข้อ (7) มีการขยายการผลิตอย่างอย่างเป็นขั้นตอน เริ่มจากตลาดในท้องถิ่น ภูมิภาค ตลาดในประเทศและตลาดต่างประเทศ ตามลำดับ ได้รับความสำคัญในอันดับที่ห้า จึงอาจจะเห็นได้ว่า อุตสาหกรรมยางและผลิตภัณฑ์พลาสติกให้ลำดับความสำคัญของการประยุกต์เศรษฐกิจพอเพียงใกล้เคียงกับอุตสาหกรรมอาหารและเครื่องดื่มมาก ส่วนที่ต่างกัน คือสองข้อสุดท้าย คือการมีผลิตภัณฑ์ที่หลากหลายหรือสามารถปรับเปลี่ยนการผลิตได้ง่ายเพื่อลดความเสี่ยงและความผันผวนของตลาดได้รับการจัดอันดับความสำคัญอยู่ในอันดับที่หก เนื่องจากอุตสาหกรรมยางและผลิตภัณฑ์พลาสติกนี้ อาจมีความสามารถในการปรับเปลี่ยนผลิตภัณฑ์ได้ดีกว่าอาหารและเครื่องดื่ม ส่วนเรื่องความซื่อสัตย์สุจริต ไม่เอารัดเอาเปรียบแรงงานและผู้บริโภคและผู้จำหน่ายวัตถุดิบ ถูกจัดเอาไว้ในลำดับที่เจ็ด

อุตสาหกรรมโลหะและอโลหะ เป็นอุตสาหกรรมที่มีมูลค่าเฉลี่ยทุนจดทะเบียนค่อนข้างสูง เป็นอุตสาหกรรมที่มีสัดส่วนการ

ใช้เครื่องมือเครื่องจักรจากต่างประเทศสูงและมีปัญหาจากวิกฤติเศรษฐกิจ แต่ตลาดส่วนใหญ่เป็นตลาดภายในประเทศ อุตสาหกรรมนี้มีคำตอบในสามอันดับแรกเหมือนภาพรวมคือ ข้อ (1), (2) และ (6) แต่อันดับที่สี่ อุตสาหกรรมนี้ให้ความสำคัญกับข้อ (4) คือ ซื่อสัตย์สุจริต ไม่เอาเปรียบผู้บริโภค แรงงาน และผู้จำหน่ายวัตถุดิบ ขณะที่ข้อที่ (3) ไม่โลภมากจนเกินไป โดยคำนึงถึงความมั่นคงของกิจการเป็นหลัก อยู่ในอันดับความสำคัญที่ห้า ส่วนข้อ (5) และ (7) ผลิตภัณฑ์ที่หลากหลายที่สามารถปรับเปลี่ยนการผลิตได้ง่ายเพื่อลดความผันผวนของตลาด และมีการขยายการผลิตอย่างเป็นขั้นตอนจากตลาดในท้องถิ่น ภูมิภาค ตลาดในประเทศ และต่างประเทศ ตามลำดับ ได้รับความสำคัญในอันดับหกเท่าเทียมกัน โดยทั่วไป อุตสาหกรรมโลหะและอโลหะน่าจะมีลักษณะที่เป็นภาพรวมของอุตสาหกรรมในประเทศได้ และจุดเด่นของอุตสาหกรรมนี้เช่นเดียวกับไม้แปรรูป กระดาษ และสิ่งพิมพ์ ก็คือ ให้ความสำคัญกับความซื่อสัตย์ เป็นอันดับที่สี่

อุตสาหกรรมสุดท้ายที่จะนำมาพิจารณาในที่นี้ก็คือ อุตสาหกรรมเครื่องจักร และอุปกรณ์ ขนส่ง ซึ่งอุตสาหกรรมที่สัมภาษณ์มีขนาดย่อมและขนาดเล็กเป็นหลักมีสัดส่วนทุนภายในประเทศค่อนข้างสูง และสัดส่วนตลาดภายในประเทศสูงสุด ใช้สัดส่วนของเครื่องมือเครื่องจักรภายในประเทศค่อนข้างสูง และมีการขยายตัวอย่างต่อเนื่องแม้หลังวิกฤติทางเศรษฐกิจ เป็นที่น่าสังเกตว่าอุตสาหกรรมดังกล่าวให้ความสำคัญกับเทคโนโลยีที่ถูกหลักวิชาการและการใช้ทรัพยากรอย่างประหยัดและมีประสิทธิภาพเป็นอันดับหนึ่ง และให้ความสำคัญกับการบริหารความเสี่ยงต่ำ (ข้อ(6)) ในอันดับที่สาม แต่อันดับที่สองแทนที่จะเป็นข้อ (2) เหมือน

ที่คาดไว้ล่วงหน้ากลับเป็นข้อ (3) คือไม่โลภมากจนเกินไป โดยคำนึงถึงความมั่นคงของกิจการเป็นหลัก แล้วตามมาด้วยข้อ (4) คือ ซื่อสัตย์สุจริต ไม่เอารัดเอาเปรียบผู้บริโภค แรงงานและผู้จำหน่ายวัตถุดิบ ส่วนการวางแผนการผลิตให้สอดคล้องกับความสามารถในการบริหารจัดการ (ข้อ (3)) นั้น กลับไปอยู่ในอันดับที่ห้า ส่วนข้อที่ (5) และ (7) ได้จัดให้อยู่ในความสำคัญอันดับหกเหมือนของอุตสาหกรรมโลหะและอโลหะ

โดยสรุป ความแตกต่างจากประเภทของอุตสาหกรรมถึงแม้จะมีผลทำให้มีความแตกต่างของคำตอบอยู่บ้าง แต่ก็มิได้เป็นความแตกต่างอันเกิดจากความแตกต่างของอุตสาหกรรม แต่เป็นความแตกต่างที่เกิดการมีปัญหาในการขยายตัวอย่างต่อเนื่องหรือมีปัญหาชะงักงันหลังวิกฤติเศรษฐกิจ ในบรรดาอุตสาหกรรมที่มีปัญหาชะงักงันหลังวิกฤติเศรษฐกิจ เช่นอุตสาหกรรมอาหารและเครื่องดื่มอุตสาหกรรมยางและผลิตภัณฑ์พลาสติก จะให้ความสำคัญแก่การบริหารความเสี่ยงต่ำในอันดับสูง (อันดับที่สอง) ส่วนอุตสาหกรรมที่ไม่มีปัญหาคือ มีการขยายตัวอย่างต่อเนื่องอุตสาห-กรรมสิ่งทอ เครื่องนุ่งห่ม และเครื่องหนัง อุตสาหกรรมเครื่องจักรและอุปกรณ์ขนส่ง ให้ความสำคัญในอันดับสาม ขณะที่อุตสาหกรรมไม้แปรรูป กระดาษและสิ่งพิมพ์ ซึ่งไม่มีปัญหาเช่นกัน ให้ความสำคัญในข้อนี้ในอันดับที่ห้า (นั่นก็คือ ให้ความสำคัญน้อย) ยกเว้นอุตสาหกรรมโลหะและอโลหะซึ่งมีปัญหาจากวิกฤติทางเศรษฐกิจ แต่กลับให้ความสำคัญกับการบริหารความเสี่ยงต่ำในอันดับที่สามเช่นกัน

อีกประเด็นหนึ่งที่ควรตั้งเป็นข้อสังเกต ก็คือ อุตสาหกรรมที่ให้ความสำคัญกับข้อ (4) ในอันดับที่สี่ คือ ซื่อสัตย์สุจริต ไม่

เอาเปรียบเอาเปรียบผู้บริโภค แรงงานและผู้จำหน่ายวัตถุดิบ มีแนวโน้มที่จะให้ความสำคัญกับคำตอบข้อ (3) ในอันดับที่สูง นั่นคือ ไม่โลภมากจนเกินไป โดยคำนึงถึงความมั่นคงในกิจการเป็นหลัก ซึ่งในกรณีนี้ก็มีอุตสาหกรรมเครื่องจักรและอุปกรณ์ขนส่งที่ให้ความสำคัญกับข้อ (3) ในอันดับที่สองและอุตสาหกรรมไม้แปรรูป กระดาษ และสิ่งพิมพ์ ที่ให้ความสำคัญกับข้อ (3) ในอันดับที่สาม ยกเว้นอุตสาหกรรมโลหะและอโลหะ ที่ให้ความสำคัญกับข้อ (3) ในอันดับที่ห้า ซึ่งเป็นที่น่าสังเกตว่าอุตสาหกรรมดังกล่าวมีสัดส่วนตลาดภายในประเทศค่อนข้างสูง และมีการใช้สัดส่วนของเครื่องมือเครื่องจักรในประเทศค่อนข้างสูง ยกเว้นอุตสาหกรรมโลหะและอโลหะ นอกจากนั้นแบบแผนของคำตอบสำหรับอุตสาหกรรมที่สัดส่วนการส่งออกสูงจะมีลักษณะใกล้เคียงกัน ขณะที่อุตสาหกรรมที่มีสัดส่วนการส่งออกต่ำก็จะมีแบบแผนการตอบใกล้เคียงกันเช่นกัน ซึ่งแสดงได้โดยการจัดเรียงลำดับใหม่ ตามสัดส่วนของตลาดต่างประเทศ ดังนี้ คือ กลุ่มแรก อุตสาหกรรมสิ่งทอ เครื่องนุ่งห่ม และเครื่องหนัง (ร้อยละ 46.2) อุตสาหกรรมยางและผลิตภัณฑ์พลาสติก (ร้อยละ 33.3) อุตสาหกรรมอาหารและเครื่องดื่ม (ร้อยละ30.3)

ตารางที่ 5.19 แสดงแบบแผนของคำตอบที่คล้ายกับของอุตสาหกรรมที่มีสัดส่วนการส่งออกสูง

ประเภทอุตสาหกรรม	ลักษณะต่างๆ ของเศรษฐกิจพอเพียง						
	1	2	3	4	5	6	7
1. อุตสาหกรรมสิ่งทอ เครื่องนุ่งห่มและเครื่องหนัง	2	1	4	6	7	3	5
2. อุตสาหกรรมยางและผลิตภัณฑ์พลาสติก	3	1	4	7	6	2	5
3. อุตสาหกรรมอาหารและเครื่องดื่ม	3	1	3	6	7	2	5

หมายเหตุ

1. ใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสม ถูกหลักวิชาการแต่มีราคาถูก รวมทั้งการใช้ทรัพยากรอย่างประหยัดและมีประสิทธิภาพ
2. วางแผนการผลิตให้สอดคล้องกับความสามารถในการบริหารจัดการ
3. ไม่โลภมากจนเกินไป โดยคำนึงถึงความมั่นคงในกิจการเป็นหลัก
4. ซื่อสัตย์สุจริต ไม่เอารัดเอาเปรียบผู้บริโภค แรงงานและผู้จำหน่ายวัตถุดิบ
5. ผลิตสินค้าที่หลากหลาย
6. เน้นการบริหารความเสี่ยงต่ำโดยใช้ทุนภายในเป็นหลัก
7. มีการขยายการผลิตอย่างเป็นขั้นตอนจากตลาด ในท้องถิ่น ภูมิภาค ตลาดในประเทศและตลาดต่างประเทศ ตามลำดับ

ส่วนอุตสาหกรรมที่มีสัดส่วนของยอดจำหน่ายต่างประเทศต่ำตามลำดับ ได้แก่ อุตสาหกรรมเครื่องจักรและอุปกรณ์ขนส่ง (ร้อยละ 11.6) อุตสาหกรรมโลหะและอโลหะ (ร้อยละ 24.1) อุตสาหกรรมไม้แปรรูป กระดาษและสิ่งพิมพ์ (ร้อยละ 26.4)

ตารางที่ 5.20 แสดงแบบแผนของคำตอบที่คล้ายกับของอุตสาหกรรมที่มีสัดส่วนการส่งออกต่ำ

ประเภทอุตสาหกรรม	ลักษณะต่างๆ ของเศรษฐกิจพอเพียง						
	1	2	3	4	5	6	7
1. อุตสาหกรรมเครื่องจักรและอุปกรณ์ขนส่ง	1	5	2	4	6	3	6
2. อุตสาหกรรมโลหะและอโลหะ	1	2	5	4	6	3	6
3. อุตสาหกรรมไม้แปรรูปกระดาษและสิ่งพิมพ์	1	2	3	4	6	5	6

หมายเหตุ

1. ใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสม ถูกหลักวิชาการแต่มีราคาถูก รวมทั้งการใช้ทรัพยากรอย่างประหยัดและมีประสิทธิภาพ
2. วางแผนการผลิตให้สอดคล้องกับความสามารถในการบริหารจัดการ
3. ไม่โลภมากจนเกินไป โดยคำนึงถึงความมั่นคงในกิจการเป็นหลัก
4. ซื่อสัตย์สุจริต ไม่เอารัดเอาเปรียบผู้บริโภค แรงงานและผู้จำหน่ายวัตถุดิบ
5. ผลิตสินค้าที่หลากหลาย

6. เน้นการบริหารความเสี่ยงต่ำโดยใช้ทุนภายในเป็นหลัก
7. มีการขยายการผลิตอย่างเป็นขั้นตอนจากตลาด ในท้องถิ่น ภูมิภาค ตลาดในประเทศและตลาดต่างประเทศ ตามลำดับ

จะเห็นได้ว่า อุตสาหกรรมที่มีการส่งออกในสัดส่วนที่สูงจะเน้นข้อ (2) ในอันดับหนึ่งเหมือนกันหมดและเน้นการบริหารความเสี่ยงต่ำ ข้อ (6) เป็นอันดับสอง เน้นเทคโนโลยีที่ถูกหลักวิชาการและการใช้ทรัพยากรอย่างประหยัด (ข้อ (1)) เป็นอันดับสาม และข้อ (3) ไม่โลภจนเกินไป โดยคำนึงถึงความมั่นคงของกิจการเป็นหลักในอันดับที่สี่ และให้ข้อ (7) มีการขยายตัวอย่างเป็นขั้นตอนจากตลาดในท้องถิ่น ภูมิภาค ตลาดในประเทศและตลาดต่างประเทศ ในอันดับที่ห้า และข้อที่ (4) ซื่อสัตย์สุจริตไม่เอาเปรียบผู้บริโภค แรงงานและผู้จำหน่ายวัตถุดิบ อยู่ในอันดับที่หก ส่วนการผลิตสินค้าที่หลากหลาย สามารถปรับเปลี่ยนได้ง่ายเพื่อลดความเสี่ยงจากการผันผวนของตลาดอยู่ในอันดับที่เจ็ด

กล่าวโดยสรุป ก็คือ อุตสาหกรรมที่มีสัดส่วนของตลาดต่างประเทศเป็นสำคัญจะให้ความสำคัญกับข้อ (2), (6) และ (1) ตามลำดับ ส่วนความซื่อสัตย์นั้น ไม่ได้ให้ความสำคัญมากนัก

ส่วนอุตสาหกรรมที่มีตลาดในประเทศเป็นส่วนใหญ่และใช้สัดส่วนของเครื่องมือเครื่องจักรภายในประเทศสูง จะให้ความสำคัญกับข้อ (1) คือเทคโนโลยีที่ถูกหลักวิชาการ แต่มีราคาถูกและใช้ทรัพยากรในประเทศอย่างประหยัดและมีประสิทธิภาพเป็นอันดับหนึ่ง เน้นการวางแผนการผลิตให้สอดคล้องกับการบริหารจัดการ ในอันดับที่สอง ยกเว้น อุตสาหกรรมเครื่องจักร

และอุปกรณ์ขนส่ง ที่ให้ความสำคัญในข้อนี้อยู่ในอันดับที่ห้า ขณะที่อุตสาหกรรมไม้แปรรูป กระดาษ และสิ่งพิมพ์ให้ความสำคัญกับการบริหารความเสี่ยงต่ำ โดยใช้ทุนภายในเป็นหลักในอันดับที่ห้าเช่นกัน ที่เด่นก็คือ ทุกอุตสาหกรรมเน้นความซื่อสัตย์สุจริตอยู่ในอันดับสี่ เพราะลูกค้าส่วนใหญ่อยู่ในประเทศ จำเป็นต้องสร้างความเชื่อถือให้แก่ลูกค้า ส่วนการค้าต่างประเทศนั้นเน้นคุณภาพ ผลผลิตตามที่ตกลงกันไว้เป็นสำคัญ ดังนั้น ข้อ (1) และ ข้อ (4) คือ จุดเด่นของอุตสาหกรรมที่ตลาดภายในประเทศที่มีสัดส่วนสูง

ดังนั้น ถ้ามีการแยกโดยสัดส่วนของตลาดต่างประเทศแทนการแยกประเภทโดยอุตสาหกรรมตามลักษณะต่างๆ ของเศรษฐกิจพอเพียงที่อุตสาหกรรมต่างๆ นำมาใช้ก็จะได้ภาพความแตกต่างที่เด่นชัดยิ่งขึ้น ส่วนคำถามในข้อที่ 6.2 ถึง 6.12 ที่เคยได้เสนอไปแล้วนั้น ในการจำแนกขนาดอุตสาหกรรม ถ้าหากจำแนกตามประเภทอุตสาหกรรมจะมีรายละเอียดมากเกินความจำเป็นและไม่ได้ภาพที่ชัดเจน จึงขอให้ผู้สนใจในรายละเอียดเหล่านี้ศึกษาได้จากภาคผนวก ค ที่ได้มีการนำผลที่ได้จากแบบสอบถามมาแสดงเป็นรายอุตสาหกรรมไว้แล้ว ถึงแม้จะมีการรวมกลุ่มอุตสาหกรรมที่มีสัดส่วนการส่งออกสูงและต่ำก็จะไม่ได้ภาพที่ชัดเหมือนในตารางที่ 5.19 และ 5.20 ดังที่ได้แสดงมาแล้ว

โดยสรุปในบทนี้ก็คือ การแสดงถึงความแตกต่างในการประยุกต์เศรษฐกิจพอเพียงในข้อต่างๆ เพื่อศึกษาว่าแต่ละอุตสาหกรรมจะประยุกต์ใช้หลักเศรษฐกิจพอเพียงแตกต่างกันอย่างไรบ้าง ผลก็คือ ความแตกต่างของขนาดอุตสาหกรรม โดยเฉพาะอย่างยิ่งอุตสาหกรรมขนาดเล็กและขนาดย่อมมีการ

ประยุกต์เศรษฐกิจพอเพียงในลักษณะคล้ายคลึงกัน ในขณะที่อุตสาหกรรมขนาดกลางซึ่งเป็นอุตสาหกรรมส่งออกที่ต้องพึ่งตลาดต่างประเทศเป็นหลัก ต้องการขยายตัวเร็ว ใช้เทคโนโลยีจากต่างประเทศล่าสุดเพื่อให้สามารถแข่งขันได้ อุตสาหกรรมประเภทนี้ย่อมไม่คิดจะจัดการในแนวเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งก็สอดคล้องกับความแตกต่างที่ได้จากการศึกษาเป็นประเภทของอุตสาหกรรม จะเห็นได้ว่า อุตสาหกรรมที่มีสัดส่วนการส่งออกของผลผลิตที่สูงกว่าย่อมมีการเน้นประเด็นเศรษฐกิจพอเพียงแตกต่างไปจากอุตสาหกรรมที่มีสัดส่วนของการส่งออกต่ำกว่า ดังนั้น จึงอาจจะสรุปได้ในที่นี้ว่า การประยุกต์ใช้เศรษฐกิจพอเพียงจะมีจุดเน้นอย่างใดนั้น ขึ้นอยู่กับระดับการส่งออกของอุตสาหกรรมเป็นสำคัญ ไม่ว่าจะจำแนกโดยขนาดหรือจำแนกโดยประเภทของอุตสาหกรรม ซึ่งถ้าเป็นอุตสาหกรรมที่มีสัดส่วนการส่งออกสูง ก็ต้องใช้แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงให้สอดคล้องกับการปรับตัวเข้ากับสภาพตลาดและการแข่งขัน ถ้าเป็นอุตสาหกรรมที่มีสัดส่วนการส่งออกไม่สูงควรเน้นเทคโนโลยีการผลิตที่ถูกหลักวิชาการแต่มีราคาถูก ใช้ทรัพยากรทุกชนิดอย่างประหยัด มีประสิทธิภาพ และเน้นความซื่อสัตย์ ไม่เอาเปรียบลูกค้า แรงงานและผู้จำหน่ายวัตถุดิบเป็นสำคัญ และที่เป็นข้อสรุปตรงกันก็คือทุนมิได้เป็นปัจจัยที่สำคัญ สำหรับอุตสาหกรรมที่ผ่านวิกฤติเศรษฐกิจมาได้เพราะมีระบบการบริหารจัดการทุนที่ดีโดยเฉพาะอย่างยิ่งการเน้นการบริหารจัดการความเสี่ยงที่ต่ำนั่นเอง

บทที่ 6
บทสรุปและข้อเสนอแนะ

สรุปที่มาและความหมาย

งานวิจัยนี้มีจุดเริ่มต้นมาจากความเข้าใจของคณะผู้วิจัยว่า ภายหลังจากที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้ทรงเสนอแนวคิดเกษตรทฤษฎีใหม่ พร้อมทั้งรูปธรรมในการทำการเกษตรสำหรับเกษตรกรรายย่อยเพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการพึ่งตนเองมาตั้งแต่ พ.ศ.2537 โดยที่ได้ทรงมีแนวคิดในเรื่องนี้มาตั้งแต่ปี พ.ศ.2517 เกษตรทฤษฎีใหม่ดังกล่าวประกอบด้วยขั้นตอนต่างๆ สามขั้นตอน คือ ขั้นตอนที่หนึ่ง เกษตรกรจะต้องสามารถพึ่งตนเองจากการเน้นการผลิตเพื่อการบริโภคเป็นหลักได้ ขั้นตอนที่สอง เมื่อมีผลผลิตมากเกินความจำเป็นเพื่อการบริโภคในครัวเรือน ควรมีกิจกรรมกลุ่มในลักษณะเป็นสหกรณ์เพื่อการแปรรูปหรือการจำหน่าย ส่วนขั้นที่สาม สามารถร่วมมือกับกลุ่มทุนและพลังงาน เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต ภายหลังจากเกิดวิกฤติเศรษฐกิจในปี 2540 เมื่อวันที่ 4 ธันวาคม พระองค์ได้มีพระราชดำรัสในเรื่อง “เศรษฐกิจ

พอเพียง" ซึ่งหมายถึง "พอกินพอใช้" ที่เคยมีพระราชดำรัสมาตั้งแต่ พ.ศ. 2517 โดยอธิบายในปีต่อมาอย่างชัดเจนว่า "ความพอเพียง" นั้น หมายถึง ความพอประมาณ และความมีเหตุผล โดยได้เสนอเศรษฐกิจพอเพียงนี้ในฐานะที่เป็นยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศ แต่คนไทยทั่วไปก็ยังนึกภาพไม่ออกว่า เศรษฐกิจพอเพียงจะมีรูปธรรมที่นำมาใช้ปฏิบัติจริงได้อย่างไร เนื่องจากคุ้นกับเกษตรทฤษฎีใหม่ซึ่งมีรูปธรรมของการผลิตการเกษตรสำหรับเกษตรกรรายย่อยเป็นหลัก จึงมีแนวโน้มจะอธิบายเศรษฐกิจพอเพียงให้มีความหมายเช่นเดียวกับทฤษฎีใหม่ และเมื่อเป็นเช่นนั้นก็ยากที่จะปรับมาเป็นยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศในลักษณะที่สามารถปฏิบัติได้จริง เนื่องจากประเทศไทยมิได้มีเฉพาะภาคการเกษตร แต่ได้มีอุตสาหกรรมและบริการที่ก้าวหน้าไปไกลแล้ว

ดังนั้น ถ้าหากจะให้เศรษฐกิจพอเพียงมีสถานภาพเป็นยุทธศาสตร์ในการพัฒนาประเทศได้จริงจะต้องมีรูปธรรมที่จะสามารถนำมาใช้ในภาคอุตสาหกรรมและบริการได้ด้วย ประกอบกับคณะผู้วิจัยได้ทำการศึกษาพุทธเศรษฐศาสตร์และเศรษฐกิจพอเพียงมาก่อนและมีความเห็นว่าเศรษฐกิจพอเพียงสามารถมีรูปธรรมได้อย่างชัดเจนถ้าต้องการนำมาประยุกต์ใช้กับภาคอุตสาหกรรม โดยเฉพาะอย่างยิ่งอุตสาหกรรมขนาดกลางและขนาดย่อมที่สามารถฝ่าฟันวิกฤติทางเศรษฐกิจมาได้เป็นอย่างดีในระดับหนึ่ง เพราะว่าน่าจะมีความเป็นไปได้สูงที่อุตสาหกรรมที่ผ่านวิกฤติเศรษฐกิจมาได้จะมีการดำเนินธุรกิจตามแนวทาง "เศรษฐกิจพอเพียง" บ้างไม่มากก็น้อย ในขณะเดียวกันก็เป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไปว่าอุตสาหกรรมขนาดกลางและขนาดย่อม เป็นหัวใจของเศรษฐกิจ

ภาคนอกการเกษตรของประเทศ เพราะเป็นเครื่องมือสำคัญในการช่วยแปรรูปผลผลิตทางการเกษตร นอกจากนั้นยังเป็นแหล่งจ้างงานที่มีขนาดใหญ่ อีกทั้งยังมีความสามารถในการอยู่รอดสูง เนื่องจากส่วนแบ่งของตลาดไม่มากนัก และมีความสามารถในการปรับตัวได้มากกว่า อุตสาหกรรมขนาดใหญ่ ที่มักมีสัดส่วนในการใช้ทุนและเครื่องมือเครื่องจักรค่อนข้างสูง

ดังนั้น เพื่อที่จะทำความเข้าใจความหมายในการประยุกต์เศรษฐกิจพอเพียงเข้ากับอุตสาหกรรม คณะผู้วิจัยจึงได้ศึกษาพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวพร้อมกับตัวอย่างที่ได้ทรงประทานไว้ในที่ต่างๆ จนได้เป็นข้อสรุปเจ็ดประการ คือ

1. ใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสม นั่นคือ เทคโนโลยีที่มีราคาไม่แพง แต่ถูกหลักวิชาการ
2. มีขนาดการผลิตที่เหมาะสมสอดคล้องกับความสามารถในการบริหารจัดการ
3. ไม่โลภเกินไปและไม่เน้นกำไรระยะสั้นเป็นหลัก
4. ซื่อสัตย์สุจริตในการประกอบการ ไม่เอารัดเอาเปรียบผู้บริโภคและไม่เอารัดเอาเปรียบแรงงาน หรือลูกค้า ตลอดจนไม่เอารัดเอาเปรียบผู้จำหน่ายวัตถุดิบ
5. เน้นการกระจายความเสี่ยงจากการมีผลิตภัณฑ์ที่หลากหลาย และ/หรือมีความสามารถในการปรับเปลี่ยนผลผลิตได้ง่าย
6. เน้นการบริหารความเสี่ยงต่ำ โดยเฉพาะอย่างยิ่งไม่ก่อหนี้จนเกินขีดความสามารถในการบริหารจัดการ
7. เน้นการตอบสนองตลาดภายในท้องถิ่น ภูมิภาค ตลาดภายในประเทศและตลาดต่างประเทศ ตามลำดับ เป็นหลัก

หลังจากนั้นคณะผู้วิจัยได้ไปศึกษาดูงานเพิ่มเติมจากโครงการ

ส่วนพระองค์จิตรลดา และ สหกรณ์โคนมหนองโพราชบุรี (ในพระบรมราชูปถัมภ์) ทำให้ได้ข้อสรุปเพิ่มเติมว่าหลักการของเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวนั้น แทนที่จะมีเพียงเจ็ดข้อควรจะเป็นเก้าข้อ แต่เนื่องจากเมื่อถึงเวลานั้นได้จัดทำแบบสอบถามไปหมดแล้วไม่สามารถปรับใหม่ได้ แต่ในงานวิจัยครั้งต่อไปควรจะกำหนดหลักการไว้เก้าข้อ

เพราะจากการศึกษาดูงานทั้งสองแห่งได้ข้อคิดเพิ่มเติมว่าทรงเน้นการใช้ทรัพยากรทุกชนิดอย่างประหยัดและมีประสิทธิภาพสูงสุด ซึ่งประเด็นนี้ในที่สุดได้พยายามรวมไว้กับข้อที่ (1) คือใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสม นั่นคือ เทคโนโลยีที่มีราคาไม่แพงแต่ถูกหลักวิชาการ อีกทั้งมีการใช้ทรัพยากรทุกชนิดอย่างประหยัดและมีประสิทธิภาพ ส่วนอีกข้อหนึ่งนั้น เป็นจุดเน้นที่สำคัญของพระองค์โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ที่เห็นได้ชัดคือสหกรณ์โคนมหนองโพราชบุรี (ในพระบรมราชูปถัมภ์) ซึ่งทรงเน้นการจ้างงานเป็นหลัก นั่นคือไม่พยายามใช้เทคโนโลยีมาทดแทนการจ้างงาน ยกเว้นการไม่ใช้เครื่องมือเครื่องจักรแทนแรงงานแล้วจะก่อให้เกิดความเสียหายแก่ผลิตภัณฑ์ ทั้งนี้พระองค์ทรงเล็งเห็นว่าการที่วิสาหกิจพยายามทำกำไรโดยการลดการจ้างงานลงนั้นย่อมเป็นผลดีแก่วิสาหกิจก็จริง แต่เมื่อมีคนว่างงานในสังคมเพิ่มขึ้น สังคมก็จะมีต้นทุนในการดูแลผู้ว่างงานและมีค่าใช้จ่ายในการแก้ปัญหาสังคมตามมาอีกมาก แม้กระนั้นก็ไม่สามารถแก้ปัญหาได้ดีเท่ากับการให้คนมีงานทำและมีรายได้ อันเป็นที่มาของพระราชดำรัสที่ว่า Our loss is our gain ซึ่งคนส่วนใหญ่มักจะไม่ค่อยเข้าใจความหมายสำนวนนี้ของพระองค์ ดังนั้น ข้อเสนอเบื้องต้นในขั้นนี้ก็คือ สำหรับงานวิจัยต่อๆ ไป ที่จะประยุกต์เศรษฐกิจพอเพียงเข้ากับธุรกิจหรือ

อุตสาหกรรมต้องประกอบด้วยหลักการเก้าประการดังต่อไปนี้

1. ใช้เทคโนโลยีที่ถูกหลักวิชาการแต่มีราคาถูก
2. **ใช้ทรัพยากรทุกชนิดอย่างประหยัด และมีประสิทธิภาพสูงสุด**
3. **เน้นการจ้างงานเป็นหลัก โดยไม่นำเทคโนโลยีมาทดแทนแรงงาน ยกเว้น ในกรณีที่ก่อให้เกิดความเสียหายแก่ผลิตภัณฑ์**
4. มีขนาดการผลิตที่สอดคล้องกับความสามารถในการบริหารจัดการ
5. ไม่โลภจนเกินไป และไม่เน้นกำไรระยะสั้นเป็นหลัก
6. ซื่อสัตย์สุจริตในการประกอบการไม่เอารัดเอาเปรียบผู้บริโภค และไม่เอารัดเอาเปรียบแรงงานหรือลูกค้า ตลอดจนไม่เอารัดเอาเปรียบผู้จำหน่ายวัตถุดิบ
7. เน้นการกระจายความเสี่ยงจากการมีผลิตภัณฑ์ที่หลากหลาย และ/หรือ มีความสามารถในการปรับเปลี่ยนผลผลิตได้ง่าย
8. เน้นการบริหารความเสี่ยงต่ำ โดยเฉพาะอย่างยิ่งไม่ก่อหนี้จนเกินขีดความสามารถในการบริหารจัดการ
9. เน้น**การใช้วัตถุดิบภายในท้องถิ่น**และการตอบสนองตลาดภายในท้องถิ่น ภูมิภาค ตลาดภายในประเทศและต่างประเทศ ตามลำดับ เป็นหลัก

ในขณะที่ปัจจุบันได้มีความพยายามเผยแพร่ความคิดเรื่องบรรษัทภิบาล (good corporate governance) ซึ่งเน้นในเรื่องความเป็นธรรม (equality) ของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกฝ่าย

ความโปร่งใสในการบริหารจัดการ (transparency) และความรับผิดชอบอย่างมีคุณธรรม (accountability) ซึ่งในข้อ 6 เพียงข้อเดียวของเศรษฐกิจพอเพียงก็ครอบคลุมความหมายส่วนใหญ่ของหลักการสำคัญทั้งสามของบรรษัทภิบาลแล้ว ดังนั้น เศรษฐกิจพอเพียงที่นำมาประยุกต์เข้ากับธุรกิจและอุตสาหกรรมไม่เพียงแต่มุ่งประโยชน์แก่ผู้เกี่ยวข้อง แต่มุ่งความมีประสิทธิภาพสูงสุดของการบริหารจัดการ เพื่อให้กิจการอยู่ได้อย่างดีด้วย อีกทั้งไม่มีความขัดแย้งภายในระบบคิดเนื่องจาก มิได้เน้นกำไรสูงสุด เพราะเน้น "ความพอเพียง" ของทุกๆ ฝ่าย ดังนั้น เศรษฐกิจพอเพียงจึงมีความหมายและเหมาะสมที่น่าจะนำไปปฏิบัติมากกว่าบรรษัทภิบาลเสียอีก

เมื่อสามารถนำเอาเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์เข้ากับธุรกิจและอุตสาหกรรมได้อย่างสมบูรณ์แล้ว ในขั้นต่อไปย่อมเข้าใจได้ไม่ยากว่าเศรษฐกิจพอเพียงจะมีสถานภาพในการเป็นยุทธศาสตร์นำการพัฒนาประเทศได้อย่างแท้จริง เพราะมีรูปธรรมทั้งในการทำการเกษตรจากทฤษฎีใหม่ และยังประยุกต์เศรษฐกิจพอเพียงให้เข้ากับธุรกิจและอุตสาหกรรมได้อีกด้วย เนื่องจากเศรษฐกิจพอเพียงมีสถานภาพสองสถานภาพ สถานภาพหนึ่ง เป็นกรอบความคิดหลักที่ใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาประเทศ ส่วนสถานภาพที่สองนั้น เป็นข้อเสนอในการดำรงชีวิตของแต่ละบุคคล ซึ่งถ้าสามารถดำรงชีวิตตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงได้ ย่อมสามารถบริหารธุรกิจและอุตสาหกรรมตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงได้อย่างไม่มีปัญหา การพิสูจน์ความจริงในข้อนี้คือที่มาของงานวิจัยนี้

สรุปข้อค้นพบ

งานวิจัยนี้ได้ชี้ให้เห็นตั้งแต่ต้นว่าการวิเคราะห์ปัญหาของอุตสาหกรรมขนาดกลางและขนาดย่อมด้วยมุมมองที่ไม่เคยเปลี่ยน คือ การนำเอาอุตสาหกรรมในประเทศที่ล้าหลังในแง่การผลิตไปเปรียบเทียบกับอุตสาหกรรมในประเทศที่มีความก้าวหน้าทางการผลิตมากกว่า ดังที่ได้มีการปริทัศน์วรรณกรรมเอาไว้ในบทที่ 2 ย่อมเห็นได้ว่า คำตอบที่ได้ก็คือ จะต้องทุ่มเททรัพยากรเข้าไปแก้ไขปัญหาทุกด้าน ไม่ว่าจะเป็นในด้านทุน ตลาด เทคโนโลยี และการจัดการ โดยมีข้อสมมติฐานล่วงหน้าว่าอุตสาหกรรมเหล่านี้ไม่สามารถแก้ปัญหาของตัวเองได้ ซึ่งก็มิใช่วิธีการที่ผิด แต่ก็ไม่แน่เสมอไปว่าการแก้ปัญหาในลักษณะดังกล่าวจะเป็นวิธีการที่มีประสิทธิภาพสูงสุด กล่าวคือ เป็นการแก้ไขปัญหาที่ตรงประเด็นและใช้ทรัพยากรน้อยที่สุด

ทั้งนี้ ถ้าหากศึกษาตัวอย่างปัญหาของอุตสาหกรรมที่มีปัญหาการก่อหนี้ที่ไม่สามารถชำระคืนได้จากตัวอย่างของผู้ที่มาขอคำแนะนำจากศูนย์ให้คำปรึกษาทางการเงิน สำหรับวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมและประชาชน (ศงป.) ก็จะพบว่าส่วนใหญ่ของธุรกิจที่มีปัญหาก็เนื่องมาจากการนำเอาเงินทุนระยะสั้นอันได้แก่ สินเชื่อที่ได้จากวงเงินขอเบิกเกินบัญชีจากธนาคารที่มีอัตราดอกเบี้ยสูงไปใช้ในกิจการที่ไม่ถูกต้อง เช่น ไปลงทุนซื้อที่ดินอสังหาริมทรัพย์ หรือไปขยายที่อยู่อาศัย ซึ่งมีผลทำให้ผู้ประกอบการประสบปัญหาสภาพคล่อง เมื่อรายได้ลดลงอย่างรวดเร็วอันเป็นผลจากวิกฤติเศรษฐกิจ ขณะที่ดอกเบี้ยสูงขึ้นอย่างรวดเร็ว ก็แน่นอนว่าเจ้าของกิจการย่อมไม่สามารถชำระหนี้เงินกู้เหล่านั้นได้

ปัญหาจริงๆ จึงเป็นการจัดการที่มีความเสี่ยงสูง ตรงกันข้ามกับการบริหารจัดการที่มีความเสี่ยงต่ำ เนื่องจากไม่จำเป็นต้องรีบร้อนหวังรวยเร็วตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง วิธีการดังกล่าวย่อมขัดแย้งกับข้อเสนอในข้อ (4) (5) และ (8) ของเศรษฐกิจพอเพียง นั่นคือ มีขนาดการผลิตที่สอดคล้องกับความสามารถในการบริหารจัดการ ไม่โลภจนเกินไป และไม่เน้นกำไรระยะสั้นเป็นหลัก และเน้นการบริหารความเสี่ยงต่ำ โดยเฉพาะอย่างยิ่งไม่ก่อหนี้จนเกินขีดความสามารถในการบริหารจัดการ ในทางตรงกันข้าม อุตสาหกรรมที่สามารถผ่านวิกฤติทางเศรษฐกิจมาได้ล้วนมีจุดเน้นร่วมกันตรงกันในสามประเด็นหลักคือ ใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสม มีราคาไม่แพง แต่ถูกหลักวิชาการ ใช้ทรัพยากรทุกชนิดอย่างประหยัดและมีประสิทธิภาพสูงสุด มีขนาดการผลิตที่สอดคล้องกับความสามารถในการบริหารจัดการและเน้นการบริหารความเสี่ยงต่ำ โดยเฉพาะอย่างยิ่งไม่ก่อหนี้จนเกินความสามารถในการบริหารจัดการ โดยธุรกิจที่มีสัดส่วนในการส่งออกสูงจะให้ความสำคัญกับการมีขนาดการผลิตที่สอดคล้องกับความสามารถในการบริหารจัดการสูงเป็นอันดับหนึ่ง การบริหารความเสี่ยงต่ำเป็นอันดับสอง และการใช้เทคโนโลยีที่ถูกหลักวิชาการ แต่มีราคาถูก เป็นอันดับสาม เพราะต้องการเน้นการแข่งขัน ฉะนั้นอาจจะต้องใช้เทคโนโลยีราคาแพงจากต่างประเทศ ในขณะที่อุตสาหกรรมที่มีเป้าหมายในการผลิตเพื่อตลาดในประเทศเป็นหลักจะเน้นเรื่องเทคโนโลยีที่เหมาะสมเป็นหลัก ประกอบกับการใช้ทรัพยากรอย่างประหยัด เน้นการมีขนาดการผลิตที่เหมาะสมเป็นอันดับสอง และการบริหารความเสี่ยงต่ำ เป็นอันดับสาม จะเห็นได้ว่า กิจการที่ส่งออกและรอดพ้นจากวิกฤตินั้นมีจุดแข็งอยู่ที่การ

เน้นการบริหารความเสี่ยงต่ำ เพราะถ้ามิฉะนั้น คงจะเกิดปัญหาเป็นหนี้ที่ไม่สามารถใช้คืนได้

เพียงการค้นพบเช่นนี้ก็เห็นได้ชัดว่าการแก้ปัญหาที่ถูกต้องนั้นควรจะสนับสนุนให้อุตสาหกรรมเน้นการบริหารความเสี่ยงต่ำ ซึ่งสอดคล้องกับการค้นพบของการศึกษานี้ ที่ว่าอุตสาหกรรมทั้ง 329 ที่ได้ศึกษา ใช้เงินทุนส่วนตัวค่อนข้างสูง เกินร้อยละ 60 เมื่อเริ่มกิจการ และมีความระมัดระวังในการใช้สินเชื่อจากสถาบันการเงินต่างๆ แม้หลังช่วงวิกฤติที่สามารถกู้ยืมได้ง่ายก็ไม่จำเป็นต้องกู้ ส่วนใหญ่จะขยายกิจการโดยนำกำไรสะสมที่มีอยู่มาใช้แทนสินเชื่อ ดังนั้น ถ้าหากธุรกิจและอุตสาหกรรมมีการบริหารจัดการเงินทุนเป็นอย่างดีแล้ว เกือบไม่มีความจำเป็นที่จะต้องอาศัยเงินทุนจากภายนอกแต่อย่างใด แม้ในสถานการณ์วิกฤติเศรษฐกิจ ดังนั้น การหาแหล่งสินเชื่อราคาถูกมาใช้หลังวิกฤติทางศรษฐกิจจึงเป็นการแก้ปัญหาปลายเหตุที่ไม่จำเป็น

ในขณะเดียวกันข้อเสนอแนะที่ตามมาจากผลการศึกษานี้ก็คือ ถ้าเป็นอุตสาหกรรมที่มีตลาดภายในประเทศเป็นหลัก การช่วยให้อุตสาหกรรมเหล่านี้ได้มีเทคโนโลยีที่ถูกหลักวิชาการ แต่มีราคาถูก พร้อมกับสนับสนุนให้อุตสาหกรรมเหล่านี้ใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพมากที่สุด เป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่ง นอกจากนั้น ยังพบต่อไปว่า อุตสาหกรรมที่มีสัดส่วนตลาดในประเทศเป็นส่วนใหญ่จะเน้นในเรื่อง ความไม่โลภจนเกินไปและไม่เน้นกำไรระยะสั้นเป็นหลัก อีกทั้งจะเน้นความซื่อสัตย์สุจริตในการประกอบการ ไม่เอารัดเอาเปรียบผู้บริโภค ไม่เอารัดเอาเปรียบแรงงาน หรือลูกค้าตลอดจนไม่เอารัดเอาเปรียบผู้จำหน่ายวัตถุดิบ โดยเฉพาะอย่างยิ่งถ้าหากเป็นอุตสาหกรรมขนาดกลาง จะเน้นในประเด็น

หลังนี้มากเพราะเป็นชื่อเสียงของอุตสาหกรรมด้วย ซึ่งก็เป็นหัวใจสำคัญของเศรษฐกิจพอเพียง ในขณะที่อุตสาหกรรมที่มีสัดส่วนของการส่งออกค่อนข้างสูงจะเน้นในสองประเด็นนี้น้อยกว่า เพราะต้องการทำกำไรและเน้นการตอบสนองตลาดเป็นสำคัญ ซึ่งก็นำไปสู่ข้อสรุปที่ว่าอุตสาหกรรมที่มีตลาดภายในประเทศเป็นหลักจะเน้นการดำเนินการตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงได้ดีกว่าอุตสาหกรรมที่เน้นตลาดต่างประเทศเป็นหลัก แต่ข้อสรุปเช่นนี้ก็มิได้หมายความว่าอุตสาหกรรมที่เน้นการส่งออกจะต้องปฏิบัติตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงให้เพิ่มมากขึ้น ทั้งนี้เพราะหลักการสำคัญของการอยู่รอดของอุตสาหกรรมเหล่านี้คือ การเน้นการบริหารความเสี่ยงต่ำ นั่นเอง

ประเด็นสำคัญของการค้นพบที่ได้จากการศึกษาครั้งนี้ก็คือ ในช่วงที่เกิดวิกฤติทางเศรษฐกิจ อุตสาหกรรมโดยรวมหรือจะจำแนกตามขนาดและประเภทอุตสาหกรรม ล้วนแต่ได้คะนนเฉลี่ย B ซึ่งหมายความว่าอยู่ในระดับที่ดี เมื่อพิจารณาจากหลักการของเศรษฐกิจพอเพียงที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น ถึงแม้ดัชนีภายในของอุตสาหกรรมจะมีค่าแตกต่างกันตามขนาดของอุตสาหกรรมและประเภทอุตสาหกรรมก็ตามที ดัชนีที่มีส่วนช่วยดึงให้ค่าเฉลี่ยสูงขึ้นก็คือ แผนปฏิบัติการเกี่ยวกับระบบงานและการแก้ไขด้านขนาดการผลิต การแก้ไขปัญหาสินค้าคงคลัง ซึ่งก็สอดคล้องกับหลักการของเศรษฐกิจพอเพียงในข้อที่กล่าวว่า มีขนาดการผลิตที่เหมาะสมสอดคล้องกับความสามารถในการบริหารจัดการ การดำเนินธุรกิจกับลูกค้า ธุรกิจที่เกี่ยวข้องและแรงงาน ที่เป็นไปตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงที่ว่า ด้วยความซื่อสัตย์สุจริตในการประกอบการ ไม่เอารัดเอาเปรียบผู้บริโภคและไม่เอารัดเอาเปรียบแรงงานหรือลูกค้า ตลอดจนไม่เอารัดเอาเปรียบผู้จำหน่าย

วัตถุดิบ อีกกลุ่มหนึ่งที่อุตสาหกรรมทุกขนาดทำได้ดีคือ การบริหารการเงิน การบริหารความเสี่ยงและการจัดการผลิต ซึ่งสอดคล้องกับหลักการเศรษฐกิจพอเพียงในข้อที่ว่า เน้นการบริหารความเสี่ยงต่ำ โดยเฉพาะอย่างยิ่งไม่ก่อหนี้จนเกินขีดความสามารถในการบริหารจัดการ

แต่เมื่อวิกฤติทางเศรษฐกิจผ่านไปแล้ว คะแนนที่วัดจากการดำเนินงานตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงลดลงเป็น C+ คือดีกว่าพอใช้นิดหน่อย แต่ก็มีจุดเด่นที่อุตสาหกรรมเน้นการใช้เทคโนโลยีที่ถูกหลักวิชาการและมีราคาถูก โดยได้คะแนนเฉลี่ย B โดยที่ในช่วงวิกฤติเศรษฐกิจในภาพรวมของอุตสาหกรรมได้คะแนนเฉลี่ย B- เนื่องจากไม่มีโอกาสที่จะปรับปรุงในเรื่องนี้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งอุตสาหกรรมขนาดเล็กก็เน้นการปรับปรุงเทคโนโลยีเพิ่มขึ้นเช่นกัน ขณะเดียวกัน ปัจจัยที่ทำให้คะแนนลดลงก็คือ ขนาดการผลิตที่เหมาะสม ซึ่งในช่วงวิกฤติทางเศรษฐกิจมีการปรับตัวอย่างมาก จนได้คะแนนเฉลี่ยสูงกว่า B แต่เมื่อภาวการณ์เริ่มกลับเข้าสู่ปกติ คะแนนในเรื่องนี้ก็ลดลงเหลือ C+ ส่วนหนึ่งเป็นผลจากความพยายามจะขยายกิจการโดยมุ่งหวังจะลดต้นทุนต่อหน่วยลงมา แต่อาจจะมิได้พิจารณาความสามารถในการบริหารจัดการเท่าที่ควร

ปัจจัยที่ฉุดให้คะแนนต่ำอีกสองปัจจัยคือ ไม่เน้นกำไรระยะสั้นเป็นหลัก ได้คะแนนเฉลี่ย C คืออยู่ในระดับพอใช้ เพราะถึงแม้จะเห็นด้วยกับการไม่เน้นกำไรระยะสั้นเป็นหลัก แต่การแสวงหากำไรเมื่อมีโอกาสเพื่อขยายกิจการได้เร็วก็เป็นสิ่งจำเป็น ปัจจัยที่ฉุดอีกปัจจัยหนึ่งในภาวะเศรษฐกิจเริ่มปรับตัวดีขึ้นก็คือ การประเมินข้อไม่เอารัดเอาเปรียบผู้บริโภค ผู้จำหน่ายวัตถุดิบและ

แรงงาน ได้คะแนน C ในขณะที่ช่วงวิกฤตินั้น ได้คะแนนเฉลี่ย B+ ทั้งนี้เพราะธุรกิจเริ่มจะเน้นกำไรเป็นหลักและคิดว่าการทำธุรกิจให้ประสบความสำเร็จก็ต้องมีการเอาเปรียบผู้อื่นบ้าง ทั้งหมดนี้จึงมีผลทำให้คะแนนเฉลี่ยในการดำเนินธุรกิจตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงลดลงเป็น C+

แต่เมื่อจำแนกตามประเภทอุตสาหกรรมแล้วปรากฏว่าอุตสาหกรรมสิ่งทอได้คะนนเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ C ทั้งนี้เนื่องจากเป็นอุตสาหกรรมที่มีสัดส่วนการส่งออกมากที่สุดอีกทั้งอุตสาหกรรมสิ่งทอนั้น ในช่วงภาวะวิกฤติทางเศรษฐกิจกลับได้รับผลดีจากการที่ค่าเงินบาทลดลง ทำให้มีกำไรเป็นยอดเงินบาทสูงขึ้น ถ้าหากอุตสาหกรรมดังกล่าวไม่เป็นหนี้ที่เป็นเงินตราต่างประเทศสูงจนเกินไป เป็นการแสดงให้เห็นอีกครั้งหนึ่งว่าอุตสาหกรรมที่เน้นการส่งออกจะใช้หลักเศรษฐกิจพอเพียงน้อยกว่า โดยที่เฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องเทคโนโลยีการผลิตและการขยายการผลิต โดยที่อุตสาหกรรมดังกล่าวจะเน้นการใช้เทคโนโลยีที่สามารถลดต้นทุนการผลิตต่อหน่วยให้ได้มากที่สุดเพื่อความสามารถในการแข่งขันโดยไม่คำนึงว่าเป็นเทคโนโลยีที่มีราคาแพงหรือไม่ นอกจากนั้นการขยายการผลิตจะเป็นไปตามความต้องการของตลาดต่างประเทศมากกว่า แต่จุดแข็งที่ช่วยทำให้อุตสาหกรรมไม่มีปัญหามากนักก็คือการบริหารความเสี่ยงต่ำหรือการใช้ทุนภายในเป็นหลักนั่นเอง

ในทางตรงกันข้าม ถ้าเป็นอุตสาหกรรมที่มีสัดส่วนการส่งออกไม่สูงก็มักจะเน้นเทคโนโลยีการผลิตที่ถูกหลักวิชาการแต่มีราคาถูก ใช้ทรัพยากรทุกชนิดอย่างประหยัด มีประสิทธิภาพ เน้นความซื่อสัตย์ ไม่เอาเปรียบลูกค้า แรงงานและผู้จำหน่ายวัตถุดิบ

เป็นจุดเน้นที่สำคัญ ดังนั้น ความแตกต่างของประเภทอุตสาหกรรมที่อาจจะมีผลต่อระดับการประยุกต์ใช้พระราชดำรัสเศรษฐกิจพอเพียงนั้นอาจมิใช่ประเด็นสำคัญ ปัจจัยชี้ขาดนั้นขึ้นอยู่กับว่าอุตสาหกรรมเหล่านั้นมีสัดส่วนการส่งออกมากน้อยเพียงใด

ข้อเสนอแนะ

จากผลการศึกษาที่ได้นำมาแสดงไว้ในงานวิจัยครั้งนี้ ทั้งในส่วนที่มีการวิเคราะห์อย่างละเอียด นั่นก็คือ ในส่วนที่เกี่ยวกับการดำเนินธุรกิจตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง ส่วนที่มิได้เสนอไว้ละเอียดแต่ได้แสดงผลในตารางภาคผนวก ข และ ค นั่นก็คือ ส่วนที่เกี่ยวกับประวัติความเป็นมา โครงสร้างทางการเงิน การผลิตและการจัดการ ซึ่งมีข้อมูลรายละเอียดสัดส่วนพนักงาน จำแนกโดยวุฒิการศึกษา การประเมินคุณสมบัติของพนักงาน ตลอดจนลักษณะการฝึกอบรมในฐานะที่เป็นข้อมูลประกอบ มิได้นำมาอภิปรายอย่างละเอียด แต่ก็มีประเด็นที่น่าสนใจเป็นต้นว่า ในภาพรวมพนักงานที่มีคุณสมบัติต่ำกว่าปริญญาตรี มีคุณสมบัติที่พึงปรารถนาของอุตสาหกรรมได้คะแนนในระดับ C+ ในขณะที่พนักงานที่มีคุณวุฒิระดับปริญญาตรีและสูงกว่า ได้รับการประเมินโดยอุตสาหกรรมในระดับ B (โปรดดูผลตาราง A 3.7 และ A 3.8 ในภาคผนวก ข) ขณะที่พนักงานที่มีคุณวุฒิต่ำกว่าปริญญาตรีมีความสามารถต่ำกว่าค่าเฉลี่ยในด้านความสามารถในการใช้ภาษาอังกฤษและคอมพิวเตอร์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในอุตสาหกรรมขนาดเล็กและขนาดย่อม (ซึ่งมีคะแนนเฉลี่ยอยู่ระดับ D+ ถึง C- ตามลำดับ) ในขณะที่พนักงานที่มีการศึกษาระดับปริญญาตรี

และสูงกว่ามีความสามารถในการใช้ภาษาอังกฤษและคอมพิวเตอร์ได้ใกล้เคียงกับค่าเฉลี่ยทุกขนาดอุตสาหกรรม ในขณะที่การวิจัยและการพัฒนาและการฝึกอบรมพนักงานในสถานประกอบการขนาดเล็กมีต่ำกว่าอุตสาหกรรมขนาดย่อมและขนาดกลาง ตามลำดับ (โปรดดูตารางที่ A 3.9 ถึง A 3.11 ในภาคผนวก ข)

ลักษณะดังกล่าวเป็นการสะท้อนถึงขีดจำกัดและความสามารถในการปรับตัวของอุตสาหกรรมขนาดเล็กและขนาดย่อมเทียบกับอุตสาหกรรมขนาดกลาง และช่วยอธิบายได้ว่าเหตุใดอุตสาหกรรมขนาดกลางจึงมีผลิตภาพสูงกว่า รวมทั้งความสามารถตลอดจนความเข้าใจในการประยุกต์แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงด้วย

ภายหลังจากที่ได้นำประเด็นทั้งหมดมาเสนอตามลำดับความสำคัญแล้ว คณะผู้วิจัยใคร่เสนอประเด็นต่างๆ เหล่านี้อันเป็นผลจากการทำการวิจัยครั้งนี้มาเพื่อให้ผู้อ่านได้ประกอบการพิจารณา

1. สำหรับผู้ที่สนใจจะวิเคราะห์รายละเอียดในส่วนที่เกี่ยวกับประวัติความเป็นมา โครงสร้างทางการเงิน การผลิตและการจัดการ ขอให้ศึกษาแบบสอบถาม (ภาคผนวก ก) และผลการศึกษาที่แสดงในรูปตาราง (ภาคผนวก ข) อย่างละเอียด ซึ่งจะนำไปสู่ความสามารถในการอธิบายว่าเหตุใดอุตสาหกรรมขนาดต่างๆ และประเภทต่างๆ จึงได้ประยุกต์ใช้เศรษฐกิจพอเพียงในลักษณะที่ต่างกันได้ในระดับหนึ่ง

2. ในการศึกษาครั้งต่อไป ควรจะแบ่งลักษณะเศรษฐกิจพอเพียงให้ชัดเจนเป็นเก้าลักษณะโดยเพิ่มเข้าไปอีกสองข้อ คือ จะต้องใช้ทรัพยากรทุกชนิดอย่างประหยัดและมีประสิทธิภาพสูง

สุด และเน้นการจ้างงานให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้โดยไม่นำเอาเทคโนโลยีมาทดแทนแรงงาน ยกเว้น ในกรณีที่ก่อให้เกิดความเสียหายแก่คุณภาพของผลิตภัณฑ์

3. เมื่อมีการเติมเงื่อนไขการจ้างงานให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้โดยไม่นำเทคโนโลยีมาทดแทนแรงงาน ถึงแม้ว่าการกระทำดังกล่าวจะมีผลดีแก่สังคมโดยส่วนรวมเป็นอย่างยิ่ง แต่ก็จะมีผลกระทบทางลบด้านความสามารถในการแข่งขัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งสำหรับอุตสาหกรรมขนาดใหญ่ ประเด็นนี้อาจจะเป็นข้อจำกัดที่สำคัญของการประยุกต์เศรษฐกิจพอเพียงเข้ากับอุตสาหกรรมขนาดใหญ่ ซึ่งจำเป็นต้องมีการเข้าช่วยเหลือโดยรัฐ เป็นต้นว่ามีการลดภาษีรายได้ธุรกิจของอุตสาหกรรมที่จ้างงานเป็นจำนวนมาก ทั้งนี้เพราะการกระทำเช่นนี้เท่ากับช่วยรัฐแก้ปัญหาสังคมได้ในระดับหนึ่ง และขณะเดียวกันก็อาจจะต้องมีมาตรการส่งเสริมให้อุตสาหกรรมเหล่านี้ทำการวิจัยและพัฒนา ในการที่ลดต้นทุนด้านอื่น เช่น ลดต้นทุนด้านเทคโนโลยีและการใช้ทรัพยากรอย่างประหยัดและนำมาหมุนเวียนใช้ใหม่ หรืออาจจะต้องตั้งบริษัทลูกหรือบริษัทในเครือในลักษณะเป็นพันธมิตรยุทธศาสตร์ (strategic partner) กับบริษัทต่างประเทศ หรือการร่วมทุนอย่างมีนัยยะสำคัญเพื่อการพัฒนากระบวนการผลิต (venture capital) ร่วมกัน เหมือนข้อเสนอของสหกรณ์โคนมหนองโพราชบุรี จำกัด (ในพระบรมราชูปถัมภ์)

4. จากข้อ (2) และ (3) รวมทั้งผลการวิจัยที่ได้กล่าวมาแล้ว อุตสาหกรรมที่จะสามารถประยุกต์พระราชดำรัสเศรษฐกิจพอเพียงได้ดีที่สุด ก็คือ อุตสาหกรรมขนาดกลางที่มีสัดส่วนการส่งออกไม่มากนัก หรือจำหน่ายในประเทศเป็นส่วนใหญ่ เพราะ

อุตสาหกรรมดังกล่าวจะเน้นในเรื่องความซื่อสัตย์สุจริตในการประกอบการ ไม่เอารัดเอาเปรียบผู้บริโภค ไม่เอารัดเอาเปรียบแรงงานหรือลูกค้า ตลอดจนไม่เอารัดเอาเปรียบผู้จำหน่ายวัตถุดิบได้ เพราะเน้นการอยู่รอดในระยะยาวเป็นหลัก พร้อมทั้งมีความพร้อมกว่าเนื่องจากมีบุคลากรที่มีคุณภาพมากกว่า แต่ถ้าหากเป็นอุตสาหกรรมที่เน้นการส่งออกและต้องแข่งขันกับต่างประเทศสูงอาจจะต้องลดระดับหรือหลักการบางประการของเศรษฐกิจพอเพียง

5. เห็นได้ชัดว่า ไม่มีความจำเป็นที่จะต้องนำเอาหลักการบรรษัทภิบาล (good corporate governance) มาใช้ในกรณีของประเทศไทย เพราะแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงครอบคลุมยิ่งกว่า เนื่องจากพิจารณาปัจจัยนำเข้าที่มีประสิทธิภาพต่อวิสาหกิจและสังคมสูงที่สุด ขณะเดียวกันเน้นต้นทุนต่ำที่สุด ประกอบกับความซื่อสัตย์สุจริตและการดำรงชีวิตอย่างมีความสุขตามหลักจริยธรรมของทุกศาสนาด้วย และถ้าจะส่งเสริมให้มีการบริหารธุรกิจและอุตสาหกรรมตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงมากยิ่งขึ้น รัฐโดยเฉพาะอย่างยิ่งกระทรวงอุตสาหกรรมควรจะมีรางวัลให้แก่อุตสาหกรรมที่ได้คะแนนสูงสุดของเศรษฐกิจพอเพียงในภาพรวมหรือจุดเน้นที่สำคัญบางจุด เช่น การใช้เทคโนโลยีที่ถูกหลักวิชาการแต่มีราคาถูก เน้นการจ้างงาน เน้นความซื่อสัตย์สุจริต และมีการบริหารความเสี่ยงต่ำ เป็นต้น ดังนั้น จึงควรเร่งให้มีการทำดัชนีชี้วัดระดับเศรษฐกิจ พอเพียงของอุตสาหกรรมเพื่อหาทางส่งเสริมในทางที่เหมาะสมต่อไป จึงน่าจะเป็นความจำเป็นที่เร่งด่วนที่ควรจะจัดให้มีขึ้นโดยเร็ว

6. การให้ความช่วยเหลือทางการเงินแก่อุตสาหกรรมหลังจากมีปัญหาทางด้านการเงินแล้ว เป็นการแก้ปัญหาปลายเหตุ และ

ถึงแม้จะมีการสนับสนุนทางการเงินให้แก่ผู้ประกอบการในระยะเริ่มต้นมากเกินไป ก็จะไปขัดกับหลักการบริหารความเสี่ยงต่ำ ซึ่งเป็นหัวใจสำคัญของความอยู่รอดในการดำเนินธุรกิจในช่วงที่เกิดวิกฤติทางเศรษฐกิจ การช่วยเหลือที่ถูกต้องคือการให้คำแนะนำให้ธุรกิจสามารถเริ่มต้นในการดำเนินงานตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ตัวแบบที่เป็นรูปธรรมที่ดีที่สุดคือโครงการส่วนพระองค์จิตรลดา ตัวแบบดังกล่าวควรจะมีการขยายให้เป็นตัวอย่างในพื้นที่ต่างๆ พร้อมทั้งมีข้อเสนอแนะในการเริ่มต้นและมีรายละเอียด ในเรื่องต่างๆ เช่น กรณีการใช้เทคโนโลยีที่ถูกหลักวิชาการแต่มีต้นทุนต่ำ การใช้ทรัพยากรทุกชนิดอย่างประหยัดและมีประสิทธิภาพ มีกระบวนการผลิตที่หลากหลายเพื่อนำของเสียจากกระบวนการผลิตหนึ่งไปเป็นวัตถุดิบของอีกกระบวนการผลิต หรือทำให้มีผลผลิตจากส่วนที่อาจจะเป็นของเสียหลากหลายเพิ่มมากขึ้นทำให้ลดต้นทุนการผลิตต่อหน่วยได้ อีกทั้งเป็นผลดีต่อระบบการผลิตที่สามารถลดปัญหาสิ่งแวดล้อมและมลภาวะ เป็นประโยชน์แก่สังคมในระดับประเทศและโลกในระยะยาวอีกด้วย นอกจากนั้นควรเน้นให้อุตสาหกรรมทุกประเภท เน้นการบริหารความเสี่ยงต่ำ โดยพยายามเริ่มกิจการจากทุนภายในให้มากที่สุดเท่าที่จะมากได้ เป็นต้น การให้คำแนะนำเช่นนี้จะเป็นประโยชน์แก่ผู้ที่เริ่มต้นวิสาหกิจมากกว่าการเน้นการสนับสนุนทางการเงิน ซึ่งเป็นวิธีการที่ง่ายที่สุด แต่ก็มีความเสี่ยงต่อความล้มเหลวสูงที่สุด

7. ประเด็นที่เป็นปัญหาสำหรับงานวิจัยต่อไปก็คือ จะมีรูปแบบที่เหมาะสมที่จะประยุกต์เศรษฐกิจพอเพียงเข้ากับอุตสาหกรรมที่เน้นการส่งออกได้อย่างไร เห็นได้ชัดว่าถ้าเป็นอุตสาหกรรม

ขนาดใหญ่จำเป็นที่จะต้องให้มหาชนมีส่วนเป็นเจ้าของในสัดส่วนที่เหมาะสม ซึ่งจำเป็นจะต้องมีการวิจัยต่อไปว่าสัดส่วนที่เหมาะสมควรจะเป็นร้อยละเท่าใดของผู้ถือหุ้นทั้งหมดและควรจะมีส่วนร่วมที่มากกว่าการเป็นผู้ถือหุ้นและรอการแบ่งผลกำไร นั่นคือ การเข้าไปมีส่วนในการกำหนดนโยบายการผลิตและจำหน่ายของอุตสาหกรรมได้อย่างไร หรือมีรูปแบบการเป็นเจ้าของในรูปแบบอื่นเป็นต้นว่า ในรูปแบบของวิสาหกิจมหาชนจะได้หรือไม่ และจะมีรูปแบบในการประยุกต์เศรษฐกิจพอเพียงกับอุตสาหกรรมประเภทนี้ได้อย่างไร ตัวอย่างของสหกรณ์โคนมหนองโพราชบุรี จำกัด (ในพระบรมราชูปถัมภ์) ถึงแม้จะไม่ได้เป็นการผลิตที่เน้นการส่งออก แต่รูปแบบที่มีลักษณะมีบริษัทลูกในเครือเพื่อบริการสมาชิกและเพื่อช่วยให้มีการใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ ประกอบกับการตั้งบริษัทลูกเพื่อรับการถ่ายทอดเทคโนโลยีในการบริหารจัดการและเทคโนโลยีในการผลิตที่เหมาะสม ล้วนเป็นประเด็นที่ต้องการงานวิจัยที่มีคุณภาพดีต่อไปในอนาคต

8. จะสามารถต่อภาพที่ปรากฏในงานวิจัยนี้เข้ากับเกษตรทฤษฎีใหม่ในขั้นตอนต่างๆ เพื่อจะนำไปสู่เป้าหมายที่กำหนดทิศทางในการพัฒนาโดยรวมของประเทศได้อย่างไร โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 9 และแผนฯ ต่อๆไปที่อาจจะมีตามมาในภายหลัง

ปัจฉิมลิขิต

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพียงเพื่อจะให้เกิดความคิดบุกเบิกที่จะนำพระราชดำรัสเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งเป็นเสมือนกรอบ

ความคิดที่จะกำหนดทิศทางในการพัฒนาประเทศในอนาคตที่แตกต่างกับแนวทางเศรษฐกิจที่เน้นการก้าวไปกับโลกไร้พรมแดนทางเศรษฐกิจโดยไม่มีการย้อนกลับมาดูตัวเองว่ามีจุดดีและจุดด้อยอย่างไร แต่ในขณะเดียวกันเศรษฐกิจพอเพียงก็มิได้เน้นการปิดประตูไม่คบค้ากับผู้ใด แต่เป็นการคบค้าอย่างมีสติ เพื่อมิให้ตนเองต้องตกเป็นเหยื่อ ในขณะเดียวกันก็ไม่เอารัดเอาเปรียบผู้อื่นพร้อมทั้งช่วยยกระดับสติปัญญาให้แก่ผู้อื่นด้วย เพื่อนำไปสู่โลกที่มีศานติสุขกว่าเดิมในอนาคต ซึ่งสอดคล้องกับคติในพุทธธรรมหรือหลักการของพุทธเศรษฐศาสตร์ แต่ประเด็นที่เป็นปัญหาก็คือจะนำกรอบความคิดนี้ไปสู่การปฏิบัติได้อย่างไร ในขณะที่ทฤษฎีและรูปธรรมของเศรษฐกิจพอเพียงที่เห็นได้ชัดก็คือ การประยุกต์เกษตรทฤษฎีใหม่กับการทำการเกษตรตามขั้นตอนต่างๆ ของเกษตรกรรายย่อย

งานวิจัยนี้จึงต้องการจะชี้ให้เห็นว่าถ้าจะประยุกต์แนวคิดดังกล่าวเข้ากับธุรกิจและอุตสาหกรรมจะทำได้อย่างไร โดยใช้อุตสาหกรรมขนาดเล็ก ย่อมและกลางเป็นตัวดำเนินเรื่อง และใช้ฉากหลังของวิกฤติทางเศรษฐกิจเป็นเครื่องมือในการพิสูจน์ให้เห็นว่าอุตสาหกรรมที่ผ่านวิกฤติเศรษฐกิจมาได้นั้น ได้ดำเนินตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงหรือไม่ เมื่อได้คำตอบว่าอุตสาหกรรมที่ผ่านวิกฤติทางเศรษฐกิจมาได้ล้วนประยุกต์เศรษฐกิจพอเพียงได้ในระดับดี (B) แต่ในยามปกติอุตสาหกรรมเหล่านี้จะดำเนินการในระดับที่น่าพอใจสูงกว่าระดับพอใจโดยปกติเล็กน้อย (C+) เมื่อภาพเริ่มชัดขึ้นเช่นนี้ จึงทำให้เกิดเห็นหนทางที่จะประยุกต์แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงกับการพัฒนาประเทศ กล่าวคือ การประยุกต์เศรษฐกิจพอเพียงเข้ากับทั้งภาคการเกษตรและอุตสาหกรรม

ได้ชัดเจนมากขึ้นกว่าเดิม อีกทั้งยังสามารถระบุชัดลงไปได้แน่นอนว่าการส่งเสริมอุตสาหกรรมด้วยการเน้นความช่วยเหลือทางการเงินแต่เพียงอย่างเดียวไม่ใช่วิธีการที่ถูกต้อง

จึงเป็นหน้าที่ของผู้สนใจในประเด็นนี้จะช่วยกันหาแนวทางประยุกต์ความคิดดังกล่าวให้แจ่มชัดและกว้างขวางยิ่งขึ้น ข้อเสนอที่กล่าวมาทั้งแปดข้อ นอกจากหกข้อแรกที่กล่าวถึงควรและไม่ควรจะทำอย่างไรบ้าง ข้อที่ 7 และ ข้อที่ 8 เป็นข้อที่คณะผู้วิจัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่าวิสัยทัศน์ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวในการที่จะนำเศรษฐกิจพอเพียงมาเปลี่ยนทิศทางการพัฒนาประเทศไทยโดยมีรูปธรรมที่ชัดเจนนำไปสู่การปฏิบัติได้จริงจะเกิดขึ้นได้ในประเทศไทยในที่สุด จากผู้ที่เข้าใจความหมายของเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและพร้อมที่จะประยุกต์พระราชดำริของพระองค์ในทางที่ไม่ผิดเพี้ยนจากทิศทางที่พระองค์ได้ทรงวางแนวทางเอาไว้แล้ว

บรรณานุกรม

หนังสือและบทความภาษาไทย

กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม. 2543. **โครงการ 13: เร่งรัดปรับปรุงประสิทธิภาพการประกอบธุรกิจอุตสาหกรรมขนาดกลางและขนาดย่อม.** กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม กระทรวงอุตสาหกรรม.

กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม. 2544 . **แผนปรับโครงสร้างอุตสาหกรรม แผนกลยุทธ์และแผนปฏิบัติการเพื่อการปรับโครงสร้างอุตสาหกรรมเซรามิกส์และแก้ว.** กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม กระทรวงอุตสาหกรรม. (www.dip.go.th/sme/tindex.htm)

กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม. 2544. **แผนปรับโครงสร้างอุตสาหกรรม แผนกลยุทธ์และแผนปฏิบัติการเพื่อการปรับโครงสร้างอุตสาหกรรมอาหารและอาหารสัตว์.** กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม กระทรวงอุตสาหกรรม. (www.dip.go.th/sme/tindex.htm)

กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม. 2544. **แผนปรับโครงสร้างอุตสาหกรรม แผนกลยุทธ์และแผนปฏิบัติการเพื่อการปรับโครงสร้างอุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่ม.** กรมส่งเสริม

อุตสาหกรรมกระทรวงอุตสาหกรรม. (www.dip.go.th/sme/tindex.htm)

กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม. 2544. อุตสาหกรรมสาร. **วารสารกรมส่งเสริมอุตสาหกรรม** กระทรวงอุตสาหกรรม ปีที่ 44 เดือนมกราคม-กุมภาพันธ์.

โครงการส่วนพระองค์สวนจิตรลดา. ไม่ระบุ พ.ศ., แผ่นพับเผยแพร่โครงการส่วนพระองค์สวนจิตรลดา พระราชวังดุสิต ถนนราชวิถี กรุงเทพฯ 10303.

ณรงค์ชัย อัครเศรณี และคณะ. 2526. **การจ้างงานของกิจการนอกฟาร์มในชนบทไทย**. กรุงเทพฯ: บริษัทจัดการอุตสาหกรรม จำกัด.

ดนัย เทียนพุฒ. 2543. **การจัดทำแผน HRD สู่สหัสวรรษหน้า**. พิมพ์ครั้งที่ 3, กรุงเทพฯ., บริษัท ดี เอ็น ที คอนซัลแตนท์ จำกัด.

ดำริ สุโขธนัง. 2543. **แหล่งสนับสนุนในการเริ่มธุรกิจ SMEs** เอกสารประกอบคำบรรยาย วันอาทิตย์ที่ 26 มีนาคม ณ หอประชุมเล็กมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

เดือนเด่น นิคมบริรักษ์ และรจิตกนก จิตมั่นชัยธรรม. 2541. **การคอร์รัปชั่นในภาคธุรกิจกับบรรษัทภิบาลในประเทศไทย**

รายงานทีดีอาร์ไอ ฉบับที่ 29 มิถุนายน, สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย.

ทวี บุตรสุนทร. 2543. **SMEs กับปัจจัยความสำเร็จในปัจจุบันและอนาคต.** สัมมนาวิชาการ SMEs 62 ปี คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 18 พฤศจิกายน

ธนาคารกรุงเทพฯ. 2543. **โครงการสินเชื่อรวมใจพัฒนา SMEs** ธนาคารกรุงเทพ จำกัด (มหาชน).

ปถมพร ตะละภัฏ. 2544. สัมภาษณ์โครงการส่วนพระองค์สวนจิตรลดา เมื่อวันที่ 7 มิถุนายน 2544 เวลา 9.00 น. ถึง 12.00 น. ณ ที่ทำการโครงการส่วนพระองค์จิตรลดา.

ปราณี โอภาสานนท์, และคณะ. 2533. **สถานภาพการใช้เทคโนโลยีของอุตสาหกรรมขนาดย่อมและขนาดกลาง.** กรุงเทพฯ : กองอุตสาหกรรมสิ่งทอ กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม.

บรรษัทเงินทุนอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย. 2541. **ภาวะธุรกิจอุตสาหกรรมปี 2540 และแนวโน้มในอนาคต** บรรษัทเงินทุนอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย จำกัด.

บรรษัทเงินทุนอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย. 2544. **ภาวะธุรกิจอุตสาหกรรมปี 2543 และแนวโน้มในอนาคต** บรรษัท

เงินทุนอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย จำกัด.

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว. 2541. **พระราชดำรัส: คู่มือการดำเนินชีวิตสำหรับประชาชน ปี 2541 และทฤษฎีใหม่** สำนักงานจัดการทรัพย์สินส่วนพระองค์ สำนักงานจัดการทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ บริษัท มงคลชัยพัฒนา จำกัด บริษัท บางจากปิโตรเลียม จำกัด (มหาชน).

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว. 2542. **พระราชดำรัส**. 4 ธันวาคม 2541, บริษัท อมรินทร์พริ้นติ้งแอนพับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน).

ภีศเดช รัชนี (หม่อมเจ้า). 2538. **โครงการหลวง**. กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม กระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม.

ราชกิจจานุเบกษา. 2543. **พระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม พ.ศ.2543** เล่ม 117 ตอนที่ 9ก. 17 กุมภาพันธ์.

วิเชียร ผลวัฒนสุข. 2524. **สัมภาษณ์เกี่ยวกับความเป็นมาการพัฒนา และอุปสรรคของสหกรณ์โคนมหนองโพราชบุรี จำกัด (ในพระบรมราชูปถัมภ์)** เมื่อวันที่ 5 มิถุนายน 2544 เวลา 10.00 น. ถึง 12.00 น. ณ ที่ทำการสหกรณ์โคนมหนองโพราชบุรี จำกัด.

วิจิตร อาวะกุล. 2540. **การฝึกอบรม : คู่มือการฝึกอบรมและพัฒนาบุคคล**. พิมพ์ครั้งที่ 2, กรุงเทพฯ., ศูนย์หนังสือจุฬาลงกรณมหาวิทยาลัย.

ไว จามรมาน. 2542. **บรรณานิทัศน์ศึกษา: งานวิจัยอุตสาหกรรมขนาดกลางย่อมของญี่ปุ่นและไทยในทศวรรษที่ 60-80**. วารสารบริหารธุรกิจ คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ฉบับพิเศษ SMEs, 2 มีนาคม.

ศงป. 2543. **กรณีศึกษา: การต่อสู้เพื่ออยู่รอดของ SMEs และประชาชน**, ศูนย์ให้คำปรึกษาทางการเงินสำหรับวิสาหกิจขนาดกลางขนาดย่อม และประชาชน, ตุลาคม.

สมคิด บางโม. 2544. **เทคนิคการฝึกอบรมและการประชุม**. พิมพ์ครั้งที่ 2., กรุงเทพฯ: บริษัท วิทยพัฒน์ จำกัด.

ฝ่ายวิจัยและระบบสารสนเทศ สถาบันเพิ่มผลผลิตแห่งชาติ.2542. **ดัชนีชี้วัดสถานภาพและศักยภาพอุตสาหกรรม** . กรุงเทพฯ.

สภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย. 2544. **นโยบายการพัฒนาแรงงานเพื่อเพิ่มศักยภาพการแข่งขัน**. วารสาร สอท. ปีที่ 10 ฉบับที่ 56 (ม.ค.-ก.พ.44) หน้า 48-55.

สมศักดิ์ แต้มบุญเลิศชัย. 2542. **การส่งเสริมอุตสาหกรรมขนาดย่อมและการกระจายอุตสาหกรรมไปสู่ภูมิภาค.** วารสารบริหารธุรกิจ คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ฉบับพิเศษ SMEs, 2 มีนาคม.

สมศักดิ์ แต้มบุญเลิศชัย. 2538a. **การส่งเสริมอุตสาหกรรมขนาดย่อม.** โครงการฝึกอบรมเศรษฐศาสตร์ ระบบตลาดและการจัดการทางธุรกิจ ศูนย์บริการวิชาการคณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

สมศักดิ์ แต้มบุญเลิศชัย.2538b. **การกระจายแหล่งอุตสาหกรรมไปสู่ภูมิภาค.** โครงการฝึกอบรมเศรษฐศาสตร์ ระบบตลาดและการจัดการทางธุรกิจ ศูนย์บริการวิชาการ คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

สหกรณ์โคนมหนองโพราชบุรี จำกัด (ในพระบรมราชูปถัมภ์). 2541. เอกสารเผยแพร่. สหกรณ์โคนมหนองโพราชบุรี จำกัด 113 หมู่ 3 ต.หนองโพ อ.โพธาราม จ.ราชบุรี 70120.

สาธิต ศิริรังคมานนท์. 2543. **SMEs กับปัจจัยความสำเร็จในปัจจุบันและอนาคต.** เอกสารประกอบคำบรรยาย ชุดที่ 2 คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 20 ตุลาคม.

อภิชัย พันธเสน. 2542. **เศรษฐกิจพอเพียงของในหลวงกับการวิเคราะห์ความหมายของนักเศรษฐศาสตร์**. วารสาร ธ.ก.ส. ปีที่ 23 ฉบับที่ 1 (เม.ย.-ก.ค. 43), หน้า 5-31.

อภิชัย พันธเสน. 2539. **พัฒนาชนบทไทย: สมุทัยและมรรค แนวคิดทฤษฎี และภาพรวมของการพัฒนา** มูลนิธิภูมิปัญญา ด้วยความร่วมมือของสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย, กรุงเทพฯ : อมรินทร์พริ้นติ้งแอนพับลิชชิ่ง.

หนังสือและบทความภาษาอังกฤษ

Akarasanee, Narongchai, and others. 1983. **Rural Off-farm Employment in Thailand** Bangkok: Industrial Management.

APO. 2001. **Impact of Governance on Productivity** Project Notification, Asian Productivity Organization, Tokyo, Japan, April, 5.

Douglass, Mike. 1979. **Regional Development for Rural Development: The Case of the Central Plains of Thailand**. School of Development Studies, University of East Anglia, April.

Lertwicha, Pornpilai. 1989. **State of Small Scale Industry in Thailand**. Rural News vol.4 No.1, Jan-March.

Puntasen, Apichai. 2001. **The Aftermath of Thailand's Economic Crisis and Some Possible Ways Out** mimeograph.

TDRI. 1990. **Industrializing Thailand and Its Impact on the Environment**. Year-End Conference on Industrializing Thailand and Its Impact on the Environment, Chon Buri, Bangkok: TDRI.

Tyler, Biggs, and others. 1990. **Rural Industry and Employment Study: A Synthesis Report** Bangkok: TDRI.

Unakul, Sanoh. 1987. **Thailand's Development Strategies**. Bangkok: The National Economic and Social Development Board.

World Bank. 2000a,.**Thailand Economic Monitor** http://www.worldbank.or.th/monitor, February.

ภาคผนวก ก

แบบสอบถาม "โครงการวิจัยเรื่อง" การวิเคราะห์อุตสาหกรรมขนาดกลางและขนาดย่อมตามแนวพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียง

แบบสอบถาม
โครงการวิจัยเรื่อง "การวิเคราะห์อุตสาหกรรมขนาดกลางและขนาดย่อม
ตามแนวพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียง"

สำหรับผู้วิจัย

No. .....

การศึกษาวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อสำรวจลักษณะการบริหารจัดการธุรกิจ SMIs เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาธุรกิจ SMIs ในอนาคต ทางคณะผู้วิจัยในโครงการฯ ขอความอนุเคราะห์ในการตอบแบบสอบถาม โดยจะนำผลการวิจัยไปเสนอสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย สาขาเศรษฐศาสตร์เพื่อส่งเสริมในการพัฒนา SMIs ให้มีการพัฒนาที่ยั่งยืน

<u>ส่วนที่ 1 ประวัติความเป็นมา</u>

ชื่อผู้ให้ข้อมูล ..... ตำแหน่ง .....

ชื่อบริษัท .....

ที่อยู่ .....

ตำบล ..... อำเภอ ..... จังหวัด .....

โทรศัพท์ ..... โทรสาร .....

Code .....

ลักษณะธุรกิจ .....

ชนิดของสินค้า (1) .....

(2) .....

(3) .....

(4) .....

(5) .....

ปีที่เปิดดำเนินการ ปี พ.ศ. .....

การขยายงานครั้งล่าสุด (1) ปี พ.ศ. ..... (2) มูลค่า ..... บาท

.....

ขนาดสินทรัพย์

Ass. .....

◯ ต่ำกว่า 5 ล้านบาท ◯ 5-50 ล้านบาท ◯ 51-100 ล้านบาท
◯ 101-150 ล้านบาท ◯ 151-200 ล้านบาท ◯ มากกว่า 200 ล้านบาท

ทุนจดทะเบียน

Cap. .....

◯ ต่ำกว่า 5 ล้านบาท ◯ 5-50 ล้านบาท ◯ 51-100 ล้านบาท
◯ 101-150 ล้านบาท ◯ 151-200 ล้านบาท ◯ มากกว่า 200 ล้านบาท

สำหรับผู้วิจัย

ส่วนที่ 2 โครงสร้างทางการเงิน

2.1 การร่วมทุนกับต่างประเทศ

◯ ไม่มีการร่วมทุนจากต่างประเทศ

◯ มีการร่วมทุนจากประเทศ..... สัดส่วน .....%

2.2 แหล่งเงินทุน

2.2.1 เงินทุนภายใน	ปีแรก (บาท)	ปี 2543 (บาท)
- ทุนส่วนตัวหรือญาติพี่น้อง	.....	.....
- กู้จากธนาคารพาณิชย์ในฐานะลูกค้าทั่วไป	.....	.....
- กู้จากกองทุนส่งเสริม SMIs ต่างๆ ของรัฐ	.....	.....
- แหล่งอื่นๆ	.....	.....
2.2.2 เงินลงทุนต่างประเทศ		
(โปรดระบุประเทศ)	.....	.....

2.3 เงินลงทุน

ประเภทเงินทุน	ปีแรก (บาท)	ปี 2543 (บาท)
2.3.1 เงินลงทุนที่เป็นทรัพย์สินคงที่	.....	.....
2.3.2 เงินทุนหมุนเวียนในกิจการ	.....	.....

ส่วนที่ 3 การผลิตและการจัดการ

3.1 แหล่งที่มาของวัตถุดิบและเครื่องมือเครื่องจักร (โปรดทำเครื่องหมาย ✓)

วัตถุดิบ	แหล่งที่มาของวัตถุดิบ				สัดส่วนที่ใช้	
	ท้องถิ่น	ภูมิภาค	ในประเทศ	ต่าง	รวมใน	ต่าง
3.1.1 วัตถุดิบทั้งสำเร็จรูปและกึ่งสำเร็จรูป						
3.1.2 เครื่องมือ เครื่องจักร						

3.1.3 ต้นทุนด้านเทคโนโลยีปัจจุบันของท่านสูงเกินไปหรือไม่ เมื่อเทียบกับต้นทุนการผลิตทั้งหมด

◯ สูงเกินไป ◯ ดีอยู่แล้ว ◯ ต้นทุนต่ำ

3.2 การจัดจำหน่าย (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

ตลาดในประเทศ .....% ◯ ในจังหวัด ◯ ในภูมิภาค ◯ ทั่วประเทศ

ตลาดต่างประเทศ .....%

3.3 ยอดขาย/ปี

◯ ต่ำกว่า 5 ล้านบาท ◯ 5-50 ล้านบาท ◯ 51-100 ล้านบาท

◯ 101-150 ล้านบาท ◯ 151-200 ล้านบาท ◯ มากกว่า 200 ล้านบาท

3.4 จำนวนพนักงานทั้งหมดในกิจการของท่าน

◯ ไม่เกิน 10 คน ◯ 11-50 คน ◯ 51-100 คน

◯ 101-150 คน ◯ 151-200 คน ◯ มากกว่า 200 คน

โปรดระบุ.....คน

3.4.1 โปรดจำแนกพนักงานทั้งหมดที่ระบุในข้อ 5 ตามวุฒิการศึกษา

◯ สูงกว่าปริญญาตรี จำนวน ..... คน

◯ ปริญญาตรี จำนวน ..... คน

◯ อนุปริญญา/ปวส./ปวช. จำนวน ..... คน

◯ ต่ำกว่า ปวช. จำนวน ..... คน

3.4.2 จำนวนบุคลากรที่จบการศึกษาทางด้านการบริหารธุรกิจ / การตลาด / เศรษฐศาสตร์

◯ มี คุณวุฒิระดับปริญญาตรีและต่ำกว่า จำนวน ..... คน

คุณวุฒิสูงกว่าปริญญาตรี จำนวน ..... คน

ความรู้ทางด้านธุรกิจ ◯ ดี ◯ พอใช้ ◯ ไม่ดี

ข้อเสนอแนะในการนำไป .....

.....

.....

.....

.....

◯ ไม่มี เนื่องจาก ◯ หาพนักงานยาก ◯ ค่าจ้างสูงเกินไป

◯ ไม่มีความจำเป็นเพราะ .....

.....

.....

.....

◯ อื่นๆ โปรดระบุ .....

.....

.....

.....

สำหรับผู้วิจัย

3.4.3 โปรดทำเครื่องหมาย✓ เพื่อประเมินคุณสมบัติโดยเฉลี่ยของพนักงานทั้งหมด
(1 = ไม่เห็นด้วยมากที่สุด 2 = ไม่เห็นด้วย 3 = เฉยๆ 4 = เห็นด้วย และ 5 = เห็นด้วยมากที่สุด)

สำหรับผู้วิจัย

คุณสมบัติในปัจจุบัน	ต่ำกว่าปริญญาตรี					ปริญญาตรีขึ้นไป				
	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5
1) มีความสามารถในการใช้ภาษาอังกฤษ										
2) มีความรู้ด้านการใช้คอมพิวเตอร์										
3) มีความสามารถในการประสานงานติดต่อ										
4) มีความอดทนในการปฏิบัติงาน										
5) มีความสามารถในการวิเคราะห์										
6) มีความซื่อสัตย์ต่อบริษัท										
7) มีความรับผิดชอบ										
8) มีความสามารถในการปรับตัวให้เข้ากับการการเปลี่ยนแปลงขององค์กร										
9) มีความคิดสร้างสรรค์และมีวิสัยทัศน์										
10) มีความเชื่อมั่นในตัวเอง										
11) มีความใฝ่รู้และรู้จักแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง										

3.5 การวิจัยและพัฒนาธุรกิจ

3.5.1 การลงทุนในเครื่องมือและสถานที่ ด้านการวิจัยและพัฒนาในปัจจุบัน ... ○ มี ○ ไม่มี

3.5.2 ค่าใช้จ่ายประจำปีด้านวิจัยและพัฒนา ..... ○ มี ○ ไม่มี

3.6 การฝึกอบรม 3.6.1 ค่าใช้จ่ายประจำปีในการฝึกอบรมพนักงานสม่ำเสมอ ..... ○ มี ○ ไม่มี

3.6.2 ลักษณะการฝึกอบรม	ภายในสถานประกอบการ		ภายนอกสถานประกอบการ	
	มี	ไม่มี	มี	ไม่มี
1) การฝึกอบรมเทคนิคการผลิต	.....	.....	.....	.....
2) การอบรมด้านการบริหาร	.....	.....	.....	.....
3) การอบรมด้านการเงิน	.....	.....	.....	.....
4) อื่นๆ (โปรดระบุ) (1)	.....	.....	.....	.....
(2)	.....	.....	.....	.....
(3)	.....	.....	.....	.....

ส่วนที่ 4 ปัจจัยที่ช่วยให้ท่านผ่านวิกฤตเศรษฐกิจในปี พ.ศ.2540-2543 เฉพาะอุตสาหกรรมที่อยู่รอดในช่วงวิกฤตเศรษฐกิจ	สำหรับผู้วิจัย
4.1a ในช่วงวิกฤตทางเศรษฐกิจท่านได้ปรับปรุงเทคโนโลยีที่ใช้ในการผลิตด้วยวิธีใด	
4.1b แนวทางใดในข้อต่อไปนี้ที่ใกล้เคียงที่สุดกับการปรับปรุงเทคโนโลยีที่ใช้ในการผลิต ◯ สั่งซื้อเครื่องจักรทันสมัยราคาสูงจากต่างประเทศมาทดแทนเครื่องเก่า ◯ ยกเลิกหรือลดแผนจัดซื้อเครื่องจักรจากต่างประเทศทั้งหมดหรือให้น้อยที่สุด ◯ ฝึกให้ช่างในองค์กรซ่อมบำรุงเครื่องจักรได้เอง ◯ พยายามหาเครื่องมือเครื่องใช้ที่ผลิตในประเทศแทนของต่างประเทศราคาสูง	
4.2a ในช่วงวิกฤตทางเศรษฐกิจท่านได้แก้ไขเรื่องขนาดการผลิตในอุตสาหกรรมของท่านอย่างไร	
4.2b แนวทางใดในข้อต่อไปนี้ที่ใกล้เคียงที่สุดกับการกำหนดขนาดการผลิตในอุตสาหกรรมของธุรกิจท่าน ◯ สั่งซื้อวัตถุดิบคราวละมาก ๆเพื่อได้ส่วนลด แล้วจึงวางแผนเงินหมุนเวียนทีหลัง ◯ ทำแผนประมาณการต้นทุนทางอ้อม ต้นทุนวัตถุดิบ ต้นทุนแรงงานทางตรงและประมาณยอดขายล่วงหน้าทุก.ดือน/3 เดือน เป็นต้น ◯ ตรวจสอบยอดสินค้าคงคังในปริมาณที่เหมาะสมไม่มากไม่น้อยเกินไปโดยพาระดับจำนวนขั้นต่ำสำรองไว้ไม่เกิน 3% ◯ รักษาระดับจำนวนการผลิตให้ไม่ต่ำกว่าจุดคุ้มทุน แต่ต้องสามารถจำหน่ายสินค้าได้หมด	
4.3a ในช่วงวิกฤตทางเศรษฐกิจท่านได้วางระบบการขายเพื่อผลกำไรระยะสั้นและระยะยาวไว้อย่างไร	
4.3b แนวทางใดในข้อต่อไปนี้ที่ใกล้เคียงที่สุดกับการวางระบบการขายเพื่อผลกำไรระยะสั้นและระยะยาวของธุรกิจท่าน ◯ ส่งเสริมการขายโดย ลด แลก แจก แถม เพื่อป้องกันสินค้าค้างสต๊อก ◯ ลดการให้สินเชื่อแก่ลูกค้า เน้นให้ส่วนลดเงินสดโดยเอากำไรแต่น้อย ◯ ได้ปรึกษากับสถาบันการเงินที่ให้สินเชื่อ ขอคำแนะนำจากองค์กรภาครัฐที่เกี่ยวข้องกับธุรกิจก่อนที่องค์กรจะพบปัญหา หรือทุกครั้งที่เกิดปัญหาขึ้นจากความผิดปกติทางการเงินมากกว่าการมุ่งแก้ไข ด้วยตนเองฝ่ายเดียว โดยอยู่บนพื้นฐานการพึ่งพาทรัพยากรของตนเอง ◯ ให้ความสำคัญอย่างยิ่งกับงบกระแสเงินสด งบกำไรขาดทุน งบดุลตามงวดบัญชี รวมถึงหาอัตราส่วนความสามารถในการทำกำไร ความสามารถในการชำระหนี้ อัตราส่วนหนี้สินรวมต่อทุน ฯลฯ เพื่อตรวจสถานะของบริษัทอย่างครบถ้วนกว่าภาวะปกติและหาทางแก้ไขทันทีกับผู้เชี่ยวชาญทางบัญชี	

4.4a ในช่วงวิกฤตทางเศรษฐกิจท่านได้ใช้ลักษณะการติดต่อกับลูกค้าและธุรกิจที่เกี่ยวข้องรวมถึงแรงงานที่อยู่ในกระบวนการผลิตอย่างไร .... 4.4b แนวทางใดในข้อต่อไปนี้ที่ใกล้เคียงที่สุดกับการติดต่อลูกค้าและธุรกิจที่เกี่ยวข้องรวมถึงแรงงานที่อยู่ในกระบวนการผลิตของธุรกิจท่าน ◯ ใช้หลักประกันคุณภาพในการผลิตและให้บริการแก่ลูกค้ารายใหญ่ทุกรายก่อนและดีกว่ารายเล็กเพื่อรักษารายได้หลักของธุรกิจ ◯ กรณีที่มีสินเชื่อค้างที่สถาบันการเงินจะมุ่งลดหนี้หรือลดวงเงินและผ่อนใช้หนี้ให้หมดมากกว่าจะเก็บเงินทุนและสมไว้ขยายโรงงานก่อน ◯ ขอร้องและปรึกษากับผู้ส่งวัตถุดิบให้ช่วยลดราคาและเพิ่มคุณภาพของวัตถุดิบเพื่อให้สินค้าและโรงงานอยู่รอดได้ ◯ ในช่วงวิกฤตเศรษฐกิจจะปรับปรุงประสิทธิภาพการผลิต, การจัดการ และการตลาดให้สอดคล้องและเป็นธรรม 4.5a ในช่วงวิกฤตทางเศรษฐกิจท่านได้เลือกวิธีการบริหารการเงินอย่างไรโดยเฉพาะกับสถาบันการเงินที่สนับสนุนสินเชื่อแก่ธุรกิจท่าน .... 4.5b แนวทางใดในข้อต่อไปนี้ที่ใกล้เคียงที่สุดกับการบริหารการเงินโดยเฉพาะกับสถาบันการเงินที่สนับสนุนสินเชื่อแก่ธุรกิจท่านอยู่ ◯ เพิ่มค่าการตลาดให้ฝ่ายขายเพื่อเพิ่มรายได้และกระแสเงินสดหมุนเวียน (cash flow) ◯ พ ายามลดค่าใช้จ่ายทางอ้อม เช่น ค่าสาธารณูปโภค วัสดุ ครุภัณฑ์ ลงพร้อมไปกับการลดช่วงเวลาทำงานของพนักงานที่ขาดประสิทธิภาพ ◯ รักษาระดับการผลิตของเครื่องจักรไว้และรักษายอดขายให้เป็นไปตามแผนเพื่อให้มีรายได้เพียงพอชำระหนี้ ◯ รักษาสัดส่วนหนี้สินต่อต้นทุนให้อยู่ในมาตรฐานและขนาดของรายได้ที่กิจการจะได้รับให้เป็นไปตามแผน โดยพึ่งเงินทุนและทรัพยากรตัวเองเป็นหลักเสมอ	สำหรับผู้วิจัย

4.6a ในช่วงวิกฤตทางเศรษฐกิจท่านได้จัดการบริหารความเสี่ยงทางการตลาดและจัดการผลิตของท่านอย่างไร .... 4.6b แนวทางใดในข้อต่อไนี้ที่ใกล้เคียงที่สุดกันการบริหารความเสี่ยงทางการตลาดและการจัดการผลิตในภาวะวิกฤตของธุรกิจท่าน ◯ วางแผนกับผู้เชี่ยวชาญการเงิน การผลิต และทดสอบความต้องการของตลาดก่อนการผลิตเสมอ ◯ สร้างประสิทธิภาพการผลิตให้สูงขึ้น ลดความสูญเสียวัสดุทุกทาง และไม่ลงทุนเพิ่มอีก ◯ จดบันทึกปัญหาธุรกิจ วิเคราะห์การตลาด และเน้นการพึ่งตนเองในด้านเงินทุน รักษาส่วนแบ่งตลาดมากกว่าการขายที่หวังเพิ่มกำไรอย่างเดียว ◯ เพิ่มประเภทของผลิตภัณฑ์ให้มากประเภทหรือแก้ไขหีบห่อ แม้จะมีต้นทุนสูงขึ้นก็ตาม แต่ทำให้ขายสินค้าได้มากขึ้น 4.7a ในวิกฤตทางเศรษฐกิจท่านได้ปรับปรุงแผนการตลาดในระดับต่างๆ ของธุรกิจอย่างไร .... 4.7 b แนวทางใดในข้อต่อไปนี้ที่ใกล้เคียงที่สุดกับการปรับปรุงแผนการตลาดในระดับต่างๆ ของธุรกิจท่าน ◯ เน้นการส่งออกมากขึ้น เพราะค่าเงินบาทลดลงทำให้ได้กำไรมากขึ้น ◯ ไม่คำนึงถึงผลกำไรนต่กำหนดราคาที่ต่ำสำหรับลูกค้าที่มาซื้อถึงโรงงาน ◯ เน้นการรักษากลุ่มลูกค้าเก่าในท้องถิ่นมากกว่าแสวงหาลูกค้ารายใหม่จากต่างประเทศ ◯ รักษาและพยายามเพิ่มส่วนแบ่งตลาดภายในประเทศมากกว่าเน้นการส่งออก 4.8a ในช่วงวิกฤตทางเศรษฐกิจท่านได้แก้ไขปัญหาของสินค้าคงคลังในธุรกิจของท่านอย่างไร .... 4.8b แนวทางใดในข้อต่อไปนี้ที่ใกล้เคียงที่สุดกับการควบคุมสินค้าคงคลังของธุรกิจท่าน ◯ สำรวจและป้องกันอัคคีภัย โดยทำประกันวินาศภัยแบบ All Risk Insurance ◯ ใช้คอมพิวเตอร์ช่วยในการควบคุมสินค้าคงคลัง ◯ สต๊อกวัตถุดิบแค่เพียงพอสำหรับการผลิตไม่เกิน 3-5 วัน ◯ ลดต้นทนการส่งมอบ การจัดเก็บดูแลรักษา	สำหรับผู้วิจัย

4.9a ในวิกฤตทางเศรษฐกิจท่านได้วางระบบการจัดซื้อของท่านอย่างไร	สำหรับผู้วิจัย
4.9b แนวทางใดในข้อต่อไปนี้ที่ใกล้เคียงที่สุดกับการแก้ไขกระบวนการจัดซื้อในธุรกิจท่าน ◯ เลือกวัตถุดิบที่มีคุณภาพสูง ๆ แม้จะไกลและพิจารณาเงื่อนไขจำนวนที่สั่งและเครดิตการค้าที่ได้ ◯ พยายามลดปริมาณการจัดซื้อวัตถุดิบและหาแหล่งวัตถุดิบที่ใกล้แทนที่ห่างไกล ◯ คิดตามระดับราคาวัตถุดิบรวมถึงแหล่งคุณภาพเสมอเพื่อมาแนะนำผู้ผลิตใกล้โรงงานให้แก้ไขมาตรฐานก่อนไปซื้อที่อื่น ◯ ไปถึงแหล่งวัตถุดิบเพื่อคัดเลือกเอง พร้อมแนะนำผู้ผลิต/ผู้ส่ง โดยมักเลือกแหล่งใกล้ก่อนเพื่อประหยัดการขนส่ง	
4.10a ในวิกฤตทางเศรษฐกิจท่านได้ขยายงานวิจัยและพัฒนาอย่างไร	
4.10b. แนวทางใดในข้อต่อไปนี้ที่ใกล้เคียงที่สุดกับการขยายงานฝ่าย/แผนกวิจัยพัฒนาของธุรกิจท่าน ◯ ได้ควบคุมค่าใช้จ่ายด้านวิจัยพัฒนาให้อยู่ในเกณฑ์เหมาะสม เพราะมีต้นทุนสูงยังไม่เหมาะกับขนาดของโรงงานขณะนี้ ◯ ได้เพิ่มงบประมาณด้านวิจัยเฉพาะการตลาด และพัฒนาผลิตภัณฑ์มากขึ้น สวนทางกับการตัดทอนค่าใช้จ่ายฝ่ายอื่นลง ◯ กำหนดให้ผู้บริหารเข้าอบรมสัมมนาการค้า การลงทุนตามที่กระทรวง หน่วยราชการจัดให้ และนำข้อมูลมาปรับใช้กับการบริหารเสมอ ◯ ได้อาศัยข้อมูลสถิติต่าง ๆจากงานวิจัยพัฒนาเพื่อการบริหารแบบมืออาชีพ ผสมกับการบริหารจากประสบการณ์	
4.11a ในช่วงวิกฤตทางเศรษฐกิจท่านมีแผนปฏิบัติการเกี่ยวกับระบบงานอย่างไร.....	
4.11b แนวทางใดในข้อต่อไปนี้ที่ใกล้เคียงที่สุดกับการจัดทำแผนปฏิบัติการที่แก้ไขปัญหาอย่างมีระบบของธุรกิจท่าน ◯ ทำความเข้าใจกับพนักงานในปัญหาของธุรกิจและร่วมแก้ไขด้วยกัน ◯ มอบเกียรติประวัติ โล่ เงินรางวัลแก่พนักงานที่ทุ่มเทแก้ไขปัญหาขององค์กร เพื่อสร้างขวัญกำลังใจ แม้บริษัทอาจไม่จ่ายโบนัสมากเท่าเดิม ◯ รณรงค์กิจกรรมเพื่อเพิ่มผลผลิต อาทิ เช่น กิจกรรม 5 ส. , Q.C. หรือการวางแผนสายการผลิต ลดการสิ้นเปลืองวัสดุเหลือทิ้งให้น้อยที่สุดทุกระยะ ◯ จดบันทึกปัญหาธุรกิจ วิเคราะห์การตลาดและเน้นการพึ่งตนเอง โดยมอบหมายให้พนักงานแต่ละฝ่ายไปหาทางแก้ไขเอง	

สำหรับผู้วิจัย

4.12a ในช่วงวิกฤตทางเศรษฐกิจท่านได้รักษาสภาพคล่องของธุรกิจที่ทำอยู่อย่างไร .....
.....
.....
.....

4.12b แนวทางใดในข้อต่อไปนี้ที่ใกล้เคียงที่สุดกับวิธีดำเนินการเพื่อรักษาสภาพคล่องในธุรกิจท่าน โดยเฉพาะในช่วงวกฤติที่ผ่านมา

- ◯ ชะลอการจ่ายเงินต่าง ๆกับคู่สัญญาเกือบทุกรายเพื่อความอยู่รอดของกิจการเป็นหลัก
- ◯ ขอเจรจากับสถาบันการเงินเพิ่มวงเงินธุรกิจ โดยอ้างถึงการขยายโครงการใหม่เพื่อโอนย้ายเงินทุนมาช่วยกิจการในเครือได้ง่ายขึ้น
- ◯ รักษาปริมาณเงินสดโดยจ่ายสมทบเงินสะสมหรือให้หุ้นแก่พนักงานแทนการจ่ายโบนัส
- ◯ ได้วางแผนและสามารถจำหน่ายสินทรัพย์ถาวรที่ไม่จำเป็นออกไป <u>ก่อนเกิดปัญหา</u>สภาพคล่อง

4.13a ในช่วงวิกฤตทางเศรษฐกิจท่านได้วางแผนส่งเสริมการขายอย่างไร .....
.....
.....
.....

4.13b แนวทางใดในข้อต่อไปนี้ที่ใกล้เคียงที่สุดกับการแก้ไขงานส่งเสริมการขายที่ทำให้ท่านผ่านวิกฤตมาได้

- ◯ ให้ข้อมูลผลิตภัณฑ์เพื่อจูงใจลูกค้า เน้นลูกค้ารายใหญ่และอยู่ใกล้
- ◯ เพิ่มช่องทางจำหน่ายและสร้างเครือข่ายการค้ากับส่วนราชการและ องค์กรการค้าต่าง ๆ
- ◯ ให้ส่วนลดมากขึ้นแก่ลูกค้าที่ซื้อจำนวนมากและผู้มาซื้อถึงโรงงาน
- ◯ ศึกษากลยุทธ์ของคู่แข่ง แก้ไขกลยุทธ์เพื่อเพิ่มส่วนแบ่งตลาดในประเทศ

ส่วนที่ 5 แนวทางในการดำเนินธุรกิจปัจจุบัน

โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ในช่องที่กำหนดระดับความสำคัญของแนวคิดทางด้านวิธีการผลิต การตลาด การจัดการ ที่ท่านใช้ในธุรกิจ

แนวคิดที่ท่านใช้ในการดำเนินธุรกิจ	ระดับความสอดคล้อง (%)				
	0-20	21-40	41-60	61-80	80-100
5.1 ลักษณะเทคโนโลยีที่ใช้					
(1) เครื่องจักรและแรงงานได้ผลิตสินค้าอย่างเต็มที่ (Full Capacity)	.....	.....	.....	.....	.....
(2) ความสามารถในการซ่อมแซมบำรุงและรักษาเครื่องจักรในกิจการของท่าน	.....	.....	.....	.....	.....
(3) ใช้เทคโนโลยีการผลิตในประเทศทั้งในด้านเครื่องมือและช่างผู้ชำนาญการ	.....	.....	.....	.....	.....
(4) เน้นการนำเข้าเทคโนโลยีจากต่างประเทศมาใช้	.....	.....	.....	.....	.....

แนวคิดที่ท่านใช้ในการดำเนินธุรกิจ	ระดับความสอดคล้อง (%)					สำหรับผู้วิจัย
	0-20	21-40	41-60	61-80	80-100	
5.2 ขนาดการผลิต						
(1) การขยายการผลิตมาจากตลาดท้องถิ่นแบบค่อยเป็นค่อยไป จนมีความมั่นคงแล้วจึงขยายไปยังเขตภูมิภาค	.....	.....	.....	.....	.....	
(2) มีตลาดต่างประเทศรองรับในส่วนเกินที่ผลิตขายภายในประเทศได้ตลอด	.....	.....	.....	.....	.....	
(3) ยังรักษาการผลิตเพื่อจำหน่ายในประเทศมากกว่าต่างประเทศ	.....	.....	.....	.....	.....	
(4) มุ่งผลิตจำนวนมาก ๆ เพื่อให้ต้นทุนต่อหน่วยต่ำลงเรื่อย ๆ	.....	.....	.....	.....	.....	
5.3 แนวคิดเกี่ยวกับต้นทุนและกำไร						
(1) ใช้งบโฆษณาน้อยคิดเป็นสัดส่วนต่ำเทียบกับต้นทุนการผลิตรวม	.....	.....	.....	.....	.....	
(2) สัดส่วนของสินค้าท่านในตลาดภูมิภาคของโรงงานที่ตั้งอยู่	.....	.....	.....	.....	.....	
(3) ภายหลังจากที่ท่านสะสมทุนได้จำนวนหนึ่ง หากต้องขยายกิจการและสถาบันการเงินมาให้ท่านกู้ยืมเพิ่มวงเงิน ท่านคิดว่าน่าจะนำเงินสะสมมาลงทุน	.....	.....	.....	.....	.....	
(4) เมื่อกิจการใช้ทุนตัวเองแล้วและมีคำสั่งซื้อเพิ่มขึ้นท่านจะเพิ่มวงเงินเชื่อ	.....	.....	.....	.....	.....	
5.4 ลักษณะการจัดการที่เกี่ยวกับผลผลิต และปัจจัยการผลิต						
(1) ถ้ากิจการมีความจำเป็นต้องมี sub contractor แนวโน้มที่ท่านจะสนับสนุนด้านเทคโนโลยีและทุนแก่พวกเขา	.....	.....	.....	.....	.....	
(2) ถ้าจะมีการถ่ายทอดเทคโนโลยีจากวิศวกรผู้เชี่ยวชาญต่างชาติให้กับคนงานของท่าน ท่านยินดีจะช่วยค่าใช้จ่ายในการฝึกอบรม	.....	.....	.....	.....	.....	
(3) ระหว่างลูกค้ารายใหญ่และรายย่อย ท่านจะให้บริการขายและบริการหลังการขายแก่ลูกค้าอย่างเที่ยงธรรม	.....	.....	.....	.....	.....	
(4) การลดค่าใช้จ่ายในทางธุรกิจลงท่านอาจต้องลดแรงงานและกดค่าวัตถุดิบตามมา แต่จะไม่ลดการให้บริการที่ดีแก่ลูกค้า	.....	.....	.....	.....	.....	
5.5 การเน้นการมีผลิตภัณฑ์ที่หลากหลายและความสามารถปรับเปลี่ยนผลผลิต/การผลิตได้						
(1) เครื่องจักรที่ท่านใช้สามารถปรับเปลี่ยนไปผลิตสินค้าอื่นได้ง่าย	.....	.....	.....	.....	.....	
(2) การใช้วัสดุการผลิตเครื่องมือเครื่องใช้ ท่านสามารถหาทดแทนจากแหล่งใกล้ได้	.....	.....	.....	.....	.....	
(3) การจัดหาวัตถุดิบส่วนใหญ่ท่านสามารถหาได้จากแหล่งใกล้และมีให้เลือกมากพร้อมคลังจัดเก็บ	.....	.....	.....	.....	.....	
(4) การที่โรงงานมีผลิตภัณฑ์น้อยอย่าง ย่อมควบคุมง่ายกว่าและคุมสต๊อกไม่ยุ่งยาก หรือขายสินค้าตามประเภทที่มีอยู่	.....	.....	.....	.....	.....	

คุณสมบัติของ SMIs ตามแนวคิดที่ท่านใช้ในธุรกิจ	ระดับความสอดคล้อง (%)					สำหรับผู้วิจัย
	0-20	21-40	41-60	61-80	80-100	
5.6 การบริหารความเสี่ยง						
(1) การขอสินเชื่อไม่ควรขอมากเกินไปแต่เน้นการชำระคืนได้ในกำหนด	.....	.....	.....	.....	.....	
(2) ท่านเห็นด้วยกับการปฏิบัติตามคำแนะนำด้านภาษีของเจ้าหน้าที่สรรพากรมากกว่านักบัญชี เพื่อป้องกันปัญหาจากการเรียกเก็บภาษีย้อนหลัง	.....	.....	.....	.....	.....	
(3) ถ้าชุมชนหรือท้องถิ่นมาขอให้ท่านเพิ่มค่าใช้จ่ายด้านสิ่งแวดล้อมมากขึ้นท่านเน้นปฏิบัติตามที่ชุมชนต้องการคู่ไปกับที่กฎหมายกำหนดเสมอ	.....	.....	.....	.....	.....	
(4) การที่นักธุรกิจจะขยายธุรกิจที่ให้ผลกำไรสูงเป็นหลักสำคัญท่านคิดว่าเป็นหลักปฏิบัติที่เหมาะสมเพียงใด	.....	.....	.....	.....	.....	
5.7 การตอบสนองต่อตลาดต่าง ๆ						
(1) การขยายการผลิตจำเป็นต้องเริ่มจากท้องถิ่นไปภูมิภาคตลาดในประเทศทั้งหมดแล้วจึงถึงต่างประเทศท่านเห็นด้วยเท่าใด	.....	.....	.....	.....	.....	
(2) เมื่อธุรกิจท่านมีกำไรเพิ่มขึ้น ถ้าชุมชนใกล้เคียงต้องการมีส่วนร่วม แนวโน้มที่ท่านจะยินยอมให้เขาถือหุ้นอยู่ในระดับใดโดยเขายินยอมให้ท่านบริหารแต่ต้องไม่ให้ขาดทุน	.....	.....	.....	.....	.....	
(3) ถ้าท่านขายสินค้าแก่ตลาดต่างประเทศได้กำไรกว่าขายในท้องถิ่นแนวโน้มที่ท่านจะแบ่งไปขายต่างประเทศมากในระดับใด ถ้าตลาดในประเทศขยายเต็มที่แล้ว	.....	.....	.....	.....	.....	
(4) ท่านคิดแบ่งหุ้นให้ต่างชาติถ้าต่างชาติมาขอร่วมทุนผลิตเพื่อส่งออกและเป็นเจ้าของโรงงานท่าน	.....	.....	.....	.....	.....	

ส่วนที่ 6 ความคิดเห็นเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง

6.1 โปรดให้คำอธิบายความหมายของเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวตามความเข้าใจของท่าน .....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

สำหรับผู้วิจัย

6.2 ท่านคิดว่าควรจะนำพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้กับอุตสาหกรรมของท่านได้หรือไม่

◯ ได้ ◯ ไม่ได้

เพราะ .....

.....

.....

.....

6.3 ถ้าท่านจะใช้แนวพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียง ท่านจะใช้ในลักษณะใดบ้าง

.....

.....

.....

.....

6.4 ท่านเห็นด้วยหรือไม่กับการใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมในการผลิตของท่าน นั่นคือ การใช้เทคโนโลยีที่ไม่แพง แต่ถูกหลักวิชาการ (แทนที่จะนำเข้าเทคโนโลยีใหม่ล่าสุดทุกครั้งที่สามารถทำได้)

◯ เห็นด้วย เพราะ .....

.....

.....

.....

◯ ไม่เห็นด้วย เพราะ .....

.....

.....

.....

◯ ไม่มีความเห็น

6.5 ท่านเห็นด้วยหรือไม่กับการวางแผนการผลิตให้มีขนาดการผลิตสอดคล้องกับขีดความสามารถในการบริหารจัดการ เพื่อให้การขยายตัวของการผลิตมีลักษณะค่อยเป็นค่อยไป แต่มีความมั่นคง (แทนเน้นการขยายตัวตามความต้องการของตลาดและผลกำไรในระยะสั้นซึ่งอาจมีความเสี่ยงจากการบริหารจัดการสูง)

◯ เห็นด้วย เพราะ .....

.....

.....

.....

◯ ไม่เห็นด้วย เพราะ .....

.....

.....

.....

◯ ไม่มีความเห็น

	สำหรับผู้วิจัย
6.6 ท่านเห็นด้วยหรือไม่ว่าในการวางแผนการผลิตควรคำนึงถึงความมั่นคงของกิจการในระยะยาวเป็นหลัก (แทนมุ่งหวังผลตอบแทนระยะสั้น ซึ่งมักจะเน้นความสามารถขยายการผลิตให้ได้รวดเร็วจนทำให้ท่านมีฐานะดีอย่างชัดเจนในช่วงชีวิตของท่านเอง เช่น ประสบการณ์ของผู้นำประเทศในปัจจุบัน) ◯ เห็นด้วย เพราะ .... ◯ ไม่เห็นด้วย เพราะ .... ◯ ไม่มีความเห็น	
6.7 ท่านเห็นด้วยหรือไม่ว่าความซื่อสัตย์สุจริตในการประกอบการ โดยไม่เอารัดเอาเปรียบผู้บริโภค ไม่เอารัดเอาเปรียบแรงงานหรือลูกจ้างรวมทั้งไม่เอารัดเอาเปรียบผู้จำหน่ายวัตถุดิบ เป็นคุณสมบัติที่จำเป็นสำหรับผู้ประกอบการในยุคปัจจุบัน (หรือท่านเห็นว่าความสามารถอยู่รอดได้และสามารถสะสมทุนได้เร็วโดยไม่ต้องคำนึงถึงสิ่งใดทั้งสิ้นยังเป็นสิ่งจำเป็นในการทำธุรกิจเพื่อความอยู่รอดของกิจการท่าน) ◯ เห็นด้วย เพราะ .... ◯ ไม่เห็นด้วย เพราะ .... ◯ ไม่มีความเห็น	
6.8 ท่านเห็นด้วยหรือไม่ว่าแทนที่จะผลิตสินค้าเพียงอย่างเดียวหรือน้อยอย่าง ท่านควรผลิตสินค้าที่มีลักษณะหลากหลายหรือวางแผนล่วงหน้าที่จะสามารถปรับเปลี่ยนผลิตภัณฑ์ได้ง่าย เพื่อเป็นการลดความเสี่ยงจากการที่ราคาสินค้าที่ท่านมีอยู่ไม่กี่ชนิดเปลี่ยนแปลงรวดเร็วเกินไปทำให้ท่านไม่สามารถปรับโครงสร้างการผลิตให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของอุปสงค์ซึ่งจะทำให้ธุรกิจของท่านประสบปัญหาได้ ◯ เห็นด้วย เพราะ .... ◯ ไม่เห็นด้วย เพราะ .... ◯ ไม่มีความเห็น	

6.9 ท่านเห็นด้วยหรือไม่กับหลักการในการบริหารความเสี่ยงต่ำ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเน้นการขยายกิจการโดยสะสมทุนจากกำไรหรือออกหุ้นเพิ่มเติมแทนการกู้เงินจากภายนอกเพื่อขยายกิจการเป็นหลัก โดยเฉพาะอย่างยิ่งเงินกู้จากต่างประเทศที่ต้องขึ้นกับความเสี่ยงจากการผันผวนของค่าเงินด้วย ◯ เห็นด้วย เพราะ .... ◯ ไม่เห็นด้วย เพราะ .... ◯ ไม่มีความเห็น	สำหรับผู้วิจัย
6.10 ท่านเห็นด้วยหรือไม่ว่ากิจการของท่านควรจะค่อยเติบโตอย่างมั่นคง โดยเริ่มจากเน้นตลาดในท้องถิ่นก่อนแล้วจึงขยายไปสู่ตลาดภูมิภาคและตลาดในประเทศทั้งประเทศเป็นหลักก่อน แล้วจึงจะเน้นตลาดต่างประเทศภายหลังเมื่อกิจการของท่านมั่นคงแล้ว (หรือท่านมีความเห็นว่าการผลิตเพื่อตลาดต่างประเทศเลยเพราะเป็นตลาดใหญ่ได้เสียเร็วอีกทั้งเป็นหนทางเดียวสำหรับการพัฒนาอุตสาหกรรมของท่าน) ◯ เห็นด้วย เพราะ .... ◯ ไม่เห็นด้วย เพราะ .... ◯ ไม่มีความเห็น	
6.11. ท่านได้รับความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียงในการบริหารการจัดการอุตสาหกรรมจากหน่วยงานของรัฐบ้างหรือไม่ ความรู้ดังกล่าวสามารถประยุกต์ได้กับกิจการของท่านหรือไม่ ◯ ได้รับความรู้จากหน่วยงานของรัฐ ◯ ประยุกต์ได้ ◯ ประยุกต์ไม่ได้ ◯ ได้รับความรู้จากแหล่งอื่น ◯ ประยุกต์ได้ ◯ ประยุกต์ไม่ได้ ◯ ไม่เคยรับทราบว่ามีความคิดเช่นนี้มาก่อน	

6.12 เนื่องจากขณะนี้คณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ได้นำแนวพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์สำหรับแผนพัฒนาประเทศ ฉบับที่ 9 ท่านคิดว่าจะสอดคล้องกับการพัฒนาอุตสาหกรรมของท่านหรือไม่ ◯ คิดว่าสอดคล้องเพราะ .... ◯ คิดว่าไม่สอดคล้อง เพราะ .... ◯ ไม่มีความเห็น	สำหรับผู้วิจัย

ภาคผนวก ข

ภาพรวมของอุตสาหกรรมและการจำแนกตามขนาดอุตสาหกรรม

ส่วนที่ 1 ประวัติความเป็นมา

ตารางที่ A 1.1 ปีที่เริ่มดำเนินการและปีที่ขยายกิจการ

ขนาดของอุตสาหกรรม	พิสัยของปีที่เริ่มดำเนินการ	ค่าเฉลี่ยของปีที่เริ่มดำเนินงาน	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน	พิสัยของปีที่มีการขยายกิจการ	ค่าเฉลี่ยของปีที่ขยายกิจการ	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน
ภาพรวม	2442-2539	2528	11.9	2516-2544	2540	5.0
เล็ก	2480-2539	2529	11.8	2516-2544	2538	8.0
ย่อม	2490-2539	2525	8.7	2526-2544	2540	4.1
กลาง	2442-2539	2528	17.2	2530-2540	2542	3.2

ตารางที่ A 1.2 มูลค่าทุนจดทะเบียน มูลค่าการขยายกิจการ มูลค่าทรัพย์สิน (ล้านบาท)

ขนาดของอุตสาหกรรม	ค่าเฉลี่ยทุนจดทะเบียน	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน	ค่าเฉลี่ยมูลค่าการขยายกิจการ	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน	ค่าเฉลี่ยมูลค่าทรัพย์สิน 2543	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน
ภาพรวม	15.9	22.9	16.0	27.0	35.1	44.5
เล็ก	2.8	2.5	16.2	26.9	2.5	0.0
ย่อม	17.8	13.3	9.0	12.9	27.5	0.0
กลาง	41.1	41.1	32.8	38.1	64.3	43.7

ส่วนที่ 2 โครงสร้างทางการเงิน

ตารางที่ A 2.1 สัดส่วนการร่วมทุนจากต่างประเทศ

ขนาดของอุตสาหกรรม	มี	ไม่มี	ไม่ระบุ	สัดส่วนระหว่างมีกับที่ระบุทั้งหมด (ร้อยละ)	จำนวนเงินทุนต่างประเทศต่อรายที่ระบุ (ล้านบาท)	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน
ภาพรวม	23	268	15	8.0	37.0	26.2
เล็ก	2	99	4	2.0	27.5	3.5
ย่อม	14	112	8	11.1	37.0	24.0
กลาง	7	47	3	13.0	40.2	34.4

ตารางที่ A 2.2 เงินทุนในประเทศ

(ล้านบาท)

ขนาดของอุตสาหกรรม	ส่วนตัวหรือญาติพี่น้อง		ธนาคารพาณิชย์		กองทุนส่งเสริม SMIs		อื่นๆ		รวม	
	ปีแรก	2543	ปีแรก	2543	ปีแรก	2543	ปีแรก	2543	ปีแรก	2543
ภาพรวม	5.0 (9.0)	13.1 (18.7)	12.4 (20.4)	27.4 (44.0)	4.2 (6.8)	16.5 (16.7)	7.7 (2.4)	13.2 (16.2)	29.3	70.2
เล็ก	1.7 (2.0)	1.4 (1.7)	4.2 (6.9)	3.0 (2.3)	0.3 (0.3)	0.05 (0.0)	0.4 (0.5)	1.0 (0.0)	6.6	5.5
ย่อม	5.1 (7.1)	9.7 (9.6)	7.6 (8.1)	18.2 (36.2)	12.0 (0.0)	11.2 (9.6)	7.2 (7.7)	6.5 (6.0)	31.9	45.6
กลาง	12.4 (16.5)	26.0 (25.9)	38.4 (35.1)	48.7 (52.8)	0.0 (0.0)	30.7 (20.6)	15.5 (18.7)	26.2 (21.3)	66.3	131.6

หมายเหตุ : ตัวเลขในวงเล็บคือค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ตารางที่ A 2.3 เงินลงทุนจากต่างประเทศเงินลงทุนที่เป็นทรัพย์สินคงที่ เงินทุนหมุนเวียนในกิจการ

(ล้านบาท)

ขนาดของอุตสาหกรรม	เงินลงทุนจากต่างประเทศ		เงินลงทุนที่เป็นสินทรัพย์คงที่		เงินลงทุนหมุนเวียนในกิจการ	
	ปีแรก	2543	ปีแรก	2543	ปีแรก	2543
ภาพรวม	14.5	13.3	9.2	21.0	7.0	19.2
	(3.1)	(14.0)	(18.4)	(34.0)	(12.6)	(35.1)
เล็ก	0.0	0.0	2.1	1.8	1.4	2.5
	(0.0)	(0.0)	(2.4)	(2.3)	(1.8)	(3.7)
ย่อม	11.3	3.0	6.7	13.5	6.6	14.1
	(0.0)	(2.8)	(8.2)	(15.9)	(10.2)	(31.6)
กลาง	16.1	23.6	24.6	49.2	14.9	48.6
	(2.0)	(12.6)	(33.5)	(49.6)	(19.3)	(43.7)

หมายเหตุ : ตัวเลขในวงเล็บคือค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ส่วนที่ 3 การผลิตและการจัดการ

ตารางที่ A 3.1 แหล่งที่มาของของวัตถุดิบ และสัดส่วนที่ใช้ระหว่างประเทศและต่างประเทศ

(ร้อยละ)

ขนาดของอุตสาหกรรม	แหล่งที่มาของวัตถุดิบ				
	ท้องถิ่น	ภูมิภาค	ในประเทศ	รวมในประเทศ	ต่างประเทศ
ภาพรวม	11.1	7.0	59.7	77.8	22.2
เล็ก	17.9	6.7	61.2	85.8	14.2
ย่อม	9.0	8.0	60.6	78.7	22.3
กลาง	5.4	5.4	55.9	66.7	33.3

ตารางที่ A 3.2 แหล่งที่มาของเครื่องมือ เครื่องจักร

(ร้อยละ)

ขนาดของอุตสาหกรรม	แหล่งที่มาของเครื่องมือ เครื่องจักร				
	ท้องถิ่น	ภูมิภาค	ในประเทศ	รวมในประเทศ	ต่างประเทศ
ภาพรวม	4.8	1.3	54.8	60.8	39.2
เล็ก	10.7	1.6	63.1	75.4	24.6
ย่อม	3.6	0.6	52.1	56.3	43.7
กลาง	1.1	1.1	42.7	49.4	50.6

ตารางที่ A 3.3 ต้นทุนด้านเทคโนโลยีและตลาด

(ร้อยละ)

ขนาดของอุตสาหกรรม	ต้นทุนด้านเทคโนโลยี			ตลาด				
	สูงเกินไป	ดีอยู่แล้ว	ต่ำ	ในจังหวัด	ในภูมิภาค	ทั่วประเทศ	ในประเทศ	ต่างประเทศ
ภาพรวม	21.3	67.1	11.5	16.9	16.2	38.0	71.1	28.9
เล็ก	25.2	65.0	9.7	19.6	17.6	43.8	81.0	19.0
ย่อม	18.6	67.4	14.0	17.9	14.2	36.8	68.9	31.1
กลาง	20.4	70.4	9.2	9.0	15.0	34.0	58.0	42.0

ตารางที่ A 3.4 ยอดขาย จำนวนพนักงาน วุฒิการศึกษา

ขนาดของอุตสาหกรรม	ยอดขาย (ล้านบาท)	จำนวนพนักงาน (คน)	วุฒิการศึกษา			
			สูงกว่าปริญญาตรี (คน)	ปริญญาตรี (คน)	อนุปริญญา ปวส. ปวช. (คน)	ต่ำกว่า ปวช.(คน)
ภาพรวม	47.8 (60.3)	111	2	9	15	85
เล็ก	14.6 (18.7)	28	–	2	3	23
ย่อม	40.4 (43.0)	119	2	11	14	92
กลาง	131.0 (69.2)	242	3	19	41	179

หมายเหตุ : ตัวเลขในวงเล็บคือค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ตารางที่ A 3.5 จำนวนบุคลากรที่สำเร็จการศึกษาด้านบริหารธุรกิจ/การตลาด/เศรษฐศาสตร์

ขนาดของอุตสาหกรรม	มี			ร้อยละ	ร้อยละที่ไม่มี	ความรู้ของผู้ที่สำเร็จการศึกษา		
	รวม (คน)	สูงกว่าปริญญาตรี (คน)	ปริญญาตรี (คน)			ดี (ร้อยละ)	พอใช้ (ร้อยละ)	ไม่มี (ร้อยละ)
ภาพรวม	7	1	6	72.0	28.0	54.4	44.1	1.5
เล็ก	2	-	2	50.9	49.1	55.4	42.9	1.7
ย่อม	8	2	6	75.8	24.2	52.6	47.4	0.0
กลาง	14	2	12	92.7	7.3	56.9	39.2	

ตารางที่ A 3.6 เหตุผลของการไม่จ้างบุคลากรด้านบริหารธุรกิจ / การตลาด / เศรษฐศาสตร์

(ร้อยละ)

ขนาดของอุตสาหกรรม	หาพนักงานยาก	ค่าจ้างสูงเกินไป	ไม่มีความจำเป็น
ภาพรวม	6.5	31.2	62.3
เล็ก	6.8	22.7	70.5
ย่อม	6.9	37.9	55.2
กลาง	0.0	75.0	25.0

หมายเหตุ : ขนาดกลางมีตัวอย่างเพียง 4 ตัวอย่าง จึงไม่น่าจะมีความหมายมากนัก

ตารางที่ A 3.7 การประเมินคุณสมบัติพนักงานที่มีคุณสมบัติต่ำกว่าปริญญาตรี

ขนาดของอุตสาหกรรม	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	คะแนนเฉลี่ย
ภาพรวม	D+	C-	C+	B	C	B	B	B-	C	B-	C+	C+
เล็ก	D+	D+	C+	B	C	B	B	B-	C+	B	C+	C+
ย่อม	D+	C-	C+	B	C	B	B	B-	C	B-	C+	C+
กลาง	C-	C+	C+	B	C	B	B	B-	C	C+	C+	C+

หมายเหตุ

1. ความสามารถในการใช้ภาษาอังกฤษ
2. ความรู้ในการใช้คอมพิวเตอร์
3. ความสามารถในการติดต่อประสานงาน
4. ความอดทนในการปฏิบัติงาน
5. ความสามารถในการวิเคราะห์
6. ความซื่อสัตย์ต่อบริษัท
7. ความรับผิดชอบ
8. ความสามารถในการปรับตัวให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงขององค์กร
9. ความคิดสร้างสรรค์และวิสัยทัศน์
10. ความเชื่อมั่นในตัวเอง
11. ความใฝ่รู้และรู้จักแสวงหาด้วยตัวเอง

คะแนน

E	0.8 - 1.2	D+	2.3 - 2.5	B-	3.6 - 3.7
E+	1.3 - 1.5	C-	2.6 - 2.7	B	3.8 - 4.2
D-	1.6 - 1.7	C	2.8 - 3.2	B+	4.3 - 4.5
D	1.8 - 2.2	C+	3.3 - 3.5	A-	4.6 - 4.7
				A	4.8 - 5.0

ตารางที่ A 3.8 การประเมินคุณสมบัติพนักงานที่มีคุณวุฒิปริญญาตรีและสูงกว่า

ขนาดของอุตสาหกรรม	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	คะแนนเฉลี่ย
ภาพรวม	B	B	B	B	B	B+	B+	B	B	B	B	B
เล็ก	B–	B	B	B+	B	B+	B	B	B	B	B	B
ย่อม	B	B	B+	B	B	B+	B+	B	B	B	B	B
กลาง	B	B	B	B	B	B	B+	B	B	B	B	B

หมายเหตุ

1. ความสามารถในการใช้ภาษาอังกฤษ
2. ความรู้ในการใช้คอมพิวเตอร์
3. ความสามารถในการติดต่อประสานงาน
4. ความอดทนในการปฏิบัติงาน
5. ความสามารถในการวิเคราะห์
6. ความซื่อสัตย์ต่อบริษัท
7. ความรับผิดชอบ
8. ความสามารถในการปรับตัวให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงขององค์กร
9. ความคิดสร้างสรรค์และวิสัยทัศน์
10. ความเชื่อมั่นในตัวเอง
11. ความใฝ่รู้และรู้จักแสวงหาด้วยตัวเอง

คะแนน

E	0.8 - 1.2	D+	2.3 - 2.5	B-	3.6 - 3.7
E+	1.3 - 1.5	C-	2.6 - 2.7	B	3.8 - 4.2
D-	1.6 - 1.7	C	2.8 - 3.2	B+	4.3 - 4.5
D	1.8 - 2.2	C+	3.3 - 3.5	A-	4.6 - 4.7
				A	4.8 - 5.0

ตารางที่ A 3.9 การวิจัยและพัฒนาธุรกิจและการฝึกอบรมพนักงาน

(ร้อยละ)

ขนาดของอุตสาหกรรม	การลงทุนในเครื่องมือและสถานที่เพื่อการวิจัยและพัฒนา		ค่าใช้จ่ายประจำปีด้านการวิจัยและพัฒนา		ค่าใช้จ่ายประจำปีด้านการฝึกอบรม	
	มี	ไม่มี	มี	ไม่มี	มี	ไม่มี
ภาพรวม	45.2	54.8	33.6	66.4	52.5	47.5
เล็ก	30.3	69.7	19.8	80.2	35.2	64.8
ย่อม	47.7	52.3	33.6	66.4	53.7	46.3
กลาง	66.7	33.3	58.5	41.5	80.4	19.6

ตารางที่ A 3.10 ลักษณะการฝึกอบรม

(ร้อยละ)

ขนาดของอุตสาหกรรม	เทคนิคการผลิต						การบริหาร					
	ภายในสถานประกอบการ			ภายนอกสถานประกอบการ			ภายในสถานประกอบการ			ภายนอกสถานประกอบการ		
	มี	ไม่มี	ไม่ระบุ	มี	ไม่มี	ไม่ระบุ	มี	ไม่มี	ไม่ระบุ	มี	ไม่มี	ไม่ระบุ
ภาพรวม	61.1	28.0	10.8	30.7	41.2	28.0	38.2	45.3	16.6	26.0	40.5	33.4
เล็ก	44.8	44.8	10.5	33.3	41.9	24.8	27.6	56.2	16.2	32.4	40.0	27.6
ย่อม	66.4	23.9	9.7	30.6	41.8	27.6	37.3	46.3	16.4	23.1	40.3	36.6
กลาง	78.9	7.0	14.0	22.8	43.9	33.3	59.6	22.8	17.5	3.5	0.0	96.5

ตารางที่ A 3.11 ลักษณะการฝึกอบรม

(ร้อยละ)

ขนาดของอุตสาหกรรม	การเงิน						อื่นๆ					
	ภายในสถานประกอบการ			ภายนอกสถานประกอบการ			ภายในสถานประกอบการ			ภายนอกสถานประกอบการ		
	มี	ไม่มี	ไม่ระบุ	มี	ไม่มี	ไม่ระบุ	มี	ไม่มี	ไม่ระบุ	มี	ไม่มี	ไม่ระบุ
ภาพรวม	24.7	54.1	21.3	16.9	47.3	35.8	7.1	4.1	88.9	8.4	6.8	84.8
เล็ก	21.0	48.6	30.5	16.2	49.5	34.3	8.6	2.9	88.6	1.9	9.5	88.6
ย่อม	23.9	49.3	26.9	16.4	47.0	36.6	7.5	6.7	85.8	6.7	6.7	86.6
กลาง	78.9	7.0	14.0	19.3	43.9	36.8	50.9	22.8	26.3	24.6	1.8	73.7

ลักษณะต่างๆ ของอุตสาหกรรมจำแนกตามประเภทของอุตสาหกรรม

ส่วนที่ 1 ประวัติความเป็นมา

ตารางที่ B 1.1 ปีที่เริ่มดำเนินการและปีที่ขยายกิจการ

ประเภทของอุตสาหกรรม	พิสัยของปีที่เริ่มดำเนินงาน	ค่าเฉลี่ยของปีที่เริ่มดำเนินงาน	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน	พิสัยของปีที่มีการขยายกิจการ	ค่าเฉลี่ยของปีที่ขยายกิจการ	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน
อาหารและเครื่องดื่ม	2442-2539	2523	19.4	2516-2544	2539	7.1
สิ่งทอ เครื่องนุ่งห่ม เครื่องหนัง	2510-2538	2529	7.4	2530-2544	2541	3.6
ไม้แปรรูป กระดาษ สิ่งพิมพ์	2493-2539	2528	11.4	2538-2544	2541	2.3
ยางและผลิตภัณฑ์พลาสติก	2516-2539	2532	6.3	2530-2544	2539	4.5
โลหะและอโลหะ	2485-2539	2527	12.3	2516-2544	2538	7.0
เครื่องจักร และอุปกรณ์ขนส่ง	2463-2539	2527	12.9	2535-2544	2541	2.7

ตารางที่ B 1.2 มูลค่าทุนจดทะเบียน มูลค่าการขยายกิจการ มูลค่าสินทรัพย์

(ร้อยละ)

ประเภทของอุตสาหกรรม	ค่าเฉลี่ยทุนจดทะเบียน	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน	ค่าเฉลี่ยมูลค่าการขยายกิจการ	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน	ค่าเฉลี่ยมูลค่าทรัพย์สิน (2543)	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน
อาหารและเครื่องดื่ม	17.3	24.2	14.1	22.8	30.3	39.4
สิ่งทอ เครื่องนุ่งห่ม เครื่องหนัง	18.9	22.7	14.9	18.3	37.9	42.6
ไม้แปรรูป กระดาษ สิ่งพิมพ์	11.0	12.0	19.1	38.8	28.1	41.7
ยางและผลิตภัณฑ์พลาสติก	21.4	30.2	28.8	44.5	45.5	52.5
โลหะและอโลหะ	19.0	28.9	17.6	25.1	39.9	52.3
เครื่องจักรและอุปกรณ์ขนส่ง	14.0	15.9	5.4	6.2	28.9	33.6

ส่วนที่ 2 โครงสร้างทางการเงิน

ตารางที่ B 2.1 สัดส่วนการร่วมลงทุนจากต่างประเทศ

ประเภทของอุตสาหกรรม	มี	ไม่มี	ไม่ระบุ	สัดส่วนระหว่างมีกับที่ระบุทั้งหมด	จำนวนเงินลงทุนจากต่างประเทศที่ระบุ (ล้านบาท)	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน
อาหารและเครื่องดื่ม	3	34	4	8.1	49.0	0.0
สิ่งทอ เครื่องนุ่งห่ม เครื่องหนัง	5	57	2	8.1	20.0	15.8
ไม้แปรรูป กระดาษ สิ่งพิมพ์	2	49	3	3.9	8.0	0.0
ยางและผลิตภัณฑ์พลาสติก	6	35	1	14.6	37.3	28.3
โลหะและอโลหะ	3	46	2	6.1	56.7	37.9
เครื่องจักรและอุปกรณ์ขนส่ง	4	37	3	9.7	49.5	0.7

ตารางที่ B 2.2 เงินทุนภายในประเทศ

ประเภทของอุตสาหกรรม	ส่วนตัว		ธนาคารพาณิชย์		กองทุนส่งเสริม SMIs		อื่นๆ		รวม	
	ปีแรก	2543	ปีแรก	2543	ปีแรก	2543	ปีแรก	2543	ปีแรก	2543
อาหารและเครื่องดื่ม	3.0 (3.2)	5.6 (11.1)	11.5 (15.1)	20.7 (29.5)	0.0 (0.0)	40.0 (0.0)	1.1 (0.0)	0.0 (0.0)	15.6	66
สิ่งทอ เครื่องนุ่งห่ม เครื่องหนัง	5.9 (11.4)	21.7 (22.4)	10.2 (17.4)	18.3 (30.5)	0.0 (0.0)	17.4 (24.2)	5.7 (9.8)	13.2 (14.3)	21.8	70.6
ไม้แปรรูป กระดาษ สิ่งพิมพ์	4.2 (7.7)	15.8 (17.3)	12.2 (20.5)	37.5 (43.7)	0.0 (0.0)	23.0 (0.0)	0.1 (0.1)	0.8 (0.0)	16.5	77.1
ยางและผลิตภัณฑ์พลาสติก	10.7 (15.2)	17.7 (27.2)	19.9 (32.7)	38.4 (42.9)	12.0 (0.0)	9.3 (9.5)	12.0 (0.0)	9.3 (9.5)	54.6	74.7
โลหะและอโลหะ	3.0 (3.7)	7.1 (10.9)	9.1 (9.5)	27.0 (61.5)	0.3 (0.3)	5.0 (0.0)	21.0 (26.9)	28.4 (35.4)	33.4	67.5
เครื่องจักรและอุปกรณ์ขนส่ง	3.9 (5.6)	5.4 (3.5)	11.4 (20.9)	27.7 (60.9)	0.0 (0.0)	0.0 (0.0)	0.3 (0.0)	0.0 (0.0)	15.6	33.1

หมายเหตุ : ตัวเลขในวงเล็บคือค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ตารางที่ B 2.3 เงินทุนจากต่างประเทศ เงินทุนที่เป็นทรัพย์สินคงที่ เงินทุนหมุนเวียนในกิจการ

ประเภทของอุตสาหกรรม	เงินลงทุนจากต่างประเทศ		เงินลงทุนที่เป็นสินค้าคงที่		เงินทุนหมุนเวียนในกิจการ	
	ปีแรก	2543	ปีแรก	2543	ปีแรก	2543
อาหารและเครื่องดื่ม	11.3 (0.0)	0.0 (0.0)	13.2 (29.8)	21.0 (40.0)	9.1 (15.6)	14.8 (25.0)
สิ่งทอ เครื่องนุ่งห่ม เครื่องหนัง	0.0 (0.0)	3.0 (2.8)	58.5 (13.0)	18.7 (21.7)	7.8 (11.6)	26.2 (40.0)
ไม้แปรรูป กระดาษ สิ่งพิมพ์	0.0 (0.0)	0.0 (0.0)	8.3 (19.2)	16.3 (15.2)	6.7 (16.5)	13.3 (22.1)
ยางและผลิตภัณฑ์พลาสติก	16.1 (2.0)	23.6 (12.6)	13.7 (13.2)	40.0 (57.8)	9.3 (13.2)	34.7 (40.0)
โลหะและอโลหะ	0.0 (0.0)	0.0 (0.0)	9.7 (22.0)	14.9 (25.3)	4.3 (8.0)	18.3 (49.5)
เครื่องจักรและอุปกรณ์ขนส่ง	0.0 (0.0)	0.0 (0.0)	7.2 (11.8)	17.4 (33.0)	4.8 (10.5)	5.8 (6.8)

หมายเหตุ : ตัวเลขในวงเล็บคือค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ส่วนที่ 3 การผลิตและการจัดการ

ตารางที่ B 3.1 แหล่งที่มาของวัตถุดิบและสัดส่วนที่ใช้ระหว่างในประเทศและต่างประเทศ

(ร้อยละ)

ประเภทของอุตสาหกรรม	แหล่งที่มาของวัตถุดิบ				
	ท้องถิ่น	ภูมิภาค	ในประเทศ	รวมในประเทศ	ต่างประเทศ
อาหารและเครื่องดื่ม	26.2	16.9	44.6	87.7	12.3
สิ่งทอ เครื่องนุ่งห่ม เครื่องหนัง	8.0	3.4	62.5	73.9	26.1
ไม้แปรรูป กระดาษ สิ่งพิมพ์	9.5	5.4	59.5	74.4	25.7
ยางและผลิตภัณฑ์พลาสติก	5.3	1.8	70.2	77.2	22.8
โลหะและอโลหะ	7.5	10.4	62.7	80.6	19.4
เครื่องจักรและอุปกรณ์ขนส่ง	9.7	4.8	59.7	74.2	25.8

ตารางที่ B 3.2 แหล่งที่มาของเครื่องมือเครื่องจักร

(ร้อยละ)

ประเภทของอุตสาหกรรม	แหล่งที่มาของวัตถุดิบ				
	ท้องถิ่น	ภูมิภาค	ในประเทศ	รวมในประเทศ	ต่างประเทศ
อาหารและเครื่องดื่ม	18.4	6.1	53.1	77.6	22.4
สิ่งทอ เครื่องนุ่งห่ม เครื่องหนัง	3.5	1.2	52.9	57.6	42.4
ไม้แปรรูป กระดาษ สิ่งพิมพ์	4.4	1.5	57.4	63.2	36.8
ยางและผลิตภัณฑ์พลาสติก	1.9	0.0	53.7	55.6	44.4
โลหะและอโลหะ	1.5	0.1	52.3	53.8	46.2
เครื่องจักรและอุปกรณ์ขนส่ง	5.1	0.0	57.6	62.7	37.3

ตารางที่ B 3.3 ต้นทุนด้านเทคโนโลยีและตลาด

(ร้อยละ)

ประเภทของอุตสาหกรรม	ต้นทุนด้านเทคโนโลยี			ตลาด				
	สูงเกินไป	ดีอยู่แล้ว	ต่ำ	ในจังหวัด	ในภูมิภาค	ทั่วประเทศ	ในประเทศ	ต่างประเทศ
อาหารและเครื่องดื่ม	28.2	56.4	15.4	19.7	18.4	31.6	69.7	30.3
สิ่งทอ เครื่องนุ่งห่ม เครื่องหนัง	23.8	65.1	11.1	8.8	7.7	37.4	53.8	46.2
ไม้แปรรูป กระดาษ สิ่งพิมพ์	13.5	75.0	11.5	19.5	14.9	39.1	73.6	26.4
ยางและผลิตภัณฑ์พลาสติก	30.0	57.5	12.5	16.7	15.2	34.8	66.7	33.3
โลหะและอโลหะ	16.3	71.4	12.2	17.7	16.5	41.8	75.9	24.1
เครื่องจักรและอุปกรณ์ขนส่ง	18.6	74.4	69.8	21.7	20.3	46.4	89.4	11.6

ตารางที่ B 3.4 ยอดขาย จำนวนพนักงาน วุฒิการศึกษา

ประเภทของอุตสาหกรรม	ยอดขาย (ล้านบาท)	จำนวนพนักงาน (คน)	วุฒิการศึกษา			
			สูงกว่าปริญญาตรี (คน)	ปริญญาตรี (คน)	อนุปริญญา ปวส. ปวช.(คน)	ต่ำกว่า ปวช. (คน)
อาหารและเครื่องดื่ม	51.2 (66.2)	119	4	13	11	91
สิ่งทอ เครื่องนุ่งห่ม เครื่องหนัง	65.4 (64.8)	144	2	7	16	119
ไม้แปรรูป กระดาษ สิ่งพิมพ์	37.3 (50.0)	65	1	8	13	43
ยางและผลิตภัณฑ์พลาสติก	55.6 (63.4)	194	1	14	25	154
โลหะและอโลหะ	51.0 (69.2)	93	1	9	19	64
เครื่องจักรและอุปกรณ์ขนส่ง	35.3 (48.0)	51	0	5	8	38

หมายเหตุ : ตัวเลขในวงเล็บคือค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ตารางที่ B 3.5 จำนวนบุคลากรที่สำเร็จการศึกษาด้านบริหารธุรกิจ / การตลาด / เศรษฐศาสตร์

ขนาดของอุตสาหกรรม	มี			ร้อยละของอุตสาหกรรมที่มี	ร้อยละของอุตสาหกรรมที่ไม่มี	ความรู้ของผู้ที่สำเร็จการศึกษา		
	รวม (คน)	สูงกว่าปริญญาตรี (คน)	ปริญญาตรี (คน)			ดี (ร้อยละ)	พอใช้ (ร้อยละ)	ไม่มี (ร้อยละ)
อาหาร และเครื่องดื่ม	15	5	10	69.4	30.6	64.0	36.0	0.0
สิ่งทอ เครื่องนุ่งห่ม เครื่องหนัง	17	3	4	76.4	30.6	48.9	46.8	4.3
ไม้แปรรูป กระดาษ สิ่งพิมพ์	4	1	3	66.0	44.0	45.7	54.3	0.0
ยางและผลิตภัณฑ์พลาสติก	15	1	14	50.9	49.1	54.8	41.9	3.2
โลหะและอโลหะ	8	1	7	81.6	19.4	57.5	42.5	0.0
เครื่องจักรและอุปกรณ์ขนส่ง	6	1	5	67.8	32.2	59.3	37.0	3.7

ตารางที่ A 3.6 เหตุผลของการไม่จ้างบุคลากรด้านบริหารธุรกิจ / การตลาด / เศรษฐศาสตร์

(ร้อยละ)

ประเภทของอุตสาหกรรม	หาพนักงานยาก	ค่าจ้างสูงเกินไป	ไม่มีความจำเป็น
อาหารและ เครื่องดื่ม	18.2	18.2	63.6
สิ่งทอ เครื่องนุ่งห่ม เครื่องหนัง	0.0	46.7	53.3
ไม้แปรรูป กระดาษ สิ่งพิมพ์	0.0	16.7	83.3
ยางและผลิตภัณฑ์พลาสติก	70.0	0.0	30.0
โลหะและอโลหะ	12.5	12.5	75.0
เครื่องจักรและอุปกรณ์ขนส่ง	7.1	28.6	64.3

ตารางที่ B 3.7 การประเมินคุณสมบัติพนักงานที่มีคุณสมบัติต่ำกว่าปริญญาตรี

ประเภทของอุตสาหกรรม	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	คะแนนเฉลี่ย
อาหารและเครื่องดื่ม	D+	C-	C	B	C	B	B	B-	C+	B	C+	C+
สิ่งทอ เครื่องนุ่งห่ม เครื่องหนัง	D+	C	C+	B	C	B	B	B-	C	B	C+	C+
ไม้แปรรูป กระดาษ สิ่งพิมพ์	D+	D+	C	B	C	B	B	C+	C+	B	C+	C+
ยางและผลิตภัณฑ์พลาสติก	D+	C	C	B	C	B	B	B-	C	C+	C+	C+
โลหะและอโลหะ	C-	C	C+	B	C+	B+	B+	B	C+	B-	B-	B-
เครื่องจักรและอุปกรณ์ขนส่ง	D+	D+	C+	B+	C	B	B	B-	C+	B-	C+	C+

หมายเหตุ

1. ความสามารถในการใช้ภาษาอังกฤษ
2. ความรู้ในการใช้คอมพิวเตอร์
3. ความสามารถในการติดต่อประสานงาน
4. ความอดทนในการปฏิบัติงาน
5. ความสามารถในการวิเคราะห์
6. ความซื่อสัตย์ต่อบริษัท
7. ความรับผิดชอบ
8. ความสามารถในการปรับตัวให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงขององค์กร
9. ความคิดสร้างสรรค์และวิสัยทัศน์
10. ความเชื่อมั่นในตัวเอง
11. ความใฝ่รู้และรู้จักแสวงหาด้วยตัวเอง

คะแนน

E	0.8 - 1.2	D+	2.3 - 2.5	B-	3.6 - 3.7
E+	1.3 - 1.5	C-	2.6 - 2.7	B	3.8 - 4.2
D-	1.6 - 1.7	C	2.8 - 3.2	B+	4.3 - 4.5
D	1.8 - 2.2	C+	3.3 - 3.5	A-	4.6 - 4.7
				A	4.8 - 5.0

ตารางที่ B 3.8 การประเมินคุณสมบัติพนักงานที่มีคุณวุฒิปริญญาตรีและสูงกว่า

ประเภทของอุตสาหกรรม	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	คะแนนเฉลี่ย
อาหารและเครื่องดื่ม	B+	B+	B+	B+	B	B+	B+	B+	B+	B+	B+	B+
สิ่งทอเครื่องนุ่งห่มเครื่องหนัง	B	B.	B	B	B	B+	B+	B	B	B	B	B
ไม้แปรรูป กระดาษสิ่งพิมพ์	B–	B	B	B	B	B+	B+	B	B	B	B	B
ยางและผลิตภัณฑ์พลาสติก	B	B	B	B	B	B	B+	B	B	B	B	B
โลหะและอโลหะ	B	B	B+	B	B	B+	B+	B	B+	B	B	B
เครื่องจักรและอุปกรณ์ขนส่ง	B	B+	B+	B	B	B+	B+	B	B	B	B	B

หมายเหตุ

1. ความสามารถในการใช้ภาษาอังกฤษ
2. ความรู้ในการใช้คอมพิวเตอร์
3. ความสามารถในการติดต่อประสานงาน
4. ความอดทนในการปฏิบัติงาน
5. ความสามารถในการวิเคราะห์
6. ความซื่อสัตย์ต่อบริษัท
7. ความรับผิดชอบ
8. ความสามารถในการปรับตัวให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงขององค์กร
9. ความคิดสร้างสรรค์และวิสัยทัศน์
10. ความเชื่อมั่นในตัวเอง
11. ความใฝ่รู้และรู้จักแสวงหาด้วยตัวเอง

คะแนน

E	0.8 - 1.2	D+	2.3 - 2.5	B-	3.6 - 3.7
E+	1.3 - 1.5	C-	2.6 - 2.7	B	3.8 - 4.2
D-	1.6 - 1.7	C	2.8 - 3.2	B+	4.3 - 4.5
D	1.8 - 2.2	C+	3.3 - 3.5	A-	4.6 - 4.7
				A	4.8 - 5.0

ตารางที่ B 3.9 การวิจัยและพัฒนาธุรกิจและการฝึกอบรมพนักงาน

(ร้อยละ)

ประเภทของอุตสาหกรรม	การลงทุนในเครื่องมือและสถานที่เพื่อการวิจัยและพัฒนา		ค่าใช้จ่ายประจำปีด้านการวิจัยและพัฒนา		ค่าใช้จ่ายประจำปีด้านการฝึกอบรม	
	มี	ไม่มี	มี	ไม่มี	มี	ไม่มี
อาหารและเครื่องดื่ม	50.0	50.0	42.1	57.9	63.9	36.1
สิ่งทอ เครื่องนุ่งห่ม เครื่องหนัง	53.2	46.8	47.7	52.3	52.6	47.4
ไม้แปรรูป กระดาษ สิ่งพิมพ์	39.2	60.8	28.0	72.0	42.9	57.1
ยางและผลิตภัณฑ์พลาสติก	40.0	60.0	32.5	67.5	52.5	47.5
โลหะและอโลหะ	37.5	62.5	22.4	77.6	58.1	41.9
เครื่องจักรและอุปกรณ์ขนส่ง	50.0	50.0	35.0	65.0	48.7	51.3

ตารางที่ B 3.10 ลักษณะการฝึกอบรม (ร้อยละ)

ประเภทของอุตสาหกรรม	เทคนิคการผลิต						การบริหาร					
	ภายในสถานประกอบการ			ภายนอกสถานประกอบการ			ภายในสถานประกอบการ			ภายนอกสถานประกอบการ		
	มี	ไม่มี	ไม่ระบุ	มี	ไม่มี	ไม่ระบุ	มี	ไม่มี	ไม่ระบุ	มี	ไม่มี	ไม่ระบุ
อาหารและเครื่องดื่ม	71.4	26.2	2.4	31.0	47.6	21.4	45.2	38.1	16.7	14.3	47.6	38.1
สิ่งทอ เครื่องนุ่งห่ม เครื่องหนัง	59.4	26.6	14.1	20.3	48.4	31.3	34.4	40.6	25.0	21.9	39.1	39.1
ไม้แปรรูป กระดาษ สิ่งพิมพ์	50.0	37.0	13.0	38.9	35.2	25.9	27.8	53.7	18.5	29.6	42.6	27.8
ยางและผลิตภัณฑ์พลาสติก	66.7	28.6	4.8	26.2	31.0	42.9	45.2	42.9	11.9	19.0	38.1	42.9
โลหะและอโลหะ	66.7	25.5	7.8	33.3	51.0	15.7	29.4	54.9	15.7	37.3	45.1	17.6
เครื่องจักรและอุปกรณ์ขนส่ง	54.5	25.0	20.5	36.4	29.5	34.1	40.9	38.6	20.5	34.1	29.5	36.4

ตารางที่ B 3.11 ลักษณะการฝึกอบรม

(ร้อยละ)

ประเภทของอุตสาหกรรม	การเงิน						อื่นๆ					
	ภายในสถานประกอบการ			ภายนอกสถานประกอบการ			ภายในสถานประกอบการ			ภายนอกสถานประกอบการ		
	มี	ไม่มี	ไม่ระบุ	มี	ไม่มี	ไม่ระบุ	มี	ไม่มี	ไม่ระบุ	มี	ไม่มี	ไม่ระบุ
อาหารและเครื่องดื่ม	23.8	47.6	28.6	4.8	59.5	35.7	88.1	0.0	11.9	7.1	9.5	83.3
สิ่งทอ เครื่องนุ่งห่ม เครื่องหนัง	17.2	53.1	29.7	15.6	43.8	40.6	4.7	6.3	89.1	9.4	9.4	81.3
ไม้แปรรูป กระดาษ สิ่งพิมพ์	24.1	42.6	33.3	20.4	46.3	33.3	11.1	3.7	85.2	3.7	5.6	90.7
ยางและผลิตภัณฑ์พลาสติก	19.0	45.2	35.7	14.3	42.9	42.9	7.1	4.8	88.1	14.3	4.8	81.0
โลหะและอโลหะ	23.5	52.9	23.5	17.6	60.8	21.6	5.9	2.0	92.2	5.9	3.9	90.2
เครื่องจักรและอุปกรณ์ขนส่ง	29.5	43.2	27.3	27.3	31.8	40.9	6.8	6.8	86.4	11.4	6.8	81.8

"แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมีสถานภาพที่สำคัญสองประการ สถานภาพแรก คือ เป็นทิศทางสำคัญในการพัฒนาประเทศ ซึ่งจะต้องประกอบด้วยกิจกรรมที่ทำให้สามารถพึ่งตัวเองได้โดยไม่จำเป็นต้องผ่านระบบตลาดอย่างน้อยหนึ่งในสี่ของกิจกรรมทั้งหมด อีกสถานภาพหนึ่ง คือแนวคิดในการดำเนินชีวิตที่ประกอบด้วยความพอเพียงหรือความพอประมาณคือไม่ฟุ่มเฟือย แต่ก็ไม่จำเป็นต้องกระเบียดกระเสียนจนเกิดความเดือดร้อน แต่ที่สำคัญก็จะต้องมีเหตุผล แต่เป็นเหตุผลในพุทธธรรมหรือจริยธรรมของทุกศาสนา นั่นคือความไม่โลภจนเกินไป ซื่อสัตย์สุจริต และไม่เอารัดเอาเปรียบผู้อื่น เพราะถ้าทุกคนในสังคมดำเนินชีวิตในลักษณะเช่นนี้สังคมโดยส่วนรวมก็จะมีความสงบสุข เป็นผลดีแก่สมาชิกในสังคมทุก ๆ คน ซึ่งต่างกับความหมายของความมีเหตุผลที่ใช้ในวิชาเศรษฐศาสตร์ที่ใช้สอนกันอยู่ในปัจจุบัน เพราะการมีเหตุผลในวิชาเศรษฐศาสตร์คือการที่แต่ละคนแห็นแก่ประโยชน์ส่วนตนเป็นหลัก และเมื่อทุกคนทำเช่นนี้สังคมจะมีโภคทรัพย์มากขึ้น แต่ละคนจะมีโภคทรัพย์มากขึ้น แต่ละคนก็จะมีความสุขมากขึ้น ความคิดเช่นนี้เป็นการเอาความสุขไปอิงกับโภคทรัพย์ ความคิดในลักษณะเช่นนี้เป็นความคิดที่มีเหตุผลช่วยให้มนุษย์มีความสุขได้อย่างแท้จริง หรือเป็นความคิดที่นำไปสู่การทำลายตัวเองของมนุษยชาติในที่สุด ขอให้ช่วยกันไตร่ตรองดู"